

ETELÄ-SAVON MAASEUDUN KEHITTÄMISSUUNNITELMA VUOSILLE 2007 - 2013

kesäkuu 2008

SISÄLLYSLUETTELO

ETELÄ-SAVON MAASEUDUN KEHITTÄMISSUUNNITELMA.....	1
VUOSILLE 2007 - 2013	1
1. ALUEEN KUVAUS OHJELMAKAUDEN ALUSSA.....	4
1.1 ALUEEN KUVAUS.....	4
1.1.1 Yleistä	4
1.1.2 Maatalous.....	6
1.1.3 Metsätalous ja pienimuotoinen puunjalostus.....	7
1.1.4 Kalatalous	8
1.1.5 Maaseutumatkailu.....	8
1.1.6 Vapaa-ajanasutus.....	9
1.1.7 Maaseudun pienyritystoiminta	9
1.1.7.1 Metalli	10
1.1.7.2 Elintarvikejalostus.....	10
1.1.7.3 Maaseudun palveluyrittäminen	10
1.1.7.4 Bioenergia.....	11
1.1.7.5 Koneurakointi	11
1.2 NYKYTILAN ANALYYSI	12
1.2.1 Vahvuudet ja mahdollisuudet.....	12
1.2.2 Heikkoudet ja uhat	13
1.2.3 Keinot.....	13
1.3 MAASEUDUN KEHITTÄMISTOIMIEN TULOKSELLISUUS ETELÄ-SAVOSSA EU-JÄSENYYSAIKANA.....	14
1.3.1 Maaseudun kehittäminen EU-ohjelmissa.....	14
1.3.2 Arvioita ohjelmien kehittämistavoitteiden toteutumisesta Etelä-Savossa.....	14
1.4 YLEISIÄ MUUTOKSIA TOIMINTAYMPÄRISTÖSSÄ.....	16
2. VALITTU ALUEELLINEN STRATEGIA.....	17
2.1 ETELÄ-SAVON MAASEUDUN KEHITTÄMISSTRATEGIAN VISIO	17
2.2 VALITUT PAINOPISTEET PERUSTELUINEEN	17
3. TAVOITTEET JA TOIMENPITEET TOIMINTALINJOITTAIN	19
3.1. TOIMINTALINJA 1:	
MAA- JA METSÄTALouden KILPAILUKYVYN PARANTAMINEN.....	19
3.1.1 Maa- ja metsätalouden toimijoiden tietämyksen ja henkilökohtaisten toimintaedellytysten parantamiseksi toteutettaviin toimenpiteisiin liittyvät vaatimukset.....	20
3.1.1.1 Toimenpide 111: Ammatillista koulutusta ja tiedotusta koskevat toimet	20
Alatoimenpide 111.1: Yleiset ammatillista koulutusta ja tiedotusta koskevat toimet	20
Alatoimenpide 111.2: Maatalouden kilpailukyvyyn kehittäminen	22
Alatoimenpide 111.3: Osaamisen tason kohottaminen.....	24
3.1.2 Maatilojen investoinnit sekä maa-, metsä- ja elintarviketalouden innovatiiviset toimet	26
3.1.2.1 Toimenpide 121: Maatilojen nykyaikaistaminen	26
3.1.2.2 Toimenpide 123: Maa- ja metsätaloustuotteiden jalostus ja markkinointi	27
3.2 TOIMINTALINJA 2:	
YMPÄRISTÖN JA MAASEUDUN TILAN PARANTAMINEN.....	30
3.2.1 Maatalousmaan kestävää käyttöä koskeviin toimenpiteisiin liittyvät vaatimukset.....	31
3.2.1.1 Toimenpide 211: Luonnonhaittakorvaukset vuoristoalueilla	31
3.2.1.2 Toimenpide 212: Korvaukset muilla haitta-alueilla.....	31
3.2.1.3 Toimenpide 214: Maatalouden ympäristötuet.....	31
3.2.1.4 Toimenpide 215: Eläinten hyvinvointia edistävät tuet	32
3.2.1.5 Toimenpide 216: Ei-tuotannolliset investoinnit; monivaikutteisen kosteikon perustaminen sekä arvokkaiden perinnebiotooppien alkuraivaus ja aitaaminen	32
3.3 TOIMINTALINJA 3:	
MAASEUTUALUEIDEN ELÄMÄNLAATU JA MAASEUDUN ELINKEINOELÄMÄN MONIPUOLISTAMINEN.....	34
3.3.1 Maaseudun elinkeinoelämän monipuolistamista koskeviin toimenpiteisiin liittyvät vaatimukset	35
3.3.1.1 Toimenpide 311: Taloudellisen toiminnan laajentaminen maatalouden ulkopuolelle.....	36
3.3.1.2 Toimenpide 312: Mikroyritysten perustaminen ja kehittäminen.....	38
3.3.1.3 Toimenpide 313: Matkailuelinkeinojen edistäminen	40
3.3.2 Maaseutualueiden elämänlaadun parantamiseksi toteutettaviin toimenpiteisiin liittyvät vaatimukset.....	42
3.3.2.1 Toimenpide 321: Elinkeinoelämän ja maaseutuväestön peruspalvelut.....	42
3.3.2.2 Toimenpide 322: Kylien kunnostus ja kehittäminen	44
3.3.2.3 Toimenpide 323: Maaseutuperinnön säilyttäminen ja edistäminen.....	46
3.3.2.4 Toimenpide: 331: Koulutus ja tiedotus	47
3.4 LINJA 4: LEADER.....	49
3.4.1 Etelä-Savon paikalliset toimintaryhmät ja niiden kehittämissuunnitelmat	49

3.4.1.1 Piällysmies -toimintaryhmä	50
3.4.1.2 RaJuPuSu -toimintaryhmä	50
3.4.1.3 Veej'jakaja-toimintaryhmä	51
3.4.2. Toimenpiteet 411, 412 ja 413: Toimenpiteet toimintalinjoilla 1, 2 ja 3	51
3.4.3 Toimenpide 421: Alueiden ja valtioiden välinen yhteistyö.....	51
3.4.4 Toimenpide 431: Paikallisen toimintaryhmän toiminnan takaaminen, pätevyyden hankkiminen ja toiminnan edistäminen (toimintaraha)	53
4. ALUEEN OHJELMIEN YHTEENSOVITUS JA TYÖNJAKO	54
4.1 ALUEEN OHJELMIEN YHTEEN SOVITUS JA TYÖNJAKO	54
4.1.1 Aluekehitystyön toteuttaminen Etelä-Savon maakunnassa	55
4.1.2 Etelä-Savon maaseudun kehittämissuunnitelman 2007 – 2013 yhteensovittaminen muuhun aluekehitystyöhön Etelä-Savossa.....	55
4.2 KANNANOTTOJA JA REUNA-EHTOJA ETELÄ-SAVON MAASEUTUSUUNNITELMAN 2007 – 2013 TOTEUTUMISELLE	56
5. YLIMAAKUNNALLISET TOIMENPITEET.....	57
6. LÄPIKAYTÄVÄT TEEMAT JA KYSYMYKSET	57
7. RAHOITUS	59
8. MAASEUTUSUUNNITELMAN ALUEELLINEN VALMISTELU JA SITOUTTAMINEN.....	60
8.1 MAASEUTUSUUNNITELMAN VALMISTELUTYÖRYHMÄ JA SEN ALATYÖRYHMÄT	60
8.2 MUU ETELÄ-SAVON MAASEUDUN KEHITTÄMISSUUNNITELMAN VALMISTELU	62
8.3 SUUNNITELMAAN SITOUTTAMINEN JA SIITÄ TIEDOTTAMINEN	62
9. KIRJALLISUUTTA	63
10. LIITTEET	63
LIITE 1. ETELÄ-SAVON ASUKASLUVUN MUUTOKSIA KUNNITTAIN	64
LIITE 2. VÄESTÖN IKÄRAKENTEEN MUUTOKSET	65
LIITE 3. ELINKEINORAKENTEEN MUUTOKSET	66
LIITE 4. MAATILOJEN MÄÄRÄN KEHITYS ETELÄ-SAVOSSA	67
LIITE 5. TUKEEN OIKEUTETTUJEN TILOJEN PELTOALA.....	68
LIITE 6. MAITOMÄÄRÄN KEHITYS E-SAVOSSA	69
LIITE 7. KARJAKOKOLUOKAT	70
LIITE 8. MAATILOJEN TULOJAKAUMA	71
LIITE 9. MONIALAISTEN TILOJEN OSUUS	72
LIITE 10. KESÄMÖKKIEN MÄÄRÄ ETELÄ-SAVOSSA	73
LIITE 11. ETELÄ-SAVON HAJA-ASUTUSASTE	74
LIITE 12. MANNER-SUOMEN MAASEUTUOHJELMA	75
LIITE 13. MITÄ KUULUU MAASEUDULLE OHJELMA.....	76
LIITE 14. ALUEELLISET HANKEVALINTAKRITEERIT	79
LIITE 15. TUKIMUODOT JA TASOT	81
LIITE 16. ALUSTAVAT MÄÄRÄLLISET TAVOITTEET	89

1. ALUEEN KUVAUS OHJELMAKAUDEN ALUSSA

1.1 Alueen kuvaus

1.1.1 Yleistä

Etelä-Savon maakunta on metsä-, järvi- ja mökkisuomea, jossa asutus on harvaa ja maatalous pientilavaltaista (kuvio 1). Maakunnan asukasluku on viimeisten vuosikymmenten ajan laskenut. Vuoden 2005 lopussa Etelä-Savossa oli asukkaita 160 507. Vuodesta 1995 vuoteen 2005 väkiluku on vähentynyt 11 882 henkilöä (6,9 %). Suhteellisesti eniten väestö on vähentynyt tuona aikana maaseutukunnissa (n. 10 %) ja vähiten kaupunkikunnissa (n. 3 %). Maakunnassa väestön keski-ikä nousee muuta maata nopeammin (liitteet 1 ja 2).

Etelä-Savo sijaitsee vain parin kolmensadan kilometrin päässä kahdesta suuresta kaupunkialueesta; pääkaupunkiseudusta ja Pietarista. Alerakenne on hajanainen ja maakunta rakentuu kolmen kaupunkikeskuksen ja maaseututaajamien varaan. Asutus on harvaa, mutta suhteellisen tasaisesti levittäytynyttä. Vesistöt sekä luoteis-kaakkoissuuntaiset harjut pirstovat aluetta ja pidentävät sekä hankaloittavat tieyhteyksiä..

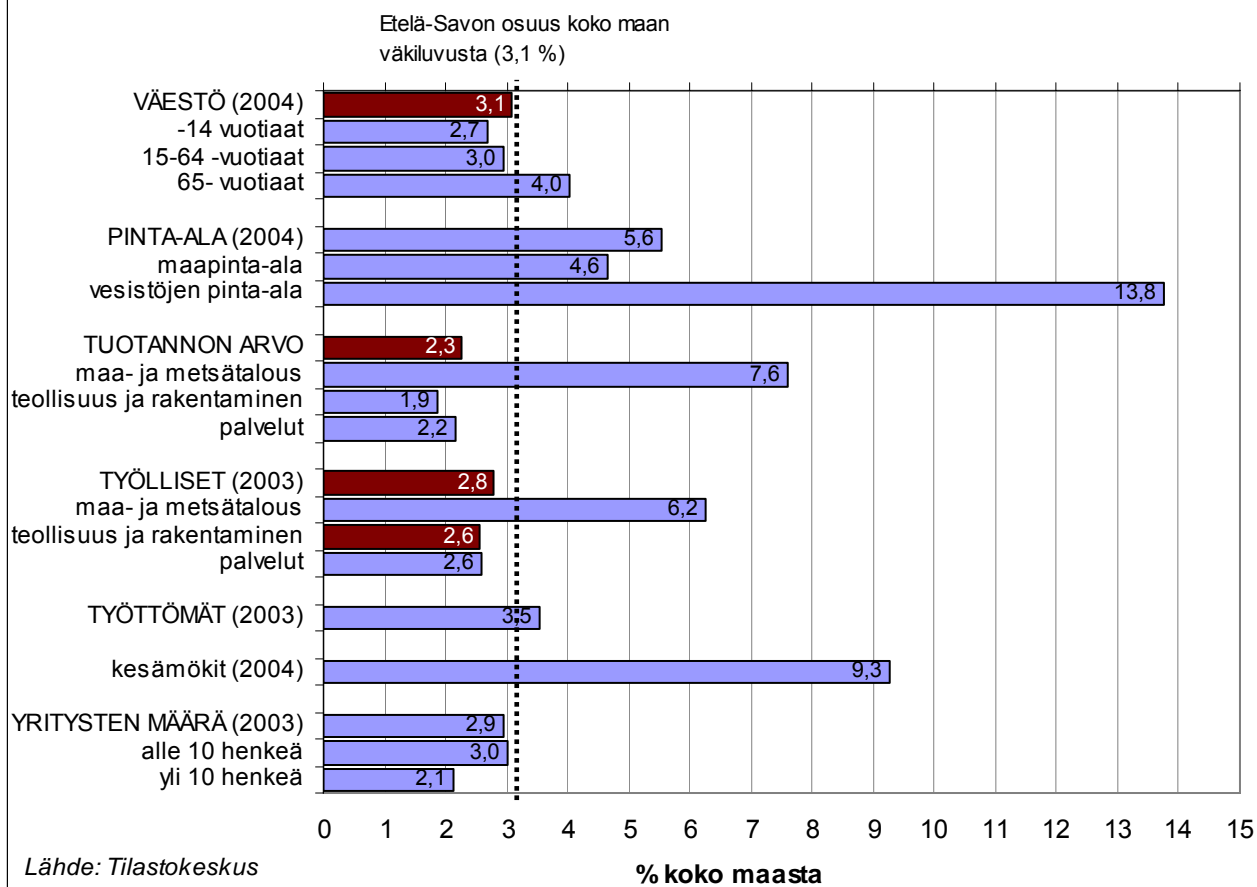
Työllisyysaste on Etelä-Savossa kehittynyt viime vuosina myönteiseen suuntaan, vaikka se jää edelleen maan keskimääräistä tasoa heikommaksi. Etelä-Savon työvoimasta, 73 000 henkilöstä, oli työttömänä elokuun lopussa 2006 10,8 %. Koko maassa työttömänä oli samaan aikaan 9,2 %. Vanhusvoittoinen väestö ja muuttoliike ovat johtaneet siihen, että työkäinen väestö on supistunut vuosittain runsaalla tuhannella hengellä. Työkäisten määrä alenee edelleen nopeasti, kun suuret ikäluokat siirtyvät pois työelämästä ja nuoria tulee vähemmän tilalle. Eniten työelämästä poistujia maassamme on tilastojen mukaan suurten ikäluokkien tullessa vanhuuseläkeikään vuonna 2011.

Vaikka rekrytointivaikeuksia esiintyy joillakin aloilla, työttömyys laskee kuitenkin varsin hitaasti. 1990-luvun lama ja muutokset elinkeinorakenteessa loivat alueelle rakenteellisen työttömyyden. Ns. laajan rakenteellisen työttömyyden taso Etelä-Savossa on ollut noin 60 % avoimesta työttömyydestä (keskimäärin 5600 henkeä). Ikääntyvistä pitkäaikaistyöttömistä suurelta osalta puuttuu avautuviin työpaikkoihin vaadittava koulutus.

Yrittäjyyden asteella mitattuna Etelä-Savo kuuluu Suomen vahvimpiin alueisiin. Yritykset ovat kuitenkin pieniä ja toimivat perinteisillä aloilla (kuvio 2, liite 3). Maa- ja metsätalouden osuus elinkeinorakenteessa on muuta maata korkeampi (taulukko 1). Tilastoissa alkutuotannon yrityksiin kirjautuu ulkopuolista työvoimaa palkanneet puutarhatilat (marja- ja vihannestilat) ja kauppapuutarhat, joita Etelä-Savossa on suhteellisen runsaasti. Perusmaataloutta harjoittavia tiloja ei luvuissa juuri ole (kuvio 2). Uuden osaamisen yritystoimintaa syntyy Etelä-Savossa suhteellisesti paljon vähemmän kuin monessa muussa maakunnassa. Potentiaalisia kasvuyrityksiä ja voimakkaasti kansainvälistyneitä yrityksiä on Etelä-Savossa vähän. Korkeakoulutetusta nuoresta työvoimasta suurin osa joutuu lähtemään työn perässä muualle. Tämä heikentää osaltaan mahdollisuutta korkeaa osaamista vaativan yritystoiminnan kehittämiseen alueella. Yrittäjäkunnan keski-ikä on maakunnista kolmanneksi korkein ja yrittäjäpolvenvaihdoksia tehdään lähi vuosina keskimääräistä enemmän. Monia pieniä yrityksiä myös lopettaa toimintansa yrittäjän tullessa luopumisikään.

Uusille yrityksille on ilmeistä kasvupotentiaalia hoiva-alalla, vapaa-ajan asumista tukevissa palveluissa, kulttuuripalveluissa sekä osaamiskeskusten sektoreilla (prosessiteollisuuden elinkaari- ja komposiittituotot, pinnoite- ja komposiittituotot, matkailu). Myös informaatio- ja kommunikaatiotekniikan-alalla sekä ympäristöalalla tunnistetaan liiketoimintamahdollisuuksia.

Kuvio 1 Etelä-Savon profiili

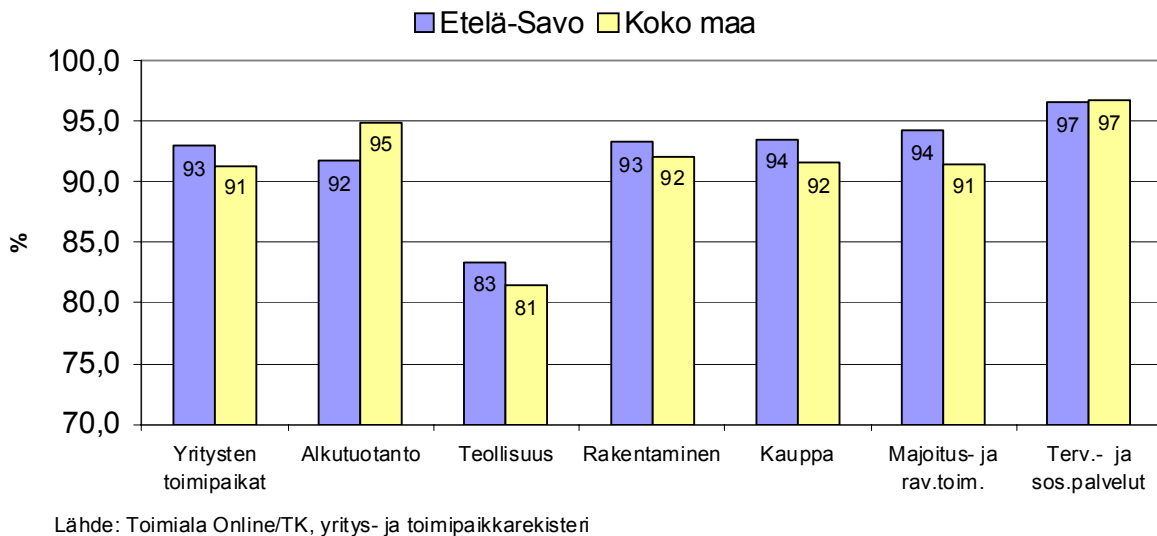

Taulukko 1

Elinkeinorakenne, % työvoimasta	1969	1980	1990	1995	2003
Etelä-Savo					
Alkutuotanto (maa- ja metsätalous)	54	24	18	15	9,5
Jalostus	20	30	29	27	23,3
Palvelut	26	46	54	58	64,5
Koko maa	36	13	9	7	4,2
Teollisuus	32	34	30	28	25,2
Palvelut	33	53	61	65	68,7

Alkutuotannon ja julkisten palvelujen osuus on monissa maaseutukunnissa korkea ja niiden väheneminen vaikeuttaa kuntien taloutta. Alkutuotannon osuus työllisistä vaihtelee maaseutukunnittain 10,7 - 24,6 %:iin v. 2003

Kuvio 2 Alle 10 hengen toimipaikkojen osuus kaikista toimipaikoista Etelä-Savossa ja koko maassa v. 2003 toimialoittain

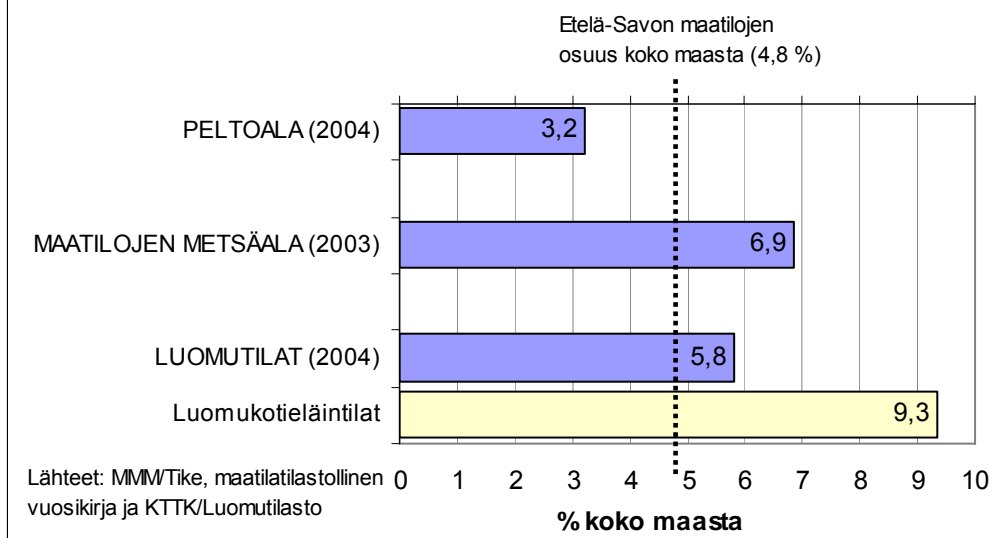

1.1.2 Maatalous

Maidon ja lihan tuotanto ovat Etelä-Savon maatalouden perusrunko. Etelä-Savon on lisäksi vahvaa marjojen ja avomaanvihannesten viljelyaluetta. Joidenkin puutarhakasvien osalta alueen tuotannon osuus koko maan tuotannosta on korkea. Esimerkiksi valkoherukasta 30 % ja kiinankaalista 51 % tuotetaan Etelä-Savossa. Luomutuotannon osalta Etelä-Savo on edelläkävijä. Etelä-Savossa on luomumaitoa jalostava meijeri ja luomukotieläinten määrä on suhteellisesti korkea (kuvio 3). Etelä-Savoon on syntynyt viljeltyjen yrttien osaamiskeskittymä ja alueella viljellään mm. valtaosa maassamme tuotetusta kuminasta. Viime aikoina non-food-tuotanto on tullut voimakkaasti kilpailemaan peltolasta.

Vuonna 2005 tuotantoon perustuvaa tukea hakeneita tiloja oli 3 242 (liite 4). Maatilojen määrä alenee edelleen ja tukea hakevia tiloja arvioidaan vuonna 2010 olevan noin 2800. Käytössä olevaa maatalousmaata on 73 343 ha, josta viljelyssä 65 774 ha. Tilakoko on alueella maan pienin, vaikka se on kasvanut varsinkin EU-jäsenyyskaudella (liitteet 5, 6, 7 ja 8). Tilojen keskipeltoala on n. 20,8 ha ja koko maassa 30,5 ha (2003). Etelä-Savon maatilojen peltoalasta on vuokratiltoja keskimäärin 35 %.

Kuvio 3 Etelä-Savon maatilojen profiili

Maatalouden keskeisimmät ongelmat ovat tuotannon heikentynyt kannattavuus ja jatkajien puute. Maatalous keskittyy parhaille viljelyalueille. Maatilojen kannattavuuden säilyttämiseksi yrityskokoa on kasvatettava. Tuotantoa kehittävät ja laajentavat tilat muodostavat perustan alueen elintarviketuotannolle. Peltöjen kivisyys, peltolohkojen hajanaisuus, pitkät etäisyydet, suuri työmäärä/työvoimapula sekä yrittäjärisikin kasvaminen asettavat kuitenkin rajoja tilakoon kasvattamiselle. Monitoimitilojen osuus Etelä-Savossa on valtakunnan kolmanneksi korkein, 37,9 % (liite 9). Maaseudun pienyritysten määrä, koko ja päätoimisuus lisääntyvät. Maatiloilla tapahtuva yritystoiminta sijoittuu vielä varsin kattavasti alueen syrjäisimpiinkin osiin. Palkkatuloista osan toimeentulostaan saavien maatilayrittäjien määrä kasvaa lähinnä asutuskeskusten läheisyydessä.

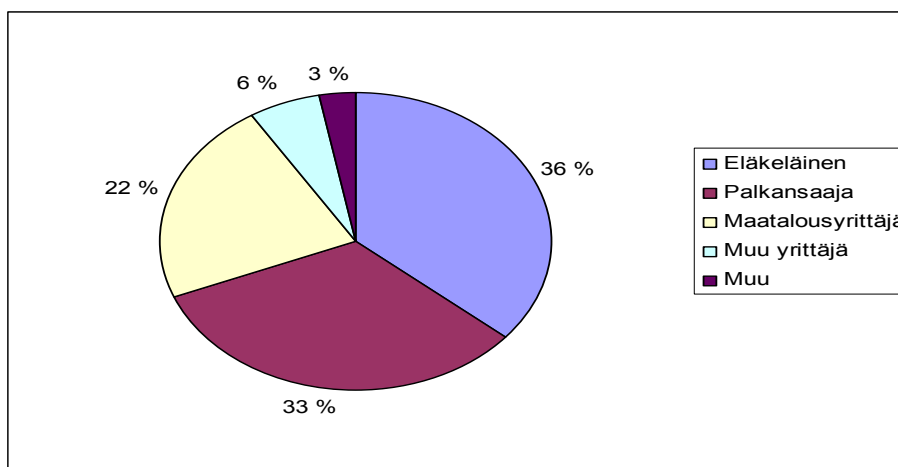
1.1.3 Metsätalous ja pienimuotoinen puunjalostus

Etelä-Savo on maamme metsätalouden ydinaluetta. Maa-alasta on 87 % metsätalousmaata (1,24 milj.ha.). Etelä-Savossa metsämaan osuus maa-alasta on suhteellisesti korkein koko maassa. Metsämaiden puuntuottokyky on Etelä-Savossa keskimäärin parempi kuin muualla Suomessa. Runsasmetsäisen maakunnan heikkoutena on oman jalostustoiminnan vähäisyys ja alhainen jalostusarvo.

Yksityiset henkilöt omistavat Etelä-Savon metsistä n. 78 % (kuviot 4) ja heidän keski-ikänsä on 58 vuotta. Yli 5 hehtaaria metsää omistavia on noin 21 000. Yksityisen metsänomistajan metsätilan keskikoko on 34 ha. Metsänomistajista maatilalla asuu n. 55 % ja haja-asutusalueella noin kaksi kolmannesta. Etelä-Savon ulkopuolella metsänomistajista asuu n. 30 %. Uusista metsänomistajista, joita tulee vuosittain lähes 1000, maatilataloutta harjoittaa enää n. 15 %, ja kaksi kolmannesta heistä asuu taajamissa tai kaupungeissa. Perikuntien, naisten ja palkansaajien osuus metsänomistajista kasvaa voimakkaasti.

Kuvio 4. Yksityismetsänomistuksen rakenne Etelä-Savossa (Metla VMI9)

Maatilametsälöiden koko kasvaa (aktiivimaatilalla keskimäärin 69,6 ha metsää v. 2004), mutta muuten yksityismetsänomistus pirstaloituu edelleen mm. perinnönjakojen kautta yhä pienempiin metsälöihin. Etelä-Savon maatilojen tuloista metsän osuus on n. 28 % kun sen osuus koko maassa on n. 13 % (v. 2000).

Metsätuloilla on tärkeä merkitys maatilojen, maaseudun ja koko alueen elinvoimalle. Etelä-Savon metsistä saadaan vuosittain kantorahatuloja noin 200 miljoonaa euroa. Tämän lisäksi puun korjuun ja kuljetuksen tuomat tulot Etelä-Savossa ovat noin 100 miljoonaa euroa sekä metsähakkeen, polttopuun ja keruutuotteiden arvo noin neljä miljoonaa euroa vuodessa.

Hakatusta puutavarasta menee noin kaksi kolmannesta jalostamattomana maakunnan ulkopuolelle. Metsätalous ja puutuoteteollisuus työllistävät noin 9 % Etelä-Savon kaikista työllisistä. Työpaikkoja voidaan lisätä edelleen puun jatkojalostusta ja puuenergian käyttöä lisäämällä. Metsätalouden kehittämisessä painotetaan metsien kasvatusta, mekaanista puunjalostusta, puuenergian käyttöä ja puurakentamista. Myös metsien moninaiskäyttö ja ympäristöarvot tulevat edelleen korostumaan.

Etelä-Savossa puunjalostus muodostaa noin neljänneksen Etelä-Savon teollisuuden arvonlisäyksestä. Maakunnassa toimiva vaneri-, levy- ja kertopuuteollisuus on Euroopan mittakaavassa merkittävä jalostuskeskittymä. Vuonna 2002 puuta jalostavia yrityksiä oli alueellamme 204 kpl. Valtaosa toimialan yrityksistä on liikevaihdoltaan ja työllistävyydeltään hyvin pieniä. Kokonaisliikevaihdosta alle 10 henkilöä työllistävien mikroyritysten osuus on vain noin 6 %. Toimialan yritykset ovat kuitenkin kasvattaneet liikevaihtoaan tasaisesti vuodesta 1995 ja ala työllistää nykyisellään noin 2 700 henkilöä. Puuta jalostavien yritysten kannattavuus oli Etelä-Savossa heikompi kuin koko maassa keskimäärin.

Taulukko 2

<u>Etelä-Savon metsätalous</u>	
*	Puuston määrä on 170 milj. m ³ , keskimäärin 143 m ³ /ha
*	Suomen metsäpinta-alasta Etelä-Savossa on 6 % ja puustosta 8,6 %
*	Puustosta on mäntyä 43 %, kuusta 36 % ja lehtipuuta 21 %
*	Vuosittainen metsänkasvu on 8,8 milj. m ³ , keskimäärin 7,1 m ³ /ha
*	Suomen metsien kasvusta Etelä-Savossa on 8,9 %
*	Metsistä on hakattu (2003 – 2007) keskimäärin 6,1 milj. m ³ /v
*	Koko Suomen metsien hakkuista Etelä-Savon osuus on 11 %

1.1.4 Kalatalous

Maakunnassa on vesipinta-alaa runsaat 4 768 km², josta noin 90 % on toimivan kalataloushallinnon piirissä. Osakaskuntia on 1949. Etelä-Savon alueella kalastaa vuosittain noin 150 000 kalastajaa, joista lähes 80 000 on alueen ulkopuolelta. Ammattikalastajia on noin 40 ja sivuansioikseen kalastavia on yli 100. Vuosittainen kalansaalis on noin 4 milj. kg, josta 75 % saadaan vapaa-ajankalastuksessa. Rapusaalis on 100 000 – 200 000 kpl vuodessa. Ruokakalaa tuotetaan noin 0,6 milj. kg vuodessa. Kalanjalostusyrityksiä on 18, vesiviljely-yrityksiä noin 70 ja ravun poikaslaitoksia kolme. Luonnonravintolammikkopinta-alaa on 420 ha ja tuottajia noin 60. Kalaistukkaita tuotetaan yli oman tarpeen. Kala- ja rapuistutuksiin käytetään rahaa vuodessa noin 450 000 euroa.

Elinkeinokalatalouden kehittämistä rahoitetaan EU:n kalatalousrahaston (KOR) varoilla. Vapaa-ajanasukkaat ja kalastusmatkailua harjoittavat yritykset kokevat kalastuslupien myöntämisen hajanaisuuden olevan merkittävä este harrastus- ja yritystoiminnan kehittämiseksi. Osakaskuntien toimintaa yhdistämällä ja kehittämällä voidaan saada joustavuutta vapaa-ajanasukkaiden ja kalastusmatkailun tarvitsemiin lupiin ja laajuutta lupa-alueisiin.

1.1.5 Maaseutumatkailu

Matkailu on Etelä-Savossa yli 300 milj. €:n elinkeino ja se työllistää n. 2 500 henkilöä. Myös omissa vapaa-ajanasunnoissa lomailulla on alueella suuri taloudellinen merkitys. Matkailun pääsesonki kesällä on lyhyt mutta vilkas. Kesämatkailun osuus koko vuoden matkailusta on 86 %. Joidenkin kuntien väkiluku voi kesällä matkailun ja vapaa-ajanasukkaiden myötä kaksin- tai kolminkertaistua.

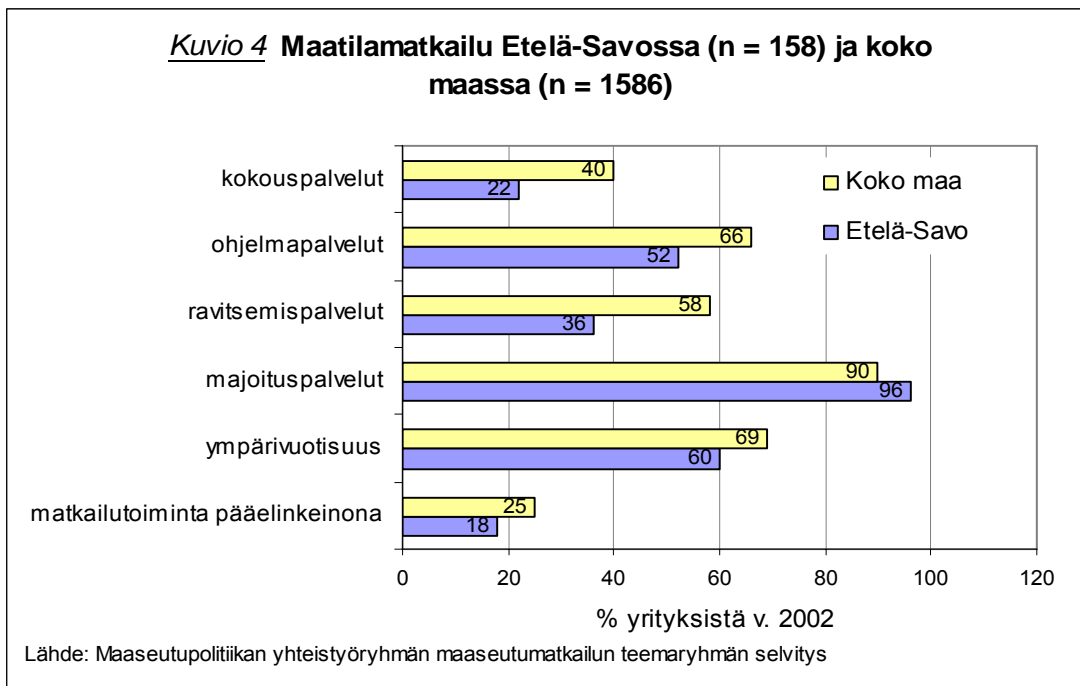
Etelä-Savossa on maakunnista eniten maaseutumatkailuyrityksiä. Pääosa maakuntamme maaseutumatkailuyrityksistä harjoittaa lomamökkien vuokrausta ja Etelä-Savo on maan vahvinta vuokramökkialuetta (kuviot 5). Osa matkailuyrityksistä tarjoaa kahvi- ja ateriapalveluja sekä erilaisia aktiviteetteja/ohjelmalveluja. Maaseutumatkailua harjoittaa Etelä-Savossa yli 300 maatilaa ja muuta pienyritystä. Maatilamatkailuyritykset ovat kuitenkin pieniä ja hajallaan. Useimmiten matkailuyrittämistä harjoitetaan maa- ja metsätalouden ohella sivutoimisesti.

Etelä-Savon maaseutumatkailuyritysten majoituskapasiteetti on n. 6 100 vuodepaikkaa (liite 8). Runsas kolmannes alueemme majoituskapasiteetista on ympärivuotista. Etelä-Savon hotelleissa on n. 3 500 vuodepaikkaa. Maamme maaseutumatkailuyritysten majoituskapasiteetin käyttöaste on alhainen, keskimäärin 29 % koko vuodelle laskettuna. Korkeatasoisten ympärivuotiseen majoitukseen soveltuvien mökkien käyttöaste on 40 – 65 %. Etelä-Savossa on viimeisen kymmenen vuoden aikana tasokkaiden ympärivuotisten vuokramökkien määrä voimakkaasti lisääntynyt.

Sähköisen kaupankäynnin osuus on kasvanut mökkimatkailussa. Lähes puolet kotimaisten ja noin kolmannes ulkomaalaisten tekemistä varauksista tehdään internetin kautta.

Matkailijoille on viime vuosina alettu tarjota mökkiloman yhteyteen tai erillisinä tuotteina erilaisia ohjelmalveluita. Kasvukykyisimmät teemat ohjelmalveluissa ovat olleet liikunta-aktiviteetit ja luontoaktiviteetit. Itä-Suomessa ohjelmalveluyrittämisenkin sesonkiaika on kesäkausi. Merkittävimmät myytävät tuotteet ovat olleet kalastus ja melonta. Talvituotteista tarjolla on ollut hiihtoa sekä moottorikelkkailua.

Kehittymässä olevia aktiviteettituotteita ovat ratsastus (maastoratsastus), pyöräily ja vaellus. Talvikauden uusiksi tuotteiksi kehitellään hiihdon ohelle mm. lumikenkävaelluksia sekä retkiluistelua. Aiemmin erilaisten aktiviteettien ja luontomatkailun saatavuus on ollut pitkälti omatoimimatkailijan aktiivisuuden varassa tai majoitusta tarjoava maatilamatkailuyrittäjä on tarjonnut pyydettäessä opastusta kalastukseen tai muuhun aktiviteettiin. Etelä-Savossa on ollut harvoja ohjelmalveluihin erikoistuneita matkailuyrityksiä. Viime vuosina niiden määrä on ollut kasvussa ja ne tarjoavat ohjattua toimintaa sekä verkottuvat majoitus- ja ravitsemustoimintaa harjoittavien matkailuyritysten kanssa. Luontoaktiviteetteja ohjatuksi käyttävä asiakaskunta on muodostunut sääntöisesti ulkomaisista asiakkaista.

1.1.6 Vapaa-ajanasutus

Etelä-Savon maakunnassa on yli 43 000 vapaa-ajanasuntoa (liite 10). Niissä on 150 000 – 200 000 vuodepaikkaa ja yöpymisvuorokausia kertyy vuodessa arviolta n. 10 miljoonaa. Etelä-Savon vapaa-ajan asumisen strategisissa linjauksissa tavoitteena on nostaa vapaa-ajanasuntojen vuotuinen rakentamismäärä nykyisestä 600- 700:sta n.1000:een uuteen vapaa-ajanasuntoon vuodessa. Tavoitteena on, että vuonna 2015 vapaa-ajanasuntoja olisi Etelä-Savossa lähes 60 000 kpl. Yhä useammin vapaa-ajan asunto on rakennettu tai peruskorjattu ympärivuotiseen käyttöön ja osaa niiden omistajista voidaan osuvammin kutsua osa-aika-asukkaiksi. Vapaa-ajanasuntojen omistajista lähes 50 % asuu Etelä-Savon ulkopuolella.

Etelä-Savoon on syntynyt vapaa-ajanasuntokeskittymiä ja vapaa-ajanasukkaiden sekä osa-aika-asukkaiden palvelemiseksi tarvitaan monenlaista yrittäjyyttä; ”mökkitalonmies”-palveluja (huolto-, lämmitys-, kirvesmies- ja teiden huoltotyöt), rakentamisen ammatti työtä, kuljetusta, kulttuuritapahtumia, käsitöitä, erilaisten aktiviteettien tarjoajia ym.

Vapaa-ajanasuminen sekä osa-aika-asuminen edistävät kaupungin ja maaseudun vuorovaikutusta. Vapaa-ajanasukkaat ja osa-aika-asukkaat elävöittävät maaseutukylä etenkä kesäisin ja yhä useammin muinakin vuodenaikoina. He haluavat usein säilyttää maaseudun sellaisena kuin se on ja vierastavat radikaaleja muutoksia mökkiseudullaan. Etelä-Savo mielletään ainakin eteläosiltaan sijaitsevan pääkaupunkiseudulta katsoen lähellä ja on haluttua vapaa-ajanviettoseutua. Tämä nostaa toisaalta myös alueelta myytävien tonttien ja vapaa-ajanasuntojen hintoja.

1.1.7 Maaseudun pienyritystoiminta

Maaseudulle on virinnyt monenlaista muutakin pienyritystoimintaa, joista koneurakointi, hyvinvointipalvelut, muut palvelualat, metalliverstaat ja käsityöyrittäjyys ovat yleisempiä (kuvio 6). Yli kolmanneksella maatiloista yritystoiminnan liikevaihto ylittää 8 500 euroa.

Maaseutumatkailua ja pienimuotosta puunjalostusta on tarkasteltu edellä omassa kappaleessaan.. Seuraavassa esitetään muutamia potentiaalisia maaseutuyrittämisen toimialoja ja niiden nykytilaa. Jalostuksen toi-

mialoista esimerkeiksi on otettu metallituotteiden valmistus ja elintarvikkeiden jalostus. Palvelutoimialat on koottu omaksi ryhmäkseen. Omaan kokonaisuutenaan esitellään myös bioenergian tuottamiseen liittyvä maaseudun pienyritystoiminta sekä koneurakointi.

1.1.7.1 Metallit

Metalliin liittyvät toimialat ovat perusmetallien ja metallituotteiden valmistus sekä koneiden ja laitteiden valmistus. Vuonna 2002 koko Etelä-Savossa oli 256 perusmetallien ja koneiden ja laitteiden valmistuksen toimipaikkaa. Suurin osa yrityksistä työllistää alle 5 työntekijää.

Yli 50 henkeä työllistäviä yrityksiä oli vain 6. Metallin toimialojen kasvu Etelä-Savossa on ollut melko tasaista. Kannattavuus on ollut nettotuloksella mitattuna kohtalainen ja metallituotteiden valmistuksen osalta jopa muuta maata parempaa.

Maaseudulla toimivat metalliyritykset työllistävät yleensä alle 5 henkilöä/yritys. Etelä-Savon maataloilla harjoitetaan metallialan yritystoimintaa myös siten, ettei toiminta näy yritystilastoissa. Toimintaa harjoitetaan tuolloin yleensä maatalotalouden yhteydessä. Se työllistää enintään kolmen henkilötyövuoden verran/yritys. TE-keskuksen maaseutuosasto on vuosina 2000–2005 myöntänyt rahoitustukea yhteensä 28:lle metalliyritystoimintaa harjoittavalle maatilalle.

Metallin toimialakatsauksen mukaan metalliyritysten kasvun arvellaan jatkuvan tasaisena. Ammattitaitoisen työvoiman saanti voi tulla ongelmaksi, vaikka toimialalla kokonaisuudessaan työpaikkojen määrän saattaa vähetä. Etelä-Savossa on metallin osaamista ja teollisuutta. Metalliteollisuudella on ollut suuri merkitys Savonlinnan ja Pieksämäen seudulla sekä Heinävedellä. Alueellamme on myös useita suurehkoja ja keskisuuria yrityksiä. Ne voisivat muodostua alueellaan veturiyrityksiksi, joille voisi syntyä ympärilleen alihankintayritysten verkosto. Alhainen tuotekehitystaso saattaa estää pienten alihankintaa harjoittavien yritysten kehittymisen ja kasvun. Alhaisten työvoimakustannusten maiden tuotanto kilpailee alueemme alihankintayritysten kanssa.

1.1.7.2 Elintarvikejalostus

Etelä-Savossa on useita elintarvikejalostuksen kärkiyrityksiä. Valtaosa maassamme valmistetuista gluteenittomista leipomotuotteista tehdään maakunnassa. Alueellamme on myös kansallisessa mittakaavassa merkittävää gluteenittomien raaka-aineiden tuotantoa. Samoin mm. salaattien valmistuksessa ja kauran hyödyntämisessä leivonnassa Etelä-Savo on maan kärkeä. Täällä sijaitsee myös maan ainoa toimiva luomumeijeri. Alueellamme on kuitenkin vähän suuria tai keskisuuria elintarvikejalostusta harjoittavia yrityksiä ja elintarvikkeiden jalostusaste on maan alhaisimpia. Etelä-Savossa on 145 elintarvikejalostusta harjoittavaa yritystä, joista 5 yritystä työllistää yli 20 työntekijää (Etelä-Savon elintarviketalouden kehittämissuunnitelma). Elintarvikkeiden jalostusta harjoittavista yrityksistä 37 kpl on leipomoalan yrityksiä. Seuraavaksi yleisimpiä ovat vihannesten ja marjojen jatkojalostusta harjoittavat yritykset, joita on 27 kpl. Keskimäärin yritysten liikevaihto on n. 100 000 euroa.

Elintarvikkeiden jalostuksen yleisiä vahvuuksia Etelä-Savossa ovat puhdas luonto/raaka-aine ja eläintautien vähäisyys. Puhdas metsäluonto mahdollistaa laadukkaan keräilytuotteiden saatavuuden. Etelä-Savossa on myös luomutuotteiden jatkojalostuksen erikoisosaamista. Pienet paikallismarkkinat edellyttävät jalostettujen elintarvikkeiden markkinointia alueen ulkopuolelle. Toisaalta matkailu ja runsas vapaa-ajan asutus laajentavat varsinkin sesonkiaikoina merkittävästi paikallista asiakaskuntaa. Pienten elintarvikeyritysten aloittamisen ja kasvun esteinä ovat tuotekehityksen ja markkinointi- ja myyntiosaamisen puute sekä korkeat investointikustannukset. Toiminta- ja investointikustannuksia nostaa myös elintarvikelainsäädännön vaatimusten jatkuva kiristyminen

1.1.7.3 Maaseudun palveluyrittäminen

Etelä-Savossa kuten muuallakin Suomessa maaseudun yrityksistä suurin osa toimii erilaisten palveluiden toimialoilla. Etelä-Savossa erityispiirteinä on aiemmin kuvatun maatilamatkailun korkea osuus. Maataloilla harjoitettavasta palveluyritystoiminnasta valtaosa on kuitenkin ollut eritasoista koneyrittämistä. Koneurakoinnista on oma katsauksensa tuonnempana.

Palvelutoimialojen yritysmäärä on kasvanut tasaisesti ja kasvu näyttää jatkuvan. Etelä-Savon maaseudulle kasvumahdollisuuksia tuovat vapaa-ajan asukkaat, joiden kulutustottumusten muutos ja vapaa-ajan asunton muuttuminen kakkosasunnoksi lisäävät palvelujen kysyntää. Samalla lisääntyvät myös palvelutuotantoa koskevat laatuvaatimukset. Vapaa-ajan asukkaiden palveluihin liittyy toiminnan kausiluontoisuudesta aiheutuva ongelma. Se vaikeuttaa palvelutuotannon saamista kattavaksi ja kannattavaksi. Palvelutoimialoilla yritystoiminnan kasvua lisäävät myös yhteiskunnan omaan palvelutuotantoon liittyvä säästämissuunnitelma ja siitä aiheutuva palvelujen ulkoistaminen. Myös metsätalouden omistajakentän muutokset sekä puuenergian käytön voimakas lisääntyminen luovat laajenevia mahdollisuuksia uusille palveluyrittäjille.

Maaseudulle luontevasti kuuluvana yritystoimintana on viimevuosina kasvanut voimakkaasti ratsastukseen ja muuhun hevosharrastustoimintaan liittyvä yrittäminen. Hevostalouteen liittyvän yritystoimintaan kuuluvat myös mm. tallipaikkojen vuokraus sekä hevosten hoito- ja valmennuspalvelu. Hevostalouden yritysmäärä kasvaa erityisesti asutuskeskusten läheisyydessä.

Vanhusväestön määrän kasvu kasvattaa terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelujen tarvetta. Yksityisten hyvinvointi- ja hoivapalveluja tuottavien yritysten määrä lisääntyy voimakkaasti. Hyvinvointi- ja hoiva-alaan kuuluvat mm. yksityiset hoitokodit ja palvelukeskukset. Terveyspalveluja tuottavat yritykset kuten lääkäriasemat, hammaslääkärit erotetaan erillisiksi terveyspalvelujen toimialaksi.

Etelä-Savossa oli sosiaali-alan yritysten toimipaikkoja toimialakatsauksen mukaan 117. Niissä on henkilöstöä 322 henkilöä, eli yrityksessä työskentelee keskimäärin 2,8 henkilöä. Liikevaihto työntekijää kohti on maamme korkeimpia; 48 600 euroa. Etelä-Savossa ikääntymiseen liittyvien palvelujen tarpeen arvellaan kasvavan lasten ja nuorten palvelujen kysynnän hieman laskevan. TE-keskuksen maaseutuosaasto on myöntänyt rahoitustukea 15 hoivapalveluja tarjoavalle yritykselle vuosina 2000 - 2005. Maaseudulla toimivat hoiva-alan yritykset ovat usein perhekoteja ja vanhusten hoitoon keskittyviä yrityksiä.

1.1.7.4 Bioenergia

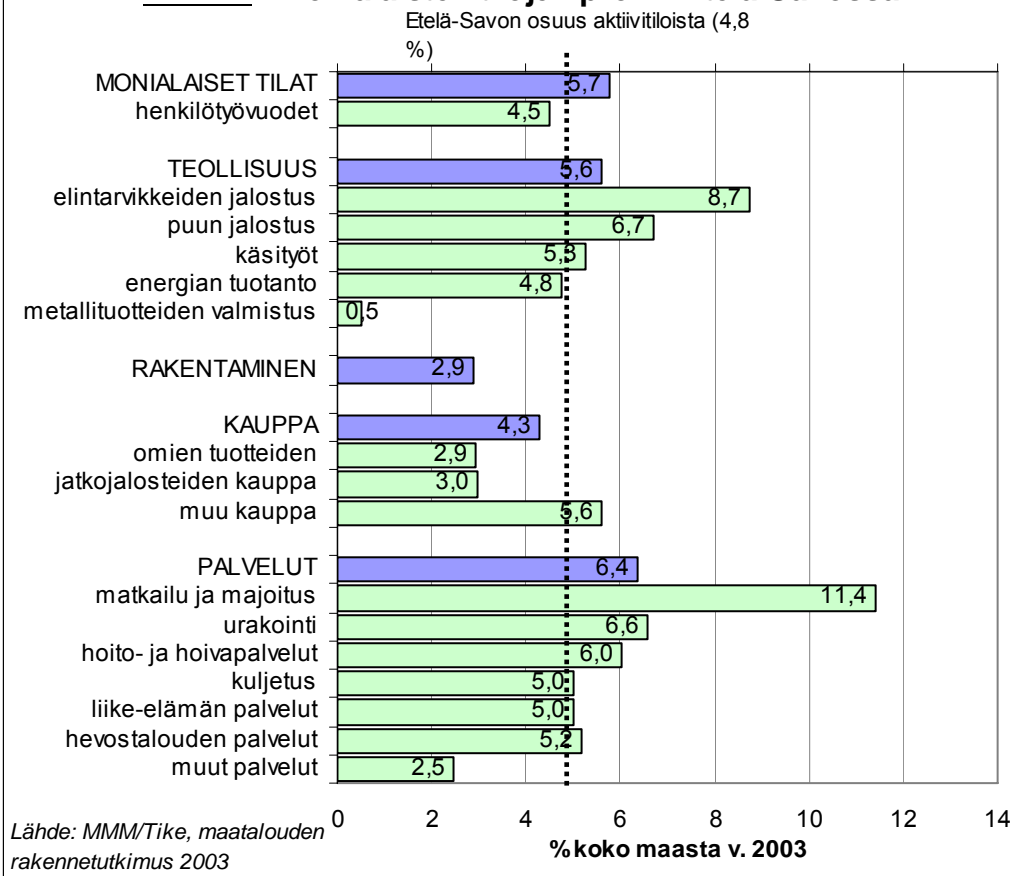
Bioenergiaksi katsotaan kuuluvaksi puusta, pelto- ja kotieläintuotteista sekä muista uudistuvista energialähteistä tuotettava energia. Koko Itä-Suomen polttoaineiden kulutus on yhteensä n. 30 000 GWh/v. Siitä on puun osuus noin kolmannes. Metsäteollisuuden jäteliemet yms. mukaan lukien puuperäisten polttoaineiden osuus on yli 50 % polttoaineiden kulutuksesta. Turpeella tuotettavan energian osuus noin 10 %. Itä-Suomen energiastrategiassa puuenergiavaroiksi on arvioitu vuonna 2010 n. 16 000 GWh/v. Itä-Suomen Peltoenergiaohjelmassa vuoteen 2010 peltoenergian käyttötavoitteeksi on asetettu 600 GWh vuonna 2010. Peltoenergiaksi käytettäisiin ruokohelpeä n. 500 GWh, mikä vastaa n. 19 000 hehtaarin viljelyalaa (v. 2006 Etelä-Savossa 1 366 ha), sekä oikea nykyiseltä peltoalalta 100 GWh. Itä-Suomi on bioenergian suhteen melko yhdenmukainen alue. Etelä-Savossa ei ole kemiallisen metsäteollisuuden energiaksi käytettäviä sivutuotteita kuten Pohjois-Karjalassa ja Pohjois-Savossa. Metsäenergian (polttopuu, hake, puupelletit) käyttö on lisääntynyt varsinkin uusissa suurissa yhdyskuntien lämpökeskuksissa. Näissä metsähakkeen käyttö v. 2004 oli 193 000 m³. Määrästä 1/3 on ensiharvennusemetsistä korjattua ranka- ja kokopuuta ja 2/3 uudistusaloilta hakkuutahteina korjattua energiapuuta. Maatilojen hakelämpökeskukset (v. 2004 hakkeen käyttö 48 000 m³) sekä kotitalouksissa käytettävän polttopuun määrä (v. 2004 käyttöarvio 400 000 m³) ovat olleet myös voimakkaassa kasvussa. Energiatuotantoon tarvittavan puunkorjuun ongelmana on korjuutyön huono kannattavuus. Käyttökelpoisen korjuuteknologian puute sekä työvoiman saatavuus ovat myös jossain määrin rajoittaneet alan kasvua. Kotitalouksien käyttämän polttopuun lisääntynyt tarve on luonut netissä toimivat ”klapimarkkinat” koko Itä-Suomen alueelle.

Suurten kotieläinyksiköiden perustaminen ja kiristyvät ympäristövaatimukset johtavat myös lannan sijoittamisen ongelmiin. Biokaasun ja siitä edelleen bioenergian tuottaminen saattaa olla, teknologian edelleen kehittyessä, kannattava ratkaisu näihin ongelmiin. Energiakäyttöön tulevan etanolin tuotannon aloittamisesta Etelä-Savossa on olemassa suunnitelmat ja myös biodieselin tuotantoa harkitaan. Fossiilisten polttoaineiden hinnan nousu ja kansainvälisen ympäristöpolitiikan linjaukset luovat hyvän kasvumahdollisuuden alueen uusiutuvien energiavarojen käytölle.

1.1.7.5 Koneurakointi

Koneurakointia tekee Etelä-Savossa 41 % maatiloista. Sen laajuus ja kohteet vaihtelevat tiloilla suuresti. Yleisintä urakointia ovat maatalous, tienhoito, puunkorjuu ja eri urakointitöiden yhdistelmät. Koneurakoinnin merkitys maatilan tulonmuodostuksessa vaihtelee hyvin paljon. Urakointi perustuu yleensä olemassa olevan traktorikaluston hyödyntämiseen lisälaitteiden avulla. Tilakohtaisen lisäansion lisäksi urakoinnilla on merkitystä vapaa-ajan asutuksen palveluna ja maaseudun elinympäristön ylläpidossa. Eräs nopeimmin kasvava koneyrityksen muoto on maatalouden konetyö. Tulevaisuudessa erityisesti kotieläintilat ovat kiinnostuneita ostamaan konetyöpalveluja ammattitaitoisilta urakoitsijoilta.

Kuvio 5 Monialaisten tilojen profiili Etelä-Savossa

1.2 Nykytilan analyysi

1.2.1 Vahvuudet ja mahdollisuudet

Suotuisa ilmasto, yrittäjien hyvä ammatillinen osaaminen, viljava maaperä ja luonnon puhtaus, luovat osaltaan hyvät olosuhteet maataloudessa nurmirehuvaltaiseen maidon- ja lihantuotantoon, vihannesten, hedelmien ja marjojen sekä muiden puutarhakasvien viljelyyn ja luomutuotantoon. Tähän yhdistettynä korkeatasoiset maa- ja elintarviketalouden osaamiskeskittymät (tutkimus, koulutus, neuvonta), kuluttajien ruuan laatua ja terveellisyttä korostavat asennemuutokset sekä lähimarkkinaa laajentava runsas vapaa-ajan- ja osa-aikaasukkaiden määrä tukevat mahdollisuutta erikoistua elintarviketuotannossa ekomaakuntana. Maatilojen suurentuminen ja keskittyminen parhaille viljelyalueille antaa mahdollisuuksia lisätä tilojen välistä yhteistoimintaa sekä alihankintaa ja monitoimitilojen määrää lisääntyä. Laadukas raaka-ainetuotanto luo mahdollisuuksia elintarvikkeiden jalostustoiminnan kehittämiseksi.

Runsaat ja hyvin kasvavat metsät tarjoavat mahdollisuuksia metsätalouden ja siihen perustuvien toimialojen kehittämiseen sekä työpaikkojen luomiseen. Raaka-ainepohjaan verrattuna puun jalostus on alueella nykyään vähäistä. Etelä-Savossa on hyvät mahdollisuudet kestävään puuntuotantoon, energiapuun käytön tehostamiseen, jalostuksen ja paikallisen puurakentamisen lisäämiseen sekä metsien keruutuotteiden hyödyntämiseen.

Etelä-Savon maatilamatkailuyritykset ovat rakentaneet runsaasti korkeatasoisia majoitustiloja. Järvi- ja metsä-suomen puhtaus sekä luonnon ja maiseman monipuoliset hyödyntämismahdollisuudet yhdessä korkeatasoisten majoitusmahdollisuuksien kanssa luovat edellytyksiä luonto-, kalastus-, erä- ja muun aktiviteettimatkailun edelleen kehittämiseen. Lähiruoka on tärkeä osa maaseutumatkailun palvelukonseptin vetovoimaisuutta.

Etelä-Savo on maamme suosituimpia mökkimaakuntia. Järviseudun rauha ja kauneus sekä kohtuullisen lyhyt etäisyys kasvukeskuksista ovat monien mökkiläisten mielestä alueemme vahvuuksia. Merialueiden leväongelmien paheneminen lisää Järvi-Suomen vetovoimaa vapaa-ajanvietto- sekä osa-aika-asumisen alueena. Kaavoituksella luodaan mahdollisuuksia lisätä vapaa-ajanasuntojen määrää. Vapaa-ajan- sekä osa-aikaasukkaiden määrän lisääntyminen luo maaseudun yrittäjille uusia mahdollisuuksia tarjota erilaisia palveluja.

Maatilayrityksissä ja maaseudulla laajemminkin on monenlaista, maa- ja metsätalouden ulkopuolista, ammatillista osaamista, jonka varaan voi kehittää uutta yritystoimintaa. Luonto- ja ympäristöarvojen, laadukkaan asumisen, terveellisyuden, paikallisuuden ja kiireettömyyden korostuminen luovat kysyntää luontoon ja hyvinvoinnin tukemiseen perustuvia palveluja ja tuotteita kohtaan. Luonnonolosuhteet ja rakennettu infrastruktuuri luovat edellytyksiä kalastukselle elinkeinona sekä kalan jalostamiselle. Kunnat ja muut julkiset yhteisöt vähentävät omaa hoivapalveluiden tuottamistaan. Tämä antaa mahdollisuuksia yksityisten hoiva- ja hyvinvointiyritysten perustamiselle tai laajentamiselle. Alihankinta ja sopimusvalmistaminen suurempien veturiyritysten verkostossa antavat mahdollisuuksia pienellekin, laadukkaita tuotteita tai palveluja tarjoavalle, maaseutuyritykselle päästä laajemmille markkinoille.

Etelä-Savo sijaitsee lähellä Etelä-Suomea ja Pietaria. Tämä tarjoaa runsaasti mahdollisuuksia markkinoida alueen palveluja ja tuotteita kannattavasti eri kohderyhmille. Kaupunkien läheisellä maaseudulla asutus leviää maaseutukylille ja peruspalvelut voidaan turvata lähistöllä. Hyvin hoidettu, paikalliskulttuuriltaan vahva ja palveluvarustukseltaan riittävä maaseutu houkuttelee ihmisiä tänne kauempaakin asumaan ja yrittämään. Etätyölle on hyvät mahdollisuudet.

1.2.2 Heikkoudet ja uhat

Etelä-Savon maatilat ovat peltoalaltaan pieniä ja erillään olevat pienet peltolohkot rajoittavat tilakoon kasvua. Maitokiintiöiden pienuus ja lisäkiintiöiden vähäinen saatavuus rajoittavat maitotilojen laajentamismahdollisuuksia. Nopeasti laajentavien maatilojen ja maaseutuyritysten vetäjien yrittäjyysosaamisen ja riskien hallintakyvyn puutteet voivat johtaa, henkisen kestokyvyn pettäessä, yritystoiminnan hallitsemattomaan alasajoon. Osa peltoalasta saattaa siirtyä nykyisten maatilojen vuokrakäytöstä pellon omistajan harjoittamaan peltoenergiantuotantoon, jolloin aiemmin vuokraajana toimineen tilan toimintaedellytykset heikentyvät. Uusi tilatukijärjestelmä perustuu suurelta osin viljellyn peltoalan määrään tilalla. Etelä-Savon muuta maata pienemmästä tilakoosta johtuen uusi järjestelmä on aikaisempaa järjestelmää epäedullisempi.

Maaseudulla on liian vähän kannattavaa yritystoimintaa ja työpaikkoja. Nykyisten maaseutu-yritysten kasvuhalu ja sitä kautta työllistyvyys on vähäinen. Maatalouden nopeasti etenevä rakennemuutos lisää työmarkkinoille tulevien määrää ja vähentää edelleen työnsaanti- mahdollisuuksia. Maatiloille ja maaseutuyrityksille on vaikea löytää jatkajia sekä työntekijöitä ja maatilojen investointihalukkuus laskee. Maaseutuun ja sen elinkeinoinhin kohdistuvat ympäristö- ja muut viranomaisvaatimukset sekä tuki- ja rahoitusjärjestelmien byrokraattisuus lisääntyvät, mutta julkisen rahoituksen määrä kehittämistyöhön ja investointeihin vähenee.

Palveluiden saatavuus maaseudulla sekä paikallistiestö ym. infrastruktuuri uhkaavat romuttua, mikä heikentää elinkeinon harjoittamista, asumista ja viihtyvyyttä. Kuntien talous on kapean veropohjan vuoksi heikko ja yhteiskunnallisten palvelujen määrä ja taso uhkaa edelleen laskea. Työn puute sekä viihtyvyydsongelmat liittyvät poismuuttoon erityisesti nuorten, naisten ja koulutetun väestön keskuudessa. Väestö ikääntyy ja siirtyy pois elinkeinotoiminnasta. Etelä-Savon harvaanasuttuja maaseutualueita ei pystytä pitämään nykyisillä voimavaroillakaan asuttuna. Harvaan asutut osat maakunnasta uhkaavat jäädä periferiaksi, jossa maaseutu autoituu ja rakennettu maisema rapistuu. Vesistöjen tilan mahdollinen heikkeneminen on uhkatekijä elinkeinotoiminnalle sekä vapaa-ajan-asutuksen leviämislle.

1.2.3 Keinot

Alueen kehittyminen perustuu kannattavaan yritystoimintaan, viihtyisään asumiseen ja hyviin palveluihin nopeiden liikenneyhteyksien yhdistämänä laajenevan pääkaupunkiseudun ja Pietarin välittömässä läheisyydessä. Hyvän työ- ja asuinympäristön arvostus kasvaa ja vapaa-ajan asutus laajenee.

Nykytilan analyysissä kuvatusen uhkaavan kehityksen torjumiseksi sekä muutosten aiheuttamien haittojen minimoimiseksi tarvitaan kiireesti tehokkaita toimenpiteitä maaseudulla olevien peruspalvelujen, palvelurakenteiden ja peruselinkeinon säilyttämiseksi sekä uusien elinkeinon luomiseksi.

EU-osarahoitteen rahoitusjärjestelmien tehokas, oikein suunnattu ja täysimääräinen hyödyntäminen on ensiarvoisen tärkeää. Niiden rinnalle tarvitaan myös muita rahoitusjärjestelmiä riittävän kehittämisvaikutuksen aikaansaamiseksi. Maaseudun ihmisten, varsinkin nuorten, innostaminen ja kouluttaminen yrittäjyyteen, yrittäjien välisen yhteistyön lisääminen ja organisoiminen sekä markkinalähtöisen ajattelutavan omaksuminen ovat edellytyksiä työn onnistumisessa. Maaseudun ja kaupunkien välistä vuorovaikutusta voidaan kehittää ottamalla vapaa-ajan- ja osa-aika-asukkaat mukaan paikalliseen kehittämistoimintaan.

Etelä-Savossa tarvitaan valmiutta löytää uusia ratkaisuja maaseudun kehittämiseksi koko ajan muuttuvassa tilanteessa. Muutosvalmiutta tarvitaan uusien avauksien tekemiseen, mm. tietotekniikan uusia mahdollisuuksia hyödyntämällä ja verkottamalla, myös perinteisten valtatuuksien, kuten maidon ja lihan, tuotannon ja jalos-

tuksen osalta. Maataloustuen tukitasolla on ratkaiseva merkitys varsinaisen perusmaatalouden selviytymiseen. Kaikkien tukimahdollisuuksien täysimittainen hyödyntäminen on EU:n nykyistä maatalouspolitiikkaa toteuttavassa järjestelmässä ensiarvoisen tärkeää. Maatalouden tukitasosta sekä maatalouden yleisistä näkymistä pitkälti riippuu voidaanko maaseutuohjelman kehittämistoimenpiteillä saada maataloutta nousuun.

Nuorelle koulutetulle väelle sekä naisille on luotava työpaikkoja, jotta heidät saadaan pysymään Etelä-Savossa. Supistuvan työvoiman tuomiin ongelmiin vastataan hyvällä ennakkoinnilla ja koulutus suunnitellulla. Tähän tarvitaan tiivistä vuorovaikutusta maakunnan eri toimijoiden kesken. Etelä-Savon maaseudullakin esiintyvää rakenteellista työttömyyttä helpottamaan olisi kyettävä luomaan ns. low tech – työpaikkoja, jotta pitkään työelämän ulkopuolella olleille löytyisi mahdollisuus päästä työelämään takaisin. Maaseudunkin yri-tystoimintaa uhkaavan työvoimapulan torjumiseksi työperäisen maahanmuuton lisäykseen valmistaudutaan Etelä-Savon maahanmuuttostrategian kautta.

1.3 Maaseudun kehittämistoimien tuloksellisuus Etelä-Savossa EU-jäsenyysaikana

1.3.1 Maaseudun kehittäminen EU-ohjelmissa

Vuosina 1995 -1999 maaseudun kehittämistä on Etelä-Savossa tehty tavoite 6-ohjelman osana. Tämän lisäksi Etelä-Savon alueella on toteutettu vuosina 1996 – 1999 paikallisten toimintaryhmien ohjelmina RaJu-PuSu-alueella samannimistä Leader II-ohjelmaa, Pieksämäen seudulla Savon Amazon Leader II- ohjelmaa ja Koloveden seudun kunnissa Piällysmies (kansallinen POMO)-ohjelmaa. Toimintaryhmien alueet eivät tavoite 6-ohjelmakaudella kattaneet koko maakunnan maaseutualuetta.

Vuosina 2000 – 2006 Etelä-Savossa toteutetaan Itä-Suomen tavoite 1-ohjelmaa, jossa maaseudun kehittäminen on omana toimintalinjanaan. Maaseudun paikallisten toimintaryhmien ohjelmina toteutetaan samanaikaisesti RajuPuSu-Leader+-ohjelmaa, kansallisesti rahoitettua Veej'jakaja (POMO)-ohjelmaa sekä tavoite 1-ohjelman rahoituksella Piällysmies-toimintaryhmän ohjelmaa. Toimintaryhmien toiminta kattaa tällä ohjelmakaudella kaikki Etelä-Savon maakunnan maaseutualueet.

Venäjän ja Suomen lähialueilla on toteutettu molempina ohjelmakausina EU-osarahoitteisia Interreg-ohjelmia. Suurin osa ohjelman rahoituksesta kohdistuu infran ja yritystoiminnan yleisten edellytysten parantamiseen Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahaston (ESR) osarahoituksella. Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston (EMOTR) tuella on Interreg-ohjelmasta rahoitettu muutamia pääasiassa maaseutumatkailun ja elintarviketalouden kehittämiseen liittyviä hankkeita. Näihin hankkeisiin on saatu mukaan niukasti maaseudun yrityksiä ja hankkeet eivät ole kyenneet luomaan pysyviä yhteistyökäytäntöjä maiden elinkeinotahojen välille.

1.3.2 Arvioita ohjelmien kehittämistavoitteiden toteutumisesta Etelä-Savossa.

Suomi liittyi EU:n jäseneksi vuoden 1995 alusta ja tavoite 6-ohjelma-alueita koskeva kehittämisohjelma hyväksyttiin täydennyksineen vuoden 1996 marraskuussa. Tavoite 6-ohjelman toteuttaminen käynnistyi hitaasti ja täysipainoinen maaseudun kehittäminen EU:n rakennerahastojen kautta toteutui vuodesta 1997 lukien.

Maaseutuelinkeinojen rahoituslain ja asetusten muuttuminen ja komissiossa hyväksyttäminen johti uuden myös ohjelmakauden 2000 – 2006 alussa toteutuksen aloittamisen viivästymiseen niin, että päätöksiä hankkeista päästiin tekemään vasta vuonna 2001. Ohjelmakaudella 2000 – 2006 hankkeiden toteuttamista ohjaava säädöspohja on tarkentunut ja laajentunut. Molempina ohjelmakausina Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahastosta (EMOTR) on rahoitettu samassa toimintalinjassa sekä suoraan yritysten investointeja ja kehittämistä että laajempia yleisiä maaseudun kehittämishankkeita.

Tavoite 6-ohjelmasta tehdyssä arvioinnissa todetaan, että yksi ohjelman parhaista saavutuksista oli uudenlaisen alueellisen kehittämiskulttuurin syntyminen myös maaseudun kehittämisessä. Eri hallinnonalojen välinen yhteistyö lisääntyi ohjelman toteutuksen aikana, vaikka se vielä ohjelman valmisteluvaiheessa oli puutteellista. Hallinto kuitenkin samalla monimutkaistui. Tämä jäykisti ohjelman toteuttamista hidastamalla rahoituksen hakemis- ja päätös menettelyä sekä hankkeiden maksatuksia.

Tavoite 6-ohjelman sekä Itä-Suomen tavoite 1-ohjelman alkuperäisinä tavoitteina oli kuroa kiinni ohjelma-alueen taloudellista jälkeenjääneisyyttä muuhun Suomeen nähden. Tässä ei ole onnistuttu. Itä-Suomen ja myös Etelä-Savon väkiluku vähenee edelleen ja alueelta muuttavat erityisesti koulutetut nuoret sekä naiset. Työttömyys laskee, mutta on pysynyt muuhun maahan verrattuna korkealla tasolla. Ohjelmien tavoitteenasettelu tehtiin liian optimistisesti. Alueen rakenteellisten ongelmien ja yleisen taloudellisen kehityksen voima aliarvioitiin. Nopea talouskasvu ohjelma-alueen ulkopuolella synnyttää nopeasti kysyntää työttömälle työvoimalle. Vastaavasti työpaikkakehityksen suhteen julkisista palveluista ja alkutuotannosta riippuvaisella ohjelma-alueella talouskasvu on huomattavasti hitaampaa. Vaikka moni ohjelmassa asetettu tavoite on jäänyt toteutumatta, ilman ohjelmia kehitys olisi ollut vielä huomattavasti heikompi. Ohjelmakausien aikana saadun osaamisen jalostuminen kannattavaksi liiketoiminnaksi voi kestää vuosia.

Vuonna 2005 Etelä-Savossa tutkittiin maaseudun pienyrityksille TE-keskuksen maaseutuosaston kautta myönnettyjen yritystukien vaikuttavuutta. Moni tuen saaja koki säädökset monimutkaisiksi ja lomakkeet vaikeiksi täyttää. Kyselytutkimuksen perusteella voidaan kuitenkin sanoa, että suorien yritystukien vaikutuksella on voitu parantaa yhteisöllisyyttä, aloittaa maaseudulla uutta yritystoimintaa, antaa toimiville yrityksille kasvuimpulsseja ja työllistää uusia henkilöitä sekä säilyttää maaseudun työpaikkoja. Yritykset tekivät rahoitustuen avulla kehittämistoimensa nopeammalla aikataululla sekä laajempina kuin mitä ilman tukea olisi tehty. Aktiivimaatilojen määrä vähenee Etelä-Savossa edelleen. Toisaalta maatiloilla harjoitettava muu yritystoiminta on vilkkaampaa kuin monissa muissa maakunnissa.

Laajemmilla maaseutuhankkeilla on myös vaikutettu samansuuntaisesti maaseudun kehittämiseen, mutta niissä tehdyt toimet vaikuttavat usein pitemmällä viiveellä kuin suorissa yritystuissa. Esimerkiksi hankkeissa tavoiteltu liiketoimintaosaamisen parantaminen, laatujärjestelmän luominen, tuotekehitys tai uusien viljelykasvien kannattava viljely eivät yleensä ehdi hankkeen aikana merkittävästi vaikuttaa mukana olleiden maatilojen tai maaseutuyritysten liiketoimintaan. Vaikutukset tulevat useiden vuosien viiveellä. Parhaiten ja nopeimmin tuloksia on saatu aikaan hankkeilla, jotka ovat aidosti lähteneet yritysten tarpeista ja joihin yritykset ovat jo suunnitteluvaiheessa sitoutuneet.

Toimintaryhmien ohjelmat ovat toteutuneet molempina ohjelmakausina tavoitteidensa mukaisesti. Toimintaryhmät ovat kehittäneet itsenäisesti oman toiminta-alueensa maaseutua ja varsinkin sen elinolosuhteita kyläyhteisöissä. Toimintaryhmien välinen yhteistyö oli alkuvaiheessa vähäistä, vaikka esimerkiksi kansainvälisiä hankkeita olisi ehkä voitu paremmin suunnitella ja toteuttaa yhteistyöllä. Ohjelmakauden edetessä yhteistyö on lisääntynyt.

Itä-Suomen tavoite 1- ohjelmassa EMOTR:n kautta rahoitettavissa maaseudun kehittämishankkeissa EU:n osuus julkisesta rahoituksesta on 50 %. Kansallisen osuuden rahoituksesta valtion osuus on n. 42 % ja alueen kuntien tulisi rahoittaa kehittämistoimia n. 8 %. Koska yritysten suoraan saamiin kehittämis- ja investointitukiin ei kuntarahaosuutta tule lainkaan, kehittämishankkeisiin vaaditaan alueen kuntien rahoitusta keskimäärin yli 15 % julkisen tuen määrästä, jotta EU:n rahoitusosuus voitaisiin täysimääräisesti hyödyntää.

Kuntien rahoitusosuuden saaminen hankkeisiin on ollut yleensä hyvin vaikeaa. Kunnat antavat toimintaryhmien ohjelmien rahoitukseen 20 % julkisesta tuesta. Kunnat eivät koe muun hanketoiminnan samassa määrin hyödyttävää kuntaa, tai hanketoimijan on hyötyä vaikeampi kunnalle osoittaa. Useissa tapauksissa hyvinkin kehittämishankkeen toteuttaminen viivästyy tai voi jäädä vajaaksi, kun vaadittavaa kuntarahaa ei ponnisteluista huolimatta saada kootuksi. Hallinnoijan aikaa menee kohtuuttomasti kuntarahan hankkimiseen.

Taulukko 3

Yhteenveto EU-ohjelmien toteutumisesta Etelä-Savon maaseudulla

Positiivista

- + Maaseudun yritystoiminnan määrä kasvanut
- + Rahoitustuen tukitaso riittävä
- + Yhteistyö toimijoiden välillä parantunut
- + Hankkeiden avulla on luotu toimivia verkostoja
- + Toimintaryhmien ohjelmat ovat toteutuneet

Negatiivista

- Ohjelmakausien alussa toteutus viivästyi
- Ohjelman hallinnointi monimutkaista
- Rahoitustuen hakumenettely monimutkaista
- Säädöksiä paljon ja niitä on vaikea hallita
- Kuntarahavelvoite hidastaa hankkeiden päätösten saantia
- Kehittämishankkeet eivät ole olleet yrittäjälähtöisiä
- EU-osarahoitus on vain osittain korvannut Suomen valtion aiemmin myöntämää kansallista kehittämisrahoitusta

1.4 Yleisiä muutoksia toimintaympäristössä

Etelä-Savon maaseudun kehittämiseen ja kehittämiseen vaikuttavat monet maaseudun ulkopuolelta tulevat vaikutukset. Seuraavassa on lueteltu laajempia kehitystrendejä, jotka vaikuttavat myös Etelä-Savon kehitykseen. Osa niistä luo maaseudun kehittämislle uhkia ja osa niistä antaa maaseudun toimijoille kehittämistyöhönsä uusia mahdollisuuksia.

- Globalisaatio ja EU:n laajeneminen lisäävät kilpailua ja vievät tuotantoa halvemman kustannustason maihin
- EU:n rakennerahastot ja jakoperusteet muuttuvat vuoden 2007 alusta; vanhojen EU-maiden suhteellinen asema rahoituksen saamisessa heikkenee
- Julkisten palvelujen määrä tulee vähenemään ja/tai niitä korvataan yksityisellä palvelutarjonnalla
- Kuntien määrä vähenee ja aluehallinto muuttuu
- EU:n teknologiaohjelmat luovat mahdollisuuksia kansainvälisen tason verkostoitumiselle ja teknologian siirroille; yhteistyön tarve korkeakoulujen ja yritysten välillä kasvaa teknologian kehittämisessä ja innovaatioiden luomisessa
- Liiketoiminnan kasvu ja kannattavuus vaativat erikoistumista ja verkottumista
- Automaatio ja IT-sovellusten määrä kasvaa kaikilla toimialoilla
- Keskimääräinen koulutustaso nousee, mutta erityisosaajien rekrytointi vaikeutuu alueellisesti ja rekrytointia tehdään ulkomailta
- Yrittäjät ikääntyvät, jolloin tarve omistajanvaihdoksiin lisääntyy. Jatkaajista on pulaa ja on vaarana, että hyviä yrityksiä lopetetaan jatkaajan puutteessa
- Työvoiman vanheneminen ja eläköityminen lisää ongelmia työvoiman saatavuudessa. Toisaalta ikääntyviin kohdistuvien palvelujen kysyntä lisääntyy ja luo palvelualoille uusia mahdollisuuksia
- Väestö ikääntyy ja keskittyy kasvukeskuksiin
- Tuloerot kasvavat – yhä useampi vaurastuu, mutta myös monella tapaa syrjäytyneiden määrä pysyy ennallaan tai jopa kasvaa
- Maahanmuuttajien määrä lisääntyy ja Suomi kansainvälistyy/monikulttuuristuu myös kasvukeskusten ulkopuolella
- Puhtaan ja turvallisen elinympäristön, vapaa-ajan sekä terveellisen ruuan merkitys kasvaa
- Terrorismin lisääntyminen ja pelko sekä pandemiauhkat lisäävät turvalliseksi miellettyjen maiden vetovoimaa matkailun kohdealueena
- WTO-prosessi maatalouden tukien vähentämiseksi jatkuu
- Ilmaston lämpenemisprosessi etenee ja vaikuttaa vähitellen maatalouden harjoittamiseen ja mm. matkailuelinkeinoon
- Energian hinta nousee ja uusiutuvien energialähteiden – myös metsäenergian, mutta myös peltokasveista saatavan energian - hyödyntämistä tehostetaan
- Ruuan hinta nousee ja Suomen suhteellinen asema ruuantuotannossa paranee

2. VALITTU ALUEELLINEN STRATEGIA

2.1 Etelä-Savon maaseudun kehittämissstrategian visio

Etelä-Savon maaseudun kehittämisen strategia vuosiksi 2007 – 2013 pyrkii turvaamaan elinvoimaisen ja toimivan maaseudun säilymisen ja uusiutuvien luonnonvarojen kestävästä käytöstä maakunnan alueella.

Etelä-Savon maaseudun kehittämissstrategian visio on:

Etelä-Savon maaseudulla yrittää ja asuu väestörakenteeltaan monipuolinen osaava väestö, joka kehittää aktiivisesti omia elinkeinojaan ja elinolosuhteitaan.

2.2 Valitut painopisteet perusteluineen

- **Perusmaatalous**

Kannattavan maatalouden harjoittamisen edellytykset vahvistuvat ja viljelyssä oleva peltoala säilyy.

Etelä-Savon maaseudun elinvoimaisuuden ja lähellä tuotetun ruuan saannin turvaaminen edellyttää, että kannattavaa maataloustuotantoa harjoitetaan riittävän monella maatilalla.

Tilojen peltoalan ja karjamäärän kasvattaminen tuotannon laajentamiskeinona sopii osalle maatiloja. Syntyy alueellisia maatalouskeskittymiä. Maatilat ottavat kustannustehokkaasti käyttöön uutta teknologiaa.

Maakunnalle ominainen peltojen, metsien ja järvien muovaama maaseutumaisema pidetään avoimena ja luonto monimuotoisena.

Niillä mautiloilla, joilla peltoalan kasvattaminen ei ole taloudellisesti järkevää, maatalouden oheen kehitetään muuta kannattavaa yritystoimintaa tai hyödynnetään palkkatyön tarjoamia mahdollisuuksia. Kumppanuustilat toimivat verkostossa suurten mautilojen kanssa.

Luomumaatalouden osuus kasvaa ja kannattavuus paranee koko ketjua ja sen osaamista kehittämällä. Maaseutumatkailun sekä vapaa-ajan- ja osa-aika-asukkaiden määrän lisääntyminen voimistaa lähiruuan kysyntää.

Aktiivitulojen peltotarpeen ulkopuolinen peltoala on peltoenergiantuotannossa tai muun kannattavan alkutuotannon käytössä.

- **Puutarhatalous**

Puutarhataloutta kehitetään niin, että Etelä-Savon asema puutarhakasvien viljelyn ja jatkojalostuksen vahvana alueena säilyy.

Tuotantoa vahvistetaan valitsemalla viljeltävät kasvit riittävän pitkällä jännteellä markkinalähtöisesti sekä luomalla kilpailukykyä parantavia tuotanto- ja markkinointiverkostoja, jotka kykenevät toimimaan myös vientimarkkinoilla.

Alueella toimivat kärkiyritykset kehittyvät ja synnyttävät ympärilleen sopimustuotantoa.

Puutarhatuotantoa jalostetaan pitemmälle omassa maakunnassa.

- **Metsätalous**

Metsätalouden harjoittaminen on Etelä-Savossa kannattavaa. Monimuotoisen metsäluonnon säilyminen otetaan huomioon metsiä täysimittaisesti hyödynnettäessä.

Hyvä metsänhoito turvaa metsien korkean tuoton. Metsiä hakataan ja hyödynnetään kestävien hakuumahdollisuuksien mukaisesti. Metsätalouden tulovirrat luovat vakautta aluetalouteen.

Metsätalouden ja siihen liittyvän yritystoiminnan merkitys työllistäjänä kasvaa. Metsätuloilla on suuri merkitys maatilojen tulonmuodostuksessa.

Matkailun ja vapaa-ajanasutuksen tarpeet ja mahdollisuudet otetaan metsienkäsittelyssä huomioon erityisesti maisemallisesti merkittävillä järvi- ja harjualueilla.

Mekaaninen puunjalostus, puurakentaminen, metsäenergia ja luonnontuotteiden hyödyntäminen tuovat mm. verkottumisen ja sopimusvalmistuksen kautta uutta yrittäjyyttä ja työpaikkoja maaseudulle.

- **Matkailu**

Etelä-Savon maaseutumatkailun kannattavuutta kehitetään niin, että alueen asema maan johtavana maaseutumatkailumaakuntana vahvistuu.

Etelä-Savon maaseutumatkailu rakentuu luonnon suomien lähtökohtien, monien aktiviteettien ja monipuolisen tapahtumatuotannon varaan.

Etelä-Savossa on maaseutumatkailuun erikoistuneita yrityksiä, jotka harjoittavat kannattavaa ympäri- vuotista majoitustoimintaa ja tarjoavat asiakkailleen erilaisia aktiviteetteja ja lähiruokaa.

Maaseutumatkailua harjoitetaan kannattavasti myös toimialaan perehtyneillä monitoimitiloilla maa- ja metsätalouden tai muun yritystoiminnan ohella.

Maaseutumatkailuyritykset muodostavat verkostoja, joiden tuotekehitys ja markkinointi hoidetaan ammattitaitoisesti yhteistyössä suurempien kärkiyritysten kanssa.

- **Maaseudun pienyritystoiminta**

Maaseudun pienyritykset kehittävät toimintaansa ja niiden liiketoiminnan kannattavalle kasvulle luodaan edellytyksiä.

Maataloustuotantoa supistaville tai siitä luopuville tiloille syntyy korvaavaa yritystoimintaa. Koneurakoinnin ja maaseutumatkailun lisäksi muu palveluyrittäminen lisääntyy. Erityisesti kasvu kohdistuu osa-aika- ja vapaa-ajanasukkaiden palveluihin, maaseutumaiseman ylläpitoon ja hyvinvointiyrittämiseen.

Maaseudulla toimii kannattavasti myös mikroyrityksiä, joilla ei ole maatilakytkeä. Palvelutoimialan kasvun myötä maaseudun nuorten ja naisten yrittäjyys ja työnsaantimahdollisuudet lisääntyvät. Maaseudulla toimii sopimustuotannossa yritysverkostoja suurempien yritysten kanssa.

Kasvukykyiset yritykset muodostavat kehittämistoimien ydinryhmän. Yritystoiminnan kehittämistoimet kohdistuvat yritysälähtöiseen tuotekehitykseen, verkostoitumiseen ja liiketoimintaosaamisen parantamiseen.

- **Kylien elinvoimaisuus ja elinympäristö**

Kylät ja maaseudun organisaatiot toimivat omaehtoisesti ja aktiivisesti. Maaseutumaisema sekä maaseudun infrastruktuuri ja palvelurakenne ovat siinä kunnossa, että maaseudulla on vetovoimaa yrittämis- ja asuinympäristönä.

Maaseutuyhteisöjen aktiivisuutta edistetään elinympäristöä ja toimintamahdollisuuksia parantavien yhteisöllisten kehittämistoimien avulla. Maaseudun vetovoimaa yrittämis- ja asuinympäristönä parannetaan kehittämällä kulku- ja tietoliikenneyhteyksiä, reitistöjä sekä toiminta- ja harrastamahdollisuuksia. Erityisesti nuorten ja naisten maaseudulla yrittämisen ja asumisen edellytyksiä parannetaan.

Kaavoituksella tuetaan maaseudun elinvoimaisuutta ja varmistetaan investointien arvon säilyminen. Toimivien kyläyhteisöjen suunnitelmallista toimintaa ohjaavat vakituisten sekä osa-aika- ja vapaa-ajanasukkaiden yhdessä tekemät kyläsuunnitelmat.

3. TAVOITTEET JA TOIMENPITEET TOIMINTALINJOITTAIN

Etelä-Savon maaseudun kehittämisohjelmaa toteutetaan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2007 – 2013 tavoitteiden ja toimintalinjojen mukaisesti. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007 – 2013 on hyväksytty EU-komissiossa 10.8.2007 ja sen muutos 14.4.2008.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2007 – 2013 varoista kohdennetaan toimintalinjaan 2 ”Ympäristön ja maaseudun tilan parantaminen” hieman yli 80 %. Suurin osa toimintalinjan 2 rahoituksesta jaetaan tilatason peltoala- ja kotieläintukina. Loppuosa ohjelmarahoituksesta ohjataan linjojen 1 ja 3 kautta maaseudun kehittämiseen hanketoiminnan (yritysrahoitus ja projektitoiminta) avulla. Etelä-Savon alueella pyritään toimintalinjojen 1 ja 3 rahoituksesta kohdentamaan 60 – 70 % maatala- tai mikroyrityskohtaisiin investointi-, kehittämis- ja käynnistystukiin sekä yritysryhmien kehittämistukiin. Loppuosa rahoituksesta jää myönnettäväksi laajempiin elinkeinojen ja yleisiin kehittämishankkeisiin sekä koulutushankkeisiin.

Osarahoitteisena tukena myönnettävä ja maksettava julkinen rahoitus muodostuu linjoissa 1, 3 ja 4 maaseuturahaston rahoitusosuudesta ja kansallisesta rahoitusosuudesta. Maaseuturahaston rahoitusosuus on 45 % tukikelpoisista menoista. Kansallinen rahoitusosuus muodostuu valtion, kuntien ja muiden julkisten tahojen rahoituksesta.

Etelä-Savossa toimi tavoite 1-ohjelman aikana kolme paikallista toimintaryhmää. Nämä toimintaryhmät: Piällysmies (Savonlinnan seutu), RaJuPuSu (Juvan seutu) ja Veej’jakaja (Mikkelin ja Pieksämäen seutu) toimivat uudella ohjelmakaudella maaseutuohjelman yhteydessä toimivina toimintaryhminä. Näiden lisäksi Pertunmaa kuuluu, pääosin Hämeen alueella toimivan, Päijänne-leader-toimintaryhmän alueeseen. Maa- ja metsätalousministeriö hyväksyi 21.8.2007 niiden paikalliset kehittämissuunnitelmat rahoituskehysineen osaksi Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa. Kaikissa maaseutuohjelman toimintalinjoissa 1, 2 ja 3 on toimenpiteitä, joita voi toteuttaa myös paikallisten toimintaryhmien kautta toimintalinjassa 4. Toimintaryhmien kehittämissuunnitelmat vuosiksi 2007 – 2013 sekä niissä toteutettavat toimenpiteet on kuvattu lyhyesti kohdassa 3.4.

Seuraavassa kuvataan tarkemmin toimintalinjoja ja niitä toimenpiteitä, joita Etelä-Savon maaseutuohjelman tavoitteiden toteuttamiseksi tarvitaan. Liitteenä 13 on kerrottu lyhyesti yleisten ja elinkeinojen kehittämishankkeiden yleiset valintakriteerit. Kunkin toimenpiteen yhteydessä on kerrottu tarkemmin tavoitteista, joita hankkeiden tulisi toteuttaa.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007 – 2013 sisältää tätä kehittämissuunnitelmaa yksityiskohtaisemmat kuvaukset toimintalinjoista ja toimenpiteistä. EU:n ja kansalliset lait ja säädökset ohjaavat lisäksi ohjelman toimeenpanoa. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007 – 2013 ja sen toteuttamista ohjaava lainsäädäntö löytyvät maa- ja metsätalousministeriön sivuilta ja niiden sisältämistä linkeistä internetistä osoitteesta www.maaseutu.fi.

3.1. TOIMINTALINJA 1: Maa- ja metsätalouden kilpailukyvyä parantaminen

linjaan kolme.

Ensimmäisen linjan toimenpiteet kohdistuvat perusmaatalouden, puutarhatalouden ja metsätalouden kannattavuuden ja kilpailukyvyä kehittämiseen. Hankkeissa voidaan mm. kouluttaa viljelijöitä, metsänomistajia ja elintarvikealan mikroyrityksiä sekä kehittää muutenkin alueellisesti tai paikallisesti maataloutta, metsätaloutta sekä ensiasteen elintarvikkeiden jalostusta.

Linjaan sisältyvät maatilayritysten kannattavuutta ja liiketoimintaosaamista ja elintarvikkeiden laatua parantavat toimenpiteet sekä maatalouden investoinnit, nuorten viljelijöiden tuki, elintarvikkeiden ensiasteen jalostuksen yritystuet ja pienimuotoisen ensiasteen puunjalostuksen yritystuet. Muunlainen maatalojen toiminnan monipuolistaminen yritystoimintaa monipuolistamalla sisältyvät

Suomen kansallisessa strategiassa asetetut ensisijaiset tavoitteet maa- ja metsätalouden kilpailukyvyä parantamiseksi ovat seuraavat:

1. Kehittää maatalouden päätuotantosuuntien tuottavuutta sekä kilpailukykyä ja ehkäistä viljelijöiden ikärakenteen heikkenemistä tukemalla perhevillielmien rakennekehitystä. Edistää maatalouden muotojen ja toiminnan monipuolistamista.

2. Parantaa maatalous- ja luonnontuotteita jalostavien pk-yritysten kilpailukykyä (liha ja lihatuotteet, maito ja meijerituotteet, vihannekset, marjat, luonnonmarjat ja sienet). Kehittää puuenergian ja muiden uusiutuvien bioenergiamuotojen tuotantoa ja käyttöä. Vaikuttaa pienimuotoisen puunjalostuksen jalostusarvon kasvuun. Lisätä innovaatioihin perustuvien uusien tuotteiden, tuotantomenetelmien ja tekniikoiden kehittämistä sekä käyttöönottoa.
3. Kehittää maatalousyrittäjien liiketoiminnallista osaamista ja ympäristötietoisuutta sekä tietoisuutta tuotantoeläinten hyvinvoinnista ja terveydestä. Parantaa metsänomistajien tietoja ja taitoja metsien hoidossa ja käytössä sekä metsäluonnon monimuotoisuuden ylläpidossa.

Linjan 1 toteuttaminen Etelä-Savossa

Etelä-Savossa on edellä määritelty kuusi maaseudun kehittämisen painopistealuetta, joista kolme; perusmaatalous, puutarhatuotanto ja metsätalous kuuluvat pääosin linjan 1 kehittämistoimenpiteiden piiriin. Myös muiden kolmen painopisteen; maaseudun pienyritystoiminta, matkailu ja kylien elinvoimaisuus ja elinympäristö, toimenpiteitä voidaan osittain toteuttaa linjassa 1.

Etelä-Savossa hyödynnetään seudullisia yrityspalvelupisteitä maaseutuyrittäjäneuvonnan ensikontakteina sekä tiedotuskanavana.

Etelä-Savossa linjan 1 tavoitteiksi on määritelty:

- Toiminnan kannattavuus paranee keskeisillä tuotantosektoreilla (perusmaatalous, puutarhatalous, elintarvikkeiden ensiasteen jalostus ja metsätalous)
- Maataloustuotannon markkinasuuntautuneisuus ja viljelijöiden liiketoiminnallinen osaaminen ja ympäristötietoisuus kasvavat.
- Peltoala säilyy aktiiviviljelyssä
- Luomutuotannon osuus kasvaa ja kannattavuus paranee
- Maatilayritysten välinen yhteistyö kehittyy
- Maaseutuyritysten työpaikkojen määrä lisääntyy
- Maatilayritysten kehittäminen ja tuotannon kasvu ovat sopusoinnussa yrittäjän voimavarojen ja jaksamisen kanssa
- Alueen puutarhakasvien tuotanto säilyy vähintään nykyisellä tasolla
- Olemassa olevat puutarhatalouden kärkiyritykset kehittyvät edelleen ja syntyy uusia kasvuyrityksiä
- Puutarhatuotteiden jatkojalostusastetta nostetaan
- Maa-, metsä- ja elintarviketalousyrityksillä on riittävästi ammattitaitoisia ja motivoituneita jatkajia ja yrittäjien ikärakenne ei heikkene
- Ympäristön tila paranee maaseudulla
- Maatilojen toimeentulomahdollisuudet monipuolistuvat
- Elintarvikkeiden jalostus pk-yrityksissä on asiakaslähtöistä ja markkinoilla kilpailukykyistä
- Kehitetään ja siirretään yritysten käyttöön tehokkaampaa teknologiaa, prosesseja ja logistisia ratkaisuja
- Metsiä hoidetaan, hakataan ja hyödynnetään kestävien hakkuumahdollisuuksien mukaisesti
- Puuenergian ja muiden uusiutuvien bioenergiamuotojen käyttö lisääntyy.

3.1.1 Maa- ja metsätalouden toimijoiden tietämyksen ja henkilökohtaisten toimintaedellytysten parantamiseksi toteutettaviin toimenpiteisiin liittyvät vaatimukset

3.1.1.1 Toimenpide 111: Ammatillista koulutusta ja tiedotusta koskevat toimet

Toimenpide 111 on jaettu 14.4.2008 hyväksytyssä Manner-Suomen maaseutuohjelman 2007 – 2013 muutoksessa kolmeen alatoimenpiteeseen.

Alatoimenpide 111.1: Yleiset ammatillista koulutusta ja tiedotusta koskevat toimet

Perustelu

Koulutus, tiedotus, uuden tieteellisen tiedon ja uusien menetelmien välittäminen luo pohjaa menestykselliselle toiminnalle maatalous-, metsätalous-, elintarvike- ja puualalla. Muuttuva toimintaympäristö ja kiristynyt kilpailu vaativat yrittäjiltä joustavuutta sekä entistä parempaa kykyä sopeutua muutoksiin ja hallita niitä. Ammatiosaamisen ajan tasalla pitämisen ohella uusien tietojen ja taitojen hankkiminen on edellytys sille, että näihin muutoksiin ja haasteisiin pystytään vastaamaan. Viljelijöiltä edellytetään myös laajaa ympäristöasioiden osaamista ja hyvien käytäntöjen tuntemista sekä tuotantoeläinten hyvinvointiin liittyvien seikkojen tuntemista.

Tavoite:

Toimenpiteellä parannetaan maatalous-, elintarvike- ja metsäalan menestymisedellytyksiä lisäämällä yrittäjien osaamista, tiukentuvien lainsäädäntövaatimusten hallintaa maatilalla ja maataloustuotteiden jalostuksessa sekä omaehtoista ammatiosaamisen ajan tasalla pitämistä.

Toimenpiteen sisältö:

Toimenpiteessä toteutettavat hankkeet tähtäävät hyödynsaajien osaamisen lisääntymiseen tietotekniikan, liikkeenjohdon, markkinoinnin, talouden ja tuotannon hallinnan osalta. Rahoitettavilla hankkeilla helpotetaan tieteellisen tiedon, innovaatioiden ja muun osaamisen saattamista toimijoiden käyttöön ja edistetään maakunnassa tapahtuvaa alkutuotannon rakennekehitystä.

Toimilla helpotetaan tuotannon uudelleen suuntaamista liiketaloudellisiin perusteisiin esimerkiksi luonnonmukaiseen tuotantoon, metsätalouteen tai bioenergiaan.

Koulutus on lyhytkestoista ja sen sisältöön vaikuttaa koulutuksen kohde ja sen aihe. Koulutus voidaan toteuttaa yhdessä tai useammassa eri jaksossa käyttäen soveltuvin osin lähiopetusta (mm. asiantuntijaluentoja, ryhmätöitä, opintomatkoja toimintapäiviä, opiskelijoiden itsensä tuottamia koulutusohjelmaan liittyviä sisältökokonaisuuksia ja esityksiä), etäopetusta (mm. etätehtävät, nettikeskustelut, nettiforumin luominen ja hyödyntäminen), muuta verkko-opetusta ja muita joustavia opetusmenetelmiä.

Koulutukseen voi liittyä myös yrityskohtaista paikan päällä tapahtuvaa valmennusta. Yli puolet koulutuksesta on kuitenkin toteutettava muualla kuin koulutukseen osallistuvien tiloilla tai kiinteistöissä.

Uuden tiedon ja innovaatioiden levittämisessä keskeisiä ovat kehittämisorganisaatioiden ja tutkimuslaitosten kanssa tiiviissä yhteistyössä toteutettavat hankkeet. Niiden tehtävänä on tuottaa hyödynsaajille oleellista tietoa ja levittää se suoraan tai alueellisten hankkeiden kautta hyödynsaajien käyttöön.

Toimenpide voidaan toteuttaa paikallisina (toimintaryhmät), alueellisina (Etelä-Savo), alueiden välisinä (yli-maakunnallisesti) ja joissakin tapauksissa koko Manner-Suomen ohjelma-aluetta koskevin hankkeina.

Esimerkkejä tuettavista toimista:

- Maatalousyrittäjien, elintarvikkeiden ensiasteen jalostajien sekä puu- ja luonnontuotealan yrittäjien liiketoimintaosaamista (liikkeenjohto yhdistettynä tuotantotoiminnan hallintaan) parantava täydennyskoulutus ja valmennus, jota kohdennetaan varsinkin kasvuhakuisille ja – kykyisille yrittäjille, nuorille ja naisille
- Osaamishankkeet, joilla levitetään aktiivisesti tietoa uusista tuotantomenetelmistä käytännön toimijoille (esim. bioenergian tuotantoon liittyvät tuotantomenetelmät, lämpöyrittäjyyteen liittyvät laskentamallit, energiansäästötoimenpiteet jne.)
- Tiedotustoimenpiteet, joilla levitetään mm. uusinta tieteellistä tietoa maa- ja elintarviketalouden sekä metsätalouden kehittämiseksi
- Toimenpiteet joilla saatetaan elintarvikkeiden ensiasteen jalostajien tuotanto vastaamaan uusiutuvia vaatimuksia (mm. hygienia-, laatu- ja ympäristöosaamisen kohottaminen, uusiutuvan elintarvikelainsäädännön tunnetuksi tekeminen)
- Toimenpiteet, joilla kehitetään luomutuotantoa tuotantoketjun osaamista parantamalla
- Kehitetään luomuviljelytekniikkaa sekä kotieläinten rehustusta niin, että tuotanto on kustannustehokasta
- Toimenpiteet, joilla parannetaan maaseutuyrittäjien riskien hallintaa
- Tehostetaan metsänomistajien neuvontapalvelujen käyttöä ja kohdennetaan neuvontaa uusille ja/tai passiivisille metsänomistajaryhmille
- Kehitetään maatilojen ja ensiasteen jalostajien yhteistyötä ja työnjakoa (mm. kumppanuusviljely) ja parannetaan keskinäistä tiedon jakoa (esim. benchmarking)
- Aktivoidaan maatilojen sukupolvenvaihdosten toteuttamista sekä tilusjärjestelyjä tiedotustoimilla ja valmennuksella
- Edistetään metsänhoitoa ja metsänparannustöitä mm. tiedotuksen avulla

Tässä toimenpiteessä voidaan soveltaa myös Leader-toimintatapaa. Etelä-Savossa pääosa kehittämishankkeista rahoitetaan TE-keskuksen kautta haettavalla rahoituksella. Paikalliset toimintaryhmät keskittyvät rahoittamaan hankkeita, joista hyöty jää paikallisille viljelijöille, metsänomistajille ja muille alalla toimiville paikallisille yrityksille.

Kohderyhmä

Toimenpiteestä hyötyvät maa- ja metsätalouden sekä elintarvikealan toimijat (maatalousyritykset, metsänomistajat, metsätalousyritykset sekä maa- ja metsätaloustuotteiden ensiasteen jalostuksen ja markkinoinnin alalla toimivat mikroyritykset).

Tuensaajina voivat olla yksityisoikeudelliset ja julkisoikeudelliset koulusta tarjoavat yhteisöt tai säätiöt mm. oppilaitokset, yhdistykset, kunnat, järjestöt ja yritykset (pois lukien yksityiset yritykset)

Tukea koskevia yksityiskohtia

Koulutuksen toteuttajina voivat olla asiantuntija-, neuvonta-, koulutus- ja muut organisaatiot, joilla on riittävä koulutusosaaminen

Koulutushankkeiden hyväksyttäviksi kustannuksiksi voidaan hyväksyä kohtuulliset koulutus- ja viestintätoimenpiteiden suunnittelu- ja toteutuskustannukset. Hyväksyttävät kustannukset sekä menettelyt tuen myöntämisessä ja maksamisessa kuvataan tarkemmin laissa maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista (1443/2006) sekä sitä tarkentavassa valtioneuvoston asetuksessa (829/2007) ja maaseutuviraston hallinnollisissa ohjeissa.

Esimerkkejä tukitoimien ulkopuolelle jäävistä toimista:

- ammattiin tai tutkintoon johtava koulutus ja yleissivistävä koulutus
- työsuhteissa olevien elintarvikealan työntekijöiden täydennys- ja lisäkoulutus
- yli 30 opintoviikkoa tai 45 opintopistettä taikka niiden laajuutta vastaavat opintokokonaisuudet
- työ- ja toimintakyvyn säilyttämiseen tähtäävää TYKY-toimintaa muuten kuin siihen liittyvän maa- ja metsätaloustuottajien koulutuksen osalta

Tukihakemukset jätetään Etelä-Savon TE-keskukselle. Mikäli tukea haetaan paikallisen toimintaryhmän kiintöstä, niin tukihakemukset toimitetaan alueen paikalliselle Leader-toimintaryhmälle.

Rahoitus

Koulutushankkeiden saama julkisen rahoituksen osuus voi olla enintään 90 % hyväksyttävistä kustannuksista.

Jos hanke sisältää vain yleistä tiedonvälitystä, EY:n maaseudun kehittämisasetuksen (N:o 1698/2006) 39 artiklan mukaisen tuen (maatalouden ympäristötuet) saamiseksi välttämätöntä koulutusta/tiedonvälitystä tai sellaista koulutusta, jonka tukeminen ei muodostu valtiontueksi, julkisen rahoituksen osuus voi kuitenkin olla 100 % hyväksyttävistä kustannuksista.

Toimintaryhmän puoltamassa koulutushankkeessa julkisen rahoituksen määrä voi olla enintään 150 000 euroa.

Tuen myöntämiseen ja maksamiseen liittyvät tarkemmat ohjeet hyväksyttävistä kustannuksista sekä muista menettelytavoista on kuvattu laissa maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista (1443/2006) sekä sitä tarkentavissa valtioneuvoston asetuksessa (829/2007) ja maaseutuviraston ohjeissa..

Yhteys muihin kansallisiin ja EU:n rahoittamiin toimiin

Toimet tukevat toimenpiteiden 112, 121, 123 ja 124 (toimintalinja 1) sekä 211, 212, 214, 215 ja 216 (toimintalinja 2) toteutusta.

Toimet tukevat maa- ja metsätalouden ympäristötoimenpiteiden sekä eläinten hyvinvointitoimenpiteiden toteuttamista ja työsuojelun sekä hygienia- ja eläinsuojelullisten vaatimusten huomioon ottamista. Rahoitettavat toimet lisäävät ympäristöä säästävien toimintamallien omaksumista maataloudessa ja metsänhoidossa.

Maaseudun muiden elinkeinojen ja maaseudun elämänlaatuun liittyvää koulutusta toteutetaan toimintalinjassa 3 toimenpiteen 331 kautta. Perus-, ammatti-, korkeakoulu- ja muu tutkintoon johtava koulutus järjestetään kansallisella rahoituksella.

Toimenpiteen toteutus sovitetaan viranomaisten toimesta yhteen ESR-ohjelmassa valtakunnallisesti ja ESR 2007 – 2013 toimenpideohjelman Itä-Suomen suuralueosioon Etelä-Savossa. Ohjelmien yhteensovittamisesta Etelä-Savossa on kuvaus maaseutuohjelman kohdassa 4.1.2.

Yhteen sovitettavia toimia ovat mm. yrittäjien osaamisen kehittäminen, työssä jaksamisen ja työkyvyn säilyttämiseen (TYKY-toiminta) liittyvät koulutukselliset toimenpiteet sekä työsuhteissa olevien työntekijöiden täydennys- ja lisäkoulutus.

EU:n yhteiset ja kansalliset indikaattorit

Indikaattorit on kuvattu liitteessä 16.

Alatoimenpide 111.2: Maatalouden kilpailukyvyn kehittäminen

Perustelu

Useissa Etelä-Savon maatalous- ja puutarha-alan yrityksissä tehdään ohjelmakaudella 2007 – 2013 monenlaisia yritystoimintaan suuresti vaikuttavia muutoksia kuten sukupolvenvaihdoksia, tuotantosuunnan muutoksia tai mittavia investointeja. Näissä tilanteissa viljelijä tai alueen tuottajaryhmä tarvitsevat osaamisen kehittä-

tämistä tai asiantuntijatukea mm. investoinnin tai tuotannon kehittämistoimen kestävyuden varmistamiseen.

Tavoite

Alatoimenpiteen tavoitteena on maatalous-elintarvikeketjun sekä bioenergian tuotantoketjun kehittäminen maataloilla ja alueellisesti toteutettavien kehittämistoimin. Positiivisia ympäristövaikutuksia tavoitellaan kehittämällä uusia energiaraaka-aineita. Maataloudessa tapahtuvaa mittavaa rakennekehitystä (suuret investoinnit, omistajan vaihdokset, tuotannon muutostilanteet) varmistaa riittävä asiantuntijatuki ja suunnittelu.

Toimenpiteen sisältö

Maatalouden kilpailukyvyyn kehittäminen voi kattaa mm. seuraavia toimia:

- alueelliset tutkimus- ja asiantuntijaorganisaatioiden toimeenpanemat koulutus- ja kehittämishankkeet, jotka kehittävät maatilojen kilpailukykyä (toimenpide 111)
- toteutettavuustutkimukset, arkkitehtien tai insinöörien palkkiot ja muut konsultointipalkkiot ja vastaavat investointeihin liittyvät kehittämistoimenpiteet (toimenpide 121)

Koulutus- ja kehittämishankkeiden tavoitteena on:

- edistää maatalouden rakennekehitystä
- edistää energian säästöä ja uusiutuvien energiaraaka-aineiden käyttöä, jotta toimialan sivutuotteiden ja jättemateriaalien taloudellinen merkitys kasvaa
- uusien hygieni- ja ympäristösäännösten täyttäminen

Kohderyhmä

Hyödynsaajia ovat maataloutta harjoittavat yksityishenkilöt ja yksityisoikeudelliset yhteisöt.

Tuensaajina voivat olla yksityisoikeudelliset yhteisöt sekä kehittämissyhteisöt, joiden tehtäviin tai toiminta-ajatuksen kuuluu palveluiden tuottaminen yrityksille. Tukea maatalouden alueellisten kehittämishankkeiden toteuttamiseen voidaan myöntää julkisoikeudellisille ja yksityisoikeudellisille yhteisöille tai säätiöille (mm. kunnat, yhdistykset, järjestöt).

Tukea koskevat yksityiskohdat

Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman 2007 – 2013 muutos 4.4.2008 sallisi myös yksittäisen maatalon kehittämishankkeen sisällyttämisen tähän alatoimenpiteeseen. Tätä ei kuitenkaan oteta MMM:n ilmoituksen mukaan käyttöön ainakaan tässä vaiheessa ohjelmakautta.

Alueellista kehittämishanketukea voidaan myöntää seuraaviin alueen maataloussektorin kehitystä tukevien, tieteellistä tietoa soveltavien hankkeiden toteuttamisesta aiheutuviin kohtuullisiin kustannuksiin:

- hankkeesta aiheutuviin palkka-, palkkio- ja matkakustannuksiin
- ostopalveluiden hankintaan
- vuokratkustannuksiin
- välttämättömiin materiaali- ja muihin kustannuksiin

Hankkeen tuloksista on tiedotettava ja niiden on oltava tarkoituksenmukaisella tavalla yleisesti saatavilla esimerkiksi seminaarien, julkaisujen tai internetin välityksellä.

Tuki myönnetään tuettujen palveluiden muodossa eikä niihin liity tuottajille maksettavia suoria tukia. Tukea ei myönnetä toimenpiteessä 121 rahoitettaville investoinneille.

Tukihakemukset toimitetaan pääsääntöisesti Etelä-Savon TE-keskukselle. Mikäli tukea haetaan paikallisen toimintaryhmän kiintiöstä, niin tukihakemukset toimitetaan toimivaltaiselle paikalliselle Leader-ryhmälle.

Rahoitus

Alueellisissa kehittämishankkeissa julkisen rahoituksen osuus voi olla enintään 90 % hyväksyttävistä kustannuksista.

Julkisen rahoituksen osuus voi olla 100 % hyväksyttävistä kustannuksista, jos kyseessä on:

- alueiden välisten hankkeiden esiselvitys tai toteutettavuustutkimus
- kehittämishanke, joka selvittää, arvioi ja yhteen sovittaa maatalouden yleisiä toimiala- tai tuotantosuuntakohtaisia ja aluekohtaisia toimintaedellytyksiä.

Toimintaryhmän puoltamaan hankkeeseen voidaan myöntää enintään 150 000 euroa julkista rahoitusta.

Tuen myöntämiseen ja maksamiseen liittyvät tarkemmat ohjeet hyväksyttävistä kustannuksista sekä muista menettelytavoista on kuvattu laissa maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista (1443/2006) sekä sitä tarkentavissa valtioneuvoston asetuksessa (829/2007) ja maaseutuviraston ohjeissa..

Yhteys kansallisiin ja muihin EU:n osarahoittamiin toimenpiteisiin

Alatoimenpiteen toimet tukevat ohjelman toimenpiteiden 112 ja 121 toteutusta. Toimintalinjan 1 yleiset koulutus- ja tiedonvälityshankkeet rahoitetaan alatoimenpiteen 111.1 kautta. Maatalouden investoinnit rahoitetaan toimenpiteen 121 kautta tai kokonaan kansallisin varoin.

Periaatteista alueellisten hankkeiden yhteensovituksesta Etelä-Savossa on kuvaus kohdassa 4.1.2. Vastaavia maatalouden toimialaan kohdentuvia toimenpiteitä ei rahoiteta rakennerahastoista.

EU:n yhteiset ja kansalliset indikaattorit

Indikaattorit on kuvattu liitteessä 16

Alatoimenpide 111.3: Osaamisen tason kohottaminen

Perustelu

Yrityskohtaisilla ja yritysryhmien toteuttamilla kehittämistoimilla voidaan varmistaa investointien toteutettavuus ja kestävyys sekä parannetaan elintarvikealan koko ketjun toiminnan laatua, maaseudulla toimivien metsä- ja bioenergia-alan mikroyritysten tuotekehitystä, markkinointitaitoja, kilpailukykyä sekä uusien innovaatioiden käyttöönottoa ja tätä kautta viljelijöiden ja metsänomistajien saamaa hyötyä.

Tavoite

Alatoimenpide tähtää maa- ja metsätaloustuotteiden jalostuksen, maatalous-elintarvikeketjun sekä metsä- ja bioenergian tuotantoketjun kehittämiseen nostamalla tuotanto- ja jalostusyksikköjen osaamisen tasoa. Uusia energiaraaka-aineita kehittämällä ja jalostamalla tavoitellaan positiivisia ympäristövaikutuksia. Tavoitteena on lisäksi kehittää ja tuoda yritysten tuotantoon ja käyttöön uusia tuotteita, kustannuksia säästäviä ja laatua kehittäviä menetelmiä sekä teknologia-, prosessi- ja logistiikkaratkaisuja.

Toimenpiteen sisältö

Yrityskohtaisilla tuotteiden, menetelmien ja teknologian kehittämishankkeilla valmistellaan esimerkiksi suunniteltua investointia. Osaamisen tason kohottaminen voi kattaa toimia kuten:

- yrityksen kehittämishankkeessa toimivien henkilöiden asiaan liittyvän osaamisen kehittämiseen liittyvät koulutustoimet ja tietotaidon hankinta (toimenpide 111)
- yritysten koulutus- ja kehittämishankkeet, joiden tavoitteena on energian säästö ja uusiutuvien energiaraaka-aineiden käytön edistäminen, jotta toimialan sivutuotteiden ja jättemateriaalien taloudellinen arvo kasvaa sekä hankkeet, jotka liittyvät uusien hygieniä- ja ympäristösäännösten täyttämiseen (toimenpide 123)
- toteutettavuustutkimukset, arkkitehtien ja insinöörien sekä konsulttien palkkiot ja vastaavat aineettomiin investointeihin (kehittämiseen) liittyvät yleiskustannukset (toimenpide 123)

Tukea ei myönnetä sellaisen prototyypin kehittämiseen tai tuotteiden, prosessien ja palveluiden koetuotantoon, mikäli koe-eränä kehitetty tuote/palvelu voidaan käyttää kaupallisiin tarkoituksiin (myydä). Tukea ei myöskään myönnetä yrityksen tavanomaisiin toimintakuluihin kuten rutiininomaisiin veroneuvontapalveluihin, säännöllisiin lainopillisiin palveluihin tai mainontaan.

Kohderyhmä

Toimenpiteestä hyötyvät maa- ja metsätalouden ja elintarvikealan toimijat kuten maatalousyritykset, metsänomistajat, metsätalousyritykset sekä maa- ja metsätaloustuotteiden jalostuksen ja markkinoinnin parissa toimivat mikroyritykset ja puuta ennen teollista jalostusta käsittelevät mikroyritykset.

Tuensaajana voivat olla yksityis- tai oikeushenkilöt, yritykset ja yrittäjien ryhmät:

- pk-yritykset, jotka jalostavat tai markkinoivat annex 1-tuotteita
- pelto- tai metsäbiomassasta bioenergian raaka-ainetta tuottavat mikroyritykset
- puuta ennen teollista jalostusta käsittelevät mikroyritykset

Tukea voidaan myöntää myös kehittämisyhteisille, joiden tehtäviin tai toiminta-ajatukseen kuuluu palveluiden tuottaminen yrityksille.

Tukea koskevia yksityiskohtia

Yrityksen tai yritysryhmän kehittämistukea voidaan myöntää yrityksen tai yritysryhmän koulutus- ja kehittämishankkeeseen enintään seuraaviin hyväksyttäviin kustannuksiin:

- koulutuksen hankkimisesta aiheutuviin tai niitä vastaaviin kustannuksiin
- yrityksen kehittämistoiminnasta aiheutuviin matkakustannuksiin
- asiantuntijan käytöstä aiheutuviin kustannuksiin
- messuihin ja muihin vastaaviin tapahtumiin osallistumisesta aiheutuneisiin kustannuksiin
- muihin kehittämistoiminnasta aiheutuviin kustannuksiin

Tukihakemukset toimitetaan Etelä-Savon TE-keskukselle. Haettaessa tukea paikallisen toimintaryhmän rahoituskiihtäjästä tukihakemukset toimitetaan alueen toimivaltaiselle paikalliselle toimintaryhmälle.

Rahoitus

Yrityksen tai yritysryhmän kehittämistukea voidaan myöntää enintään 40 % hyväksyttävistä kustannuksista, jotka ovat asetuksen (EY) N:o 1974/2006 55 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisia muita yleiskuluja kuten toteutettavuustutkimukset, arkkitehtien ja insinöörien sekä konsulttien palkkiot ja vastaavat aineettomiin in-

vestointeihin (kehittämiseen) liittyvät yleiskustannukset (toimenpide 123)

Tuki myönnetään yrityksille vähämerkityksisenä (de minimis) tukena.

Toimintaryhmän puoltamaan hankkeeseen voidaan tukea myöntää enintään 150 000 euroa.

Tuen myöntämiseen ja maksamiseen liittyvät tarkemmat ohjeet hyväksyttävistä kustannuksista sekä muista menettelytavoista on kuvattu laissa maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista (1443/2006) sekä sitä tarkentavissa valtioneuvoston asetuksissa (632/2007/yritystuet sekä 829/2007/hanketuet) ja maaseutuviraston ohjeissa..

Yhteys kansallisiin ja muihin EU:n osarahoittamiin toimenpiteisiin

Alatoimenpiteen toimet tukevat ohjelman toimenpiteen 123 toteutusta. Maa- ja metsätaloustuotteiden arvon lisäämiseen liittyvät investoinnit rahoitetaan toimenpiteessä 123. Toimintalinjan 1 yleiset koulutus- ja tiedonvälityshankkeet rahoitetaan alatoimenpiteen 111.1 kautta. Maatalouden investoinnit rahoitetaan toimenpiteen 121 kautta tai kokonaan kansallisin varoin.

Periaatteista alueellisten hankkeiden yhteensovituksista Etelä-Savossa on kuvaus kohdassa 4.1.2.

Vastaavia maa- ja metsätalouden ensiasteen jalostukseen kohdistuvia toimenpiteitä ei rahoiteta rakennera-hastoista.

EU:n yhteiset ja kansalliset indikaattorit

Indikaattorit on kuvattu liitteessä 16

3.1.1.2 Toimenpide 112: Nuorten viljelijöiden aloitustuki

Perustelu

Etelä-Savon maatalouden jatkuvuuden turvaamiseksi nuoria viljelijöitä rohkaistaan tilanpidon aloittamiseen. Tilanpidon aloittajan on hankittava merkittävä määrä tuotanto-omaisuutta usein vieraan pääoman turvin. Rahoitustuen myöntäminen on tämän menoerän kohtuullistamiseksi välttämätöntä. Toimenpiteen tavoitteena on edistää sukupolvenvaihdoksia ja siten Etelä-Savon maatalouden elinkelpoisuutta ja kilpailukykyä.

Tavoite

Uusien viljelyn aloittavien nuorten maatalousyrittäjien määrä pysyy vähintään samana kuin Itä-Suomen tavoite 1-ohjelmakaudella. Aloittavien viljelijöiden pääoman hankinta helpottuu taloudellisesti.

Toimenpiteen sisältö

Aloittavalle nuorelle viljelijälle myönnetään avustus tilan toiminnan aloittamisesta koituvien kustannusten kattamiseen. Aloitustuella tarkoitetaan osarahoitteen avustuksen ja kansallisen korkotuen yhdistelmää.

Edunsaajat/hyödynsaajat:

Tuen ehdot täyttävä nuori viljelijä, joka ryhtyy ensimmäistä kertaa tilanpidosta vastaavaksi yrittäjäksi. Hakijana voi olla yksityishenkilö tai yhtiö.

Tukea koskevat yksityiskohdat

Tukihakemukset jätetään Etelä-Savon TE-keskukseen.

Tilanpito katsotaan aloitetuksi, kun tilanpidon jatkaja on saanut hallintaansa elinkelpoisen maatilan tai sen osan, Maatilaa tai sen osaa hallitaan joko omistuksen tai vuokrasopimuksen perusteella. Tuensaajan tulee olla hakemuksen vireille tullessa alle 40-vuotias ja 18 vuotta täyttänyt riittävän ammattitaitoinen henkilö. Tuen kohteena olevalla yritystoiminnalla tulee olla olennaista merkitystä hakijan toimeentulolle,

Tässä Etelä-Savon maaseudun kehittämissuunnitelmassa 2007 – 2013 ei kuvata enempää toimenpiteen sisältöä eikä sen myöntämisen edellytyksiä. Nuorten viljelijöiden aloitustuen myöntämisen edellytykset ja ehdot ovat samat koko maassa. Tuen myöntämiseen ja maksamiseen liittyvät menettelyt kuvataan tarkemmin Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmassa 2007 - 2013 sekä laissa maatalouden rakennetuista (1476/2007) ja sen soveltamiseksi annetussa valtioneuvoston asetuksessa (299/2008) ja maaseutuviraston ohjeissa.

Rahoitus

Osarahoitettavan avustuksen enimmäismäärä on 40 000 euroa. Avustus maksetaan tuensaajalle enintään kahdessa erässä. Avustuksen lisäksi tuen hakija voi halutessaan hakea myös kansallisesti myönnettävää korkotukea, jonka määrä on enintään 40 000 euroa. Mikäli em. tukimuodot yhdistetään, näiden tukimäärä on yhteensä enintään 55 000 euroa. Aloitustuen määrässä otetaan huomioon tuensaajalle varainsiirtöveropauden muodossa myönnetty tuki.

EU:n yhteiset ja kansalliset indikaattorit

Indikaattorit on kuvattu liitteessä 16

3.1.2 Maatilojen investoinnit sekä maa-, metsä- ja elintarviketalouden innovatiiviset toimet

Maa- ja metsätalouden investoinneista vain osa rahoitetaan EU-osarahoitteisina. Suuri osa maatalouden investoinneista rahoitetaan ohjelmakautena kansallisista varoista. Valtiovallan on huolehdittava, että maatalouden kehittämISRahastossa on riittävästi varoja yritystoimintaansa kehittävien maatilojen investointeihin ja kehittämistoimiin.

Metsien hakkuumahdollisuuksien ylläpitäminen edellyttää pitkällä tähtäyksellä oikea-aikaisten metsänhoitotöiden määrien lisäämistä. Maaseutuohjelmassa ei ole varattu varoja metsätalouden investointeihin ja metsänhoitotöihin. Yksityismetsien kestävä hoidon ja käytön varmistamiseksi valtion on huolehdittava riittävästi kansallisia varoja kestävä metsätalouden rahoituslain mukaisiin töihin.

3.1.2.1 Toimenpide 121: Maatilojen nykyaikaistaminen

Tavoite

Maatilan toimintaedellytysten parantaminen edellyttää yrittäjien taloudellisten ja tilan johtamiseen liittyvän osaamisen lisäämistä, tiukentuvien toimintavaatimusten hallitsemista maatilalla entistä paremmin, uusien innovaatioiden ja uuden teknologian käyttöönoton helpottamista maataloilla sekä alueella tapahtuvan alkutuotannon rakennekehityksen edistämistä. Etelä-Savossa erityisesti nautakarjatalouden investoinnit ovat tukikohteena, koska sen luontaiset ja markkinoiden tarjoamat edellytykset ovat täällä harjoitettavan maatalouden kannalta suhteellisesti parhaat.

Lisäksi maa- ja metsätalouden ympäristötoimenpiteiden, bioenergian käytön sekä eläinten hyvinvointitoimenpiteiden toteuttaminen ja työsuojelun sekä hygieni- ja eläinsuojelullisten vaatimusten huomioon ottaminen vaativat tukitoimia. Bioenergian käytön lisäämisellä parannetaan maatalouden ympäristönsuojelua ja maatalouden riippuvuus tuontipolttoaineista vähenee.

Tavoitteena on nykyaikaistaa kustannustehokkaasti ja ympäristöä säästämällä eteläsavolaisten maatilojen tuotantoa.

Painopisteet:

Maidon ja naudanlihan tuotanto sekä maatilan energiaraaka-aineisiin perustuvan bioenergian tuotanto

Toimenpiteen sisältö

Toimenpide mahdollistaa Etelä-Savossa maatalouden tuotannon nykyaikaistamisen ja maataloilla yrityskoon kasvattamisen. Rahoitustuen myöntämisellä pyritään siihen, että tilan taloudelliset toimintaedellytykset eivät esimerkiksi merkittävän laajenuksen yhteydessä vaarannu kohtuuttomasti.

Maataloudella tarkoitetaan (laki maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista, 4 §) peltoviljelyä, karjataloutta tai muuta tuotantoeläinten pitoa, kasvihuonetuotantoa, puutarha- ja taimitarhaviljelyä, turkistarhausta, hevostaloutta, porotaloutta, mehiläistaloutta, ammattimaista metsästystä, marjastusta tai sienestystä tai muuta Euroopan yhteisön perustamissopimuksen liitteessä I tarkoitettujen tuotteiden tuotantotoimintaa.

Tukea voidaan myöntää mm. maidontuotannon ja nautakarjatalouden rakentamis- ja irtaimistoinvestointeihin (uudisrakentamis-, peruskorjaus- ja laajennusinvestoinnit), mukaan lukien rehuvarastoihin ja lantaloihin tehtävät investoinnit.

EU-osarahoituksen lisäksi kansallisesti rahoitettavana lisätukena voidaan myöntää lainan korkotukea tai etuutta. Kansallisesti ohjelman ulkopuolella voidaan tukea kohdentaa myös muiden maatalouden tuotantosuuntien vastaaviin investointeihin, maanhankintaan ja jalostuseläinten hankintaan, asuinrakennuksiin, kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaiden rakennusten peruskorjaamiseen ja maatilan perinympäristön vaalimiseen liittyviin rakentamisinvestointeihin

Tukea koskevia yksityiskohtia

Maatilojen investointituen myöntöperusteet ovat samat koko maassa Tässä Etelä-Savon maaseudun kehittämissuunnitelmassa 2007 – 2013 ei kuvata enempää toimenpiteen sisältöä eikä sen myöntämisen edellytyksiä. Tuen myöntämiseen ja maksamiseen liittyvät menettelyt kuvataan tarkemmin Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmassa 2007 - 2013 sekä laissa maatalouden rakennetuista (1476/2007) ja sen soveltamiseksi annettavissa valtioneuvoston asetuksissa ja maaseutuviraston ohjeissa.

3.1.2.2 Toimenpide 123: Maa- ja metsätaloustuotteiden jalostus ja markkinointi

Perustelu

Maataloustuotteita jalostavien ja markkinoivien yritysten ja metsätaloustuotteiden ensiasteen valmistajayritysten kannattavuutta sekä maa- ja metsätaloustuotteiden jalostusarvoa voidaan lisätä modernisoimalla ja parantamalla tuotantoprosesseja sekä tehostamalla markkinointia. Yritystoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi on tärkeää, että uutta tuotantoteknologiaa ja innovaatioita hyödynnetään siten, että ympäristö-, elintarviketurvallisuus-, eläinten hyvinvointi- ja hygieniaseikat tulevat toimintaa kehitettäessä asianmukaisesti huomioitua.

Toimenpiteen tavoitteet

Tavoitteena on parantaa koko elintarvikeketjun toiminnan laatua ja kilpailukykyä sekä säilyttää ja luoda uusia työmahdollisuuksia maaseudulle lisäämällä maa- ja metsätaloustuotteiden jalostusarvoa ja pääsyä markkinoille. Toimenpiteeseen sisältyvät myös metsäenergian tuotannon ja puunjalostuksen pienimuotoiset paikalliset toimenpiteet sekä maataloustuotteiksi katsottavat luonnontuotteet.

Toimenpiteen sisältö

Tukea myönnetään maataloustuotteiden ensimmäisen asteen jalostukseen perustamissopimuksen liitteen 1 (annex 1) mukaisten tuotteiden jalostamista ja kaupan pitämistä harjoittaville yrityksille. Tukea voidaan myöntää myös metsätaloustuotteiden ensiasteen jalostusta harjoittaville mikroyrityksille sekä pelto- tai metsäbiomassaan perustuvaa energian tuotantoa harjoittaville mikroyrityksille.

Esimerkkejä hankkeista:

- meijerien, teurastamoiden, paikallismyllyjen sekä tilojen tuotteita jalostavien pk-yritysten investointihankkeet
- luonnosta kerättävien marjojen, sienten, ja muiden keruutuotteiden ensimmäisen asteen jalostuksen kehittämiseen
- elintarvikeyritysten tuotekehityksen laadunvarmennus- ja kehittämishankkeet (mm. aistinvarainen arviointi, asiantuntijaraadit tuotekehityksen ja markkinoinnin tukena)
- metsätaloustuotteiden ensiasteen jalostusta harjoittavien mikroyritysten investointi- ja kehittämishankkeet
- uudistuvan pelto- tai metsäbiomassan käyttöön perustuvat energiayritysten investointi- tai kehittämishankkeet (vain mikroyritykset)
- puuenergian käytön lisäämistä edistävät investointi- ja kehittämishankkeet (puuenergiayrittäjyys)
- energiapuun korjuuta ja sen kannattavuutta tehostavat investointi- ja kehittämishankkeet

Kohderyhmä

Maataloustuotteiden jalostuksen ja kaupan pitämisen osalta tuen saajana voivat olla maatalousyrittäjät sekä mikro- ja pk-yritykset siten, kun ne on määritelty komission suosituksissa 2003/361/EY.

Suosituksen sekä lain maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista (11 §) mukaan:

- **maatalousyritykseksi** määritellään yritys, joka osallistuu maatilalla maatalouden harjoittamiseen
- Pk-yritysten luokassa **mikroyritys** määritellään yritykseksi, jonka palveluksessa on vähemmän kuin 10 työntekijää ja jonka vuosiliikevaihto tai taseen loppusumma on enintään 2 miljoonaa euroa
- Pk-yritysten luokassa **pieni yritys** määritellään yritykseksi, jonka palveluksessa on vähemmän kuin 50 työntekijää ja jonka vuosiliikevaihto tai taseen loppusumma on enintään 10 miljoonaa euroa.
- **pk-yritykseksi** määritellään yritys, jonka palveluksessa on vähemmän kuin 250 työntekijää ja jonka vuosiliikevaihto on enintään 50 miljoonaa euroa tai taseen loppusumma on enintään 43 miljoonaa euroa

Toimialoina ovat mahdollisia lihan, lihatuotteiden, maito- tai meijerituotteiden, vihannesten, marjojen, luonnonmarjojen ja sienien jne. jalostus ja markkinointi. Metsätaloustuotteiden jalostusarvoa lisäävien hankkeiden osalta tukea voidaan kohdentaa alueelliseen ja paikalliseen pienimuotoiseen tuotantoon puuta mekaanisesti ensiasteena jalostaville sekä puuraaka-aineen energiakäyttöä edistävälle mikroyrityksille.

Lisäksi tukea voidaan myöntää pelto- tai metsäbiomassaan perustuvaa bioenergian raaka-ainetta tuottaville mikroyrityksille.

Mikroyrityksiä koskevat toimet voidaan toteuttaa alueella, johon ei kuulu Etelä-Savossa Mikkelin, Savonlinnan ja Pieksämäen kaupunkimaiset keskusta-alueet. Rajauskartat ovat Etelä-Savon TE-keskuksen internet-sivuilla, jotka löytyvät osoitteesta www.te-keskus.fi. Maataloustuotteiden ensiasteen jalostukseen ja/tai markkinoitiin voidaan tukea kuitenkin myöntää, vaikka tuettavaa toimintaa harjoitettaisiin kyseisten kaupunkien keskusta-alueillakin.

Esimerkkejä rahoituskohteista (aineelliset ja aineettomat)

Tukea myönnetään avustuksena yritysکوhtaisiin kohtuullisiin aineellisiin tai aineettomiin perustamis- tai laajennusinvestointeihin.

Tarkemmat tuen myöntämisen perusteet ja ehdot löytyvät laista maaseudun kehittämiseen myönnettävästä tuista (1443/2006), valtioneuvoston asetuksesta maaseudun yritystoiminnan tukemisesta (632/2007), maaseutuviraston hallinnollisista ohjeista sekä EU-lainsäädännöstä.

Esimerkkejä tukitoimien ulkopuolelle jäävistä investoinneista ja tuotannonaloista:

- peltoviljelyssä ja sadonkorjuussa käytettävät koneet (mahdollista tukea kansallisesti ohjelman ulkopuolella maatilainvestointeina)
- elintarvikkeiden toisen asteen jalostus (mahdollista tukea toimenpiteissä 311 ja 312)
- turpeen jalostusta energiakäyttöön
- energiayrittäjyyttä (mahdollista tukea toimenpiteissä 311 ja 312)

Leader-toimintatapaa voidaan soveltaa tässä toimenpiteessä. Etelä-Savossa paikalliset toimintaryhmät tukevat ja aktivoivat omalla toiminta-alueellaan pääsääntöisesti pieniä ja alkavia mikroyrityksiä, jotka eivät harjoita maataloustuotantoa tai elintarvikkeiden ensiasteen jalostusta.

Etelä-Savossa hyödynnetään seudullisia yrityspalvelupisteitä maaseutuyrittäjäneuvonnan ensikontakteina sekä tiedotuskanavana.

Tukimuodot

Toimenpiteen toteutukseen käytetään seuraavia tukimuotoja (LIITE 15):

- yrityksen investointituki (metsätaloustuotteiden ensiasteen jalostus ja bioenergia)
- Annex I-yrityksen investointituki

Tukitaso

Koko Etelä-Savon TE-keskuksen alue kuuluu kansalliseen tukialue 1:een. Maataloustuotteiden jalostusta ja markkinointia (annex 1) harjoittavien yritysten osalta on mahdollista tukea mikroyrityksiä sekä pieniä ja keskisuuria yrityksiä (kts. määritelmät edeltä kohdasta "Kohderyhmä"). Muutoin tuki kohdistuu pelkästään mikroyrityksiin.

Etelä-Savossa tukea voidaan myöntää mikroyrityksille ja pienille yrityksille enintään 35 % ja keskisuurille yrityksille enintään 25 % investointihankkeen hyväksyttävistä kustannuksista.

Jos investointi koskee maatalouden ensiasteen jalostusta, niin tukea voidaan myöntää enintään 500 000 euroa investointia kohden. Muihin investointeihin voidaan myöntää de minimis-tukena enintään 200 000 euroa kolmen verovuoden aikana. Paikallisen toimintaryhmän puoltamaan hankkeeseen tukea voidaan myöntää enintään 150 000 euroa.

Yhteys kansallisiin ja EU:n rahoittamiin muihin toimenpiteisiin

Toimenpide täydentää ja tukee muita toimintalinjan 1 toimenpiteitä.

Kalatalouden jalostuksen investoinnit rahoitetaan elinkeinokalatalouden ohjelmassa (EKTR).

Metsäalan palveluyritysten investointeja ja kehittämistä voidaan rahoittaa toimintalinja 3 toimenpiteissä 311 ja 312.

Toimenpiteen investointeja ei pääsääntöisesti rahoiteta muiden rahastojen toimenpitein.

EU:n yhteiset ja kansalliset indikaattorit

Kuvattu liitteessä 16

3.1.2.3 Toimenpide 124: Yhteistyö maatalouden ja elintarvikealan sekä metsätalouden uusien tuotteiden, menetelmien ja tekniikoiden kehittämiseksi

Perustelu

Maaseudun keskeisten tuotannonalojen kilpailukykyä haittaa se, että uutta tietoa, tekniikoita ja innovaatioita ei oteta käyttöön pk-yrityksissä tehokkaasti. Viljelijöiden, puun tuottajien ja teollisuuden sekä tutkimuksen ja muiden asiantuntijaorganisaatioiden yhteistyötä ja sen koordinoitua tulisi tehostaa. Tämä on tarpeen mm.

jalostusketjujen kehittämistoiminnassa sekä pienyritysten logistisia ongelmia ratkaistaessa.

Toimenpiteen tavoitteet

Tavoitteena on huolehtia siitä, että elintarvikkeiden jalostus pk-yrityksissä sekä metsätaloustuotteiden ensias-teen jalostus on asiakaslähtöistä ja kilpailukykyistä. Tähän pyritään ottamalla käyttöön uusia kustannustehokkaita ja laatua kohottavia tuotteita, teknologiaa, prosesseja ja logistisia ratkaisuja. Tavoitteena on parantaa koko ketjun kilpailukykyä pitkällä aikavälillä.

Toimenpiteen sisältö

Toimenpiteessä toteutetaan viljelijöiden, maa- tai metsätaloustuotteita jalostavien yritysten, markkinatoimijoiden, tutkimuslaitosten, yliopistojen, korkeakoulujen ja muiden kehittäjäorganisaatioiden yhdessä toteuttamaa kehittämistyötä, jolla edistetään perustutkimusta, tuotekehitystä, innovaatioiden käyttöönottoa, laatua, logistikan tehostamista, kustannustehokkuutta sekä tehostetaan tuotantoprosesseja. Tuen kohteena on ennen teollista tuotantoa tapahtuva tutkimus/kehittäminen ja tiedon välittäminen eri osapuolten välillä.

Hankkeita rahoitettaessa painotetaan uusia tuotannonaloja kuten terveystuotteita elintarvikkeita tai ruoka-aineallergioista kärsiville suunnattuja tuotteita. Metsätaloudessa painotetaan erilaisten sivutuotteiden jalostusta ja bioenergiaan liittyvää teknologiaa ja logistiikkaa. Laajempia kokonaisuuksia on löydettävissä ekotuotteista, energiaa säästävistä tuotteista / tuotantomenetelmistä ja bioenergiasta.

Toimenpiteessä ei rahoiteta jalostavien yritysten yksinään tai tutkimuslaitosten yksinään toteuttamia normaaliin yritysten kasvuun liittyviä hankkeita tai alihankintana toteutettavia tutkimushankkeita. Mahdollisen uuden kehitetyn prototyypin tai tuotteen kaupalliseen tuotantoon tai hyödyntämiseen liittyvät kustannukset ja tuen saajien normaalin toiminnan kustannukset jäävät myös tuen ulkopuolelle.

Hankkeita voidaan toteuttaa alueellisina tai alueiden välisinä (ylimaakunnallisina) avoimina klusterihankkeina. Kehittämishankkeet toteutetaan useiden osapuolten yhteishankkeina, jotka eivät hyödytä vain yhtä yritystä tai tapahdu alihankintana vaan aitona yhteistyönä.

Leader-toimintatapaa voidaan soveltaa osassa toimenpiteen hankkeita. Etelä-Savossa paikalliset toimintaryhmät tukevat ja aktivoivat omalla toiminta-alueellaan pääsääntöisesti pieniä ja alkavia mikroyrityksiä, jotka eivät harjoita maataloustuotantoa tai elintarvikkeiden ensiasteen jalostusta

Kohderyhmä

Hyödynsaajina ovat maanviljelijät, metsänomistajat, sekä elintarvikkeita ja puuta jalostavat yritykset sekä muut hankkeisiin osallistuvat osapuolet.

Tuensaajana voivat olla maa- ja metsätaloustuotteita jalostavat yritykset, tutkimusyksiköt ja kehittämisorganisaatiot.

Tukea koskevia yksityiskohtia

Tuki myönnetään avustuksena. Toimenpiteen toteutukseen käytetään seuraavia tukimuotoja:

- yrityksen kehittäminen (vähintään kolme yritystä)
- elinkeinojen kehittämishankkeina (hanketuki)

Tukikelpoiset kustannukset:

Hankkeen toteutuksen kustannuksiksi voidaan hyväksyä suunnittelu- ja toteutuskustannukset. Tuen myöntämiseen ja maksamiseen liittyvät menettelyt on kuvattu laissa maaseudun kehittämiseen myönnettävissä tuissa sekä sitä tarkentavissa valtioneuvoston asetuksessa ja ministeriön asetuksissa.

Esimerkkejä tukitoimien ulkopuolelle jäävistä toimista:

Elintarviketeollisuusyrityksen tai tutkimuslaitoksen yksinään toteuttamat normaaliin yrityksen kasvuun liittyvät hankkeet. Uuden kehitetyn tuotteen normaaliin tuotantoon liittyvät kustannukset ja tuen saajien normaalin toiminnan kustannukset jäävät niin ikään tuen ulkopuolelle.

Tukitaso

Yritysr ryhmän kehittämistukea myönnetään vähämerkityksisenä (de minimis) tukena enintään 75 % hyväksyttävistä kustannuksista.

Elinkeinojen kehittämishankkeelle tukea voidaan myöntää enintään 90 – 100 % hyväksyttävistä kustannuksista.

Toimintaryhmän puoltamaan hankkeeseen tukea voidaan myöntää enintään 150 000 euroa.

Yhteys kansallisiin ja muihin EU:n rahoittamiin toimiin

Toimenpide tukee erityisesti toimenpiteiden 121 ja 123 toteutusta. Hankkeeseen tulee osallistua vähintään

kolme yritystä ja siihen pitää kytkeytyä tutkimustiedon ja innovaatioiden kehitys ja välitys. Elintarvikealan yritysten ja mikrokokoisten metsätaloustuotteita jalostavien yritysten investointeja tuetaan toimenpiteessä 123 ja kehittämistoimenpiteitä toimenpiteen 111 alatoimenpiteessä 111.3.

Toimenpiteen toteutus sovitaan yhteen kansallisten vastaavien kehittämistoimien kanssa (mm. TEKES, energiatuki, EKTR) sekä EAKR:n rahoittamien alueellisten innovaatorakenteiden kehittämiseen tähtäävien vastaavien toimien kanssa, jotka voivat kohdistua myös elintarvike- ja puualan ja bioenergia-alan kehittämiseen. Euroopan kalatalousrahasto (EKTR) voi rahoittaa elinkeinokalatalouteen liittyviä pilottihankkeita.

Hankkeiden yhteensovitus ja päällekkäisyyden välttäminen varmistetaan TE-keskuksen hankeprosessissa sekä alueellisella vastuuviranomaisten yhteistyöllä. Hankkeiden tulee osaltaan toteuttaa kansallisia ja Etelä-Savon maaseudun kehittämissuunnitelman 2007 – 2013 kehittämissuunnitelmia. Etelä-Savossa eri ohjelmien yhteensovittamisesta on kerrottu tämän ohjelman kohdassa 4.1.2.

EU:n yhteiset ja kansalliset indikaattorit:

Toimenpiteeseen liittyvät indikaattorit on kuvattu liitteessä 16.

3.2 TOIMINTALINJA 2: Ympäristön ja maaseudun tilan parantaminen

Linjan 2:n tuki on pääasiassa suoraa tilatasolle maksettavaa tukea. Tässä Etelä-Savon maaseudun kehittämissuunnitelmassa 2007 – 2013 kerrotaan suppeasti linjan 2 toimenpiteistä. Tarkemmat linjan ja toimenpiteiden kuvaukset löytyvät Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmasta 2007 – 2013 sekä viljelijöille jaettavissa vuosittain ilmestyvissä tukioppaissa.

Toimintalinja 2:n toimenpiteissä 214 ja 216 voidaan soveltaa joissakin tapauksissa myös Leader – toimintatapaa. Näistä toimenpiteistä on tässä Etelä-Savon maaseudun kehittämissuunnitelmassa 2007 – 2013 kerrottu muita toimenpiteitä enemmän.

Toisen linjan toimenpiteistä keskeisimmät ovat luonnonhaittakorvaukset (LFA) ja maatalouden ympäristötuki. Ympäristötoimenpiteet tässä toimintalinjassa liittyvät suoraan maatalouteen. Etelä-Savon maaseudun elävänä pysymisen kannalta on tärkeää, että maataloustuotantoa harjoitetaan koko maakunnassa ja maatalousmaa on kestävässä ja taloudellisessa käytössä.

Etelä-Savo on puhdas ja luonnonkaunis maakunta. Puhdas ympäristö on vetovoimatekijä niin yrittämisen kuin asumisenkin kannalta. Maatilayksikköjen koon kasvaessa sekä elintarvikkeiden ensiasteen jalostuksen, vapaa-ajanatuksen ja matkailun lisääntyessä on tärkeää huolehtia siitä, että ympäristökuormitus ilmaan, pinta- ja pohjavesiin sekä maaperään ei lisääny. Kotieläintalouden kehittämisessä on huomioitava eläinten hyvinvointi ja sen parantaminen rakennusinvestointeja suunniteltaessa ja toteutettaessa. Maaseudun kulttuurimaisemaa on hoidettava niin, että siihen Etelä-Savossa kuuluvat asutus, pellot ja järvet näkyvät riittävästi kulkuväylille.

Linjan 2 tavoitteena Manner-Suomen maaseutuohjelmassa on:

1. Ylläpitää arvokas avoin, viljelty maatalousmaisema kuten myös luonnonniityt ja – laitumet riippumatta siitä, tuotetaanko niillä elintarvikkeita ja niiden raaka-aineita, uusiutuvaa bioenergiaa tai hoidetaanko niitä viljelemättöminä.
2. Vähentää maataloudesta maaperään, pinta- ja pohjavesiin sekä ilmaan kohdistuvaa ympäristökuormitusta ympäristöystävällisten tuotantomenetelmien käyttöä edistämällä. Edistää maa- ja metsätalousmaalla tuotettavalla uusiutuvalla bioenergialla kasviuonekaasujen vähentämistä sekä maaperän orgaanisen aineen ja hiilinieluväikutuksen säilymistä.
3. Säilyttää maa- ja metsätalousohjelmojen luonnon monimuotoisuutta. erityisesti korostuu maatalous- ja metsäalueiden Natura 2000 – verkoston säilyttäminen

Ohjelmassa korostetaan perinteisten maatalousmaisemien säilyttämistä ja vesiensuojelua, mitkä ovat myös yhteisön strategian mukaisia ensisijaisia aloja. Maatalousmaiseman säilyttämiseksi ohjelmassa toteutetaan luonnonhaittakorvausjärjestelmää. Vesiensuojelussa ohjelman merkittävin toimenpide on maatalouden ympäristötuki. Ilmastonmuutoksen vähentämisessä merkittävin osuus on kansallisella metsäohjelmalla sekä fossiilisia polttoaineita korvaavilla biopolttoaineilla, mutta myös luonnonhaittakorvauksilla ja maatalouden ympäristöillä hidastetaan ilmastonmuutosta. Luonnon monimuotoisuutta maatalousalueilla ja erityisesti Natura 2000-alueilla edistetään maatalouden ympäristöillä.

Metsäalueilla luonnon monimuotoisuutta edistetään ohjelman ulkopuolella kansallisesti rahoitetuilla metsätalouden ympäristötuilla ja metsäluonnon hoitohankkeilla, jotka koskevat myös Natura 2000-metsäalueita.

Etelä-Savon erityispiirteet:

Etelä-Savossa on maaseudun elävyyden säilyttämiseksi tärkeää, että maataloustuotantoa harjoitetaan koko maakunnassa ja maatalousmaa on kestävässä ja taloudellisessa käytössä. Tavoitteena on myös, että maa- ja metsätalouden ympäristökuormitus ilmaan, pinta- ja pohjavesiin sekä maaperään vähenee ja samalla ympäristöriskit pienenevät. Linjan 2 toimenpitein voidaan myös huolehtia siitä, että maa- ja metsätalousalueiden luonnon monimuotoisuus säilyy.

Vakituisen väestön ja osa-aika-asukkaiden viihtyvyyden, seudun vetovoimaisuuden sekä erityisesti Etelä-Savon maaseudulle tärkeän matkailuelinkeinon kannalta on tärkeää, että kulttuurihistoriallisesti arvokas maaseutumaisema ominaispiirteineen sekä luonnonarvoiltaan merkittävät viljely-ympäristöt ja metsäalueet säilyvät.

Etelä-Savossa koetaan tärkeäksi maatalouden ja koko maakunnan energiaomavaraisuuden lisääminen edistämällä puuenergian ja muun bioenergian käyttöä.

Kuluttajien luottamuksen säilyttäminen kotimaisen ruuantuotannon eettisyyteen ja puhtauteen vaatii panostamista eläinten hyvinvointiin ja terveyteen sekä kestäväen kehityksen huomioiviin viljelytapoihin.

3.2.1 Maatalousmaan kestäväää käyttöä koskeviin toimenpiteisiin liittyvät vaatimukset

Tuella ja sitoumuksella tarkoitetaan tässä kohdassa luonnonhaittakorvauksia ja korvauksia muilla haitta-alueilla – jäljempänä yhteisnimitys molemmille on linjan 2 yhteydessä luonnonhaittakorvaus - sekä maatalouden ympäristötuen perus- ja lisätöimenpiteitä. Sopimuksella tarkoitetaan maatalouden ympäristötuen erityistukisopimusta ja erityistuella ko. sopimuksen perusteella maksettavaa tukea.

Luonnonhaittakorvaukset, maatalouden ympäristötuet, eläinten hyvinvointia edistävät tuet ja ei-tuotannolliset investoinnit

3.2.1.1 Toimenpide 211: Luonnonhaittakorvaukset vuoristoalueilla

3.2.1.2 Toimenpide 212: Korvaukset muilla haitta-alueilla

Tarkemmat kuvaukset ja määritelmät tuista, edellytyksistä niiden saamiseksi sekä tukiin liittyvistä sitoumuksista ja hakumenettelystä ovat Manner-Suomen maaseutuohjelmassa sekä vuosittain julkaistavissa tukien hakuohjeissa.

Toimenpiteet 211 ja 212 käsitellään Manner-Suomen ohjelmassa yhdessä, koska luonnonhaittakorvausjärjestelmää ei ole eriytetty epäsuotuisien alueiden luokittelun mukaan, vaan käyttäen aiemmin hyväksytyä peltokasvien tuen alueellistamissuunnitelmaa, jossa on jo otettu huomioon luonnonolosuhteet.

3.2.1.3 Toimenpide 214: Maatalouden ympäristötuet

Ympäristötuen tavoitteena on maatalous- ja puutarhatuotannon harjoittaminen kestävästi niin, että tuotanto kuormittaa ympäristöä nykyistä vähemmän, maatalouden luonnon monimuotoisuuden ja kulttuurimaisemien säilyminen turvataan ja tuotannon harjoittamisen edellytykset säilyvät hyvinä myös pitkällä aikavälillä.

Haitallisten ympäristövaikutusten vähentämisen lisäksi ympäristötuki ohjaa tuotantomenetelmien käyttöä niin, että maatalouden ympäristönsuojelulle, luonnon monimuotoisuudelle ja maatalousmaiseman hoidolle asetetut yleiset tavoitteet saavutetaan ja samalla voidaan tuottaa puhtaita ja laadullisesti korkeatasoisia tuotteita. Ympäristöön ja erityisesti pinta- ja pohjavesiin sekä ilmaan kohdistuvaa kuormitusta vähennetään kasviraivinteiden hyväksikäyttöä lisäämällä, torjunta-aineiden käytöstä aiheutuvia riskejä vähentämällä, maatalouden luonnon monimuotoisuudesta sekä eläin- ja kasvilajeista huolehtimalla sekä maatalousmaisemaa hoitamalla. Tavoitteena on myös vähentää peltomaan eroosiota, lisätä humuksen määrää maaperässä sekä säilyttää maan tuottokyky tai parantaa sitä.

Kohderyhmä

Ympäristötuessa on alatoimenpiteinä useita erilaisia perustoimenpiteitä, erityistoimenpiteitä ja erityistukisopimuksia. Ympäristötuissakin tuensaaja on yleensä viljelijä.

Perinnebiotooppien hoitoa koskevissa erityistukisopimuksissa voi hakijana olla Leader-toimintatavan mukaisesti toimittaessa myös muu tuen saaja kuin viljelijä. Etelä-Savossa toimivat kolme toimintaryhmää

määrittelevät omissa ohjelmissaan, millä laajuudella nämä toimenpiteen 214 erityistukisopimukset ovat mukana niiden toimenpidevalikoimissa.

Perinnebiotooppien hoito

Perinnebiotooppien hoidolla pyritään ylläpitämään niillä esiintyvää monipuolista kasvillisuutta ja eläimistöä sekä vaalitaan pitkäaikaiseen maankäyttöön liittyvää maaseudun kulttuuriperintöä ja maisemallisia arvoja. Perinnebiotooppeja on hoidettava ja kunnostettava erillisen suunnitelman mukaisesti. Hoitotoimia voi olla mm. niittäminen, laidunnus, lehtipuiden lehdestys sekä pensaikon ja puuston raivaus. Lisäksi suunnitelmaan voi sisällyttää sopimusalueella sijaitsevien, perinteisten karjatalouteen liittyvien rakenteiden ja rakennelmien säilyttämistä ja kunnostamista sekä alueen aitaamisesta ja muita laiduntamiseen liittyviä toimenpiteitä.

Perinnebiotooppien alkukunnostukseen voi hakea tukea ei-tuotannollisten investointien tuesta toimenpiteessä 216. Kunnostamisen jälkeen niiden hoidosta tehdään 5-vuotinen sopimus, jonka jälkeen on mahdollista tarkentaa toimenpiteitä ja hakea uutta sopimusta.

Toimenpiteen tarkempi kuvaus, toimenpiteen sisältö, tuen määrät eri alueilla sekä indikaattorit on kuvattu Manner-Suomen maaseutuohjelmassa ja vuosittain julkaistavissa tukien hakuohjeissa.

3.2.1.4 Toimenpide 215: Eläinten hyvinvointia edistävät tuet

Eläinten hyvinvointitoimenpide on mahdollinen nauta- ja sikatiloille.

Eläinten hyvinvointitoimenpiteen suunnittelu on perustunut ns. eläinten viiteen vapauteen:

- vapaus janosta, nälästä ja väärästä ravitsemuksesta
- vapaus epämukavuudesta
- vapaus loukkaantumisista ja sairauksista
- vapaus toteuttaa normaaleita käyttäytymistarpeitaan
- vapaus pelosta ja kärsimyksestä

Näiden vapauksien kautta eläinten hyvinvointia voidaan tarkastella eri tuotantojärjestelmissä ja eläimen kaikissa elämänvaiheissa.

Toimenpiteen yleisenä tavoitteena on eläinten hyvinvoinnin ja terveyden kohentuminen. Tavoitteena on myös kotieläinten lajinnukaisemman hoidon edistäminen ja viljelijöiden tietoisuuden lisääminen eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä.

Tavoitteisiin pyritään toimenpiteeseen sisältyvien perus- ja lisäehtojen avulla. Perusehtojen päätavoite on tilan tuotantoeläinten terveyden ja tätä kautta myös hyvinvoinnin edistäminen. Lisäehtojen tavoitteina on yksityiskohtaisemmin edistää eläinten hyvinvointia.

Perusehtoina olevien terveydenhuoltovaatimusten ja tilakohtaisen terveydenhuoltosuunnitelman avulla pystytään parantamaan eläinten hyvinvointia kattavasti. Lisäehtojen avulla pystytään vähentämään suurimpia tuotantoeläinten pidossa esiintyviä hyvinvointiongelmia sekä vaikuttamaan tarkemmin eläinlajikohtaisiin tarpeisiin ja olosuhteiden yksityiskohtiin. Eläinten hyvinvoinnin edistämällä ja hyvällä kohtelulla pystytään myös paremmin vastaamaan kuluttajien odotuksiin.

Eläinten hyvinvointia voidaan edistää myös muilla ohjelmaan sisältyvillä toimenpiteillä kuten esimerkiksi koulutuksella (toimenpide 111), maatalouden investoinneilla (toimenpide 121) ja niihin liittyvillä rakennusohjeilla sekä maaseutuverkoston toimilla (mm. neuvontamateriaalin ja oppaiden tuottaminen sekä koulutustilaisuuDET). Lisäksi eläinten terveydenhoitoa ja hyvinvointia voidaan edistää kansallisesti rahoitetuilla neuvontapalveluilla ja laatustrategiaan liittyvillä toimilla.

Toimenpiteen tarkempi kuvaus, toimenpiteen sisältö, tuen määrät sekä indikaattorit on kuvattu Manner-Suomen maaseutuohjelmassa ja vuosittain julkaistavissa tukien hakuohjeissa. Toimenpiteet ovat toisiaan täydentäviä.

3.2.1.5 Toimenpide 216: Ei-tuotannolliset investoinnit; monivaikutteisen kosteikon perustaminen sekä arvokkaiden perinnebiotooppien alkuraivaus ja aitaaminen

Ei-tuotannollisia investointeja koskevissa erityistukisopimuksissa voi hakijana olla Leader-toimintatavan mukaisesti toimittaessa myös muu tuen saaja kuin viljelijä. Etelä-Savossa toimivat kolme toimintaryhmää määrittelevät omissa ohjelmissaan, millä laajuudella nämä toimenpiteen 214 erityistukisopimukset ovat mukana niiden toimenpidevalikoimissa.

A. Monivaikutteisen kosteikon perustaminen

Tavoitteet ja odotetut vaikutukset:

Toimenpiteellä:

- edistetään vesiensuojelua maatalouden voimakkaasti kuormittamilla vesistöalueilla
- parannetaan linnuston elinolosuhteita
- palautetaan peltoalueilta kuivatustoimenpiteiden myötä hävinneitä elinympäristöjä
- lisätään purovesistöjen merkitystä eliöstön kulkureitteinä ja samalla
- edistetään riista-, kala- ja raputaloutta sekä maaseutumaiseman hoitoa.

Monivaikutteinen kosteikko on pysyvästi tai ajoittain veden peittämää aluetta, joka toimii kiintoaineksen ja ravinteiden pidättäjänä, eliöstön (mm. linnuston) pesimä- ja ruokailuympäristönä sekä viljelymaiseman monipuolistajana. Tulva-alueet ja laajat kosteikot lieventävät haitallisia tulvia alajuoksulla ja lisäävät alivirtaamia. Monivaikutteinen kosteikko voi toimia kasteluveden varastona, luonnonravintoon perustuvana kalan- ja ravunkasvatuspaikkana sekä virkistyskäytössä. Luonnolliseen tapaan mutkittavat uomat hidastavat veden virtausta ja lisäävät peltoluonnon ekologista ja maisemallista monimuotoisuutta.

Etelä-Savossa voidaan maatalousvaltaisten valuma-alueiden järvissä näiden toimenpiteiden avulla pienentää vesistökuormitusta ja lisätä viljelyalueiden maiseman ja luonnon monimuotoisuutta. Paikallisesti toimenpiteellä voi olla merkittävä vaikutus maatalouden aiheuttaman kuormituksen vähentäjänä ja luonnon monimuotoisuuden lisääjänä.

Edellytetyt toimenpiteet:

Toimenpiteet on toteutettava erillisen suunnitelman mukaisesti. Investointituella perustetaan kosteikkoja ja kosteikkomaisia tulva-alueita niiden luontaisille paikoille, herkästi tulviville pelloille ja pengerrytyille kuivatusalueille sekä kunnostetaan uomia luonnonmukaisen vesistö rakentamisen periaatteiden mukaisesti. Toimenpiteen toteuttamisesta ei saa aiheutua haittoja toimenpidealueen ulkopuolella viljeltävien peltujen kuivatustilanteelle.

Kosteikot on perustettava ensisijaisesti patoamalla luontaisesti sopiviin paikkoihin pellolle, pellon reuna-alueelle tai metsämaalle. Ravinteikas fosforipitoinen pintamaa tulee poistaa ainakin pysyvästi veden peittäväksi jäävältä alueelta. Soveltuvia kohteita ovat mm. luontaiset notkot ja painanteet, herkästi tulvivat tulvaniityt ja pengerrytyt kuivatusalueet. Kosteikon pinta-alan on oltava vähintään 0,5 – 1,0 % yläpuolisen valuma-alueen pinta-alasta. Kosteikot ja tulvaniityt on perustettava niin, että ne pidättävät mahdollisimman tehokkaasti sekä valuma-alueelta tulevaa kiintoainetta että ravinnekuormitusta. Kosteikot on perustettava siten, että niissä on kiintoainesta laskeuttava syvämpi alue, joka on tyhjennettävissä. Kosteikkoon kuuluu aina sen hoidon kannalta riittävät suoja-alueet.

Uomien luonnontilaa parantavissa hankkeissa voidaan palauttaa tulva-alueita, perustaa useita pieniä kosteikkoja ja rakentaa pohjakynnyksiä. Lisäksi voidaan tehdä uomien eroosiosuojauksia, istuttaa kasvillisuutta, lisätä puron mutkaisuutta ja parantaa uomien monimuotoisuutta kalaston ja rapujen elinympäristönä. Hankkeesta ei saa aiheutua toimenpidealueen ulkopuolelle haitallisia vaikutuksia.

Rajaukset:

Toimenpidettä voidaan toteuttaa pääasiassa vain sellaisilla alueilla, joissa maatalousalueilta tuleva kuormitus on kyseisen vesistön merkittävä kuormittaja eli alueilla, joilla peltoja on yli 20 % kyseisen vesistön tai valtaojan valuma-alueesta. Etusija annetaan sellaisten järvien valuma-alueille, missä toteutetuilla toimenpiteillä voidaan merkittävästi pienentää maatalouden aiheuttamaa vesistökuormitusta ja lisätä maatalousalueiden luonnon monimuotoisuutta sekä edistää riista-, kala- ja raputaloutta. Mikäli yleissuunnitelmassa katsotaan tarpeelliseksi, kosteikko voidaan perustaa myös muuhun luontaisesti sopivaan ja ympäristönhoidon kannalta tarkoituksenmukaiseen paikkaan. Etusija annetaan myös hankkeille, joissa näillä toimenpiteillä käsitellään yhdessä tai useammassa eri kosteikossa pelloilta tulevia kuivatusvesiä.

Toimenpiteen tarkempi kuvaus, toimenpiteen sisältö, tuen määrät sekä indikaattorit on kuvattu Manner-Suomen maaseutuohjelmassa ja vuosittain julkaistavissa tukien hakuohjeissa.

Leader-toimintatapa mahdollinen:

Tukea voidaan myöntää viljelijöille sekä Leader-toimintatavan mukaisena myös muille tuensaajille. Leader-toimintatapa antaa rekisteröidyille yhdistyksille mahdollisuuden perustaa sellaisia kosteikkoja, joiden perustamiseen yksityisellä viljelijällä ei ole mahdollisuutta. Tukihakemus toimitetaan toimintaryhmän käsitellyn lausunnon antamista varten.

B. Arvokkaiden perinnebiotooppien alkuraivaus ja aitaaminen

Tavoitteet ja odotetut vaikutukset:

Toimenpiteen tavoitteena on maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja lisääminen kunnostamalla perinnebiotoopeilla esiintyvää monipuolista kasvillisuutta ja eläimistöä. Tavoitteena on myös parantaa pitkäaikaiseen maankäyttöön liittyvää maaseudun kulttuuriperintöä ja maisemallisia arvoja.

Perinnebiotoopit ovat perinteisten maankäyttötapojen, pääasiassa niiton ja laidunnuksen, synnyttämiä luonnon monimuotoisimpia maatalousympäristöjä, joiden hoito ja kunnostus ovat maatalousympäristöjen luonnon monimuotoisuuden turvaamisen keskeisimpiä toimenpiteitä. Alkuraivauksen tukemisen tavoitteena on saada hoidon piiriin mahdollisimman suuri osa valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaiksi luokitelluista perinnebiotoopeista.

Edellytetyt toimenpiteet:

Perinnebiotooppien kunnostus tehdään erillisen suunnitelman mukaisesti. Hoitotoimia voivat olla mm. pensaikon ja puuston raivaus ja raivausjätteen poiskeruu. Kasvillisuuden raivaamistoimenpiteiden lisäksi suunnitelmaan voidaan sisällyttää sopimusalueella sijaitsevien karjatalouteen liittyvien rakennelmien ja rakenteiden säilyttämistä, kunnostamista sekä alueen aitaamista.

Perinnebiotooppia ei saa muokata, lannoittaa tai käsitellä torjunta-aineilla. Laidunnettava perinnebiotooppi tulee yleensä erottaa aidalla muista laidunurmista. Aluetta ei saa ojittaa tai metsittää. Toimenpiteistä on pidettävä hoitopäiväkirjaa.

Rajaukset:

Toimenpidettä toteutetaan koko maassa. Etusija annetaan arvokkaiksi luokitelluille perinnebiotoopeille ja niille perinnebiotoopeille, jotka kuuluvat Natura 2000-verkoston. Tukea ei myönnetä peltoalueelle.

Investointituen edellytyksenä on, että toimenpiteiden jälkeen kohteen hoidosta tehdään 5- vuotinen perinnebiotoopin hoidon erityistukisopimus (kts. toimenpide 214).

Toimenpiteen tarkempi kuvaus, toimenpiteen sisältö, tuen määrät sekä indikaattorit on kuvattu Manner-Suomen maaseutuohjelmassa ja vuosittain julkaistavissa tukien hakuohjeissa

Leader-toimintatapa mahdollinen

Tukea voidaan myöntää viljelijöille sekä Leader-toimintatavan mukaisena myös muille tuensaajille.

Leader-toimintatapa antaa rekisteröidyille yhdistyksille mahdollisuuden perustaa sellaisia arvokkaita alueita, joiden hoitamiseen viljelijöillä ei ole mahdollisuutta. Tukihakemus toimitetaan toimintaryhmän käsittelyyn lausunnon antamista varten.

3.3 TOIMINTALINJA 3: Maaseutualueiden elämänlaatu ja maaseudun elinkeinoelämän monipuolistaminen

Tässä toimintalinjassa ovat toimenpiteet maaseudun elinkeinorakenteen monipuolistamiseksi maataloilla ja maaseudun mikroyrityksissä. Oma painopisteensä on toimenpidekokonaisuus maaseutumatkailun kehittämiseksi. Maaseudun elinolojen ja elämän laadun kehittämiseen kuuluvat maaseudun peruspalvelut ja kylien kehittäminen sekä maaseudun ympäristönhoitoon liittyvät suunnitelmat ja kulttuuriperinnön suojeluun ja hoitoon liittyvät investoinnit. Tuettaviin toimenpiteisiin kuuluvat myös yritysten ja toimijoiden koulutus ja tiedottaminen (vertaa linja 1).

Suomen kansallisessa strategiassa asetetut ensisijaiset tavoitteet maaseudun elinkeinoelämän monipuolistamiseksi ja maaseutualueiden asukkaiden elämälaadun parantamiseksi ovat:

1. Hidastaa harvaan asutun ja ydinmaaseudun väkiluvun vähenemistä sekä vaikuttaa työllisyyden parantamiseen samassa suhteessa koko maassa.
2. Tukea maaseudun yritysten ja työpaikkojen määrän lisääntymistä sekä elinkeinojen monipuolistumista. Vahvistaa naisten ja nuorten osuutta elinkeinotoiminnassa. Edistää uusien innovaatioiden ja tuotekehityksen hyödyntämistä työtilaisuuksien luomiseksi maaseudulle. Lisätä maaseudun osaamista yrittäjyyden sekä tietotekniikan ja muun teknologian alueilla.
3. Lisätä maaseudun vetovoimaisuutta asuin- ja vapaa-ajanympäristönä. Vaikuttaa kylien ja muiden vastaavien asuinalueiden säilymiseen vireinä ja toimivina.

Linjan 3:n toteuttaminen Etelä-Savossa:

Etelä-Savon maaseudulla merkittävin mahdollisuus toimeentulon parantamiseen ja työpaikkojen lisäämiseen on elinkeinorakenteen monipuolistaminen ja yritystoiminnan lisääminen. Maatalouden yhteydessä harjoitetta-

van yritystoiminnan merkitys on Etelä-Savon maataloilla suurempi kuin keskimäärin koko Suomessa. Aktiivitoimintojen määrän edelleen vähetessä on tärkeää, että mahdollisimman moni maataloustuotannosta luopuva työkäikäinen henkilö jatkaisi muuta liiketoimintaa kotiseudullaan, eikä muuttaisi pois maakunnasta. Etelä-Savon maaseudun elinkeinotoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi maaseudulle pyritään saamaan nuoria sekä naisia yrittäjiksi.

Etelä-Savon yrityksistä valtaosa toimii maaseudun taajamissa ja haja-asutusalueilla. Maaseutualueiden yritykset ovat pääasiassa pieniä alle kymmenen työntekijän mikroyrityksiä. Pienten yritysten kasvuhalu, -kyky ja -mahdollisuudet ovat alueen elinkeinotoiminnan kehittymisen kannalta ensiarvoisen tärkeitä. Kasvavien yritysten ympärille syntyvät verkostot luovat mahdollisuuksia myös uuden yritystoiminnan syntymiselle. Yritysten tuotekehitys- ja teknologiahankkeet, joissa kyse ei ole vain jo olemassa olevan tuotteen variaatiosta luovat kasvun ja kannattavuuden edellytyksiä alueen mikroyrityksille. Etelä-Savon maaseutumatkailu on perinteisesti painottunut majoitustarjontaan, jota maakunnan alueella on tarjolla runsaasti. Majoitustoiminnan kannattavuuden parantaminen laatua ja käyttöastetta nostamalla sekä yritysverkostojen kautta tapahtuva matkailupalvelujen monipuolistaminen luovat pienille matkailuyrityksille kilpailukykyä ja mahdollisuuden keskittyä ydinosaamiseensa ja sen parantamiseen.

Linja 3:n tavoitteet Etelä-Savossa:

- Harvaan asutun ja ydinmaaseudun väkiluvun väheneminen hidastuu ja työllisyys parantuu suhteellisesti samaa vauhtia kuin koko maassa.
- Maaseudun yritysten ja työpaikkojen määrä lisääntyy ja elinkeinot monipuolistuvat.
- Maaseudun yritysten osaaminen kasvaa yrittäjyyden sekä tietotekniikan ja muun teknologian alueilla.
- Erityisesti naisten ja nuorten yritystoiminta tai työtillaisuudet lisääntyvät maaseudulla
- Maaseudun vetovoimaisuus yritys- ja asuinympäristönä kasvaa.
- Kylät säilyvät vireinä ja toimivina.
- Maaseudun palvelut kehittyvät vakituisia ja osa-aika-asukkaita tyydyttäväiksi
- Maaseutumatkailun kannattavuus paranee matkailukauden pidentyessä
- Maaseutumatkailu monipuolistuu – majoitustoiminnan oheen syntyy kannattavaa luontolähiuoka- ja ohjelmapalveluyritystoimintaa
- Puutuotteiden jatkojalostusaste nousee ja pienimuotoinen puunjalostus on asiakaslähtöistä ja markkinoilla kilpailukykyistä

Suurin osa toimenpidekokonaisuuden varoista kohdennetaan sellaisten yritysten perustamis-, laajentamis- ja kehittämistoimiin, jotka turvaavat työpaikkoja ja synnyttävät uusia työtillaisuuksia.

Toimintalinjaa 3 toteutetaan pääasiassa alueellisin ja paikallisin toimenpitein. Linjan 3 toimenpiteitä voidaan siis toteuttaa myös Leader -toimintatapaa soveltamalla.

Etelä-Savon alueen kolmen toimintaryhmän ohjelmat on sovitettu yhteen Etelä-Savon maaseutus suunnitelman 2007 – 2013 kanssa. Yritystoiminnan kehittämistoimien työnjaosta ja rahoituksen pelisäännöistä sovitaan myös Etelä-Savon TE-keskuksen yritys-, teknologia- ja työvoimaosaston kanssa. Yhteensovituksen kuvaus on Etelä-Savon maaseutuohjelman kohdassa 4.1.1.

Kehittämis- ja yrityshankkeiden valintakriteereistä on kerrottu tarkemmin liitteessä 14 sekä Etelä-Savon TE-keskuksen internet-sivuilla (www.te-keskus.fi). Näiltä sivuilta löytyvät myös Mikkelin, Savonlinnan ja Pieksämäen kaupunkien keskustaaajamien rajauskartat. Kaupunkien keskustaaajamissa sijaitsevia linjan 3 mukaisia mikroyrityksiä ei voida rahoittaa maaseuturahaston varoista. Keskustaaajamissa sijaitsevat yritykset voivat hakea yritys kohtaista rahoitustukea TE-keskuksen yritysosastolta.

3.3.1 Maaseudun elinkeinoelämän monipuolistamista koskeviin toimenpiteisiin liittyvät vaatimukset

Merkittävin mahdollisuus toimeentulon parantamiseen ja työpaikkojen lisäämiseen maaseudulla on elinkeinorakenteen monipuolistaminen ja yritystoiminnan lisääminen sekä kehittäminen. Tähän pyritään sekä tukemalla ja kannustamalla toimivia yrityksiä kehittämään ja parantamaan kilpailukykyään että edistämällä uusien yritysten perustamista maaseudulle. Toimenpidekokonaisuuden toimenpiteillä voidaan kehittää sekä maatalojen yhteydessä toimivaa yritystoimintaa että muita maaseudun mikroyrityksiä.

Toimenpidekokonaisuuden toimenpiteillä sekä rakennerahasto-ohjelmien kautta rahoitettavilla toimenpiteillä pyritään turvaamaan Etelä-Savon aloittaville ja toimiville mikroyrityksille riittävät ja laadukkaat yritysneuvontapalvelut. Tavoitteena on varmistaa, että kaikilla seutukunnilla on tarjolla henkilökohtaista yritysten perus- ja perustamisneuvontaa sekä tarvittavaa asiantuntijapalvelua.

Suurin osa toimenpidekokonaisuuden varoista kohdennetaan niiden yritysten perustamis-, laajentamis- ja kehittämistoimiin, jotka turvaavat maaseudun työpaikkoja ja synnyttävät uusia työtillaisuuksia. Tavoitteena on

maaseudun työpaikkojen nettolisäys. Yritysneuvonnan ja yrityskohtaisen kehittämistuen lisäksi kohderyhmänä olevilla yrityksillä on käytettävissään kehittämistyöhönsä myös investointitukea.

Alueelliset ja toimintaryhmien ohjelmissa toteutettavat paikalliset kehittämishankkeet toimivat lähellä kohdealueensa yrityksiä. Hankkeet tukevat yritysten kehittymistä, kasvua sekä uusien yritysten syntymistä mm. aktivoimalla yrityksiä verkostoitumaan keskenään ja parantamalla niiden tuotteiden ja palveluiden pääsyä markkinoille.

Laajoja yli maakuntarajojen toteutettavia kehittämishankkeita voidaan tarvita toimialakohtaisten kehittämissuunnitelmien koordinointiin, alueellisen hanketyön tukemiseen, yritystoiminnan kasvun edellytysten etsimiseen sekä varmistamaan uusimman sovellettavissa olevan tiedon välittymistä markkinoilta ja tutkimuslaitoksilta yrityksiin.

Maatalousyritykset ja mikroyritykset määritellään komission suosituksissa 2003/361/EY.

Suosituksen sekä lain maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista (11 §) mukaan:

- **maatalousyritykseksi** määritellään yritys, joka osallistuu maatilalla maatalouden harjoittamiseen
- Pk-yritysten luokassa **mikroyritys** määritellään yritykseksi, jonka palveluksessa on vähemmän kuin 10 työntekijää ja jonka vuosiliikevaihto tai taseen loppusumma on enintään 2 miljoonaa euroa

Rahoitustuen myöntämisen kriteerejä rahoitettaville toimenpiteille Etelä-Savossa

- Toimenpide tuottaa alueelle pysyvää lisäarvoa – hankkeella on vaikuttavuutta myös päättymisensä jälkeen
- Toimenpiteellä on hakijan yritystoiminnan kannalta riittävästi vaikuttavuutta esim. suhteutettuna yrityksen liikevaihtoon ja kannattavuuteen
- Toimenpide edistää yrityksen tervettä kasvua, kannattavuuden ja tuottavuuden kehittämistä ja kilpailukykyä
- Toimenpide edistää yritystoiminnan jatkuvuutta ja/tai sukupolvenvaihdoksia
- Toimenpiteen vaikutuksesta alueelle syntyy uusia työpaikkoja ja/tai nykyiset työpaikat lisääntyvät
- Toimenpiteellä edistetään yhteistyötä ja verkostoitumista

Etelä-Savon maaseudulla toimivat yritykset ovat jo nyt pitkälti palveluyrityksiä. Palveluala tarjoaa jatkossakin suurimmat kasvumahdollisuudet. Ohjelmakauden rahoituksen painopisteinä Etelä-Savossa ovat matkailu, bioenergia-, virkistys- ja hyvinvointialan yritykset sekä muu palvelutuotanto (mm. osa-aika-asukas- ja vapaa-ajanasukaspalveluyritykset ja metsäpalveluyritykset). Maaseudun elintarvikeyrityksillä on parhaat mahdollisuudet laajeta integroitumalla yhteen alueen matkailuyritysten kanssa. Lähiruoka voi olla yksi matkailun sekä osa-aika-/vapaa-ajanasumisen vetovoimatekijöistä. Myös muilla toimialoilla toimivat kasvukykyiset ja –haluiset yritykset ovat tukitoimien kohderyhmänä.

3.3.1.1 Toimenpide 311: Taloudellisen toiminnan laajentaminen maatalouden ulkopuolelle

Perustelu

Maatilatalous luo rungon Etelä-Savon maaseutualueiden asutukselle. Maatalouden rakennemuutos on voimakasta myös Etelä-Savossa, mutta maatalouden laajentaminen on mahdollista vain osalle toimivia maatiloja. On tärkeää luoda uusia työ- ja toimeentulomahdollisuuksia maataloustuotannon ohelle niille tiloille, jotka eivät voi laajentaa maataloustuotantoaan. Toimenpiteen avulla pyritään estämään ja hidastamaan maaseutualueiden autioitumista ja palvelurakenteen heikkenemistä. Maaseudun säilyminen elinvoimaisena ratkaisee pitkälti sen, kiinnostako se tulevaisuudessa asuin- ja työpaikkana maatilojen omia nuoria sekä kaupunkilaisia.

Toimenpiteen tavoitteet

Tavoitteena on olemassa olevien työpaikkojen turvaamisen lisäksi lisätä työmahdollisuuksia maaseudulla ja parantaa viljelijäperheiden toimeentuloa kannustamalla heitä harjoittamaan maatilatalouden ohella myös muuta yritystoimintaa. Näin voidaan korvata maatalouden alenevasta tulokehityksestä aiheutuvia tulomenehtyksiä erityisesti niillä eteläsavolaisilla maatiloilla, jotka eivät voi laajentaa maataloustoimintaansa.

Toimenpiteen sisältö:

Tähän toimenpiteeseen soveltuvat erityisen hyvin ne toimialat, joiden yritystoiminnassa voidaan hyödyntää maatilalla ennestään olevia resursseja:

- osaamista
- luonnonresursseja
- rakennuksia
- maatalouskoneita
- lähellä tuotettuja raaka-aineita
- vajaassa käytössä osavuotisesti olevaa työpanosta

Etelä-Savossa toimialoja, joissa em. resursseja voidaan tässä toimenpiteessä hyödyntää, ovat mm. matkailu, hyvinvointipalvelut, osa-aika- ja vapaa-ajanasukkaiden palvelut, bioenergiayrittäjäyys, hevosalan palveluyrittäjäyys, elintarvikkeiden valmistaminen/toisen asteen jalostus sekä ali- ja osahankintatuotanto. Etelä-Savossa hyödynnetään seudullisia yrityspalvelupisteitä maaseutuyrittäjäneuvonnan ensikontakteina sekä tiedotuskanavana.

Esimerkkejä tuettavasta toiminnasta:

- matkailuyritysten kehittäminen ja investoinnit (mm. korkeatasoiset majoitustilat, palveluvälineiden nostaminen, ohjelmapalveluyritysten investoinnit)
- hyvinvointi- ja virkistyspalveluyritysten kehittäminen ja investoinnit
- bioenergiayritysten (puu- ja muu bioenergia) kehittäminen ja investoinnit
- osa-aika- ja vapaa-ajanasukille palveluja tuottavien yritysten (mm. mökkipalveluyritykset, lähiruuan tuottajat) kehittäminen ja investoinnit

Leader-toimintatapaa sovelletaan tässä toimenpiteessä. Etelä-Savon paikalliset toimintaryhmät tukevat ja aktivoivat omalla toiminta-alueellaan toimialasta riippumatta pääsääntöisesti pieniä ja alkavia mikroyrityksiä, jotka eivät harjoita varsinaista maataloustuotantoa.

Kohderyhmä

Toimenpiteestä hyötyvät viljelijäperheen (maatilakotitalouden) jäsenet.

Tuensaajat:

Yritystukea voidaan myöntää maatilakotitalouden (EY N:o 1974/2006 mukaan) jäsenille ja maatilakotitalouden jäsenen hallitsemmalle yhtiölle.

Yrityksryhmän kehittämistoimenpiteisiin haettavan tuen hakijana voi olla yritys tai sellainen kehittämissyhteisö, jonka tehtäviin tai toiminta-ajatukseseen kuuluu palveluiden tuottaminen yrityksille. Yrityksryhmän kehittämistoimenpiteisiin myönnetty tuki on hankkeen päätyttyä jaettava mukana olleille yrityksille de minimis-tueksi. Tukea elinkeinojen kehittämishankkeen toteuttamiseen voidaan myöntää tuen myöntämisen edellytykset täyttävälle julkis- tai yksityisoikeudelliselle yhteisölle. Tukea myönnetään ainoastaan sellaiseen elinkeinojen kehittämishankkeeseen, josta hyötyvät viljelijäperheiden (maatilakotitalouksien) jäsenet.

Tukimuodot

Toimenpiteen toteutukseen käytetään seuraavia tukimuotoja (tarkemmin liitteessä 15)

- yrityksen investointituki
- yrityksen kehittämistuki/yrityksryhmän kehittämistoimenpiteet
- yritystoiminnan käynnistämistuki
- hanketuki elinkeinojen kehittämishankkeelle

Yritystoiminnan edellytyksiä voidaan parantaa myös koko Etelä-Savoa koskevilla toimialahankkeilla.

Tarkemmat tuen myöntämisen perusteet, tukikelpoiset kustannukset ja tukiehdot löytyvät laista maaseudun kehittämiseen myönnettävästä laista (1443/2006), valtioneuvoston asetuksesta maaseudun yritystoiminnan tukemisesta (632/2007), maaseutuviraston hallinnollisista ohjeista sekä EU-lainsäädännöstä.

Tukihakemukset voidaan jättää Etelä-Savon TE-keskukselle tai alueella toimivalle Leader-toimintaryhmälle. Etelä-Savon Leader-toimintaryhmät eivät pääsääntöisesti rahoita tämän toimenpiteen mukaisia yrityskohtaisia hankkeita (investoinnit, kehittäminen, käynnistäminen). Niiden myöntämä yrityskohtainen rahoitus kohdistuu pääosin toimenpiteen 312 mukaisiin yrityshankkeisiin.

Tukitaso

Tukitaso määräytyy tukimuodon mukaan (LIITE 15).

Yrityskohtaiset tuet: koko Etelä-Savon TE-keskuksen alue kuuluu kansalliseen tukialue 1:een. Yrityskohtainen tuki kohdistuu pelkästään mikroyrityksiin kaupunkien keskustaaajamien ulkopuolella.

Etelä-Savossa tukea voidaan mikroyrityksille myöntää enintään:

- 35 % investointitukea,
- 50 % yrityskohtaista kehittämistukea (poikkeus: 90 % kehittämistukea yrityksen aloittamista koskevan enintään 1 500 euron suuruisen neuvontapalvelun hankkimisesta asiantuntijalta)

- 50% aloittaville mikroyrityksille käynnistystukea ensimmäisen työntekijän palkkakustannuksiin

Yritysrhmän kehittämistoimenpiteille voidaan myöntää 75 % kehittämistukea, mikäli tuen saajana on kehittämissyhteisö. Mikäli tuen saajana on joku yritysryhmän yrityksistä, tukitaso on enimmillään 50 %. Myönnetty tuki on hankkeen päätyttyä jaettava osallistuville yrityksille yrityskohtaiseksi tueksi.

Kaikki myönnettävä yritysکوhtainen tuki on de minimis-tukea. Sitä voidaan myöntää enintään 200 000 euroa kolmen verovuoden aikana.

Elinkeinojen kehittämishanke: yleensä julkisen tuen osuus voi olla elinkeinojen kehittämishankkeessa enintään 90 %. Julkinen tuki voi olla 100 %. kehittämishankkeilla, joissa selvitetään mm. alueiden välisten hankkeiden toteutettavuutta, tai selvitetään, arvioidaan ja yhteen sovitetaan yritystoiminnan yleisiä toimiala- tai tuotantosuuntakohtaisia ja aluekohtaisia toimintaedellytyksiä.

Paikallisen toimintaryhmän puoltamaan hankkeeseen tukea voidaan myöntää enintään 150 000 euroa.

Yhteys kansallisiin ja muihin EU:n osarahoittamiin toimenpiteisiin

Tavanomainen eläintuotanto kuten hevostenkasvatus ja peltoviljelyn investoinnit sekä muu maatalouteen luettava toiminta mukaan lukien puutarhatuotanto, turkiseläinten, mehiläisten ja sienien kasvatus rahoitetaan kansallisesti tai toimintalinjalla 1.

Maataloustuotteiden ja metsätaloustuotteiden ensiasteen jalostus rahoitetaan toimintalinjalla 1 toimenpiteessä 123.

Hankkeiden yhteensovitus ja päällekkäisyyksien välttäminen varmistetaan kansallisella ja alueellisella vastuuviranomaisten yhteistyöllä. Hankkeiden tulee osaltaan toteuttaa kansallisia ja alueellisia maaseudun kehittämissuunnitelmia. Yhteensovituksen menettelyt on kuvattu maaseutuohjelman kohdassa 4.1.2.

EU:n ja kansalliset indikaattorit

Toimenpiteeseen liittyvät indikaattorit kuvataan liitteessä 16.

3.3.1.2 Toimenpide 312: Mikroyritysten perustaminen ja kehittäminen

Perustelu

Etelä-Savon maaseutualueilla väestön poismuuttoa sekä sosiaalista ja taloudellista eriarvoistumista voidaan ehkäistä kannustamalla toimivia mikroyrityksiä kehittämään toimintaansa sekä perustamalla uusia, kannattavan yritystoiminnan edellytykset omaavia, mikroyrityksiä.

Toimenpiteen tavoitteet

Toimenpiteen tavoitteena on monipuolistaa Etelä-Savon maaseudun elinkeinorakennetta sekä lisätä toimeentulomahdollisuuksia ja työpaikkoja. Toimenpiteen toimenpiteillä kannustetaan ja tuetaan maaseutualueilla sijaitsevien mikroyritysten perustamista, laajentamista ja kehittämistä. Tavoitteena on parantaa myös maaseudun yritystoiminnan toimintaympäristöä.

Toimenpiteen sisältö

Toimenpiteessä tukea myönnetään mikroyritysten perustamiseen, laajentamiseen ja kehittämiseen silloin, kun yritystoimintaa harjoitetaan muutoin, kuin maatalouden yhteydessä.

Mikroyritysten toimintaedellytyksiä ja – ympäristöä parannetaan lisäksi yritysryhmien kehittämistoimenpiteillä ja alueellisilla toimialojen kehittämishankkeilla.

Etelä-Savossa hyödynnetään seudullisia yrityspalvelupisteitä maaseutuuyrittäjäneuvonnan ensikontakteina sekä tiedotuskanavana.

Esimerkkejä tuettavista toimista:

- valmistavan yritystoiminnan esimerkiksi metalli-, muovi- ja elintarvikkeiden toisen asteen jalostusta harjoittavien mikroyritysten sekä käsityöyritysten investoinnit ja kehittäminen
- elintarvikkeiden toisen asteen jalostusta harjoittavien mikroyritysten tuotekehityksen laadunvarmennus- ja kehittämishankkeet yritysryhmän ja yrityksen kehittämishankkeina
- osa-aika- ja vapaa-ajanasukille palveluja tarjoavien yritysten perustaminen ja toimivien yritysten kehittämistoimet
- matkailu-, hyvinvointi- ja virkistyspalveluyritysten investoinnit ja kehittäminen
- lämpöyrittäjyyden edistämistoimet
- puun mekaanista jalostusta harjoittavien ja puutuotteita valmistavien yritysten tuotekehityshankkeet, jotka toteutetaan yhteistyössä kärkiyritysten ja osaamiskeskittymien kanssa
- liike-elämän palveluita (esimerkiksi tietotekniikka, markkinointi) tuottavien yritysten investoinnit ja kehittäminen

- kehittämistoimet, joilla helpotetaan yritysten uusien tuotteiden, palvelukonseptien ja innovaatioiden siirtymistä kannattavaksi yritystoiminnaksi
- edistetään sopimusvalmistukseen ja palvelutuotantoon (alihankinta) perustuvien yritysverkostojen syntymistä

Tukea myönnetään avustuksena yritysکوhtaisiin aineellisiin ja aineettomiin perustamis- tai laajennusinvestointeihin, yritys- tai yritysryhmäkohtaisiin kehittämistöimiin sekä elinkeinojen kehittämishankkeisiin (hanketuki).

Tässä toimenpiteessä sovelletaan Leader-toimintatapaa hyödyntämällä paikallisten toimintaryhmien aluetuntemusta ja välitöntä kontaktia alueensa ihmisiin mm. palvelutarpeiden ja niihin liittyvien yritysideoiden esiinnostamisessa. Paikalliset toimintaryhmät voivat tukea omalla alueellansa kaikkia tämän toimenpiteen mukaisia paikallisia mikroyrityksiä. Aktivoinnin ja tuen painopiste on alkavissa ja pienissä yrityksissä.

Kohderyhmä

Toimenpiteestä hyötyvät maaseudun mikroyritykset.

Tuensaajina voi olla yritysکوhtaisissa hankkeissa (investoinnit, käynnistäminen, kehittäminen) maaseudun mikroyritykset.

Yritysryhmän kehittämistöimenpiteisiin haettavan tuen saajana voi olla mikroyritys tai sellainen kehittämissyhteisö, jonka tehtäviin tai toiminta-ajatukseseen kuuluu palveluiden tuottaminen yrityksille. Yritysryhmän kehittämistöimenpiteisiin myönnetty tuki on hankkeen päätyttyä jaettava mukana olleille yrityksille de minimis-tueksi.

Elinkeinojen kehittämishankkeissa tuensaajina voivat olla yksityis- ja julkisoikeudelliset yhteisöt tai säätiöt. Toteutusalueena on Etelä-Savon maakunta lukuun ottamatta Mikkelin, Savonlinnan ja Pieksämäen kaupunkien keskustataajamia.

Tukimuodot

Toimenpiteen toteutuksessa käytetään seuraavia tukimuotoja (LIITE 15)

- yrityksen investointituki
- yrityksen kehittämistuki ja yritysryhmän kehittämistuki
- yritystoiminnan käynnistystuki
- hanketuki elinkeinotoiminnan kehittämishankkeelle

Tuen hakeminen ja myöntäminen

Tuen myöntämisen perusteet, tukikelpoiset kustannukset ja tukiehdot löytyvät laista maaseudun kehittämiseen myönnettävästä laista (1443/2006), valtioneuvoston asetuksesta maaseudun yritystoiminnan tukemisesta (632/2007), maaseutuviraston hallinnollisista ohjeista sekä EU-lainsäädännöstä.

Tukihakemukset voidaan jättää Etelä-Savon TE-keskukselle tai alueella toimivalle Leader-toimintaryhmälle.

Tuen ulkopuolelle rajattavat kustannukset:

Tuen ulkopuolelle rajataan ne toimialat, joiden tukeminen ei kilpailusyistä ole perusteltua. Näitä toimialoja voivat olla maantieliikennöinti, maansiirtourakointi, muu koneurakointi erityisesti taajamissa tai niiden läheisyydessä ja vastaavat voimakkaasti kilpaillut toimialat.

Tukitaso

Tukitaso määräytyy tukimuodon mukaan (LIITE 15)

Yritysکوhtaiset tuet:

Koko Etelä-Savon TE-keskuksen alue kuuluu kansalliseen tukialue 1:een. Yritysکوhtainen tuki kohdistuu pelkästään mikroyrityksiin kaupunkien keskustaajamien ulkopuolella.

Etelä-Savossa tukea voidaan mikroyrityksille myöntää enintään:

- 35 % investointitukea,
- 50 % yritysکوhtaista kehittämistukea (poikkeus: 90 % kehittämistukea yrityksen aloittamista koskevan max 1 500 euron suuruisen neuvontapalvelun hankkimisesta asiantuntijalta)
- 50 % aloittaville mikroyrityksille käynnistystukea ensimmäisen työntekijän palkkakustannuksiin

Yritysryhmän kehittämistöimenpiteille voidaan myöntää 75 % kehittämistukea, mikäli tuen saajana on kehittämissyhteisö. Mikäli tuen saajan on joku yritysryhmän yrityksistä, tukitaso on enimmillään 50 %. Yritysryhmän kehittämistuki on hankkeen päätyttyä jaettava osallistuville yrityksille yritysکوhtaiseksi tueksi.

Kaikki myönnettävä yritysکوhtainen tuki on de minimis-tukea. Sitä voidaan myöntää enintään 200 000 euroa kolmen verovuoden aikana.

Elinkeinojen kehittämishanke:

Yleensä julkisen tuen osuus voi olla elinkeinojen kehittämishankkeessa enintään 90 %. Julkinen tuki voi olla 100 % kehittämishankkeilla, joissa selvitetään mm. alueiden välisten hankkeiden toteutettavuutta, tai selvitetään, arvioidaan ja yhteen sovitaan yritystoiminnan yleisiä toimiala- tai tuotantosuuntaakohtaisia ja aluekohtaisia toimintaedellytyksiä.

Paikallisen toimintaryhmän puoltamaan hankkeeseen tukea voidaan myöntää enintään 150 000 euroa.

Yhteys kansallisiin ja muihin EU:n osarahoittamiin toimenpiteisiin

Tavanomainen eläintuotanto kuten hevostenkasvatus ja peltoviljelyn investoinnit sekä muu maatalouteen luettava toiminta mukaan lukien puutarhatuotanto, turkiseläinten, mehiläisten ja sienien kasvatus rahoitetaan kansallisesti tai EU-osarahoitteisena toimintalinjalla 1.

Maataloustuotteiden ja metsätaloustuotteiden ensiasteen jalostus rahoitetaan toimintalinjalla 1 toimenpiteessä 123.

Hankkeiden yhteensovitus ja päällekkäisyyksien välttäminen varmistetaan kansallisella ja alueellisella vastuuviranomaisten yhteistyöllä. Hankkeiden tulee osaltaan toteuttaa kansallisia ja alueellisia maaseudun kehittämislinjauksia. Yhteensovituksen menettelyt on kuvattu maaseutuohjelman kohdassa 4.1.2.

Toimenpide tukee muita toimintalinjassa 3 toteutettavia toimia. Maatalouden yhteydessä harjoitettavaa yritystoimintaa rahoitetaan toimenpiteessä 311. Maataloustuotteiden valmistus (ensiasteen jalostus) sekä metsätalouden ensiasteen jalostustoiminta rahoitetaan toimintalinjalla 1.

Kalastusmatkailua voidaan rahoittaa jossain määrin myös Suomen elinkeinokalatalouden ohjelmasta (EKTR). Samasta ohjelmasta rahoitetaan myös kalanjalostamisen investointeja. Kalatalousrahaston osarahoittamaa tukea haetaan Etelä-Savon TE-keskuksen maaseutusaston kalatalousyksiköstä.

EU:n yhteiset ja kansalliset indikaattorit

Toimenpiteeseen liittyvät indikaattorit on kuvattu liitteessä 16.

3.3.1.3 Toimenpide 313: Matkailuelinkeinojen edistäminen

Perustelu

Etelä-Savolla on luonnonolosuhteidensa ja sijaintinsa ansiosta erinomaiset mahdollisuudet kehittyä nykyistäkin merkittävämmäksi matkailualueeksi. Maaseutumatkailu ja erityisesti mökkien viikkovuokraus on ollut jo vuosikymmenien ajan eräs maatalojen tärkeimmistä sivuansiomahdollisuuksista. Viimeisen kymmenen vuoden aikana Etelä-Savoon on rakennettu runsaasti lisää uusia korkeatasoisia vuokrattavia loma-asuntoja sekä peruskorjattu vanhoja vuokramökkejä. Maaseudun matkailuyrittäminen on yhä useammin päätoimista tai se muodostaa valtaosan maaseutuyrittäjän toimeentulosta.

Etelä-Savon matkailun kehittämishankkeissa 2007 – 2013 määritellään matkailun kehittämisen painopisteet sekä myös määrälliset kasvutavoitteet. Ohjelmalla pyritään lisäämään matkailuyritysten keskinäistä vuorovaikutusta sekä kehittämään matkailullisia sisältöjä. Tavoitteeksi on mm. asetettu ympärivuotisessa käytössä olevien vuokramökkien käyttöasteen nousu 24 viikkoon vuoteen 2013 mennessä. Tähän pyritään mm. aktiiviteetteja, tapahtumia ja muuta ohjelmatarjontaa lisäämällä sekä eri palveluja keskenään verkottamalla.

Tavoite

Toimenpiteen tavoitteena on lisätä maaseudun matkailuyritystoiminnan mahdollisuuksia ja työpaikkoja sekä parantaa maaseutumaisten alueiden vahvuuksia hyödyntävien, matkailuyritystoimintaa harjoittavien mikroyritysten kasvu- ja toimintaedellytyksiä. Tavoitteena on myös kehittää kansainvälisille markkinoille myyntikelpoisia maaseutumatkailutuotteita.

Toimenpiteen sisältö

Matkailun kehittämistoimenpiteitä toteutetaan pääsääntöisesti kehittämishankkeilla. Toimenpiteessä toteutetaan hankkeita, joilla kehitetään maaseutumatkailua elinkeinotoimintana ja parannetaan toimintaympäristöä. Etelä-Savossa tukea kohdennetaan majoitusyritysten verkottumiseen ohjelmalveluyritysten sekä lähiruuan tuottajien/tarjoajien kanssa. Painopisteenä on myös luonnossa liikkumiseen perustuvien aktiviteettituotteiden kehittäminen ja niiden markkinointi ja myynti kansainvälisille markkinoille.

Leader-toimintatapaa sovelletaan tässä toimenpiteessä. Aktivoinnin ja tuen painopiste on alkavien ja pienten yritysten kehittämistä tukevilla toimilla sekä paikallisen matkailu- ja virkistystoiminnan kehittämisessä.

Tukea voidaan joissain tapauksissa myöntää myös yleishyödyllisille investointihankkeille kuten toimintaryhmähankkeina toteutettaville pienimuotoisille matkailun infrastruktuurihankkeille, joita voivat olla mm. valmiiden reitistöjen viitoitus ja muu viimeistely matkailukäyttöön. Uusien reitistöjen perustamista tuetaan vain erityistapauksissa.

Esimerkkejä Etelä-Savossa tuettavasta toiminnasta:

- alueellisen, maaseudun matkailuelinkeinoja koskevan, tiedon kerääminen
- kehitetään yleisellä tasolla matkailuyrittäjien liiketoiminta- ja yritysosaamista
- tuetaan erityisesti kesäsesongin ulkopuolelle ajoittuvien matkailutuotteiden tuotekehitystä
- aktiviteettimatkailutuotteiden kehittäminen ja markkinointi
- tuetaan paikallisiin vahvuuksiin perustuvien majoitus-, ohjelma- ja ruokapalveluyritysten verkostojen muodostumista
- edesautetaan veturiyritysten ympärille yritysverkostojen syntymistä
- kehitetään lähi- ja luomuruuasta maaseutumatkailun vetovoimatekijä
- toimintaryhmähankkeina voidaan toteuttaa tarvittaessa reittien viimeistely täyttämään matkailulliset kriteerit
- kehitetään maaseutumatkailua tukevaa paikallista kulttuuria ja tapahtumatuotantoa

Etelä-Savo voi olla myös mukana laajemmissa alueiden välisissä tai valtakunnallisissa hankkeissa, joissa toteutetaan mm. laajemmin markkinointiviestintää, myyntiverkoston kokoamista sekä teematuotteiden koostamista ulkomaanmarkkinoille.

Kohderyhmä

Hankkeissa hyödynsääjinä tulee olla maaseudulla matkailuyritystoimintaa harjoittavat (alle 10 htv työllistävät) mikroyritykset. Tukea ei saa kuitenkaan myöntää sellaiseen hankkeeseen, jonka osallistujat rajoittuvat toimialan perusteella tai muulla tavoin yhteen tai vain muutamaankin tiedossa olevaan yritykseen tai yritysten ryhmään.

Tuensaajina voivat olla julkisoikeudelliset ja yksityisoikeudelliset yhteisöt tai säätöt.

Tuen ulkopuolelle jäävät yksittäisten yritysten tai tiettyjen yritysryhmien investointi-, kehittämis- ja käynnistys-hankkeet, joihin tukea voi hakea toimenpiteistä 311 ja 312.

Tukimuodot

Toimenpiteen toteutukseen käytetään seuraavia tukimuotoja (LIITE 15)

- elinkeinotoiminnan kehittämishanke
- yleishyödylliset investoinnit

Tukitaso

Tukitaso määräytyy tukimuodon mukaan (LIITE 15).

Elinkeinojen kehittämishankkeissa julkisen rahoituksen osuus voi olla enintään 90 % hyväksyttävistä kustannuksista. Julkisen rahoituksen osuus voi olla 100 %, jos kyse on kehittämishankkeista, joiden tavoitteena on selvittää, arvioida ja yhteen sovittaa yleisiä toimialakohtaisia toimintaedellytyksiä, tai jos kyse on alueiden välisten tai kansainvälisten hankkeiden esiselvityksestä/toteutettavuustutkimuksesta.

Yleishyödyllisissä investointihankkeissa julkisen rahoituksen osuus voi olla enintään 75 % hyväksyttävistä kustannuksista. Kun tuen saajan on kunta, julkisen rahoituksen osuus (kunnan oma rahoitus mukaan luettuna) voi olla 100 % investoinnin hyväksyttävistä kustannuksista.

Tuen myöntämiseen ja maksamiseen liittyvät tarkemmat menettelyt on kuvattu laissa maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista (1443/2006) sekä sitä tarkentavissa valtioneuvoston asetuksessa (829/2007) ja maaseutuviraston hallinnollisissa ohjeissa.

Yhteys kansallisiin ja muihin EU:n osarahoittamiin toimenpiteisiin

Toimenpide tukee muita toimintalinjassa 3 toteutettavia toimia. Maatalouden yhteydessä harjoitettava matkailuyritystoiminnan yritysmaatalliset toimet rahoitetaan toimenpiteessä 311. Muiden matkailun mikroyritysten yritysmaatalliset toimet rahoitetaan toimenpiteessä 312.

Euroopan kalatalousrahastosta (EKTR) rahoitettavat kalataloustoimintaryhmät ja maaseutuohjelmasta rahoitettavat paikalliset toimintaryhmät käsittelevät niille saapuneita kalastusmatkailua koskevia hankkeita. Etelä-Savon alueella ja laajemminkin Järvi-Suomessa kalataloustoimintaryhmänä toimii Savonlinnan seudulla toimiva Leader-toimintaryhmä Piällysmies. Paikalliset toimintaryhmät käsittelevät myös muita niille saapuneita

paikallisia matkailun kehittämishankkeita. Yhteensovitus näiden toimien osalta tehdään paikallistasolla toimintaryhmän hallituksessa ja alueellisella tasolla Etelä-Savon TE-keskuksessa kuten ohjelman kohdassa 4.1.2 on kerrottu..

Laajat yli maakuntarajojen menevät matkailun kehittämishankkeet ja niihin mahdollisesti liittyvät infrastruktuurihankkeet sovitetaan yhteen EAKR:ssa rahoitettavien toimien kanssa sekä kansallisella tasolla että alueellisella tasolla.

EU:n yhteiset ja kansalliset indikaattorit

Toimenpiteeseen liittyvät indikaattorit on kuvattu liitteessä 16.

3.3.2 Maaseutualueiden elämänlaadun parantamiseksi toteutettaviin toimenpiteisiin liittyvät vaatimukset

Maaseutualueiden elämänlaadun parantamiseksi toteuttavilla toimenpiteillä pyritään siihen, että Etelä-Savon maaseutu koetaan laadukkaaksi ja vetovoimaiseksi yrittäjyys-, työ-, asuin- ja vapaa-ajanympäristöksi. Tavoitteena on, että maaseutu näin houkuttelisi kaikkia ikä- ja väestöryhmiä, mutta erityisesti nuoria ja naisia.

Toimenpiteet sisältävät sekä asukkaiden että yritysten palveluita parantavia aktivointi-, suunnittelu- ja kehittämistoimia, joiden avulla luodaan myös uusia ansio- ja työmahdollisuuksia. Kylissä asuvien ihmisten elämänlaatua sekä kylien vetovoimaisuutta uusien asukkaiden houkuttelemiseksi parannetaan aktiivomalla kyläyhteisöjä suunnitelmalliseen alueensa kehittämiseen. Kehittämistoimilla hyödynnetään ja parannetaan olemassa olevia rakenteita ja infrastruktuuria mm. kylätalot). Maaseudun ympäristönhoitoon sekä maaseudun luonto- ja kulttuuriperinnönhoitoon liittyvillä hankkeilla lisätään maaseudun viihtyvyyttä ja parannetaan maaseudun identiteettiä.

Toimenpiteitä rahoitettaessa painotetaan ensisijaisesti sellaisia hankkeita, joiden avulla parannetaan konkreettisesti maaseudun yritysten ja väestön palveluiden laatua, lisätään yhteisöllisyyttä tai luodaan kokonaan uusia ansiomahdollisuuksia toimijoille ja yrittäjille. Rahoitettavia voivat olla myös sellaiset hankkeet, jotka tuottavat maaseutualueille pitkäaikaista lisäarvoa parantamalla ympäristöä ja asukkaiden viihtyvyyttä ja joista hyötyvät mahdollisimman monet toimijat. Rahoitettavilla hankkeilla voidaan myös luoda tai kokeilla uusia toimintatapoja, menetelmiä tai yhteistyötä sekä räätälöidä eri väestöryhmien elinoloja parantavia toimia.

Tukea ohjataan kehittämishankkeille ja yleishyödyllisille investoinneille, jotka toteutetaan paikallisesti, alueellisesti, toimintaryhmien koordinoitihankkeilla tai kokoamalla laajempia kokonaisuuksia alueiden välisiin hankkeisiin. Yleishyödyllisistä investoinneista vähintään 70 % tulee kohdistua ydin- ja harvaanasutulle maaseudulle. Etelä-Savossa suurin osa maaseutualueiden elämänlaatua parantavista hankkeista toteutetaan paikallisten toimintaryhmien rahoittamina.

3.3.2.1 Toimenpide 321: Elinkeinoelämän ja maaseutuväestön peruspalvelut

Perustelu

Hyvät ja toimivat palvelut ovat edellytys Etelä-Savon maaseudun säilymiselle asuttuna ja sen kehittymiselle. Tällä toimenpiteellä ei ole kuitenkaan tarkoitus korvata kunnan ja valtion vastuulla olevien lakisääteisten peruspalveluiden rahoitusta, vaan turvata ja täydentää olemassa olevia palveluja lisäämällä toimijoiden yhteistyötä, parantamalla osaamisen tasoa ja kehittämällä uusia toimintamalleja. Toimenpiteellä tulisi voida vaikuttaa erityisesti nuorten ihmisten asumiseen ja viihtymiseen maaseudulla parantamalla, työtilaisuuksien lisäksi, kulttuuri- ja vapaa-ajanpalveluiden tarjontaa.

Tavoite

Maaseudun elinvoimaisuuden ja vetovoimaisuuden kannalta on tärkeää, että kylien ja alueiden palvelutoiminta on riittävää. Toimenpiteen tavoitteena on maaseudun monipuolinen ja kaupunkialueisiin nähden tasavertainen palvelurakenne mukaan lukien kulttuuri- ja vapaa-ajanpalvelut, yritysten palvelut ja valmiudet täysimääräiseen tietoyhteiskunnan palvelujen hyödyntämiseen.

Toimenpiteen sisältö

Tuki koskee sellaisten hankkeiden toteuttamista, joilla aktivoidaan, suunnitellaan, selvitetään tai kehitetään maaseudun palvelutarjontaa huomioiden eri väestö-, toimija- (mm. yritykset, järjestöt, kylät, asukkaat) sekä ikäryhmät.

Hankkeita rahoitettaessa painotetaan erityisesti niitä hankkeita, jotka edistävät uudenlaisen palvelutarjonnan syntymistä. Lisäksi painotetaan palveluiden järjestäjien (yrittäjien ja kolmannen sektorin toimijoiden) yhteistyön kehittämistä.

Esimerkkejä hankkeista:

- maaseudun palveluiden monipuolistaminen ja niiden uudet muodot (esimerkiksi hoiva-, ateria- ja siivouspalvelut)
- yritysten ja muiden palvelutarjoajien yhteistoiminnan kehittäminen
- maaseudun yrityksille suunnattujen palvelujen kehittäminen (mm. seudulliset palvelut)
- palvelujen varmentaminen ja tuotteistaminen (esimerkiksi liikkuvien, kiertävien tai telemaattisten palveluiden kehittäminen)
- kylän yhteisten, monia palveluja ja töitä tarjoavien, rakennusten ja palvelupisteiden käytön kehittäminen
- kulttuuri- ja vapaa-ajantoiminnan kehittäminen (mm. maaseudun harrastemahdollisuuksien parantaminen ja nuoria kiinnostavien aktiviteettien lisääminen)
- pienimuotoisia, paikallista energia-, jäte- ja vesihuoltoa sekä telemaattisia yhteyksiä kehitettäviä ja niiden käyttöönottoa edistäviä hankkeita (muut kuin toimenpiteiden 121, 123, 124, 311 ja 312 mukaiset hankkeet)

Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1698/2005 56 artiklan mukaan tuki koskee yhden kylän tai kyläryhmän pieninfrastruktuuriin liittyvien peruspalvelujen perustamista mukaan lukien kulttuuri- ja vapaa-ajan toiminnot.

Toimenpiteessä ei toteuteta:

- suuria infrastruktuurihankkeita kuten maanteitä tai laajoja telemaattisten yhteyksien rakentamista
- kuntien vastuulla olevien lakisääteisten peruspalveluiden tuottamista
- yksityisten henkilöiden, yritysten tai maatilojen ympäristö-, energia-, jäte- ja vesihuoltoon tai tietoliikenneyhteyksiin liittyviä hankkeita
- suoranaista palveluiden tuottamista tai niiden hankkimista (suoria yritystukia voidaan rahoittaa toimenpiteistä 311 ja 312)

Tässä toimenpiteessä sovelletaan Leader-toimintatapaa alueen kolmen toimintaryhmän ohjelmilla. Etelä-Savossa toimintaryhmien arvioidaan rahoittavan suurimman osan toimenpiteen hanketoiminnasta.

Kohderyhmä

Hyödynsaajina voivat olla maaseudun asukkaat sekä maaseudun yhteisöt ja yritykset.

Tuensaajat:

Julkis- ja yksityisoikeudelliset yhteisöt ja säätiöt (mm. kunnat, yhdistykset, järjestöt). Tukea ei voida kuitenkaan myöntää sellaiseen hankkeeseen, jonka osallistujat rajoittuvat toimialan perusteella tai muuten yhteen tai muutamaankin tiedossa olevaan tai tietyllä toimialalla tunnettuun yritykseen taikka tällaisten yritysten ryhmään.

Hanketoiminnan kautta saatava hyöty kohdentuu pääsääntöisesti ohjelman maaseutualueelle (maaseudun kolmijako 31.12.2005) eli kaupunkien läheisen maaseudun, ydinmaaseudun ja harvaan asutun maaseudun kuntiin. Etelä-Savossa laajoja maaseutualueita on syntynyt kuntaliitosten myötä myös Mikkelin ja Savonlinnan kaupunkiin.

Tukimuodot

Toimenpiteen toteutukseen käytetään seuraavia tukimuotoja (LIITE 15):

- elinkeinotoiminnan kehittämishanke
- yleishyödyllinen kehittämishanke (sisältää esiselvityshankkeet)
- yleishyödylliset investoinnit

Tukitaso

Tukitaso määräytyy tukimuodon mukaan (LIITE 15).

Elinkeinojen kehittämishankkeissa ja yleishyödyllisissä kehittämishankkeissa julkisen rahoituksen osuus voi olla enintään 90 % hyväksyttävistä kustannuksista. Julkisen rahoituksen osuus voi olla 100 %, jos kyse on alueiden välisten tai kansainvälisten hankkeiden esiselvityksestä/toteutettavuustutkimuksesta tai sellaisista kehittämishankkeista, joiden tavoitteena on selvittää, arvioida ja sovittaa yhteen yritystoiminnan yleisiä toimiala- tai tuotantosuuntaakohtaisia ja aluekohtaisia toimintaedellytyksiä.

Yleishyödyllisissä investointihankkeissa julkisen rahoituksen osuus voi olla enintään 75 % hyväksyttävistä kustannuksista. Kun tuen saajana on kunta, julkisen rahoituksen osuus, kunnan rahoitus mukaan luettuna, voi olla 100 % investoinnin hyväksyttävistä kustannuksista.

Toimintaryhmän puoltamaan hankkeeseen voidaan tukea myöntää enintään 150 000 euroa.

Silloin kun yleishyödyllisiä kehittämis- ja investointihankkeita toteutetaan toimintaryhmien kokoamina koordinoituhankkeina, julkisen rahoituksen osuus voi olla 100 % hyväksyttävistä kustannuksista, mukaan lukien

koordinaatiosta aiheutuvat kustannukset. Koordinointihankkeeseen voidaan myöntää tukea enintään 150 000 euroa.

Tukihakemus voidaan jättää Etelä-Savon TE-keskukselle tai alueella toimivalle toimintaryhmälle (Leader).

Tuen myöntämiseen ja maksamiseen liittyvät menettelyt on kuvattu laissa maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista (1443/2006) sekä sitä tarkentavissa valtioneuvoston asetuksessa (829/2007) ja maaseutuviraston hallinnollisissa ohjeissa.

Yhteys kansallisiin ja muihin EU:n osarahoittamiin toimenpiteisiin

Rakennerahastoista (ESR ja EAKR) voidaan rahoittaa laajempia elinkeinojen kehittämiseen ja yritystukiin liittyvien palvelujen kehittämistoimia sekä yleisiä infrastruktuuri-investointeja (mm. vesihuoltoa ja telemaattisia yhteyksiä) maaseudun palveluvarustuksen, saavutettavuuden ja yhteyksien parantamiseksi. Toimenpidettä täydentävät myös ESR:n rahoittamat kolmannen sektorin ja viranomaisyhteistyön edistämiseen liittyvät toimet.

Euroopan kalatalousrahastosta (EKTR) voidaan rahoittaa joitakin toimia kuten kalatalousjätteiden käsittelyä koskevaa selvitystyötä elinkeinokalatalouden infrastruktuurin kehittämiseksi.

Yhteensovitus eri rahastoista haettavien hankkeiden osalta tehdään paikallistasolla toimintaryhmän hallituksessa ja alueellisella tasolla Etelä-Savon TE-keskuksessa kuten ohjelman kohdassa 4.1.2 on kerrottu. Hankkeiden yhteensovitus ja päällekkäisyyksien välttäminen varmistetaan myös kansallisella vastuuviranomaisten yhteistyöllä

EU:n yhteiset ja kansalliset indikaattorit

Toimenpiteeseen liittyvät indikaattorit on kuvattu liitteessä 16.

3.3.2.2 Toimenpide 322: Kylien kunnostus ja kehittäminen

Perustelu

Maaseutukylien positiivista kehitystä voidaan edistää lisäämällä paikallista sitoutumista ja asukkaiden mielenkiintoa elinalueensa kehittämiseen. Asukkaat ja yhteistyöverkostot voivat olla tehokkaita toimijoita kylän veto-voimaisuuden parantamisessa sekä uusien asukkaiden, yritysten ja palveluiden houkuttelemisessa alueelle. Kyläympäristön viihtyisyyden ja vetovoimaisuuden lisäämisen ohella toimenpiteellä luodaan yritysmön- teistä ilmapiiriä sekä pohjaa kylien elinkeinorakenteen laajentamiselle sekä taloudellisen yhteistyön lisäämiselle myös kolmannen sektorin toimin.

Tavoite

Toimenpiteen tavoitteena on, että aktiivisen kylätoiminnan avulla maaseudulle kehittyä monipuolisia kehittäjäverkostoja sekä yhteistyömenettelyjä ja sosiaalinen pääoma kasvaa.

Toimenpiteen sisältö

Toimenpiteessä kylällä tarkoitetaan rekisteröidyn kyläyhdistyksen tai –toimikunnan aluetta ja sen asukkaita. Kylät ovat asukasmäärältään ja alueeltaan hyvin erikokoisia, mutta kuntatasoa pienempiä.

Toteutettavat hankkeet käsittävät mm.:

- kylien sisäisen ja kylien välisen yhteistyön ja tiedotuksen kehittäminen
- paikallisyhteisöjen ja kylien asukkaiden aktivointi
- kylien kehittämissuunnitelmien laatiminen ja toteuttaminen yhteistyössä vakituisten sekä vapaa-ajan- ja osa-aika-asukkaiden kanssa
- kylän maankäytön suunnittelu ja kehittäminen
- uusille asukkaille tarkoitettujen tonttien ja asuinrakennusten markkinoinnin kehittäminen
- toiminnan ja palveluiden kehittäminen kylätaloille

Hankkeita rahoitettaessa painotetaan sellaisia hankkeita, jotka kytkeytyvät vahvasti kunkin seudun tai kylän elinoloihin ja erityispiirteisiin ja luovat niille lisäarvoa. Hankkeiden tulisi osaltaan lisätä yhteisöllisyyttä ja edistää elinkeinotoimintaa ja yritysmön-teistä ilmapiiriä hyödyntäen olemassa olevaa toimintaympäristöä (mm. kylätaloja ja muita kokoontumis- ja harrastepaikkoja). Hankkeet tukevat myös ympäristön kestävää käyttöä sekä sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävää kehitystä.

Toimenpiteessä ei toteuteta:

- reitistöjen ja matkailuinfrastruktuurin rakentamista
- suuria telemaattisia ja tiestöön liittyviä investointeja
- suoria yritystukia (rahoitetaan toimenpiteistä 311 ja 312)

Tässä toimenpiteessä sovelletaan Leader-toimintatapaa ja suurin osa toimenpiteestä toteutetaan Etelä-Savossa toimintaryhmien ohjelmissa.

Kohderyhmä

Toimenpiteessä hyödynsaajina voivat olla maaseudun asukkaat sekä maaseudun yhteisöt ja säätiöt.

Tuensaajat:

Yksityisoikeudelliset ja julkisoikeudelliset yhteisöt (mm. yhdistykset, kunnat, järjestöt)

Tukea ei kuitenkaan myönnetä sellaiseen hankkeeseen, jonka osallistujat rajoittuvat toimialan perusteella tai muuten yhteen tai vain muutamaaan tiedossa olevaan tai tietyllä toimialalla tunnettuun yrityksen taikka tällaisen ryhmään.

Hanketoiminnan kautta saatava hyöty kohdentuu pääsääntöisesti ohjelman maaseutualueelle (maaseudun kolmijako 31.12.2005) eli kaupunkien läheisen maaseudun, ydinmaaseudun ja harvaan asutun maaseudun kuntiin. Etelä-Savossa laajoja maaseutualueita on syntynyt kuntaliitosten myötä myös Mikkelin ja Savonlinnan kaupunkeihin.

Tukimuodot

Toimenpiteen toteutukseen käytetään seuraavia tukimuotoja:

- yleishyödyllinen kehittämishanke
- yleishyödylliset investoinnit

Tuki myönnetään hankkeille, jotka voidaan toteuttaa paikallisina, alueellisina, alueiden välisinä ja toimintaryhmien kokoamina hankkeina (koordinoitihanke).

Tukitaso

Tukitaso määräytyy tukimuodon mukaan (LIITE 15). Yleishyödyllisissä kehittämishankkeissa julkisen rahoituksen osuus voi olla enintään 90 % hyväksyttävistä kustannuksista. Julkisen rahoituksen osuus voi olla 100 %, jos kyse on alueiden välisten tai kansainvälisten hankkeiden esiselvityksestä/toteutettavuustutkimuksesta tai sellaisista kehittämishankkeista, joiden tavoitteena on selvittää, arvioida ja sovittaa yhteen yritystoiminnan yleisiä toimiala- tai tuotantosuuntakohtaisia ja aluekohtaisia toimintaedellytyksiä.

Yleishyödyllisissä investointihankkeissa julkisen rahoituksen osuus voi olla enintään 75 % hyväksyttävistä kustannuksista. Kun tuen saajana on kunta, julkisen rahoituksen osuus, kunnan rahoitus mukaan luettuna, voi olla 100 % investoinnin hyväksyttävistä kustannuksista.

Toimintaryhmän puoltamaan hankkeeseen voidaan tukea myöntää enintään 150 000 euroa.

Silloin kun yleishyödyllisiä kehittämis- ja investointihankkeita toteutetaan toimintaryhmien kokoamina koordinoitihankkeina, julkisen rahoituksen osuus voi olla 100 % hyväksyttävistä kustannuksista, mukaan lukien koordinaatiosta aiheutuvat kustannukset. Koordinointihankkeeseen voidaan myöntää tukea enintään 150 000 euroa.

Tukihakemus voidaan jättää Etelä-Savon TE-keskukselle tai mikäli tukea haetaan alueen paikallisen toimintaryhmän ohjelmasta, ko. Leader-toimintaryhmälle.

Hyväksyttävät kustannukset sekä muut tuen myöntämiseen ja maksamiseen liittyvät menettelyt on kuvattu laissa maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista (1443/2006) sekä sitä tarkentavissa valtioneuvoston asetuksessa (829/2007) ja maaseutuviraston hallinnollisissa ohjeissa.

Yhteys kansallisiin ja muihin EU:n osarahoittamiin toimenpiteisiin

Toimenpidettä täydentävät ESR:n rahoittamat kolmannen sektorin ja viranomaisyhteistyön edistämiseen liittyvät toimet sekä maaseutuohjelman toimenpiteissä 321 ja 323 tuettavat hankkeet. Palveluiden kehittämiseen liittyvät hankkeet rahoitetaan toimenpiteessä 321 ja luonto- sekä kulttuuritoimien kehittäminen toimenpiteestä 323. Rakennerahastoista (ESR ja EAKR) voidaan rahoittaa laajempia palvelujen kehittämistoimia sekä yleisiä infrastruktuuri-investointeja.

Hankkeiden yhteensovitus ja päällekkäisyyden välttäminen varmistetaan kansallisella ja alueellisella vastuuviranomaisten yhteistyöllä. Hankkeiden tulee osaltaan toteuttaa kansallisia ja Etelä-Savon maaseudun kehittämisohjelman linjauksia. Mikäli hanke toteutetaan paikallisen toimintaryhmän hankkeena, sen tulee toteuttaa myös kyseisen toimintaryhmän ohjelman linjauksia. Hankkeiden yhteensovitus ja päällekkäisyyksien välttäminen varmistetaan myös kansallisella vastuuviranomaisten yhteistyöllä. Yhteensovituksen menettelyt Etelä-Savossa kuvataan maaseutuohjelman kohdassa 4.1.2.

EU:n yhteiset ja kansalliset indikaattorit

Toimenpiteeseen liittyvät indikaattorit on kuvattu liitteessä 16.

3.3.2.3 Toimenpide 323: Maaseutuperinnön säilyttäminen ja edistäminen

Perustelu

Maaseutualueen identiteettiä voidaan vahvistaa ja sen viihtyisyyttä parantaa hoitamalla ja kunnostamalla kulttuuri- ja luonnonmaisemaa sekä rakennettua ympäristöä. Kunnostettavien kohteiden suojeluarvoja kunnioittamalla säilytetään alueen omaleimaisuus, mikä lisää alueen vetovoimaisuutta asuinympäristönä ja matkailukohteena. Paikallisen historian ja kulttuurin esiintuominen ja hyödyntäminen vahvistavat myös asukkaiden vuorovaikutusta ja yhteenkuuluvaisuuden tunnetta.

Tavoite

Toimenpiteen tavoitteena on viihtyisä ja omaleimainen maaseutu ympäristö.

Toimenpiteet kytkeytyvät usein vahvasti alueen identiteettiin ja luovat sille lisäarvoa sekä tukevat ympäristön kestävästä käytöstä ja sosiaalisesti sekä taloudellisesti kestävästä kehityksestä.

Toimenpiteen sisältö

Toimenpiteessä toteutetaan hankkeita, joissa hyödynnetään maaseudun kulttuuriperintökohteita, arvokkaita rakennuksia sekä luonnonperintökohteita ja luonnonarvoiltaan merkittäviä paikkoja ja jotka edistävät niiden suojelua, säilyttämistä ja kehittämistä.

Esimerkkejä mahdollisista toimenpiteistä:

- paikallishistorian ja perinteen tallentaminen ja esille tuominen sekä paikallisen maaseutukulttuurin elvyttäminen ja hyödyntäminen
- maisemallisesti tärkeiden rakennusten ja kulttuuriympäristön hoito
- kylien maisemanhoitosuunnitelmien laatiminen ja toteuttaminen
- ympäristön viihtyvyyden parantaminen
- maisemahankkeet
- rakennusperinnön ja rakennetun ympäristön hoito (yhteys toimenpiteeseen 323)

Toimenpiteessä ei toteuteta:

- kaupunkeihin kohdistuvia hankkeita
- suuria ympäristöhankkeita
- museoiden perustamista ja museoviraston toimialaan kuuluvia hankkeita

Tässä toimenpiteessä sovelletaan Leader-toimintatapaa ja suurin osa toimenpiteestä toteutetaan Etelä-Savossa toimintaryhmien ohjelmissa.

Edunsaajat

Hyödynsaajina voivat olla maaseudun asukkaat sekä maaseudun yhteisöt ja yritykset

Tuensaajat:

Julkisoikeudelliset ja yksityisoikeudelliset yhteisöt tai säätiöt (mm. kunnat, yhdistykset, järjestöt)

Tukea ei kuitenkaan myönnetä sellaiseen hankkeeseen, jonka osallistujat rajoittuvat toimialan perusteella tai muuten yhteen tai vain muutamaaan tiedossa olevaan tai tietyllä toimialalla tunnettuun yritykseen tai yritysten ryhmään.

Tukea koskevia yksityiskohtia

Neuvosto asetuksen (EY) N:o 1698/2005 57 artiklan mukaan tuki koskee suojelu- ja hoitosuunnitelmien laatimista Natura 2000-alueita ja muita luonnonarvoltaan merkittäviä alueita varten, ympäristötietoisuutta lisääviä toimia ja luonnonperinnön säilyttämiseen, kunnostamiseen ja parantamiseen sekä luonnonarvoltaan merkittävien paikkojen kehittämiseen liittyviä investointeja.

Toimenpiteen toteutukseen käytetään seuraavia tukimuotoja (LIITE 15):

- yleinen kehittämishanke
- yleishyödylliset investoinnit

Tuki myönnetään kehittämishankkeille ja yleishyödyllisille investoinneille, jotka voidaan toteuttaa paikallisina, alueellisina, alueiden välisinä ja toimintaryhmien kokoamina hankkeina (koordinoitihanke). Tukihakemus voidaan jättää Etelä-Savon TE-keskukselle tai alueella toimivalle toimintaryhmälle (Leader).

Hyväksyttävät kustannukset sekä muut tuen myöntämiseen ja maksamiseen liittyvät menettelyt on kuvattu laissa maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista (1443/2006) sekä sitä tarkentavissa valtioneuvoston asetuksessa (829/2007) ja maaseutuviraston hallinnollisissa ohjeissa.

Tukitaso

Yleishyödyllisissä kehittämishankkeissa julkisen rahoituksen osuus voi olla enintään 90 % hyväksyttävistä kustannuksista. Julkisen rahoituksen osuus voi olla 100 %, jos kyse on alueiden välisten tai kansainvälisten hankkeiden esiselvityksestä/toteutettavuustutkimuksesta tai sellaisista kehittämishankkeista, joiden tavoitteena on selvittää, arvioida ja sovittaa yhteen yritystoiminnan yleisiä toimiala- tai tuotantosuuruuskohdaisia ja aluekohtaisia toimintaedellytyksiä.

Yleishyödyllisissä investointihankkeissa julkisen rahoituksen osuus voi olla enintään 75 % hyväksyttävistä kustannuksista. Kun tuen saajana on kunta, julkisen rahoituksen osuus, kunnan rahoitus mukaan luettuna, voi olla 100 % investoinnin hyväksyttävistä kustannuksista.

Toimintaryhmän puoltamaan hankkeeseen voidaan tukea myöntää enintään 150 000 euroa.

Silloin kun yleishyödyllisiä kehittämis- ja investointihankkeita toteutetaan toimintaryhmien kokoamina koordinoituihin hankkeisiin, julkisen rahoituksen osuus voi olla 100 % hyväksyttävistä kustannuksista, mukaan lukien koordinaatiosta aiheutuvat kustannukset. Koordinointihankkeeseen voidaan myöntää tukea enintään 150 000 euroa.

Yhteys kansallisiin ja muihin EU:n osarahoittamiin toimenpiteisiin

Toimenpiteessä ei rahoiteta toimintalinjan 2 kanssa päällekkäisiä toimia. Suojelu- ja maisemanhoitosuunnitelmien laatimista on mahdollista tukea tämän toimenpiteen kautta vain, jos toteutetaan laajempi, esimerkiksi useamman maanomistajan aluetta koskeva suunnitelma. Suunnitelmassa voidaan antaa erilaisia hoitosuosituksia ja esittää rahoitusmuotoja alueen tai sen osien hoitamisen rahoittamiseksi. Suunnitelma ei kuitenkaan sido maanomistajia alueen hoitoon. Toimien tulee kohdistua maaseutualueille.

Suojelu- ja maisemanhoitosuunnitelmien toteuttamiseen liittyvien investointien tukeminen on mahdollista tässä toimenpiteessä vain, jos investoinnit ovat yleishyödyllisiä eivätkä saa rahoitusta muiden rahoitusmuotojen kautta (erityisesti linjan 2 toimenpiteen 216 kautta).

Toimenpidettä täydentävät kansalliset (OPM, museovirasto) ja rakennerahastojen (ESR ja EAKR) osarahoittamissa hankkeissa toteutettavat, erityisesti ympäristön hoitoon ja suojeluun liittyvät hankkeet, kuten Natura 2000-alueiden hoitoon ja suojeluun sekä kulttuuritoiminnan ylläpitämiseen ja kehittämiseen liittyvät toimet sekä kulttuuriperinnön suojeluun liittyvät hankkeet. ESR voi tukea työllistämisen- ja koulutustoimin maaseudun kulttuuriperinnön säilyttämistä ja edistämistä.

Hankkeiden yhteensovitus ja päällekkäisyyden välttäminen varmistetaan kansallisella ja alueellisella vastuuviranomaisten yhteistyöllä. Hankkeiden tulee osaltaan toteuttaa kansallisia ja Etelä-Savon maaseudun kehittämissuunnitelman linjauksia. Mikäli hanke toteutetaan paikallisen toimintaryhmän hankkeena, sen tulee toteuttaa myös kyseisen toimintaryhmän ohjelman linjauksia.

Yhteensovituksen menettelyt Etelä-Savossa on kuvattu maaseutuohjelman kohdassa 4.1.1.

EU:n yhteiset ja kansalliset indikaattorit

Toimenpiteeseen liittyvät indikaattorit on kuvattu liitteessä 16.

3.3.2.4 Toimenpide: 331: Koulutus ja tiedotus

Perustelu

Maaseudun yrittäjien ja muiden toimijoiden osaamisen tason ylläpitäminen ja kohottaminen on tärkeää toimintalinjan 3 muiden toimenpiteiden toteuttamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa. Käytössä olevien tietojen ja taitojen uudenlainen soveltaminen ja uusien tietojen ja taitojen omaksuminen on erityisen tärkeää maaseudun yrittäjien ja maaseudun taloudellisen kehittymisen kannalta. Koulutuksella ja tiedotuksella voidaan myös vaikuttaa maaseudun asukkaiden tiedontasoon ja asenteisiin sekä yleiseen ilmapiiriin ja suhtautumiseen maaseutua kohtaan.

Tavoite

Toimenpiteen tavoitteena ovat osaavat yrittäjät ja maaseudun muut toimijat, uusimman tietotaidon ja ajattelu- ja sovellusmallien välittäminen sekä innovaatioiden hyödyntäminen erityisesti taloudellisessa mielessä ja arkielämässä.

Toimenpiteen sisältö

Toimenpiteen hankkeilla pyritään lisäämään maaseudun taloudellisten toimijoiden, yrittäjien ja asukkaiden sellaista ammattitaitoa ja osaamista, joka vaikuttaa suoraan tai välillisesti uusien yritysten ja työpaikkojen syntymiseen. Etelä-Savon inhimillisten voimavarojen hyväksikäyttöä parannetaan aktiivisella maaseudun asukkaita omaehtoiseen ja jatkuvaan itsensä kehittämiseen sekä ammattiosaamisen ajan tasalla pitämiseen ja kohentamiseen sekä vahvistetaan yhteistyötä.

Toimenpiteen painopisteenä on maaseudun yritysten tuotantoa, tuotteiden laatua, tehokkuutta tai toiminnan laatua parantavan osaamisen kartuttaminen sekä yrittäjyysvalmiuksia ja yritysten yhteistyötä vahvistavan tietämyksen lisääminen. Erityisenä painopisteenä ovat naisille ja nuorille suunnatut koulutukset. Koulutus voi koskea myös talouden, toiminnan ja hallintomenetelmien parantamista kuten tietotekniikkaa, markkinointia, ympäristönhoidon edistämistä, tuotteiden jatkojalostusta, tuotannon kehittämistä, perinteisten kädentaitojen edistämistä ja pienyritysten verkostoitumista.

Koulutus on lyhytkestoista ja se voidaan toteuttaa yhdessä tai useammassa eri jaksossa. Koulutuksessa voidaan käyttää, lähiopetuksen lisäksi, soveltuvin osin etäopetusta, verkko-opetusta ja muita joustavia opetusmenetelmiä (mm. nettikeskustelut ja – foorumit).

Toimenpide toteutetaan paikallisina (toimintaryhmät), alueellisina (Etelä-Savo), alueiden välisinä (ylimaakunnalliset hankkeet) ja mahdollisesti joissakin tapauksissa koko Manner-Suomen aluetta koskevin hankkeina. Esimerkkejä hankkeissa toteutettavista toimenpiteistä:

- maaseudun mikroyrittäjien koulutus ja valmennus
- kylien kehittäjien koulutus
- muiden maaseudun kehittämistyötä tekevien tahojen koulutus projektityöhön (myös kansainväliseen projektityöhön) ja tilaisuuksien järjestämiseen
- ympäristöosaamista vahvistava koulutus
- energiavarojen kestävään käyttöön ja energiansäästöön liittyvä koulutus ja viestintä
- koulutus- ja tiedotustoimet, joilla helpotetaan yritysten uusien tuotteiden, palvelukonseptien ja innovaatioiden siirtymistä kannattavaksi yritystoiminnaksi
- talouden, toiminnan ja hallintomenetelmien parantaminen (kuten tietotekniikkaa, markkinointia, ympäristönhoidon edistäminen tuotteiden jatkojalostus, tuotannon kehittäminen, perinteisten kädentaitojen edistäminen ja pienyritysten verkostoituminen)
- maaseudun kehittämiseen liittyvät alueelliset selvitykset, tiedon kokoaminen ja julkistaminen

Toimenpiteellä on yhteys ja se tukee toimintalinjojen 3 ja 4 toteutusta. Maa-, metsä- ja elintarviketalouteen liittyvä ammatillinen täydentävä koulutus rahoitetaan toimintalinjassa 1 toimenpiteessä 111.

Toimenpiteessä ei toteuteta:

- ammattiin ja tutkintoon johtava koulutusta ja yleissivistävä koulutusta tai muiden rahastojen toimenpitein toteutettavaa koulutusta
- maa-, metsä- ja elintarviketalouteen liittyvä koulutus (rahoitetaan toimenpiteessä 111)
- työ- ja toimintakyvyn (TYKY) säilyttämiseen tähtäävää koulutusta

Tässä toimintalinjassa sovelletaan Leader-toimintatapaa. Paikalliset toimintaryhmät keskittyvät paikallisiin koulutushankkeisiin.

Kohderyhmä

Toimenpiteestä hyötyvät maaseudun asukkaat sekä maaseudun yritykset ja yhteisöt.

Tuensaajat:

Julkisoikeudelliset ja yksityisoikeudelliset yhteisöt tai säätiöt (mm. kunnat, yhdistykset, järjestöt)

Koulutuksen toteuttajina ovat useimmiten asiantuntija-, neuvonta-, koulutus- ja muut organisaatiot, joilla on riittävä osaaminen ko. koulutuksen järjestämisestä. Koulutushankkeiden hyödyn tulee kohdentua maaseutu-alueille.

Tukea koskevia yksityiskohtia

Toimenpiteen toteutukseen käytetään seuraavia tukimuotoja:

- yrityksen / yritysryhmän kehittämistuki
- elinkeinotoiminnan kehittämishanke
- koulutushanke

Hankkeen toteutuskustannuksiksi voidaan hyväksyä koulutus- ja viestintätoimenpiteiden suunnittelu- ja toteutuskustannukset. Tuki ammatilliseen koulutukseen ei saa koskea opetusta tai koulutusta, joka on osa keskiasteen tai sitä ylemmän koulutusasteen tavanomaisia koulutusohjelmia tai – järjestelmiä. Tästä syystä koulutushankkeen hankekuvauksessa on oltava riittävän seikkaperäinen koulutusohjelma.

Tukihakemus voidaan jättää Etelä-Savon TE-keskukselle tai alueella toimivalle toimintaryhmälle (Leader).

Hyväksyttävät kustannukset sekä muut tuen myöntämiseen ja maksamiseen liittyvät menettelyt on kuvattu tarkemmin laissa maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista (1443/2006) sekä sitä tarkentavissa valtio-

neuvoston asetuksessa (829/2007) ja maaseutuviraston hallinnollisissa ohjeissa.

Tukitaso

Koulutushankkeiden saaman julkinen rahoitus voi olla enintään 90 % hyväksyttävistä kustannuksista. Jos hanke sisältää yleistä tiedonvälitystä, EY:n maaseudun kehittämisasetuksen (1698/2005) 39 artiklan mukaisen tuen (maatalouden ympäristötuet) saamiseksi välttämätöntä koulutusta tai sellaista koulutusta, jonka tukeminen ei muodostu valtiontueksi, julkisen tuen osuus voi kuitenkin olla 100 % hyväksyttävistä kustannuksista.

Toimintaryhmän puoltamassa koulutushankkeessa julkisen rahoituksen määrä voi olla enintään 150 000 euroa.

Yhteys muihin kansallisiin ja EU:n rahoittamiin toimiin

Perus-, ammatillinen, korkeakoulu- ja muu tutkintoon johtava koulutus järjestetään kansallisin varoin.

Toimenpiteen toteutus sovitaan yhteen Suomen ESR-ohjelman kansallisesti tai alueellisesti rahoitettavien toimenpiteiden kanssa. Yhteen sovitettavia toimia ovat mm. yrittäjien osaamisen kehittäminen, yritysten kehittäminen laajemmin, kolmannen sektorin toimijoiden koulutus sekä välittäjäorganisaatioiden avulla toteutettavat toimenpiteet sekä työsuhteessa olevien työntekijöiden täydennys- ja lisäkoulutus.

Yhteensovitus tapahtuu sekä kansallisella että alueellisella tasolla. Etelä-Savossa tehtävä ohjelmien yhteensovitus on kuvattu maaseutuohjelman kohdassa 4.1.2.

EU:n yhteiset ja kansalliset indikaattorit

Toimenpiteeseen liittyvät indikaattorit on kuvattu liitteessä 16.

3.4 LINJA 4: LEADER

3.4.1 Etelä-Savon paikalliset toimintaryhmät ja niiden kehittämisohjelmat

Etelä-Savon TE-keskuksen alueella toimii kolme paikallista toimintaryhmää; RaJuPuSu-Leader-ryhmä, Veej'jakaja-toimintaryhmä sekä Piällysmies-toimintaryhmä. Näiden lisäksi Pertunmaa kuuluu Hämeen alueella pääosin toimivan Päijänne-Leader-toimintaryhmän alueeseen. Nämä toimintaryhmät on ohjelmineen hyväksytty Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa 2007 – 2013 paikallistasolla toteuttaviksi toimintaryhmiä.

Leader-toimintatapaa voidaan soveltaa maaseutuohjelman kaikkien linjojen mukaisiin toimiin. Toimintalinjoilla 3 ja 4 toimintaryhmät voivat olla rahoittamassa ohjelmastaan kaikkien toimenpiteiden mukaisia toimia. Toimintalinjoissa 1 ja 2 on puolestaan määritelty toimenpiteet, joiden mukaisia toimia toimintaryhmät voivat rahoittaa (kts. kohta 3.4.1.1 Toimenpiteet 411, 412 ja 413).

Leader-toimintatavalla toteutetaan erityisesti toimenpiteitä, joissa paikalliset tarpeet ja asukkaiden aktiivisuus ovat merkittävässä asemassa. Toimintatapaa voidaan käyttää myös toimissa, jotka koskevat osaa maakunnan alueesta; esimerkiksi yhden tai kahden toimintaryhmän toiminta-alueita.

Avoimuus ja siihen saumattomasti kytkeytyvä luottamus ovat keskeisiä Leader-toiminnan toimintafilosofiassa. Kummassakin on kyse sekä pienyhteisön, esimerkiksi kylän, tai suuremman yhteisön, esimerkiksi seutukunnan, toimijoiden ja päättäjien välisistä suhteista. Samalla kyse on myös toimintaryhmän ja sen toimijoiden suhteista ulkopuolisiin vaikuttajiin, kuten viranomaisiin, kansallisiin tai kansainvälisiin yhteistyökumppaneihin ja asiantuntijoihin.

Leader-toimintatapa on täsmäase kehittämissä, joka painottuu paikallisiin, kuntakohtaisiin tai seudullisiin hankkeisiin.. Toimintaryhmätyön avulla kootaan paikallisia voimavaroja. Se kannustaa tarttumaan toimeen, rohkaisee yhteistyöhön ja edellyttää myös monenlaista rahoitusta ja innovatiivisuutta. Useimmissa asioissa kunnollisen tuloksen saaminen edellyttää monen toimijan välistä yhteistyötä ja työnjakoa. Tärkeäksi toimintaryhmätyön metodiin kuuluvaksi perusasiaksi on osoittautunut julkisen ja yksityisen sektorin välitön ja luottamuksellinen yhteistyö ja työnjako. Toimintatapa antaa mahdollisuuden lähteä pienistä aluista, jolloin toiminta ensivaiheessa voi olla kokeilua. Tämä maaseutuolosuhteissa tavanomainen tilanne koskee yhtä hyvin yritystoimintaa, palveluiden järjestämistä kuin muutakin paikallista toimintaa.

Leader-toimintatavan soveltaminen alueensa elinolosuhteiden ja elinkeinotoiminnan kehittämiseen riippuu kunkin toimintaryhmän ohjelman sisällöstä ja tulevasta lainsäädännöstä. Elinkeinotoiminnan kehittämisessä paikallisuus voi tuoda lisäarvoa esimerkiksi alkavien yritysten tukemiseen ja erityisesti paikallisia erityispiirteitä huomioiviin elinkeinotoiminnan kehittämistoimenpiteisiin.

Kunkin toimintaryhmien ohjelmasta rahoitetun hankkeen tulee täyttää kaikissa toimintalinjoissa tai toimenpiteissä seuraavat valintakriteerit:

- paikallislähtöisyys ja ”alhaalta ylöspäin” – periaatteen toteuttaminen
- hanke toteuttaa paikallisen toimintaryhmän kehittämissuunnitelmaa ja täyttää sille asetetut valintakriteerit
- hankkeen pääasiallinen hyöty kohdistuu maaseutualueelle
- tasa-arvotavoitteiden toteuttaminen huomioimalla erityisesti maaseudun nuorten elinolojen ja/tai yrittäjyysvalmiuksien tukeminen
- riittävä yksityinen rahoitusosuus ja hankkeenaikaisen rahoituksen riittävyys
- positiivinen vaikutus työllisyyteen, elinkeinotoimintaan ja/tai maaseudun asukkaiden elinoloihin sekä yhteistyön, verkostoitumisen ja sosiaalisen pääoman edistämiseen
- alueen asukkaiden, yrittäjien, yhteisöjen ja/tai järjestöjen osaamisen kasvattamiseen
- kestävän kehityksen toteutuminen
- hankkeen myötä maaseudulle syntyy uusia ratkaisuja, ideoita tai käytäntöjä

Lisäksi kussakin toimintalinjassa ja toimenpiteessä on omia valintakriteerejä.

3.4.1.1 Piällysmies -toimintaryhmä

Piällysmies -toimintaryhmä toimii Itä-Savon alueella. Toiminta-alue kattaa Enonkosken, Heinäveden, Kerimäen Punkaharjun ja Savonrannan kunnat sekä Savonlinnan kaupungin maaseutualueet. Yhteensä alueella on n. 27 000 asukasta. Alue on hyvin vesistöistä ja luonnoltaan monipuolista.

Piällysmies-toimintaryhmän ohjelman pääteema on: Luonnon ja kulttuuristen voimavarojen hyödyntäminen kestävän kehityksen periaatteella (ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys).

Tavoitteita ovat muun muassa: turvata alueen ihmisten hyvinvointi ja elämän laatu sekä yhteisön elinvoiman säilyttäminen. Tavoitteena on myös hidastaa harvaanasuttujen seutujen väestön vähenemistä ja osaltaan muuttaa alueen väestön ikärakennetta nuoremmaksi.

Tavoitteisiin pyritään mm. alueen haja-asutusalueiden ja asukaskeskittymien yritystoimintaa lisäämällä ja palveluja parantamalla. Toimenpiteet ovat yritystoimintaan liittyviä koulutus- ja aktivointihankkeita. Elämän laatua parannetaan maaseudun yhteisöjen toimintaan ja elinympäristöön kohdistuvilla kehittämishankkeilla.

Yritystoiminnan toimintaedellytyksiä tuetaan kehittämishankkeilla ja suorilla yritystuilla. Yritystukien painopiste on aloittavissa sekä nuorten ja naisten yritystoiminnassa.

Piällysmies-toimintaryhmän julkinen rahoituskehys vuosille 2007 – 2013 on 3,6 miljoonaa euroa, josta kuntien rahoitusosuutta on vähintään 20 %.

Piällysmies-toimintaryhmä toimii, Leader-paikallisryhmätyön ohella, Euroopan kalatalousrahaston (EKTR) rahoittamaa ja koko Itä-Suomen alueella toteutettavaa Itä-Suomen kalatalousryhmän kehittämishanketta ”Ettei pudottais’ venneestä” koordinoivana kalatalousryhmänä.

3.4.1.2 RaJuPuSu -toimintaryhmä

RaJuPuSu toimintaryhmä toimii Joroisten, Juvan, Rantasalmen ja Sulkavan kunnan alueilla. Asukkaita alueella on noin 20 000. Alue on elinkeinorakenteeltaan voimakasta alkutuotantoaluetta, jossa on vireitä maaseututaajamia.

RaJuPuSu toimintaryhmän ohjelman strategiset painotukset ovat:

- Nuorten sitouttaminen kotiseutuun ja nuorten syrjäytymisen ehkäisy,
- Kulttuurin avulla tapahtuva alueen vetovoimaisuuden lisääminen sekä kulttuurin ja elinkeinotoiminnan yhdistäminen houkutteleviksi palvelutuotteiksi,
- Erityisesti metsään, elintarvikkeisiin, matkailuun ja hyvinvointipalveluihin liittyvän yritystoiminnan kehittäminen.

Tavoitteena on logistisesti yhtenäinen, elinkeinoiltaan ja väestörakenteeltaan monipuolinen sekä osaamis- pohjaltaan korkeatasoinen maaseutualue. Elinkeino- ja väestörakenteen monipuolistamiseksi alueelle kehitetään jalostuselinkeinoja. Ikärakenteen kehittämiseen vaikutetaan parantamalla alueen houkuttelevuutta ja toimeentulomahdollisuuksia siten, että myös nuorilla on kiinnostusta ja mahdollisuuksia sitoutua alueelle. Matkailun ja palvelujen kehittämiseksi yhdistetään alueen työ- ja vapaa-ajan verkostoja sekä kehitetään uusia mm. metsään liittyviä elämys tuotteita

RaJuPuSu-Leader –toimintaryhmän julkinen rahoituskehys vuosille 2007 – 2013 on 3,7 miljoonaa euroa, josta kuntien rahoitusosuutta on vähintään 20 %.

3.4.1.3 Veej'jakaja-toimintaryhmä

Veej'jakaja toimintaryhmän alue on varsin laaja käsittäen pääosin Mikkelin ja Pieksämäen seutukuntien maaseutualueet. Alue koostuu kaupunki- ja maaseututaajamista sekä harvaan asutusta maaseudusta. Asukkaita alueella on lähes 75 000.

Veej'jakaja kehittämisohjelman strategiset painotukset ovat: pienyritystoiminnan kehittäminen, yhteistoiminnan vahvistaminen, maaseudun yhteisöllisyys sekä Leader-toimintatavan uudet mahdollisuudet.

Mikroyritystoiminnan kehittämistoimenpiteillä vahvistetaan uusien ja toiminnassa olevien pienyritysten toimintaedellytyksiä laadukkailla työnantaja- ja yrityspalveluilla. Hanketoiminnalla edistetään yritysten verkostoitumista ja yrityskulttuuriin kasvamista. Yhteistyömallien ja –toimintamuotojen rakentamista edistetään ohjelma-rahoituksella. Paikalliset yhteisöt muodostavat kansalaistoiminnan lähiverkoston, joiden tiedollista osaamista ja taidollista kehittymistä edistetään. Toimintaryhmällä on kasvava rooli verkostojen muodostajana ja maaseudun kehittäjänä. Tavoitteena on vuorovaikutteinen aktiivinen maaseutu, jossa asumisen ja elämisen laatu tekevät alueesta elinvoimaisen.

Veej'jakaja –toimintaryhmän julkinen rahoituskehys on 6 miljoonaa euroa, josta kuntien rahoitusosuus on vähintään 20 %.

3.4.2. Toimenpiteet 411, 412 ja 413: Toimenpiteet toimintalinjoilla 1, 2 ja 3

Toimintalinjassa 1 Leader-toimintaryhmät voivat rahoittaa toimenpiteiden 111, 123 ja 124 mukaisia toimia kuten edellä asianomaisessa kohdassa 3.1 on todettu. Etelä-Savossa on kuitenkin sovittu, että maatalouden kehittämishankkeiden ja elintarvikkeiden ensiasteen jalostukseen (annex 1) liittyvien yrityshankkeiden rahoitus toteutetaan pääsääntöisesti Etelä-Savon TE-keskuksen maaseutuosaston kautta. Leader-toiminnan kautta rahoitettavien hankkeiden julkisen rahoituksen enimmäismäärä on 150 000 euroa.

Toimintalinjassa 2 Leader-toimintaryhmät voivat rahoittaa toimenpiteiden 214 ja 216 mukaisia toimia kuten edellä asianomaisessa kohdassa 3.2 on todettu.

Toimintalinjassa 3 Leader-toimintaryhmät voivat rahoittaa kaikkien Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa käyttöön otettavien toimenpiteiden mukaisia toimia kuten edellä asianomaisessa kohdassa 3.3 on todettu. Etelä-Savossa on kuitenkin sovittu, että maatalouden kehittämishankkeiden ja maatalouden yhteydessä harjoitettavaa yritystoimintaa koskevat yrityshankkeet rahoitetaan pääsääntöisesti Etelä-Savon TE-keskuksen maaseutuosaston kautta. Leader-toiminnan kautta rahoitettavien hankkeiden julkisen rahoituksen enimmäismäärä on 150 000 euroa.

Etelä-Savon alueen toimintaryhmät määrittelevät tarkemmin paikallisissa maaseudun kehittämisohjelmis- saan, mitkä toimenpiteet ne ottavat omalla alueellaan käyttöön.

EU:n yhteiset ja kansalliset indikaattorit

Indikaattorit on kuvattu liitteessä 16

3.4.3 Toimenpide 421: Alueiden ja valtioiden välinen yhteistyö

Perustelu

Alueiden välinen ja kansainvälinen yhteistyö tuo oppimisen, uusien ideoiden, verkostojen sekä hyvien käytäntöjen välittämisen kautta lisäarvoa Etelä-Savon maaseutualueille.

Tavoite

Toimenpiteen tavoitteena on yhteistyön lisäämisen, konkreettisten hankkeiden ja toimien toteuttamisen, kansainvälisten ja alueiden välisten yhteistyöverkkojen luomisen kautta tuoda lisäarvoa maaseutualueille sekä lisätä toimintaryhmien kansainvälistä osaamista.

Toimenpiteen sisältö

Toimenpide toteutetaan kokonaisuudessaan Leader-toimintaryhmien kautta.

Toimenpiteessä painotetaan hankkeita, joiden tavoitteena on löytää uusia ideoita ja ratkaisuja toimintaryhmän toiminta-alueen kehittämisessä esiin tulleisiin ongelmiin sekä luoda uutta ja uudenlaista yhteistyötä eri maa-

seutualueiden välille. Näin luodaan edellytyksiä maaseudun elinkeino- ja työllisyysmahdollisuuksien lisäämiselle.

Rahoitettavien toimien tulee lisätä maaseudun ihmisten ja yrittäjien kansainvälisiä taitoja ja osaamista. Kansainvälisten hankkeiden tulee olla Etelä-Savon paikallisten toimintaryhmien strategioiden mukaisia ja on erityisen tärkeää, että ne tuovat lisäarvoa mukana oleville alueille. Onnistuneiden kansainvälisten suhteiden ja kokemustenvaihdon edellytyksenä on pitkäjänteinen työ, joka vaatii varsinkin hankkeiden alkuvaiheessa tukea kansainvälistymiselle ja kumppaneiden tapaamista.

Rahoitettavissa toimissa hakijoita on useamman toimintaryhmän alueelta. Rahoitettavien toimien tulee olla Etelä-Savon maaseudun kehittämissuunnitelman 2007 – 2013 strategioiden mukaisia ja niiden tulee tukea maaseutuohjelman toimintalinjojen 1 – 4 mukaisia tavoitteita.

Esimerkkejä hankkeista:

- kansainvälinen hanke, jossa vaihdetaan tietoa maaseudun kehittämisestä mm. ympäristönhoidosta, nuorten elinolojen parantamisesta tai maaseudun elinkeinojen kehittämisestä
- kahden eri Leader-alueen yrittäjät vaihtavat tietoja ja osaamista
- kahden eri Leader-alueen yrittäjät suunnittelevat yhteismarkkinointia
- kansainväliseen hankkeeseen valmistava kehittämisshanke, jolla etsitään kansainvälisiä kumppaneita
- maaseudun kansainvälisten asiamiehien ja koordinaattoreiden työtä mahdollistava hanke

Toimenpide toteutetaan kokonaan Etelä-Savon Leader-toimintaryhmien kautta.

Kohderyhmä

Toimenpiteestä hyötyvät paikalliset maaseudun toimijat, yhteisöt ja yksityiset henkilöt.

Tuensaaja:

Leader-toimintaryhmät, kunta, yksityis-oikeudellinen ja julkisoikeudellinen yhteisö (mm. yhdistys, järjestö, osuuskunta, yritys tai säätiö, pl. yksittäiset yritykset)

Toteutusalue:

Leader-toimintaryhmiksi Etelä-Savosta valittujen ryhmien toiminta-alueet ja EU:n alueella Leader-toimintaryhmiksi (sisältää kansallisesti rahoitetut toimintaryhmät) valittujen ryhmien toiminta-alueet. EU:n ulkopuolella alueet, jotka liittyvät Euroopan yhteisön työhön (mm. Norja, Venäjä, Islanti ja Sveitsi), joissa on Leader-toimintaa vastaaviksi paikallisiksi toimijoiksi rinnastettavat toimijat.

Tukea koskevat yksityiskohdat

Toimenpiteen tukea koskevat yksityiskohdat selostetaan Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman 2007 – 2013 asianomaisessa kohdassa. Seuraavassa on lueteltu vain pääkohtia toimenpiteen sisällöstä.

Toimenpiteen toteutukseen käytetään seuraavia tukimuotoja (LIITE 15):

- yrityksen/yritysryhmän kehittämistuki
- elinkeinotoiminnan kehittämishanke
- yleinen kehittämishanke
- koulutushanke
- yleishyödylliset investoinnit

Tukimenettelyistä:

Alueiden väliset hankkeet:

Alueiden välisissä hankkeissa tulee olla vähintään yksi kumppani oman toimintaryhmän alueen ulkopuolelta ja kumppanien välillä on oltava sopimus. Alueiden välisestä hankkeesta tehdään yksi hakemus, joka toimitetaan siihen toimintaryhmään, jonka alueella päähakija on. Toimintaryhmä pyytää muiden alueiden toimintaryhmiltä lausunnon hankkeesta, jossa he omalta osaltaan harkitsevat, onko hankkeen rahoittaminen tarkoituksenmukaista (tarkoituksenmukaisuusharkinta). Toimintaryhmä, jonka alueella päähakija on, harkitsee samoin hankkeen rahoituksen tarkoituksenmukaisuuden ja antaa lausunnon alueensa TE-keskukselle. Päähakijan alueella oleva TE-keskus tutkii hankkeen laillisuuden (laillisuusharkinta) ja päättää tuen myöntämisestä.

Kansainväliset hankkeet:

Kansainvälisissä hankkeissa tulee olla vähintään yksi kumppani Suomen ulkopuolelta ja vähintään yhden kumppanin tulee saada rahoitusta toisesta EU:n alueella rahoitetusta maaseudun kehittämissuunnitelman toimintalinjalta 4. Toimintaryhmän hallitus tarkistaa muiden hakijoiden hankkeiden tarkoituksenmukaisuuden ja TE-keskus tekee laillisuusharkinnan. Kansainvälisestä hankkeesta tehdään hakemus kussakin maassa. Mi-

käli Suomesta on hakijoita useamman toimintaryhmän alueelta, noudatetaan Suomen osalta hakemuksen käsittelyssä alueiden välisten hankkeiden menettelyä. Ennen varsinaisen kansainvälisen hankkeen aloittamista, voidaan tehdä suunnitteleva hanke (kehittämishanke), jossa etsitään kansainväliset kumppanit, suunnitellaan hanke ja valmistellaan sopimus.

Kussakin hankkeessa tulee olla kumppanin lisäksi yhteisiä kehittämistoimia ("join action"), jotka tulee määrittellä hankehakemuksessa.

Lisäksi vaaditaan kaikkien osapuolten sitoumus (sopimus) hankkeen rahoitukseen osallistumisesta sekä vastuusuhteiden määrittely.

Vuosina 2007 – 2013 MMM myöntää kullekin Leader-ryhmäksi hyväksytyille toimintaryhmälle rahoituskehkeyksen alueiden välisiä ja kansainvälisiä hankkeita varten. Etelä-Savon Leader-toimintaryhmien paikallisissa suunnitelmissa on valintakriteerit ja – menettelyt alueiden välisille sekä kansainvälisille hankkeille. Kukin Leader-toimintaryhmä päättää alueiden välisten ja kansainvälisten hankkeiden osalta, onko heillä jatkuva haku, vai onko hankkeilla määrätty hakuajat (vähintään yksi haku vuodessa).

Tukitaso

Tukitaso määräytyy tukimuodon mukaan (LIITE 15).

EU:n yhteiset ja kansalliset indikaattorit

Toimenpiteeseen liittyvät indikaattorit on kuvattu liitteessä 16.

3.4.4 Toimenpide 431: Paikallisen toimintaryhmän toiminnan takaaminen, pätevyyden hankkiminen ja toiminnan edistäminen (toimintarahat)

Perustelu

Paikallisten maaseudun kehittämissuunnitelmien toteuttamisen varmistamiseksi toimenpiteessä rahoitetaan toimintaryhmän henkilöstön palkkausta, toiminnassa tarvittavien taitojen hankkimista, tiedon välittämistä muille toimijoille ja koulutusta. Toiminnan rahoituksella varmistetaan Leader-toimintatavan toteutuminen ja maaseutuohjelman toimintalinjojen 1 – 4 tavoitteiden saavuttaminen paikallistasolla.

Tavoite

Toimenpiteen tavoitteena on taata Etelä-Savon Leader-toimintaryhmille toimintamahdollisuudet, jolloin ne voivat aktivoida ja avustaa paikallistason toimijoita hanketyössä. Leader-toimintaryhmän hallinnon järjestämiseen liittyvät mm. henkilöstön palkkaus, vuokrat, tiedottamis-, matka- ja kokouskustannukset.

Toimenpiteen sisältö:

Toteutetaan kokonaan myöntämällä toimintarahaa Leader-toimintaryhmälle.

Kohderyhmä

Toimenpiteestä hyötyvät Etelä-Savon Leader-toimintaryhmien alueen asukkaat.

Tuensaajana ovat Etelä-Savon Leader-toimintaryhmät, jotka toimivat kehittämissuunnitelmissaan määritellyillä alueilla.

Tukea koskevat yksityiskohdat

Toimintarahalla on mahdollista rahoittaa paikallisten kehittämissuunnitelmien täytäntöönpano, jotta saavutetaisiin tavoitteet yhdessä tai useammassa osassa määritellyistä kolmesta muusta toimintalinjasta sekä paikallisen toimintaryhmän toiminnan takaaminen, pätevyyden hankkiminen ja toiminnan edistäminen alueella.

Toimintarahamäärä on Piällysmies-toimintaryhmällä 595 500 €, RaJuPuSu-Leader-toimintaryhmällä 610 000 € ja Veej'jakaja-toimintaryhmällä 960 000 €. Päijänne-Leader-toimintaryhmällä, johon Pertunmaa kuuluu, toimintarahamäärä on 748 900 €.

Toimintarahasta rahoitetaan paikallisen toimintaryhmän kehittämissuunnitelman toteuttamiseen liittyviä ja sitä edistäviä tehtäviä. Tähän kuuluvat mm. toimihenkilöiden palkkaus ja matkat, toimistokulut sekä paikallisen toimintaryhmän ohjelmasta tiedottaminen toiminta-alueella. Paikallisen toimintaryhmän on pidettävä toimintakulunsa kohtuullisina. Pääsääntönä on, että ryhmän toiminta-alueen kunnat rahoittavat vähintään 20 % toimintakustannuksista. Toiminta voidaan rahoittaa kokonaan julkisista varoista toimintaryhmän autonomian sekä avoimen ja tasapuolisen toiminnan varmistamiseksi.

Tarkemmat kuvaukset toimenpiteen toimeenpanosta ja hyväksyttävistä kustannuksista on kerrottu laissa maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista (1443/2006), valtioneuvoston asetuksessa maaseudun hanketoiminnan tukemisesta (829/2207) sekä maaseutuviraston hallinnollisissa ohjeissa.

Esimerkkejä hyväksyttävistä kustannuksista:

- toimintaryhmän palveluksessa olevien henkilöiden palkka- ja sivukulut ja lakisääteisen työterveyshuoltoon liittyvät kustannukset sekä työnohjauksesta aiheutuvat kustannukset
- toimintaryhmän työntekijöiden ja hallituksen jäsenten matkakustannukset
- toimistokustannukset mm. kopiointi, puhelinkulut ja kehittämistyössä tarvittavien lehtien tilauskulut
- toiminnan kannalta välttämättömien laitteiden osto tai vuokrauskulut mm. puhelimet, tietokoneet, kopiokone
- tiedottamiskulut kuten lehti-ilmoitukset ja julkaisut
- toimiston tai toimistojen vuokra- ja siivouskulut
- osallistuminen kansallisen ja Euroopan maaseutuverkostojen toimintaan ja koulutuksiin
- kansainvälisten ja koordinaatiohankkeiden valmistelu
- ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttö mm. kirjanpito, arviointi jne.
- aktivointi, tiedotus ja koulutustoimet
- kokouskorvaukset
- vakuutuskustannukset
- useamman toimintaryhmän yhteisen työntekijän palkkaus- ja sivukulut mm. ostopalvelun kautta

Toimenpiteestä ei rahoiteta suuria investointeja.

Tukitaso

Julkisen tuen enimmäismäärä toimintarahassa on 100 %. Toimintarahen enimmäismäärä toimintaryhmän käytettävissä olevasta julkisesta rahoituksesta on enintään 20 %.

EU:n yhteiset ja kansalliset indikaattorit

Toimenpiteeseen liittyvät indikaattorit on kuvattu liitteessä 16.

4. ALUEEN OHJELMIEN YHTEENSOVITUS JA TYÖNJAKO

Etelä-Savon TE-keskuksen maaseutuosasto rahoittaa, resurssiensa puitteissa, Etelä-Savon maaseudun kehittämissuunnitelman 2007 – 2013 tavoitteita toteuttavia toimenpiteitä. Tämä ei kuitenkaan yksin riitä siihen, että visio maaseudusta, jossa aktiivinen ja väestörakenteeltaan monipuolinen väestö yrittää ja asuu maaseutua kehittäen, toteutuisi.

4.1 Alueen ohjelmien yhteen sovitus ja työnjako

Maaseudun kehittämissuunnitelman tavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että sen keskeisimmät tavoitteet sisältyvät myös muihin maakunnan kehittämiseen tähtäviin ohjelmiin. Maaseutusuunnitelmaa toteutetaan pääasiassa maaseudun kehittämiseen varatuin EU:n maaseuturahaston osarahoittamin varoin. Kyseisten varojen määrä sekä niiden käyttöä ohjaavat säädökset asettavat rahoituksen kohdentamiselle rajoitteita. Esimerkiksi infrastruktuurin parantamiseen, elinkeinoelämän ja peruspalvelujen kehittämiseen sekä koulutukseen ja muuhun työvoiman kehittämiseen kohdentuvissa toimenpiteissä tarvitaan rakennerahastojen (EAKR, ESR, ym), muiden EU-ohjelmien (mm. Euroopan kalatalousrahasto EKTR) ja kansallisin varoin toteutettavia toimenpiteitä.

Maaseudun kehittämistoimenpiteitä, joita rahoitetaan pääasiassa rakennerahastojen, muiden EU-ohjelmien ja kansallisin varoin, ovat mm. seuraavat:

1. Merkittävät infrastruktuurihankkeet kuten:
 - kulkuyhteyksien ja tietoliikenneyhteyksien kehittäminen
 - vesi- ja jätevesihuollon järjestäminen
 - maaseudun peruspalvelujen turvaamiseen tarvittavat rakenteet
2. Pääosa varsinaisen yksityismetsätalouden kehittämistoimenpiteistä (mm. kestävän metsätalouden rahoituslain mukaiset toimenpiteet)
3. Työvoimaan ja osaamispääoman lisäämiseen kohdistuva kehittämistoiminta
4. Mikroyrityksiä suurempien (>10 htv) yritysten ja investoinnit ja kehittäminen
5. Pääosa ympäristön ja sen suojeluun liittyvistä kehittämistoimenpiteistä
6. Maaseudun sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistoimenpiteet
7. Perus- ja ammatillisen koulutuksen investoinnit ja kehittäminen
8. Elinkeinokalatalouden ja vapaa-ajankalastuksen kehittäminen

4.1.1 Aluekehitystyön toteuttaminen Etelä-Savon maakunnassa

Etelä-Savoon on vuonna 2005 valmistunut Etelä-Savon maakuntaliiton valmistelemana ”Etelä-Savo 2020. Etelä-Savon maakuntasuunnitelma”, jota tarkennetaan neljä vuotta kestävillä maakuntaohjelmilla. Maakuntaohjelmaa tarkennetaan edelleen vuosittaisilla toteutussuunnitelmilla.

Maakuntaohjelma linjaa aluekehitystä ja kokoaa ohjelmatyötä. Sinä sovitaan Etelä-Savon keskeiset kehittämistoimenpiteet sekä suunnitelma niiden rahoittamisesta. Maakuntaohjelma on myös pohjana Euroopan unionin toimenpideohjelmien ja kansallisen aluepolitiikan erityisohjelmien toteuttamiselle maakunnassa. Etelä-Savoon on valmistunut Etelä-Savon maakuntaohjelma vuosiksi 2007 – 2010.

Maaseuturahasto ei kuulu ohjelmakaudella 2007 – 2013 rakennerahastoihin. Etelä-Savossa toteutetaan rakennerahasto-ohjelmia samanaikaisesti maaseutuohjelman kanssa Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) Itä-Suomen toimenpideohjelmaa 2007 – 2013 sekä Euroopan sosiaalirahaston (ESR) 2007 – 2013 toimenpideohjelman Itä-Suomen suuralueosiota.

Näiden lisäksi Euroopan kalatalousrahastolla (EKTR) on oma toimenpideohjelmansa, jonka avulla pyritään parantamaan elinkeinokalatalouden asemaa EU-alueella. Etelä-Savon alueella toteutetaan myös monia erityisohjelmia. Niitä ovat mm. kolme aluekeskusohjelmaa sekä useat Etelä-Savon aluettakin koskevat osamiskeskusohjelmat, joissa on vuoden 2006 loppupuolella uusi haku meneillään.

Rakennerahastojen toimenpiteiden yhteensovittaminen tapahtuu maakunnissa uuden rakennerahastolain mukaan lähes samalla tavoilla kuin Itä-Suomen tavoite 1-ohjelman aikanaan. Maakuntaliittoon on perustettu yhteistyöryhmä, joka sihteeristönsä valmistelun jälkeen antaa lausunnon EU-osuuden myöntämisestä ESR- ja EAKR-hankkeissa. Hankkeen päätöksenteosta huolehtii se rakennerahasto-ohjelmia hallinnoiva viranomaislainen, jossa hanke on tullut vireille ja joka on asiaa valmistellut.

4.1.2 Etelä-Savon maaseudun kehittämisohjelman 2007 – 2013 yhteensovittaminen muuhun aluekehitystyöhön Etelä-Savossa

Etelä-Savon maaseudun kehittämissuunnitelma vuosiksi 2007 – 2013 on osa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa 2007 - 2013. Sen hallinnointia säätelee EU:n maaseutulainsäädäntö sekä laki maaseudun kehittämiseen liittyvien ohjelmien hallinnoinnista (532/2006), laki maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista (1443/2006) sekä valtioneuvoston asetukset maaseudun yritystoiminnan tukemisesta (632/2007) ja maaseudun hanketoiminnan tukemisesta (829/2007). Lisäksi maaseutuvirasto antaa ohjelman toimeenpanosta omat hallinnolliset ohjeensa. Maaseuturahastosta myönnettävistä tuista päätöksen tekee alueellaan työvoima- ja elinkeinokeskus, jonka maaseutuosasto myös huolehtii ohjelman hallinnoinnista alueellaan.

Kuten edellä on jo todettu, maaseuturahasto ei ole rakennerahasto ja yhteensovittaminen muuhun aluekehitystyöhön tehdään maakunnittain sovittavalla tavalla. Etelä-Savossa noudatetaan seuraavaksi kuvattavaa menettelytapaa.

Etelä-Savon TE-keskuksen seurantaryhmä

Etelä-Savon TE-keskukseen on nimetty seurantaryhmä, joka koordinoi ja seuraa Etelä-Savon maaseudun kehittämissuunnitelman toteutusta. Seurantaryhmässä on monipuolinen edustus maakunnan vaikuttajatahoista. Puheenjohtajana toimii TE-keskuksen maaseutuosaston osastopäällikkö ja varapuheenjohtajana kehittämissyksikön päällikkö. Sihteereinä toimivat TE-keskuksen yritystutkijat. Seurantaryhmä on aloittanut toimintansa vuoden 2007 alussa.

Etelä-Savon maaseudun kehittämissuunnitelman seurantaryhmä kokoontuu vähintään kaksi kertaa vuodessa. Sen tehtävänä on seurata kehittämissuunnitelman toteutumista, antaa siitä lausuntoja sekä tarvittaessa, olosuhteiden mahdollisesti muuttuessa, suunnata kehittämissuunnitelmaa uudella tavalla. Seurantaryhmä antaa tarvittaessa lausuntoja Etelä-Savon maakunnan yhteistyöryhmälle Etelä-Savon maaseudun kehittämissuunnitelman tavoitteiden toteutumisesta sekä hyväksyy vuosittain toteuttamissuunnitelman ja maaseudun kehittämisen painopisteet. Seurantaryhmä voi myös antaa lausuntoja Etelä-Savon maaseudun kehittämissuunnitelmaan liittyvistä menettelytavoista mm. hankkeiden hakuajoista, seurannasta tai tiedottamisesta.

Yleisten ja elinkeinon kehittämissuunnitelman ja koulutushankkeiden käsittely

Seurantaryhmän lisäksi TE-keskuksessa toimii maaseutus suunnitelman ja rakennerahastojen ohjelmien sekä kalatalousohjelman viranomaisvalmistelun apuna ja yhteensovituselimenä TE-keskuksen hankeryhmä alatyöryhmineen. Ryhmissä on mukana kaikkien osastojen edustajia.

Etelä-Savon TE-keskukseen saapuneet yleiset ja elinkeinojen kehittämishankkeet sekä koulutushankkeet viedään ensin arvioitavaksi TE-keskuksen hankeryhmän asianomaiseen alatyöryhmään, jossa alustavasti tarkastetaan, maaseutuosaston esittelystä, hankkeen ohjelmanmukaisuus ja mahdollinen päällekkäisyys TE-keskuksen rahoittamiin EAKR:n, ESR:n tai EKTR:n ja kansallisesti rahoitettaviin hankkeisiin. Alatyöryhmä antaa hankkeista lausuntonsa TE-keskuksen hankeryhmälle. Hankeryhmän käsittelyn jälkeen hankkeesta voidaan tehdä päätös.

Etelä-Savon paikallisiin toimintaryhmiin saapuneet yleiset ja elinkeinojen kehittämishankkeet käsitellään ensin paikallisen toimintaryhmän hallituksessa, joka antaa hankkeiden rahoituksesta lausuntonsa. Etelä-Savon TE-keskuksen maaseutuosasto tarkistaa hankkeen lainmukaisuuden ja tekee tämän jälkeen siitä päätöksen. Maaseutuosasto tuo seurantatiedot toimintaryhmien hankkeista puolivuositain tiedoksi Etelä-Savon TE-keskuksen hankeryhmälle sekä maaseudun kehittämissuunnitelman seurantaryhmälle.

Yrityshankkeiden käsittely

Avustusta julkisista varoista hakeva mikroyritys voi ohjelmakaudella 2007 – 2013 jättää rahoitustukihakemuksensa aikaisempaa useampaan paikkaan. Etelä-Savossa yritystukia (avustuksia) yritystoiminnan käynnistämiseen, kehittämiseen ja investointeihin myöntää tai tekee niistä esityksiä Etelä-Savon TE-keskuksen yritys- ja maaseutuosasto sekä paikalliset toimintaryhmät. Lisäksi TE-keskuksen teknologian kehittämissuunnitelma ottaa vastaan ja käsittelee yritysten innovatiivisten hankkeiden rahoitustukihakemuksia. Asiakkaan kannalta on tärkeää tietää, miten hänen tulee menetellä rahoitustukea hakiessaan ja mihin hän hakemuksensa toimittaa.

Päällekkäisyyksien välttämiseksi ja käytäntöjen yhtenäistämiseksi Etelä-Savon TE-keskuksessa on sovittu seuraavaa:

Hakemusten vastaanottaminen ja kirjaaminen: Yritystukihakemuksia voidaan ottaa vastaa Etelä-Savon TE-keskuksessa sekä paikallisissa toimintaryhmissä. Hakemus leimataan vastaanotetuksi sinä päivänä, kun se on jompaankumpaan paikkaan saapunut ja laitetaan asianomaiseen diaariin.

Hakemusten arviointi: Kaikkien hakemusten alustava arviointi tehdään TE-keskuksen yritystukiryhmässä, jossa ovat edustettuina Etelä-Savon TE-keskuksen yritys-, teknologia ja maaseutuosaston ja sen kalatalousyksikön yritystutkijat sekä paikallisten toimintaryhmien toiminnanjohtajat. Yritystukiryhmän kokoonpano ja laajuus voi vaihdella riippuen siitä, minkä verran ja minkälaisia hakemuksia on vastaanotettu. Pyrkimyksenä on kuitenkin, että TE-keskuksen yritys- ja maaseutuosastolta on aina yritystutkija kokouksessa paikalla. Palaveri voidaan pitää myös kokonaan tai osittain puhelimitse tai sähköisesti.

Ryhmäarvioinnissa hakemus jätetään valmisteltavaksi sille toimijalle, jolle se 11.9.2006 pidetyn yhteensoituskokouksessa laaditun yhteensoitusohjeen mukaan parhaiten kuuluu. Yritystukiryhmässä voidaan jakaa toimijoiden kesken myös tietoja mm. toimialojen kilpailutilanteista sekä seurata rahoitusresurssien riittävyyttä. Hakemusten arviointimenettelyllä pyritään nopeuttamaan käsittelyä.

Mikäli hanke siirretään muulle viranomaiselle, kuin minne asiakas on sen alkujaan toimittanut, asiakasta on hallintolain mukaisesti kuultava siirrosta. Mikäli hakemus on siirretty ja asiakas on hyväksynyt siirron, hakemus kirjataan diaariin oikealle numerolle. Sisäänkirjaaminen tehdään sille päivälle, jona hakemus on saapunut käsittelevälle viranomaiselle.

Hakemuksen valmistelu: Yritystukiryhmän arviointikokouksen jälkeen hakemuksen päätösvalmistelun jatkamisvastuu siirtyy kokouksessa sovitulle toimijataholle. Kukin toimija noudattaa valmistelussa niitä säädöksiä, jotka sen toimintaa yritystukien käsittelyssä ohjaavat.

Rahoituspäätöksen tekeminen: Valmistelun jälkeen päätöksen tekee se viranomainen, joka on ottanut hakemuksesta valmisteluvastuun. Päätöksenteossa ja sen jälkeisessä seurannassa noudatetaan ao. viranomaisen toimintaa ohjaavia säädöksiä.

Yritysrahoituksen seuranta: TE-keskuksen hankeryhmä seuraa kolmannesvuositain yritysrahoituksen toteutumista. Hankeryhmä seuraa rahoituksen riittävyyttä, kohdentumista (mm. toimialoittain, alueellisesti jne) sekä vaikuttavuutta (työpaikat, uudet yritykset, liiketoiminnan kehittyminen).

Etelä-Savon TE-keskuksen maaseutuosasto raportoi yritysrahoituksen toteutumisesta sekä tulevista kohdentamislinjauksista puolivuositain Etelä-Savon maaseudun kehittämissuunnitelman seurantaryhmää.

4.2 Kannanottoja ja reunaehjoja Etelä-Savon maaseutusuunnitelman 2007 – 2013 toteutumiselle

Maataloutta on voitava harjoittaa koko Etelä-Savon alueella ja kaikilla tuotantosuunnilla. Valtioneuvoston on huolehdittava siitä, että maatalouden kehittämisrahastoon varataan riittävästi varoja maatalaansa kehittävien maatalousyrittäjien investointien rahoitukseen.

Yksityismetsien kestävän hoidon ja käytön varmistamiseksi valtion on huolehdittava riittävästi kansallisia varoja kestävän metsätalouden rahoituslain mukaisiin töihin.

Etelä-Savo on suosittua vapaa-ajan- ja osa-aika-asumisen aluetta. Moni vapaa-ajan asukas viettää aiempaa pitempiä aikoja vuodesta vapaa-ajanasunnollaan ja siitä on tullut monille todellinen kakkosasunto. Yhä useampi vapaa-ajan asukas olisi myös halukas siirtymään jossain elämänvaiheessaan kokonaan Etelä-Savoon asumaan ja mahdollisesti myös yrittämään.

Maaseudun vetovoimaisuus yrittämis- ja asuinympäristönä edellyttää alemman tieverkon kunnossa pitämistä sekä erityisesti yritysten tarpeita vastaavia riittävän nopeita ja toimintavarmoja tietoliikenneyhteyksiä.

Maaseudun lähipalvelut tulee turvata sillä etäisyydellä, että maaseudun yritysten ja asukkaiden arki on sujuvaa ja turvallista.

Kaavoituksen tulee olla joustavaa ja enemmän maaseudulla yrittämisen ja elämisen edellytyksiä mahdollistavaa kuin sitä rajoittavaa.

Maaseudun julkinen liikenne on vähentynyt ja monin paikoin maaseutua kokonaan loppunut. Taajamien ja maaseudun tulee olla tasa-arvoisia liikennöinnin suhteen. Maaseudun asukkaiden yksityisautoilua ei pidä rajoittaa samoin kuin taajamissa. Mikäli yksityisautoilua korvaavaa julkista liikennettä ei voida järjestää, maaseudun asukkaiden tulee saada liikennöintiinsä esimerkiksi verotuksessaan kompensatiota Uudella ohjelmakaudella Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman 2007 -2013 kautta voidaan rahoittaa aiempaa joustavammin ja laajemmin maaseudun mikroyrityksiä. Kohderyhmän laajentuessa on huolehdittava maaseudun yritysten rahoittamisresurssien riittävydestä.

Manner-Suomen maaseutuohjelman 2007 – 2013 kohdentaminen perustuu maaseututyypittelylle – kaupungit, kaupunkien läheinen maaseutu, ydinmaaseutu ja harvaan asuttu maaseutu. Tyypittely on uudistettu ja se perustuu vuoden 2005 kuntajaon tilanteeseen. Etelä-Savossa kaupungeiksi luetaan Mikkeli, Savonlinna ja Pieksämäki. Kuntarakenne on Etelä-Savossa muuttunut jo niin, että varsinkin Mikkelin ja Savonlinnan kaupungit käsittivät vuonna 2005 myös laajoja maaseutualueita eli nykyisin kaupunkialueisiin kuuluvien maalaiskuntien (Mikkelin maalaiskunta, Anttola sekä Sämingin kunta) alueet sisältävät laajasti hyvin syrjäisiä maaseutualueita ja niitä tulisi voida niin myös uudella ohjelmakaudella käsitellä.

5. YLIMAAKUNNALLISET TOIMENPITEET

Ylimaakunnallisia (alueiden välisissä) toimenpiteitä tarvitaan mm. sellaisissa elinkeinollisissa toimissa, joissa maakunta on liian pieni toiminta-alueeksi, tai rahoitettava toiminta ei muulla perusteella kohdistu järkevästi maantieteellisesti vain yhden maakunnan alueelle.

Tällaisia toimenpiteitä voisivat olla mm.:

- matkailun teema- ja aktiviteettituotteiden tuotteistaminen ja ulkomaan markkinointi
- luomutuotannon/-markkinoinnin/-kuluttajatiedotuksen kehittäminen
- kärkiyritysten sopimustuotannon kehittäminen (meijerit, teurastamot, jne)
- metsätalouden kehittäminen (metsänomistajien koulutus, puuenergiahankkeet)
- maakunnan reuna-alueiden yhteiset hankkeet

Partnerit voidaan uudella ohjelmakaudella hakea niistä maakunnista, jotka luontevimmin soveltuvat kunkin toimenpiteen toteuttamiseen, koska ohjelma-alueajat eivät ole esteenä.

Hankkeiden hallinnoinnin tulisi olla mahdollisimman joustavaa ilman moniportaista päätöksentekomenettelyä.

6. LÄPIKAYTÄVÄT TEEMAT JA KYSYMYKSET

Kestävä kehitys ja ympäristö

Kestävä kehitys Etelä-Savon maaseudun kehittämisessä merkitsee, että maaseudun elinkeinon ja yritystoiminnan ympäristövastuullisuus otetaan huomioon kaikkien linjojen toimenpiteissä. Alueen vakituisille asukkailla sekä vapaa-ajan- ja osa-aika-asukkailla turvataan korkea elämisen laatu sekä viihtyisä yritys- ja asuinympäristö. Maaseudun kehittämissuunnitelman toimenpiteet suhteutetaan luonnonvarojen riittävyteen ja luonnon sietokykyyn. Etelä-Savon maaseudun kehittämisessä pyritään alueita ja luonnonvaroja käyttämään niin, että ne vahvistavat väestön elinehtoja ja sosiaalisia järjestelmiä lisäten työllistymistä, väestön vaikutusmahdollisuuksia ja paikallisyhteisöjen toimivuutta.

Maaseudun yritystoimintaa kehitettäessä otetaan mahdollisimman hyvin huomioon luonnon biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen. Ympäristön ja kestävän kehityksen huomioon ottaminen maaseudun yritystoiminnassa on erityisen tärkeää myös yritystoiminnan itsensä kehitysmahdollisuuksien takia. Etelä-Savossa on

runsaasti maaseutumatkailuyritystoimintaa sekä vapaa-ajan- ja osa-aika-asukkaille palveluja tuottavia maaseutuyrityksiä. Näiden yritysten asiakkaat arvostavat usein lomallaan ja vapaa-ajallaan luonnon tarjoamia elämyksiä ja rauhaa. Etelä-Savon maatilat ja ravitsemusyritykset voivat tuottaa yhä useammin näille asiakkaille myös puhdasta lähi- ja luomuruokaa.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Etelä-Savon maaseutualueiden väestörakenne on miesvoittoinen. Näin on tilanne varsinkin työikäisten ikäryhmissä. Maaseudun elävänä säilymisen kannalta on tärkeää, että Etelä-Savon maaseudulla on riittävästi vetovoimatekijöitä naisten yrittämis- ja asumisympäristönä. Nuorille lapsiperheille tulee olla tarjolla riittävästi peruspalveluja ja vertaisryhmiä. Maaseudun lähipalveluiden on oltava sillä tasolla ja etäisyydellä, että lapsiperheiden arki on sujuvaa ja turvallista.

Maaseudun elinkeinojen kehittämisessä on tärkeää suunnata toimenpiteitä naisyrittäjyyden edistämiseen sekä molempien sukupuolten tasapuoliseen kohteluun mm. yrittäjäpariskunnan liikkeenjohtotaitojen kehittämisessä. Palvelutoimialojen, kuten matkailun ja hyvinvointipalvelujen, kehittämiseen tulee suunnata riittävästi voimavaroja.

Metsänomistajakunta pirstoutuu edelleen ja yhä useampi uusi metsänomistaja on nainen. Metsäasiat ovat perheissä olleet perinteisesti miesten hoidossa. Uudet, usein taajamissa asuvat, naismetsänomistajat eivät ole aina osanneet hakea metsällistä neuvontaa tai eivät ole sitä ymmärrettävällä tavalla saaneet. Metsän taloudellinen ja maisemallinen merkitys on Etelä-Savon hyvinvoinnin kannalta keskeistä. Naismetsänomistajien metsätietämystä tulee nostaa niin, että mahdollisimman suuri osa naisten omistamista Etelä-Savon metsistä hoidetaan hyvin ja ne ovat taloudellisen toiminnan piirissä.

Kaupunkien ja maaseudun vuorovaikutus ja yhteistyö

Etelä-Savo on pääasiassa maaseutualuetta (liite 11). Maakunnassa on kolme kaupunkia; Mikkeli, Pieksämäki ja Savonlinna. Näistä kaupungeista Mikkeliissä ja Savonlinnassa on tehtyjen kuntaliitosten vuoksi laajat maaseutualueet. Uusi Pieksämäki on muodostunut 1.1.2007 Pieksämäen kaupungista ja Pieksänmaan kunnasta, joka taas muodostui kolmen maaseutukunnan (Pieksämäen mlk, Jäppilä ja Virtasalmi) kuntaliitoksen kautta vuonna 2004. Kaupunkitaajamien ja ympäröivän maaseudun vuorovaikutus lisääntyy asutuksen laajentuessa kaupunkia ympäröiviin maaseutukyliin. Vuorovaikutusta syntyy myös yritystoiminnan kautta; maaseutuyrittäjät myyvät tuotteitaan ja palvelujaan kaupunkeihin sekä ostavat vastaavasti tarvikkeita ja palveluja kaupunkien yrityksiltä. Osa-aika- ja vapaa-ajanasukkaiden palvelujen monipuolistamista voidaan uudella ohjelmakaudella edistää suorien yritystukiin ja elinkeinojen kehittämishankkeiden avulla.

Etelä-Savon maakunnassa kaupunkien ja maaseudun välistä vuorovaikutusta edistää eniten runsas vapaa-ajanasukkaiden ja maaseutumatkailuyritysten määrä. Suuri osa vapaa-ajanasukkaista ja matkailijoista tulee Etelä-Suomen kaupungeista. Yhä useampi vapaa-ajanasukas on pikemminkin osa-aika-asukas ja viettää aikaa vapaa-ajanasunnollaan myös varsinaisten lomakausien ulkopuolella. Vapaa-ajan- ja osa-aika-asukkaiden saaminen mukaan paikalliseen kylä- ja harrastustoimintaan mm. kyläyhdistysten ja toimintaryhmytön kautta elävöittää maaseutuyhteisöjä sekä lisää kaupunkilaisten maaseudun tuntemusta ja arvostusta.

Etelä-Savon toimintaryhmien ohjelmissa voidaan toteuttaa mm. paikallisia kulttuurihankkeita tai sellaisia pieneköjä infrastruktuurihankkeita, jotka palvelevat sekä vakituisia asukkaita että vapaa-ajan ja osa-aika-asukkaita.

Erilaisten maaseutualueiden kehittäminen

Etelä-Savon kunnista suurin osa (14 kpl) luokitellaan harvaan asutuksi maaseudeksi (31.12.2005, liite 12). Ydinmaaseutua on vain kaksi kuntaa; Joroinen ja Ristiina. Kaupunkeja on kolme (Mikkeli, Pieksämäki ja Savonlinna) ja kaupunkien läheistä maaseutua vain Kerimäki. Jo tapahtuneiden kuntarakenteen muutosten jälkeen myös Savonlinna ja Mikkeli sisältävät laajoja maaseutualueita. Kannattava maatilatalous, metsätalous mukaan lukien, muodostaa koko alueella edelleen maaseudun elinkeinotoiminnan rungon. Lisäksi koko Etelä-Savon alueella harjoitetaan maatilatalouden ohella monille toimialoille suuntautuvaa muuta yritystoimintaa.

Suuressa osassa vakituisesti harvaan asuttujakin kuntia on runsaasti vapaa-ajan- ja osa-aika-asukkaita (varsinkin Hirvensalmella, Kangasniemellä, Mäntyharjulla, Pertunmaalla, Puumalassa, Sulkavalla ja Enonkoskella) sekä maaseutumatkailuyritystoimintaa. Näiden alueiden maaseutuyritystoiminnan kehittämisestä suuri osa suuntautuu jatkossakin, mautilojen kehittämisen ohella, palveluiden tarjoamiseen osa-aika- ja vapaa-ajanasukkaille sekä maaseutumatkailuyritysten liiketoiminnan kehittämiseen.

Maatalous on voimakkainta Joroisissa, Juvalla ja Rantasalmella. Näillä alueilla sekä entisessä Haukivuoren kunnassa (vuodesta 2007 alkaen osa Mikkeliä) ja Pieksämäellä on myös voimakasta puutarhatuotantoa. Maataloustuotannon kannattavuuden edelleen kehittäminen ja puutarhatuotannon jatkojalostusasteen nostaminen luo edellytyksiä näiden kuntien maaseudun elinkeinotoiminnan jatkavuudelle.

Varsinkin Heinäveden ja Savonrannan maaseudulla on runsaasti metsätalouteen sekä maaseutumatkailuun erikoistuneita maatiloja. Heinävedellä on voimakasta pienimuotoista metalliteollisuutta, jonka yhteyteen voidaan suunnitella maaseudulla tehtävää sopimustuotantoa ja alihankintaa. Näillä alueilla on tehty myös luontaisesti yhteistyötä yli maakuntarajojen. Tätä yhteistyötä voidaan hanketoiminnalla edelleen kiinteittää ja syventää. Koska ohjelma-alueiden raja-aidat häviävät uudella ohjelmakaudella, samanlaista yli maakuntarajojen tapahtuvaa yhteistyötä voidaan kehittää muuallakin maakunnan reuna-alueilla.

7. RAHOITUS

Manner-Suomen vuosien 2007 – 2013 maaseudun kehittämissuunnitelmassa (4.4.2008 versio) on esitetty alustava rahoituskehys koko ohjelmakaudeksi (sivu 231). MMM:n 9.8.2006 päiväämässä kirjeessä TE-keskuksille (Dnro 5571/541/2004) on alustavasti jaettu osa maaseutuohjelman kehuksesta TE-keskuksittain (toimenpiteet 111,112, 123, 124, 311, 312, 313, 321, 322, 323 ja 331).

Etelä-Savon maaseudun kehittämissuunnitelman 2007 - 2013 toteuttamiseen varattavasta, alueella päätettävästä, julkisesta rahoituksesta suunnataan maaseudun mikroyritysten yritysکوhtaisiin käynnistys-, kehittämissä ja investointihankkeisiin n. 60-65 %. Etelä-Savon paikallisten toimintaryhmien rahoituksesta kohdistuu suoraan yritysrahoitukseen alustavan arvion mukaan 30 – 35 %.

Julkisen rahoituksen osuus yritysکوhtaisissa hankkeissa olisi investointien osalta 35 % ja kehittämisen osalta 50 %. Laajemmissa kehittämishankkeissa julkisen rahoituksen maksimiosuus vaihtelee 75 – 90 %.

Julkisesta rahoituksesta 45 % on EU:n maaseuturahaston osuutta. Kansallinen rahoitus, 55 % julkisesta rahoituksesta, koostuu Suomen valtion rahoitusosuudesta sekä kuntien ja vastaavien julkisten rahoittajien osuudesta. Toimintaryhmien julkisesta rahoituksesta kuntien osuuden on oltava vähintään 20 %.

Seuraavassa taulukossa on pohjana MMM:n alustava kehys niiden toimenpiteiden osalta, joihin se on osoitettu. Leader-toimintaryhmien osalta summat on saatu niiden MMM:n hyväksymistä ohjelmista. Muutoin seuraava arvio perustuu Etelä-Savon TE-keskuksen tekemään tarpeenmukaiseen arvioon:

Toimenpide / toimintalinja	EU ja valtio	Kunnat	Julkinen rahoitus	Kokonaisrahoitus
Toimenpide 111	3 680	370	4 050	4 500
Toimenpide 112	9 000	-	9 000	18 000
Toimenpide 121	10 000	-	10 000	25 000
Toimenpide 123	4 140	-	4 140	11 828
Toimenpide 124	1 500	150	1 650	1 850
Toimintalinja 1 yhteensä	47 120	520	47 640	95 778
Toimenpide 214(Leader)	300	-	300	300
Toimenpide 216 (Leader)	300	-	300	300
Muut osa linjasta 2	212 100	-	212 100	212 100
Toimintalinja 2 yhteensä	212 700	-	212 700	212 700
Toimenpide 311	8 500	-	8 500	24 500
Toimenpide 312	8 700	-	8 700	25 000
Toimenpide 313	1 000	200	1 200	1 400
Toimenpide 321	2 000	750	2 750	3 700
Toimenpide 322	200	200	400	450
Toimenpide 323	150	20	170	190
Toimenpide 331	1 195	120	1 315	1 500
Toimintalinja 3 yhteensä	21 745	1 290	23 035	56 740
Paikallisten toimintaryhmien ohjelmat:				
Toimenpiteet toimintalinjalla 1 411	980	245	1 225	2 025
Toimenpiteet toimintalinjalla 2 412	600	-	600	600
Toimenpiteet toimintalinjalla 3 413	7 130	1 783	8 913	14 739
Toimenpide 421	802	200	1 002	1 541
Toimenpide 431	1 732	433	2 165	2 165
Toimintalinja 4 yhteensä	11 244	2 661	13 905	21 070
Toimintalinjat 1, 2, 3 ja 4 yhteensä	292 809	4 471	297 280	386 288

Seuraavassa esitetään Etelä-Savon maaseudun kehittämissuunnitelman 2007 - 2013 valmistelutyöryhmän kannanotto julkisen rahoituksen osuudesta erityyppisissä hankkeissa sekä kuntarahan määrästä:

Kuntien rahoitusosuus Etelä-Savon maaseutuohjelman 2007 -2013 rahoituksessa kohdentuu osaksi toimintaryhmien ohjelmien julkista rahoitusta. Kuntien rahoitusosuus toimintaryhmien ohjelmien julkisesta rahoituksesta on 20 %.

Etelä-Savon maaseutuohjelman valmistelussa on monelta taholta tuotu painokkaasti esille kannanotto, että maaseutuohjelman muiden osien rahoitukseen ei kuntarahoitusta pidä vaatia.

8. MAASEUTUSUUNNITELMAN ALUEELLINEN VALMISTELU JA SITOUTTAMINEN

Maa- ja metsätalousministeriö asetti kirjeellään 11.5.2005 (Dnro 5571/541/2004) TE-keskusten maaseutu-osastot vastuuseen alueellisten maaseutus suunnitelmien valmistelusta.

8.1 Maaseutus suunnitelman valmistelutyöryhmä ja sen alatyöryhmät

Etelä-Savon TE-keskuksen maaseutu osasto tiedotti maaseutus suunnitelman valmistelun alkamisesta kullakin alueensa seutukunnalla huhti- ja toukokuussa 2005 järjestetyissä TE-keskuksen ja seutukuntien yhteistyö-neuvotteluissa. Virallisesti Etelä-Savon TE-keskuksen maaseutu osasto aloitti valmistelutyön pyytämällä 16.5.2005 kirjeellä alueensa sidosryhmiä nimeämään edustajansa Etelä-Savon alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman 2007 – 2013 valmistelutyöryhmään.

Valmistelutyöryhmä

Laukkanen Heikki, kunnanjohtaja, RaJuPuSu-yhtymä, puheenjohtaja

Auvinen Hannu, hallituksen jäsen, Itä-Savon kuntayhtymä

- varajäsen Esa Lappalainen

Huhta Harri, johtaja, MTT Ekologinen tuotanto, Karila

- varajäsen Pirkko Kivijärvi

Kallio Vesa, toiminnanjohtaja, MTK-Etelä-Savo ry

- varajäsen Pirkko Hämäläinen

Kurkko Kimmo, toiminnanjohtaja, Veej'jakaja ry

Kuva Jyrki, maakuntasihtööri, Etelä-Savon maakuntaliitto

- varajäsen Riitta Koskinen

Leskinen Timo, toiminnanjohtaja, Metsänomistajien liitto Järvi-Suomi ry

- varajäsen Hannu Ripatti

Pahkasalo Heikki, johtaja, ProAgria Etelä-Savo ry

- varajäsen Pekka Häkkinen

Peltola Antero, yksikön päällikkö, Etelä-Savon TE-keskus maaseutu osasto

Siiskonen Pirjo, johtaja, Ruralia-Insituutti Helsingin yliopisto

- varajäsen Torsti Hyryläinen

Tinakari Lauri, maaseututoimen johtaja, Pieksämäen seudun liitto

- varajäsen Juha Nousiainen

Toivonen Pekka, kunnanjohtaja, Mikkelin seudun liitto

Vento Pertti, projektipäällikkö, Etelä-Savon metsäkeskus

- varajäsen Hannu Seppänen

Sihteerit:

Korhonen, Hannu, yritystutkija, Etelä-Savon TE-keskus maaseutu osasto

Kotro Jukka, yritystutkija, Etelä-Savon TE-keskus maaseutu osasto

Lehtinen Ilpo, maaseutukoordinaattori, Etelä-Savon TE-keskus maaseutu osasto

Valmistelutyöryhmä kokoontui yhteensä viisi kertaa; 22.6., 6.9., 27.9., 18.10. sekä 29.11. Valmistelutyöryhmän puheenjohtajana toimi Juvan kunnanjohtaja Heikki Laukkanen, varapuheenjohtajana yksikön päällikkö Antero Peltola TE-keskuksen maaseutu osastolta ja sihteereinä Hannu Korhonen, Jukka Kotro ja Ilpo Lehtinen TE-keskuksen maaseutu osastolta. 6.9.2005 kokouksessa oli asiantuntijana Kauko Heiskanen, Etelä-Savon TE-keskuksen maaseutu osastolta.

Ensimmäisessä kokouksessa 22.6.2005 nimettiin neljä alatyöryhmää valmistelemaan maaseutus suunnitelmaa toimialoittain/toimintalohkoittain. Jokaisessa alatyöryhmässä oli jäseniä myös valmistelutyöryhmästä. Alatyöryhmät tuottivat kukin omalta alaltaan sisältöä maaseutus suunnitelmaan. Valmistelutyöryhmä arvioi kokouksissaan alatyöryhmien asiantuntemuksella tuotettua tekstiä, täydensi sitä ja hyväksyi osaltaan suunnitelman.

Maa- ja elintarviketalous-alatyöryhmä

Peltola Antero, Etelä-Savon TE-keskus, puheenjohtaja
Huhta Harri, MTT Ekologinen tuotanto, Karila
Häkkinen Pekka, Etelä-Savon ympäristökeskus
Kallio Vesa, MTK-Etelä-Savo ry
Mäkinen-Hankamäki Sari, Ekoneum ry
Pahkasalo Heikki, ProAgria Etelä-Savo ry
Rajala Jukka, Ruralia-Insituutti Helsingin yliopisto
Kotro Jukka, Etelä-Savon TE-keskus maaseutuosa-
stolta.

Maa- ja elintarviketaloustyöryhmä kokoontui kaksi kertaa (3.8. ja 12.9.).

Asiantuntijana ensimmäisessä kokouksessa toimi Kauko Heiskanen Etelä-Savon TE-keskuksen maaseutu-
osastolta.

Elinkeinotoiminnan monipuolistaminen-alatyöryhmä (yrittäjyysryhmä)

Lehtinen Ilpo, Etelä-Savon TE-keskus, puheenjohtaja/sihteeri
Auvinen Hannu, Itä-Savon kuntayhtymä
Haavikko Mirja, Etelä-Savon Yrittäjät ry
Huhta Harri, MTT Ekologinen tuotanto, Karila
Hyytinen Lasse, Etelä-Savon TE-keskus maaseutuosa-
stolta, kalatalousyksikkö
Häkkinen Pekka, ProAgria Etelä-Savo ry
Kuva Eijaliisa, Ruralia-Insituutti Helsingin yliopisto
Kuva Jyrki, Etelä-Savon maakuntaliitto
Laukkanen Aate, Kiteen Pontikka Oy
Pulliainen Juha, Etelä-Savon TE-keskus yritysosa-
stolta
Puttonen Aarno, MTK-Etelä-Savo

Yrittäjyysryhmä kokoontui kaksi kertaa (10.8. ja 24.8.) Asiantuntijana kokouksissa toimi Kauko Heiskanen
Etelä-Savon TE-keskuksen maaseutuosa-
stolta.

Metsätalous-alatyöryhmä

Kotro Jukka, Etelä-Savon TE-keskus maaseutuosa-
stolta, puheenjohtaja/sihteeri
Hiltunen Pirjo, Etelä-Savon ympäristökeskus
Kuhmonen Kari, Mikkelin AMK:n YTI-tutkimuskeskus
Leskinen Timo, Metsänomistajien Liitto Järvi-Suomi ry
Suomalainen Jukka, Itä-Savon Lähienergia Oy
Telkkä Jorma, Itä-Suomen Energiatoimisto
Vento Pertti, Etelä-Savon metsäkeskus

Metsätaloustyöryhmä kokoontui kaksi kertaa (23.8. ja 15.9.).

Asiantuntijana ensimmäisessä kokouksessa toimi Kauko Heiskanen Etelä-Savon TE-keskuksen maaseutu-
osastolta.

Kylien kehittäminen ja elämän laatu-alatyöryhmä

Korhonen Hannu, Etelä-Savon TE-keskus maaseutuosa-
stolta, puheenjohtaja ja sihteeri
Damski Aarre, ProAgria Etelä-Savo ry
Falck Matti, Piällysmies ry
Gynther Anssi, RaJuPuSu Leader ry
Hausen Henrik, Järvi-Suomen Kylät (Jäsky) ry
Hyyryläinen Torsti, Ruralia-Insituutti Helsingin yliopisto
Hämäläinen Pirkko, MTK-Etelä-Savo ry
Kiuru Sanna, Veej'jakaja ry
Kurkko Kimmo, Veej'jakaja ry
Kuva Jyrki, Etelä-Savon maakuntaliitto
Leikkonen Jukka, Mikkelin
Lipsanen Heino, Etelä-Savon Liikunta ry
Näkki Ismo, Suur-Savon 4H-piiri ry
Peltola Antero, Etelä-Savon TE-keskus
Rahikainen Tiina, Mikkelin 4H-yhdistys ry
Virtanen Alice, Etelä-Savon ympäristökeskus

Kylien kehittäminen ja elämän laatu-alatyöryhmä kokoontui kolme kertaa (2.8., 22.8 ja 20.9.) Asiantuntijana
kahdessa ensimmäisessä kokouksessa toimi Kauko Heiskanen Etelä-Savon TE-keskuksen maaseutuosa-
stolta.

8.2 Muu Etelä-savon maaseudun kehittämissuunnitelman valmistelu

Etelä-Savon TE-keskuksen maaseutuosasto piti 13.5.2005 Etelä-Savon maakuntaliiton edustajien kanssa työkokouksen. Maakuntaliitto ryhtyi tuolloin valmistelemaan maakuntaohjelman päivitystä, joka toteutettiin vuonna 2006. Etelä-Savon maaseutusuunnitelman valmisteluun Etelä-Savon maakuntaliitto otti osaa niemällä maakuntasihteerin valmistelutyöryhmään.

Valmistelutyöryhmä tiedotti julkisuuteen maaseutusuunnitelman valmistelun aloittamisesta lähettämällä tiedotusvälineille tiedotteen 22.6.2005. Useat kunnat tai kuntayhtymät järjestivät alueillaan omia maaseudun kehittämistilaisuuksia, joissa alueen asukkaat voivat kertoa, alustusten pohjalta, ajatuksiaan ja toiveitaan maaseudun kehittämisestä. Tällaisia tilaisuuksia pidettiin ainakin Mikkelin seudun liiton alueella Mikkeliissä, Pertunmaalla ja Hirvensalmella, Haukivuorella sekä Pieksänmaalla.

Nykyisellä ohjelmakaudella toimivat toimintaryhmät aloittivat uuden ohjelmakauden 2007 – 2013 valmistelun 27.5.2005 Juvalla pidetyn TE-keskuksen maaseutuosaston ja toimintaryhmien yhteistyökokouksen jälkeen. Toimintaryhmät valmistelivat kesästä lähtien itsenäisesti kukin omaa ohjelmaansa. Toimintaryhmien toiminnanjohtajat olivat mukana myös koko Etelä-Savon maaseutusuunnitelman valmistelutyöryhmissä. Toimintaryhmien edustajat kiersivät jokaisessa toiminta-alueensa kunnassa keräämässä kuntien päättäjiltä ja laajemminkin kuntalaisilta ideoita ja ehdotuksia ohjelmien ja suunnitelman sisällöiksi.

Etelä-Savon TE-keskuksen maaseutuosasto järjesti 15.11.2005 Mikkelin musiikkiopiston auditoriossa maaseutuseminaarin otsikolla ”Mitä kuuluu maaseudulle 2013?”. Seminaarissa avattiin näkökulmia Etelä-Savon maaseudun kehittämiseen ja erityisesti maaseudun yritystoimintaan ja sen kehittymismahdollisuuksiin ohjelmakaudella 2007 – 2013. Seminaarissa esiteltiin myös Etelä-Savon maaseudun kehittämissuunnitelman 2007 – 2013 valmistelutyötä sekä valittua strategiaa ja painopistealueita, jonka jälkeen neljä maaseutuyrittäjää kommentoi maaseutusuunnitelmaa. Tilaisuuden lopuksi käytiin vilkasta keskustelua Etelä-Savon maaseudun kehittämisestä. Maaseutuseminariin osallistui runsaat sata osanottajaa ympäri Etelä-Savoa (liite 13).

8.3 Suunnitelmaan sitouttaminen ja siitä tiedottaminen

Maaseudun kehittämissuunnitelmaan sitouttamista tapahtui laajasti ohjelmavalmistelun kautta vuonna 2005. Sen jälkeen kun esitys Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaksi 2007 – 2013 valmistui 3.8.2006, Etelä-Savon maaseudun kehittämissuunnitelmaa 2007 – 2013 on muokattu ja täydennetty sen mukaiseksi. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2007 – 2013 tehtiin vielä myöhemmin muutoksia ja täydennyksiä, jotka EU:n komissio hyväksyi 4.4.2008. Nämä muutokset on otettu huomioon Etelä-Savon maaseudun kehittämissuunnitelmassa (toukokuu 2008).

Etelä-Savon kolme paikallista toimintaryhmää ovat täydentäneet vuonna 2006 omia kehittämisohjelmiaan. Toimintaryhmien ohjelmat on hyväksytty 17.8.2007. Etelä-Savon TE-keskuksen maaseutuosasto on tehnyt maaseutusuunnitelman muokkausta tiiviissä yhteistyössä toimintaryhmien kanssa. Kommentteja täydennyistä varten on saatu myös alueen kehittäjätahoilta ja muilta sidosryhmiltä.

Etelä-Savon TE-keskuksen maaseutuosasto on tehnyt alustavan tiedotus- ja koulutussuunnitelman uuden maaseutuohjelman tunnetuksi tekemiseksi ja toimijoiden kouluttamiseksi. Suunnitelmassa on mainittu tiedotustapoina mm.:

- TE-keskuksen internet – sivusto
- kansallisen maaseutuverkoston / MMM:n tiedotussivustojen ja muun tiedotusmateriaalin avulla
- tilaisuudet eri puolilla maakuntaa (mm. toimintaryhmien, seudullisten yrityspalvelupisteiden ja maaseudun muiden toimijoiden kanssa yhteistyössä)
- media (alue- ja paikallislehdet, radio)

Koulutuksesta suunnitelmassa mainitaan mm. TE-keskuksen maaseutuosaston yhteistyössä toimintaryhmien kanssa organisoimat hanketoimijoiden ja seudullisten yrityspalvelupisteiden/toimintaryhmien koulutustilaisuudet, joita järjestetään eri puolilla maakuntaa. Tämän lisäksi maaseutuosaston kehittämisyksikön henkilöt ovat kouluttajina tarvittaessa muiden maaseudulla toimivien organisaatioiden järjestämässä koulutustilaisuuksissa.

Eryteisesti uusille hanketoimijoille järjestetään hankekohtainen aloituskokous, jossa käydään läpi mm. hyväksyttäviä kustannuksia sekä hankkeen talous- ja muuhun hallintoon liittyviä seikkoja.

Koulutusta ja tiedotusta järjestetään hanketoimijoille myös yhteistyössä rakennerahasto-ohjelmista (EAKR ja ESR) vastaavien viranomaisten kanssa. Samoin ohjelman sisällöstä ja mahdollisuuksista on tärkeää tiedottaa/kouluttaa TE-keskuksen eri osastojen henkilöstöä.

Suoraan maaseudun yrittäjille uudesta ohjelmasta kerrotaan, ja on jo vuodesta 2006 saakka kerrottu, asiakasneuvotteluissa ja muissa neuvontatilanteissa. Asiakasneuvonnan osuus tulee ohjelman alkuvaiheessa korostumaan, koska uuden maaseutuohjelman rahoituksella voidaan tukea, ainakin periaatteessa, moninkertaista yritysasiakasmäärää aiempaan verrattuna.

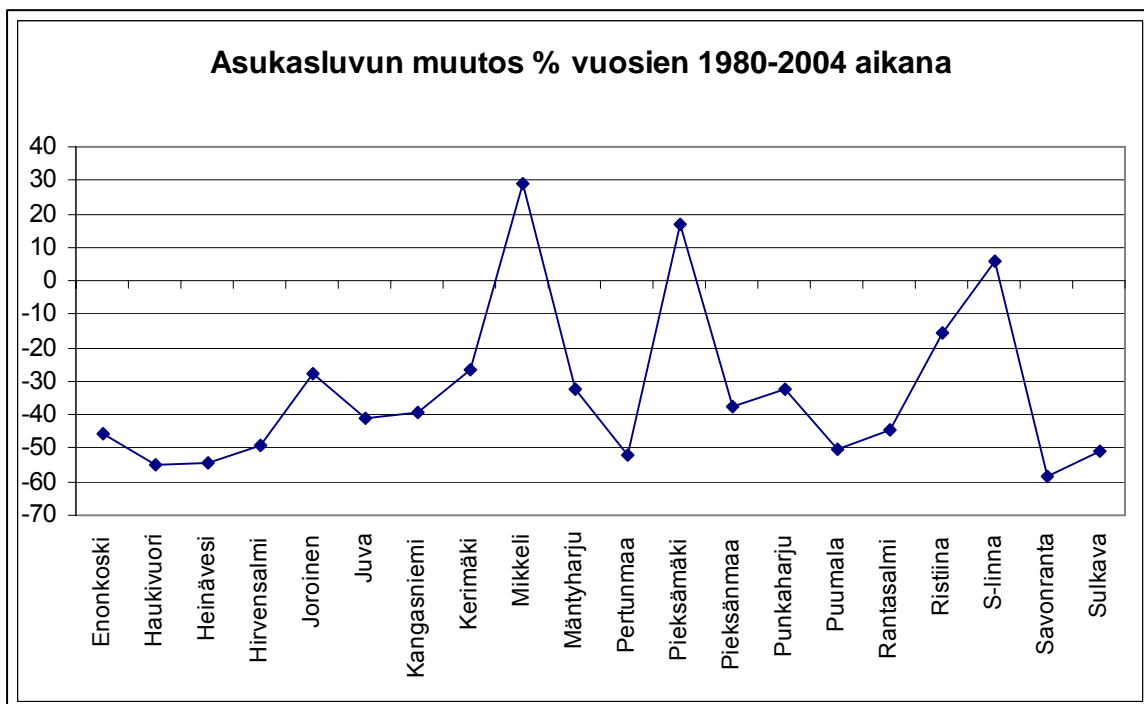
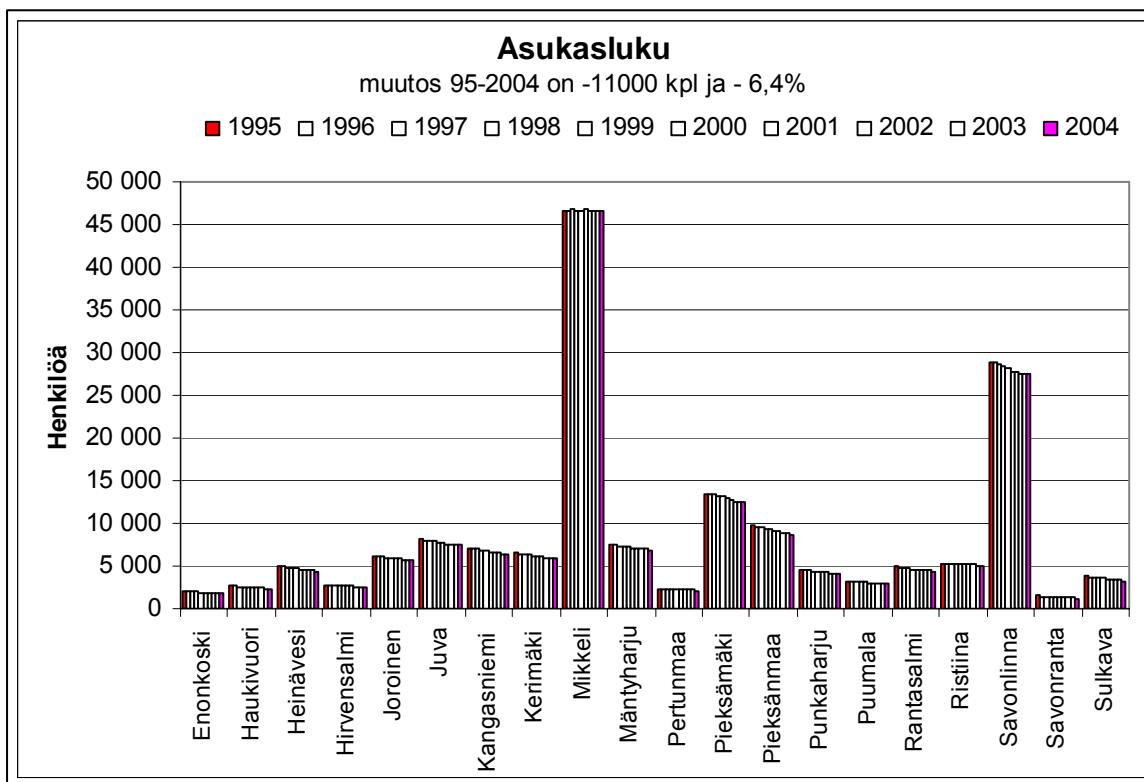
9. KIRJALLISUUTTA

Etelä-Savon maakuntaliitto 2003. Etelä-Savo 2006. Maakuntaohjelma 2003 – 2006.
Etelä-Savon maakuntaliitto 2003. Etelä-Savo 2020. Etelä-Savon maakuntasuunnitelma.
Etelä-Savon maakuntaliitto 2003. Vapaa-ajanasumisen strategiset linjaukset ja toimenpiteet Etelä-Savossa.
Etelä-Savon maakuntaliitto 2006. Etelä-Savon Maakuntaohjelma 2007 – 2013
Etelä-Savon maakuntaliitto 2007. Etelä-Savon matkailun kehittämisohjelma 2007 – 2013. Etelä-Savon maakuntaliiton julkaisu 84:2007.
Etelä-Savon maakuntaliitto, Kainuun maakunta-kuntayhtymä, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto, Pohjois-Savon liitto 2007. Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys-tavoite. Itä-Suomen EAKR-toimenpideohjelma 2007 – 2013
Etelä-Savon metsäkeskus 2006. Etelä-Savon alueellinen metsäohjelma 2006 - 2010.
Etelä-Savon metsäkeskus 2005. E-Savon metsäohjelman 2006 – 2010 julkaisematon valmistelumateriaali.
Etelä-Savon TE-keskus 2007. Maaseutumatkailua Etelä-Savossa. Selvitys TE-keskuksen tukemista maaseutumatkailun majoitusyrityksistä. Etelä-Savon TE-keskuksen raportteja 6/2007.
Etelä-Savon TE-keskus 2008. Elämyksiä Etelä-Savossa. Selvitys matkailua ja vapaa-aikaa tukevista ohjelma- ja hyvinvointipalvelu-yrityksistä Etelä-Savossa. Etelä-Savon TE-keskuksen raportteja 3/2008.
Etelä-Savon ympäristökeskus 2005. Etelä-Savon ympäristöohjelma 2005 – 2010.
Itä-Suomen energiatoimisto 2004. Itä-Suomen peltoenergiaohjelma 2010.
KTM Toimialaraporttisarja 2004 ja 2005. Maaseutumatkailun toimialaraportti.
Maa- ja metsätalousministeriö 2008. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007 – 2013. Hyväksytty 10.8.2007. Muutettu 14.4.2008.
Maaseutupoliittikan yhteistyöryhmä 2001. Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2001 – 2004.
Maaseutupoliittikan yhteistyöryhmä 2004. Elinvoimainen maaseutu – yhteinen vastuumme, Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2005 – 2008.
Maaseutupoliittikan yhteistyöryhmä. Maaseutumatkailun teemaryhmä 2000. Maaseutumatkailun strategia ja kehittämisohjelma.
Metsäntutkimuslaitos 2002. Valtakunnan metsien inventointitulokset v. 2000.
Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus. MTT:n selvityksiä 14/2002. Monta rautaa tulella – Monialaisten tilojen vertailu muihin maaseutu-yrityksiin.
Net Effect Oy 2003. Itä-Suomen tavoite 1-ohjelman väliarviointi.
Suomen aluetutkimus FAR 2005. Etelä-Savon maaseutu-yritysten kehitys- ja tulevaisuudennäkymät. Julkaisematon raportti.
Suomen Gallup Elintarviketieto Oy 2005. Maatilojen kehitysnäkymät – Pienyritystoiminta maatiloilla 2012.
Työministeriö 2007. Manner-Suomen ESR-ohjelma -asiakirja 2007 – 2013.

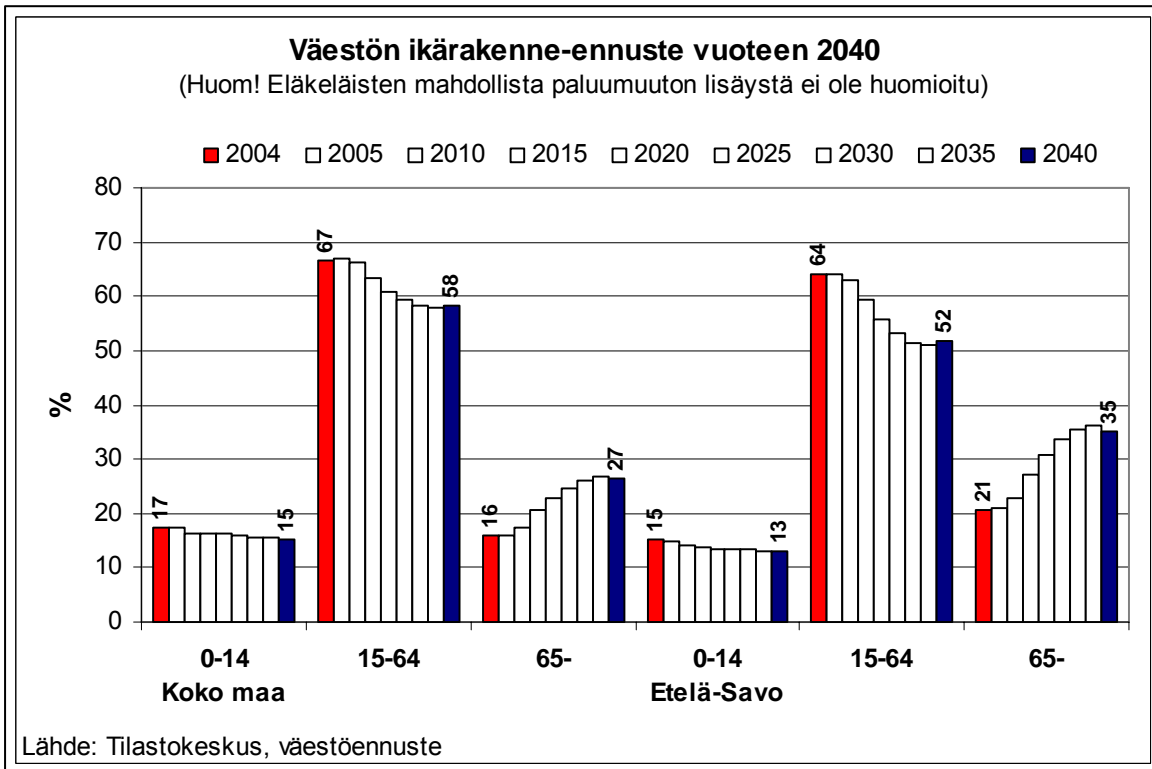
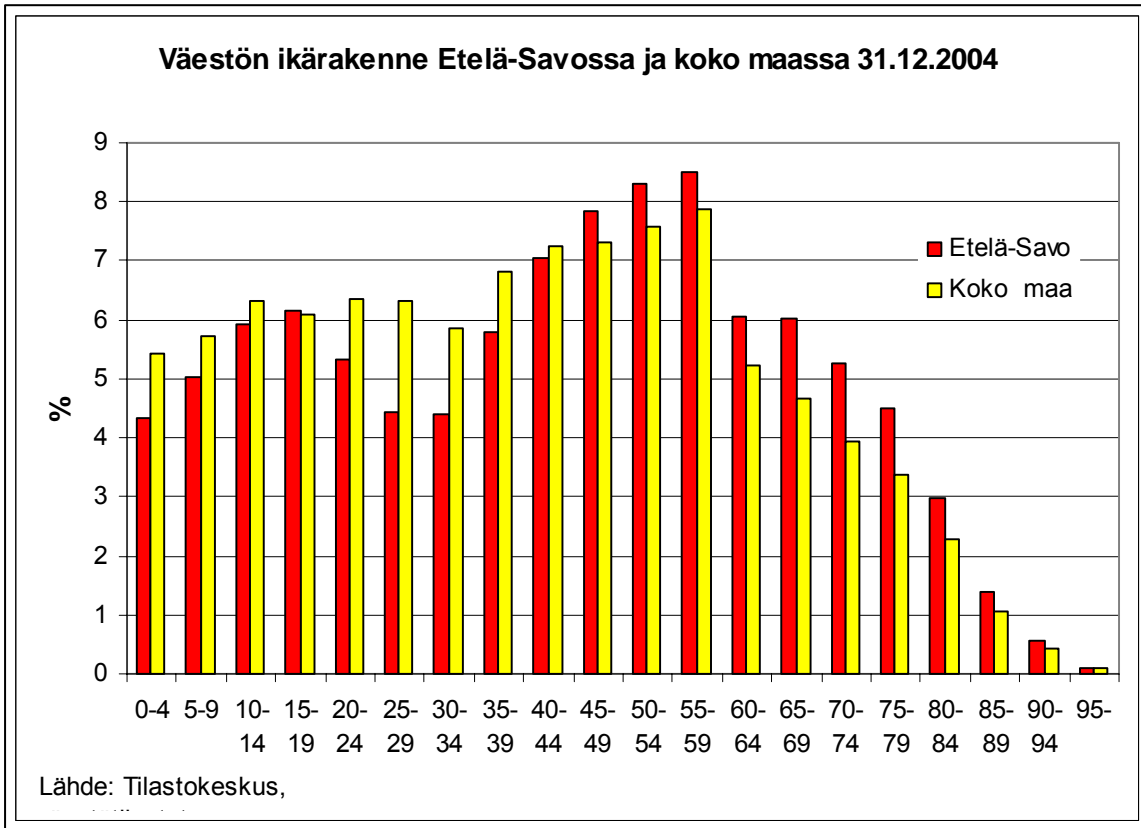
10. LIITTEET

- Liite 1 Asukasluvun muutoksia kunnittain Etelä-Savossa
- Liite 2 Väestön ikärakenne
- Liite 2 Elinkeinorakenne Etelä-Savossa
- Liite 4 Maatilojen määrän kehitys Etelä-Savossa
- Liite 5 Peltolan kehitys
- Liite 6 Maidontuottajien ja maitomäärien kehitys Etelä-Savossa
- Liite 7 Karjakokoluokat
- Liite 8 Maatilojen tulojakauma
- Liite 9 Monialaisten tilojen osuus
- Liite 10 Vapaa-ajanasuntojen määrä
- Liite 11 Haja-asutusaste Etelä-Savossa
- Liite 12 Kuntatypit Etelä-Savossa
- Liite 13 "Mitä kuuluu maaseudulle 2013" -seminaarin ohjelma ja osanottajat
- Liite 14 Hankkeiden yleiset valintakriteerit
- Liite 15 Alustava kuvaus ohjelman toteuttamisessa käytettävistä tukimuodoista
- Liite 16 Alustava kuvaus määrällisistä tavoitteista (indikaattorit)

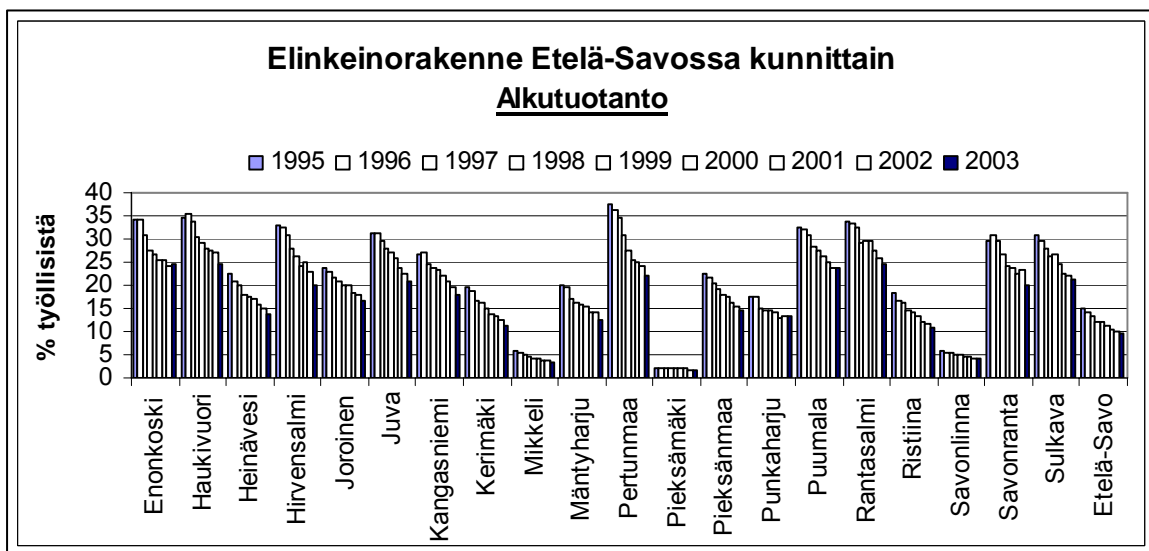
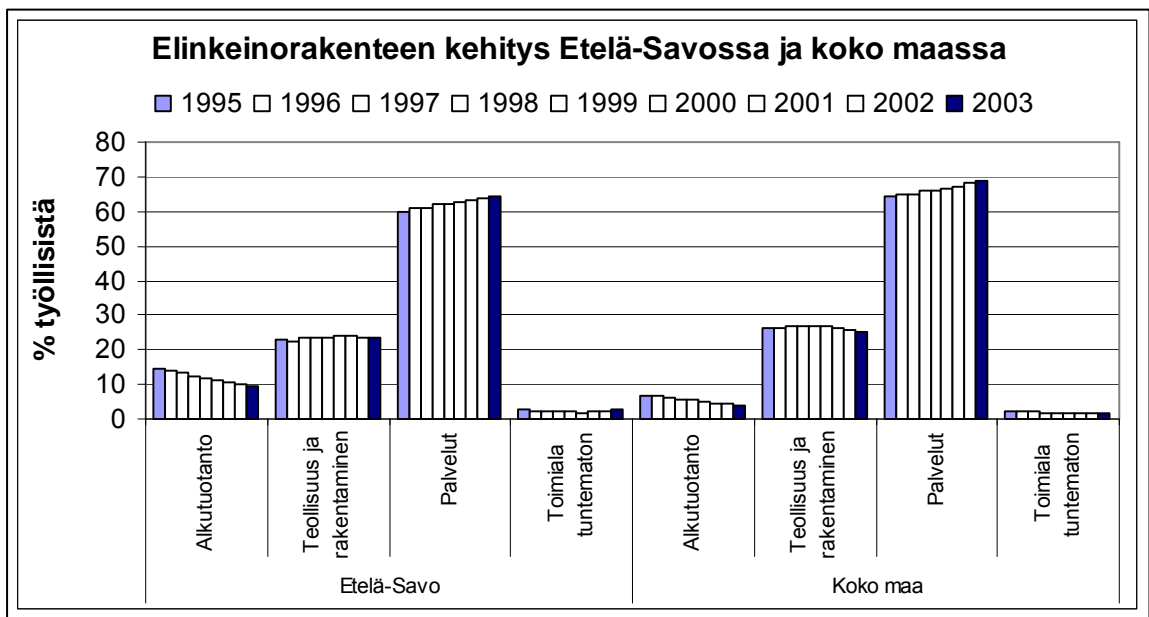
Liite 1. Etelä-Savon asukasluvun muutoksia kunnittain

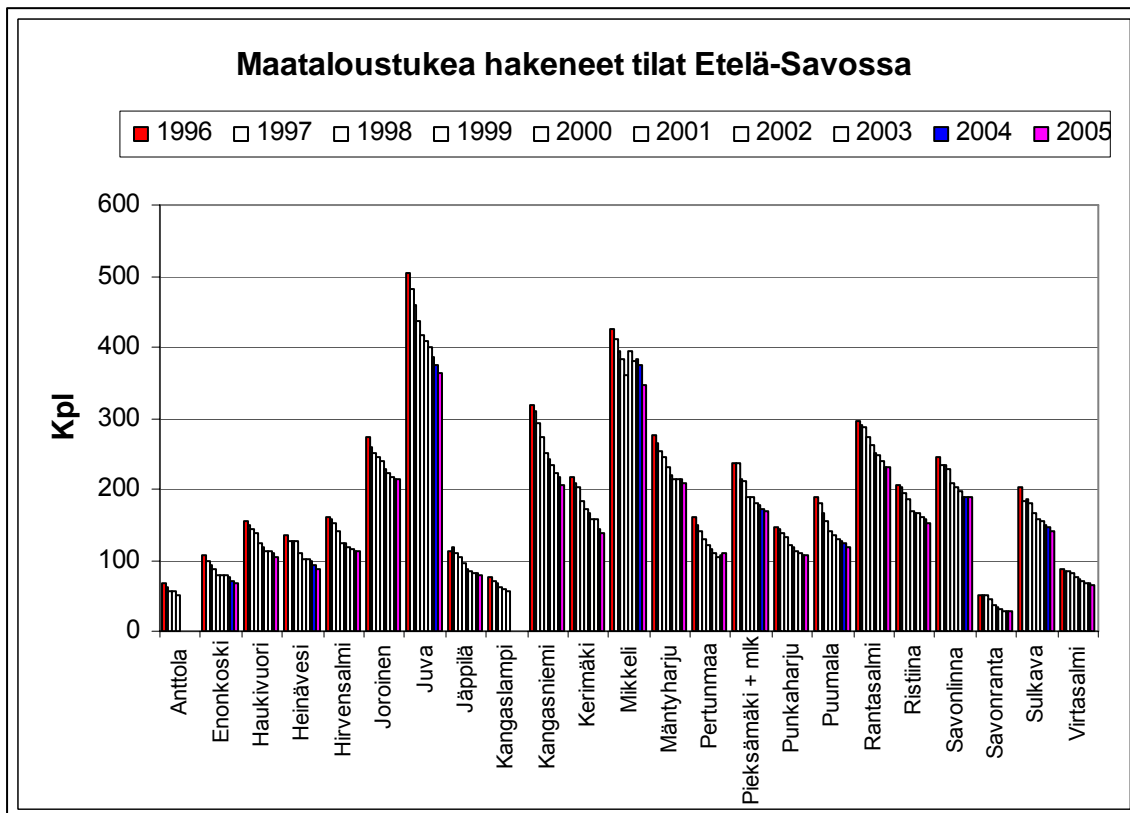
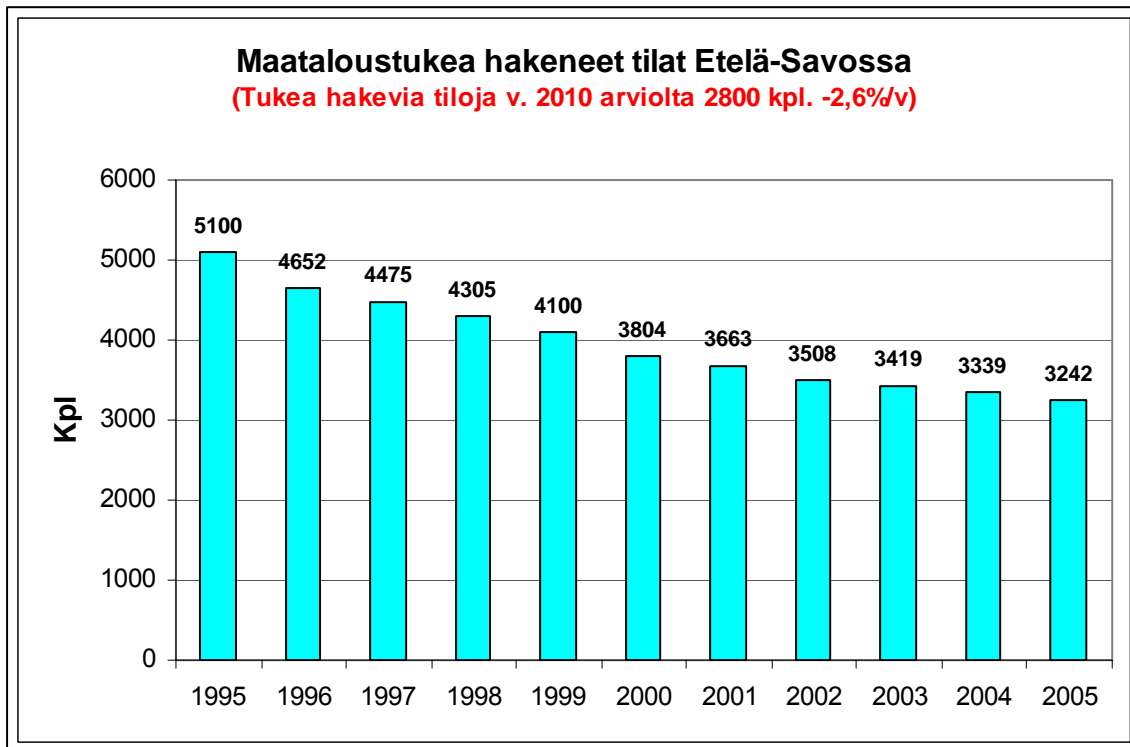
Liite 2. Väestön ikärakenteen muutokset

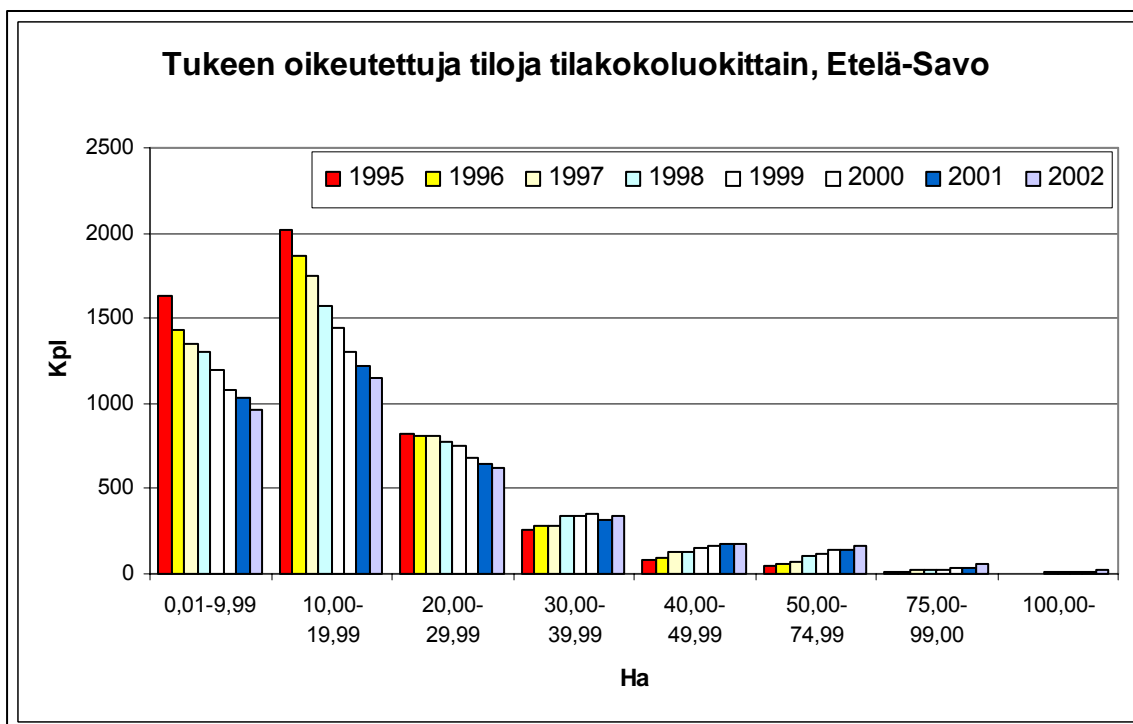
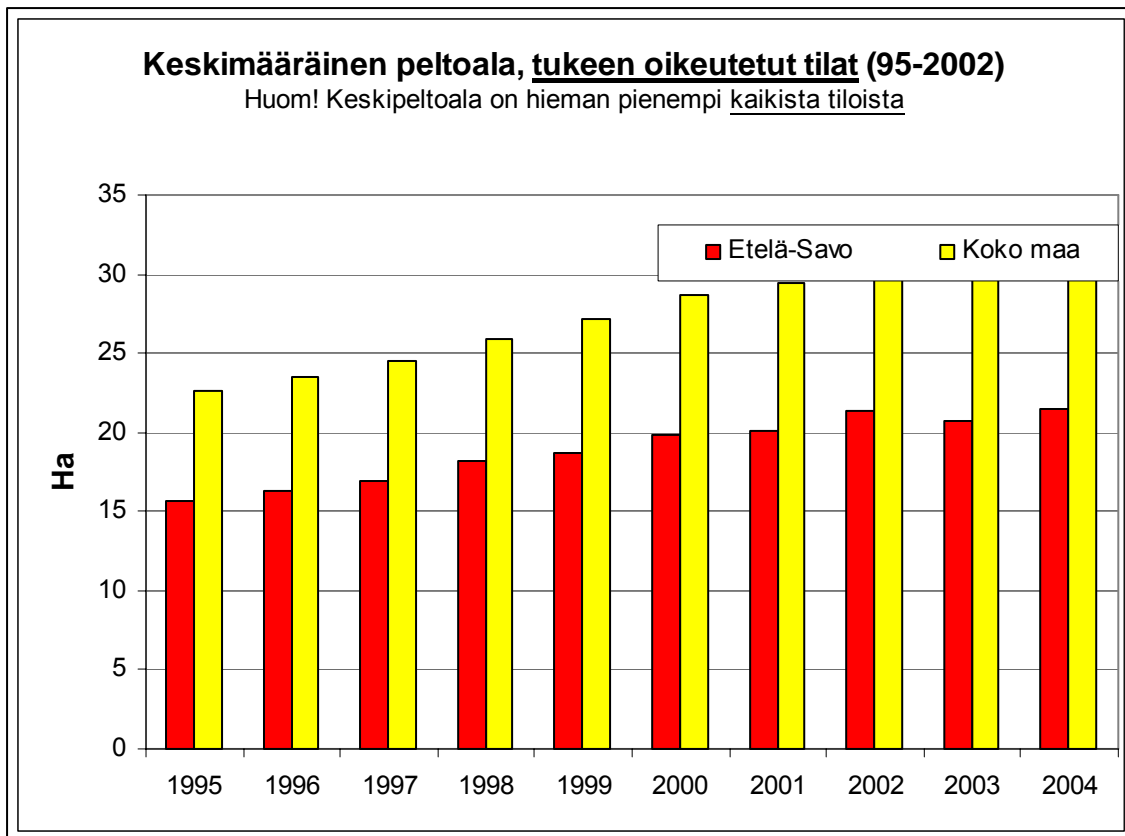
Liite 3. Elinkeinorakenteen muutokset

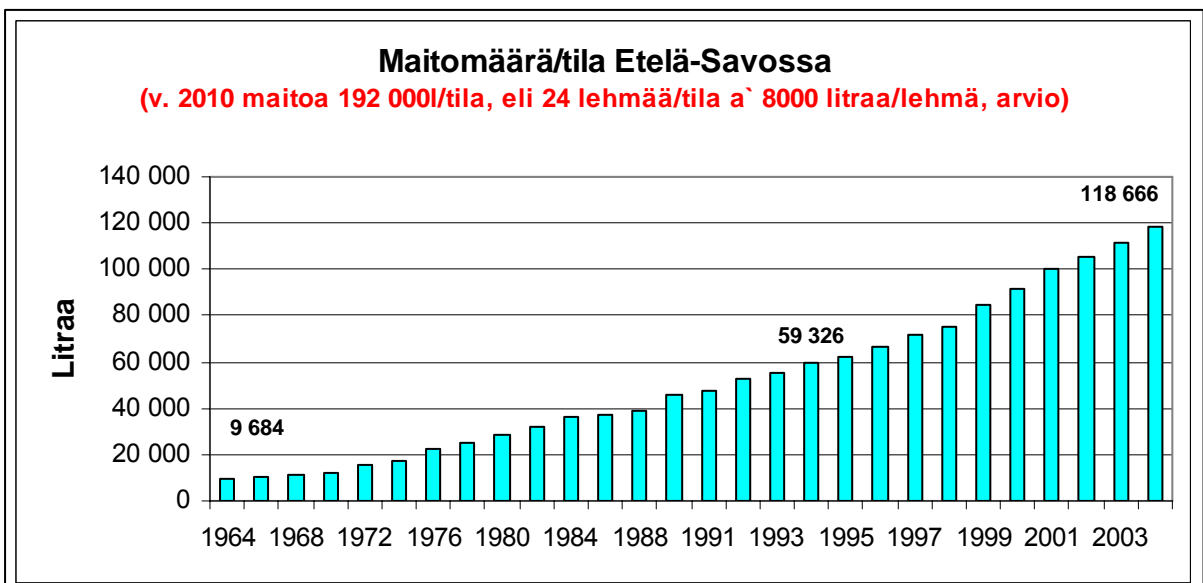
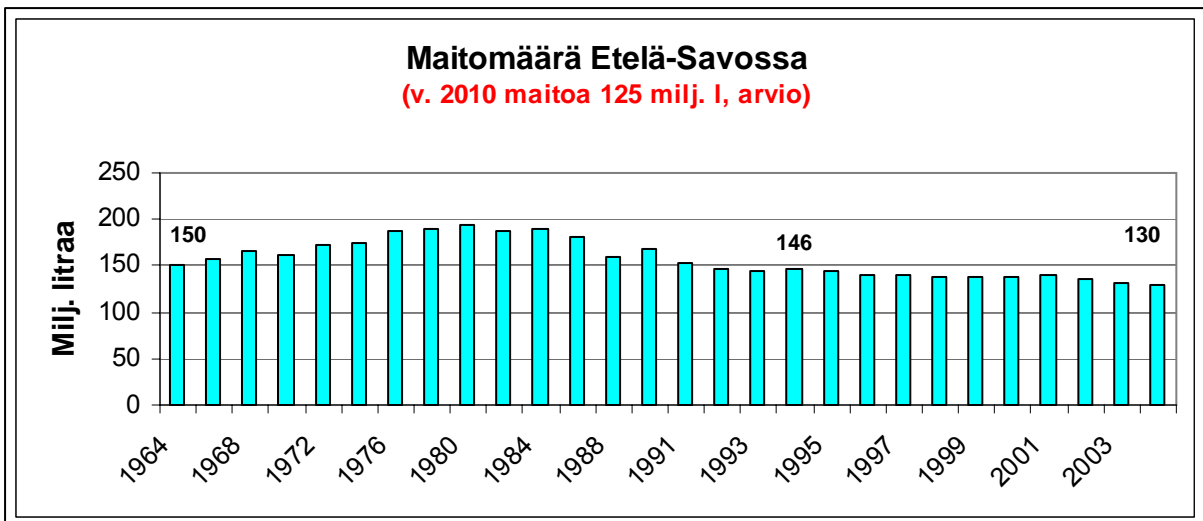
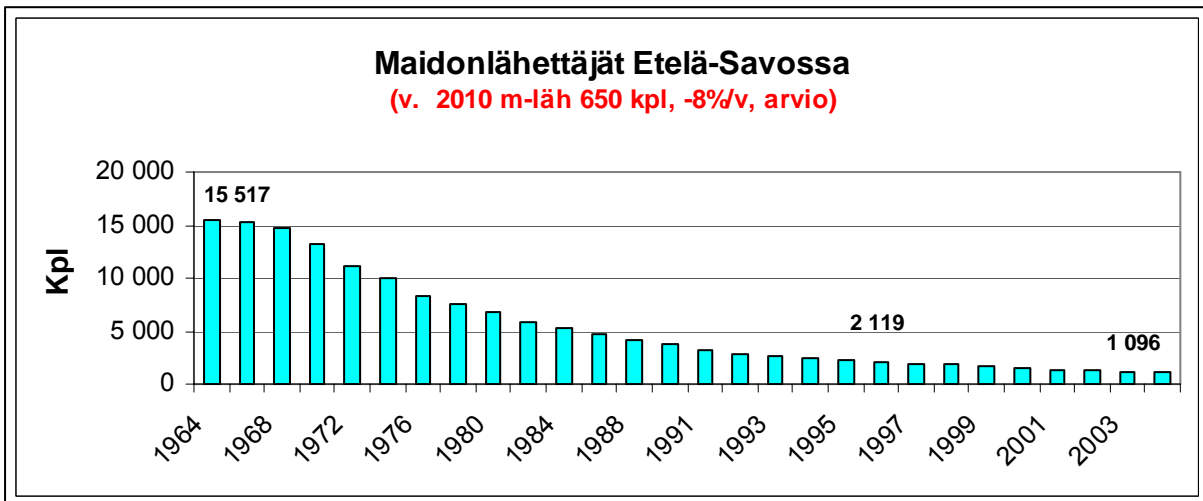
Liite 4. Maatilojen määrän kehitys Etelä-Savossa

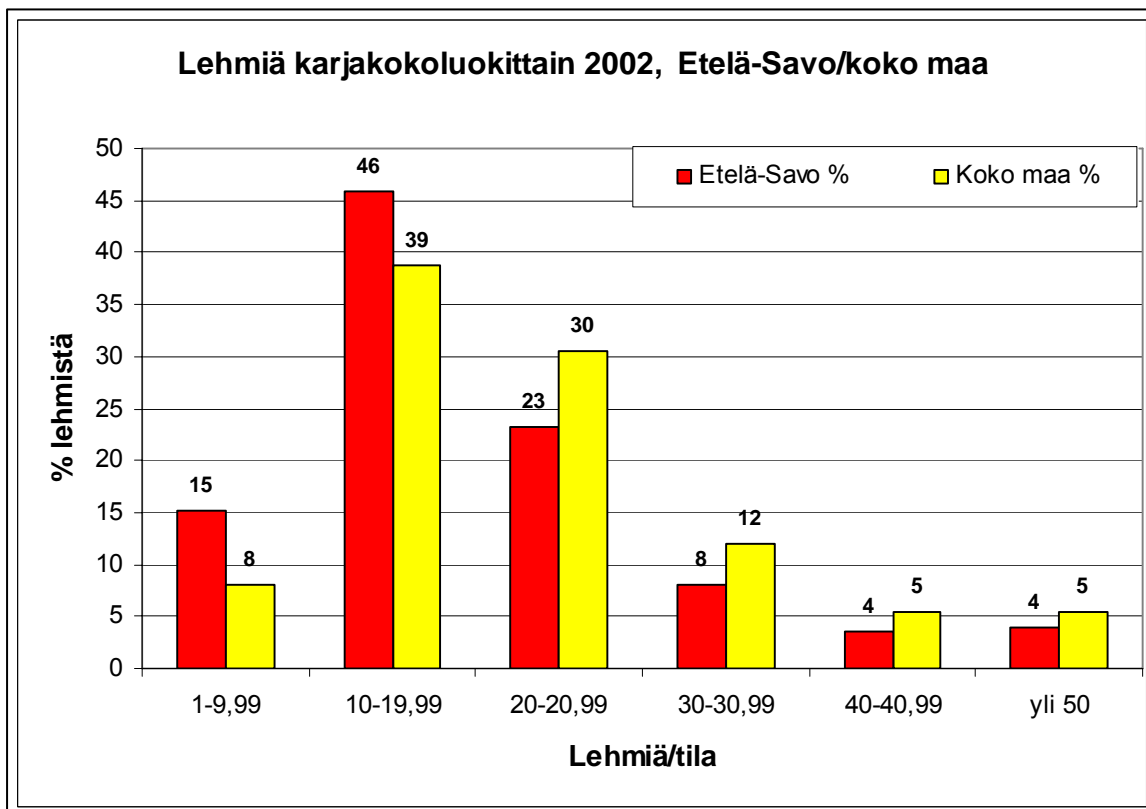
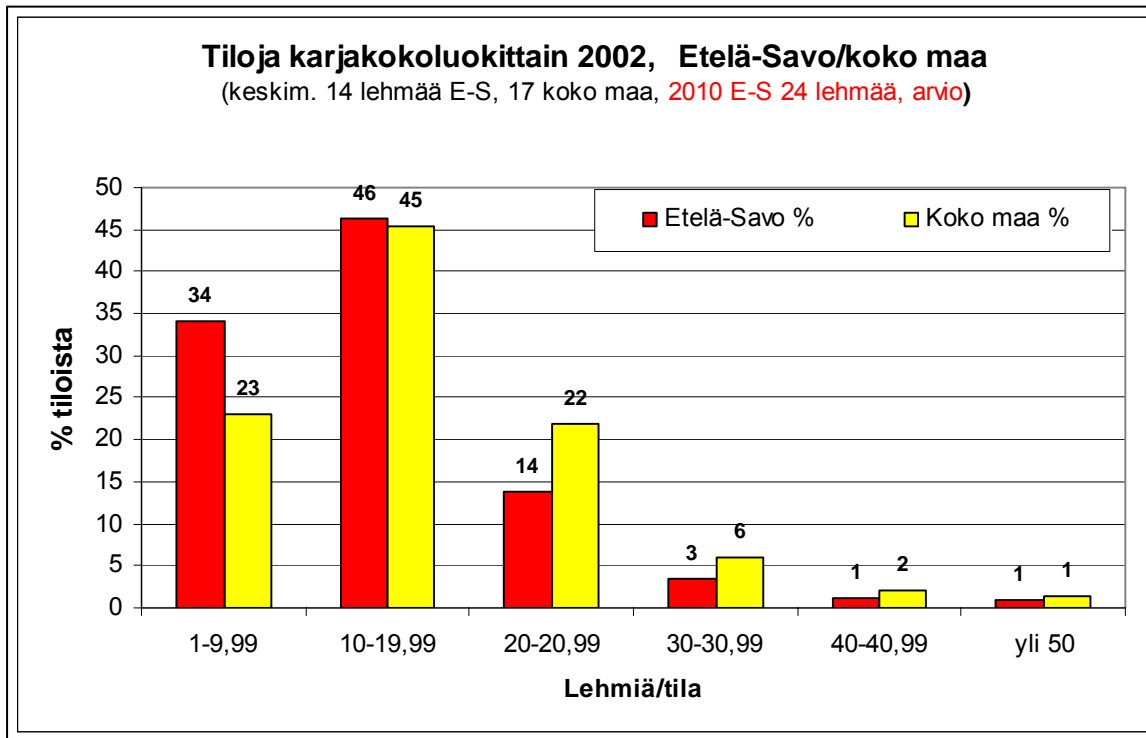
Liite 5. Tukeen oikeutettujen tilojen peltoala

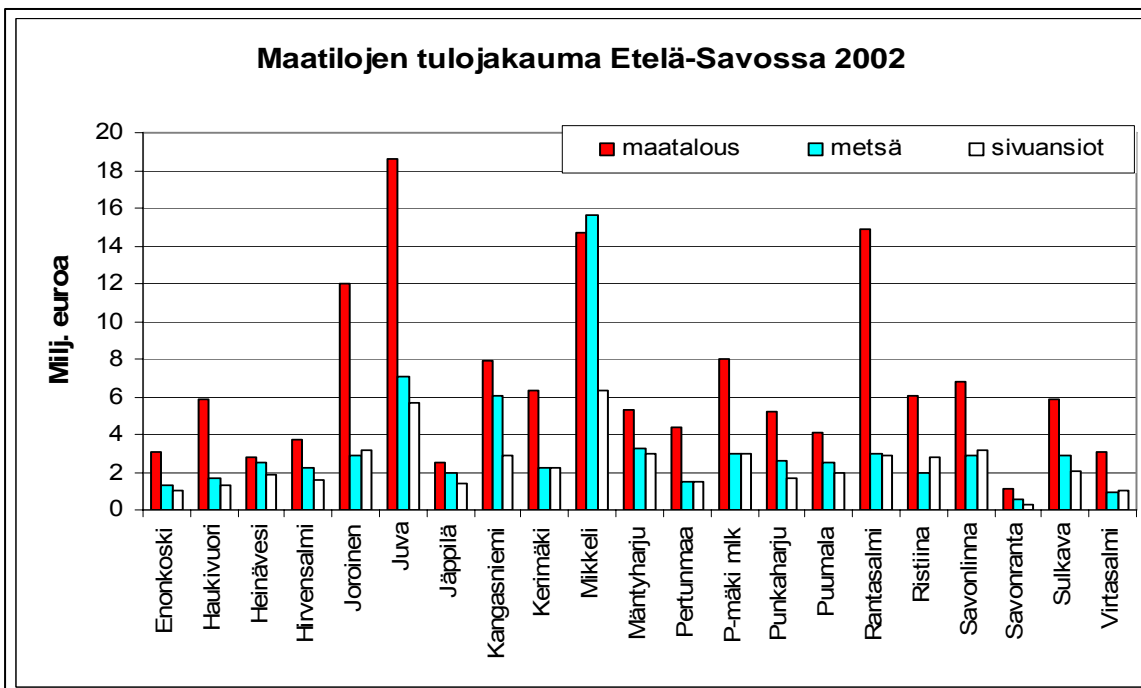
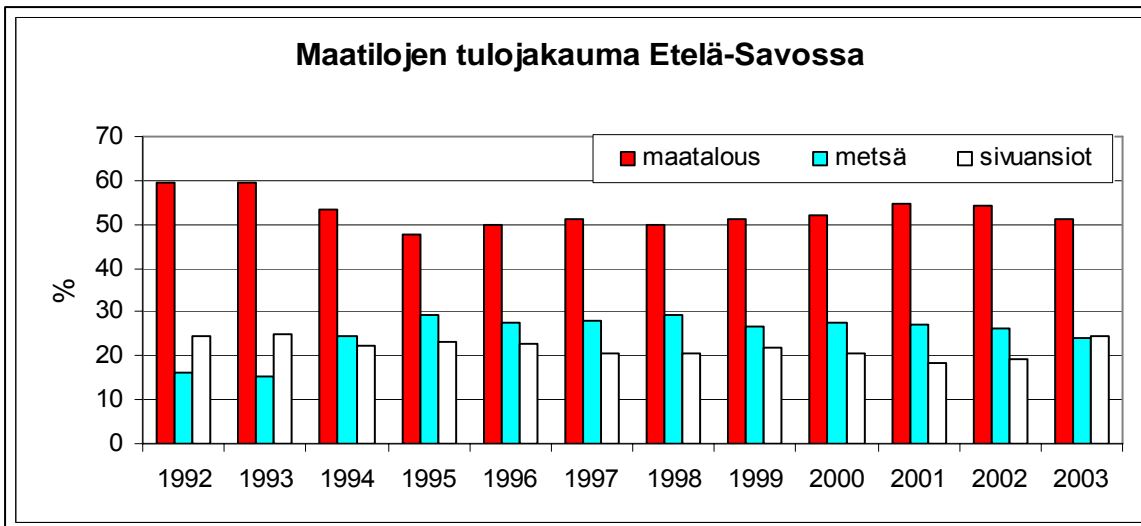
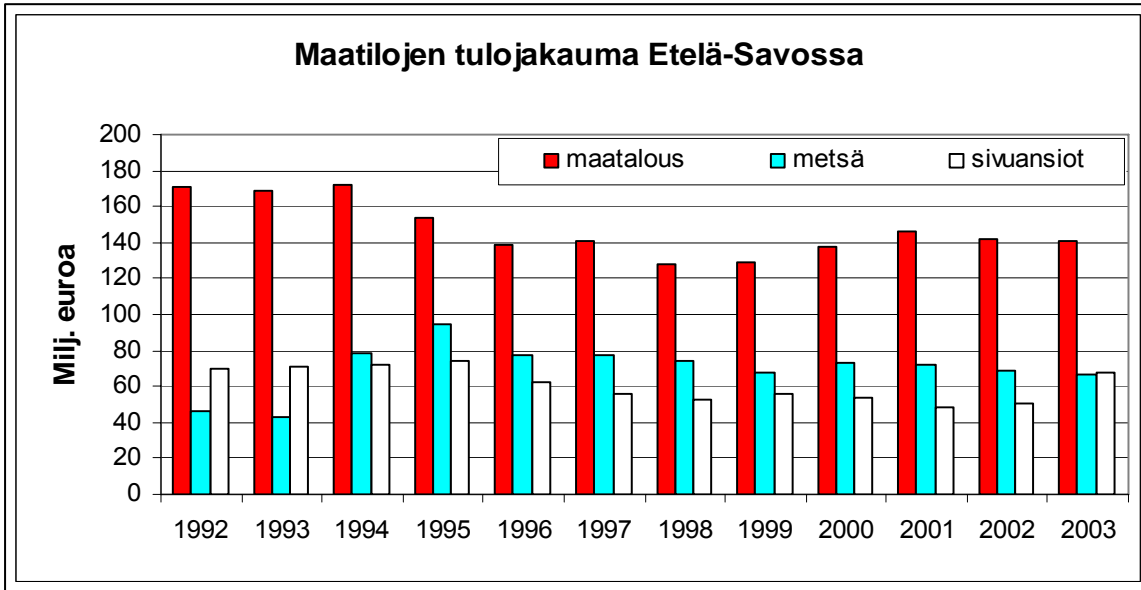
Liite 6. Maitomäärän kehitys E-Savossa

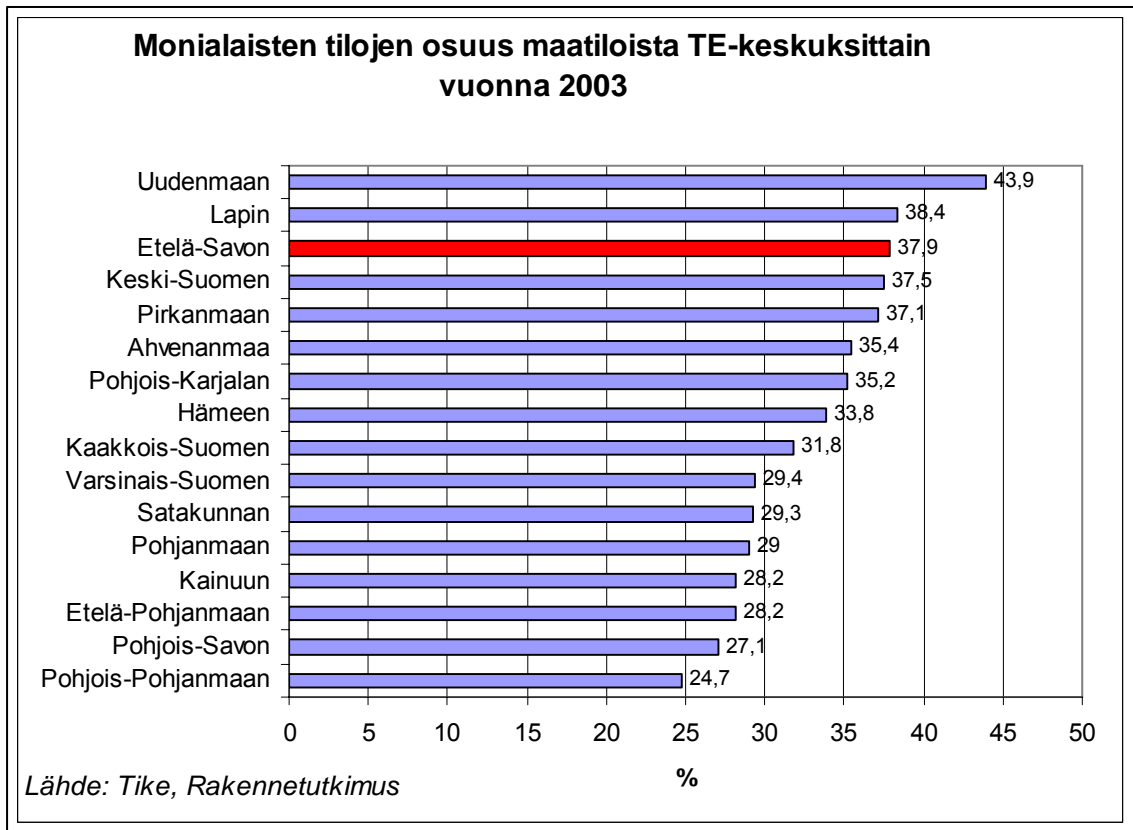
Liite 7. Karjakokoluokat

Liite 8. Maatilojen tulojakauma

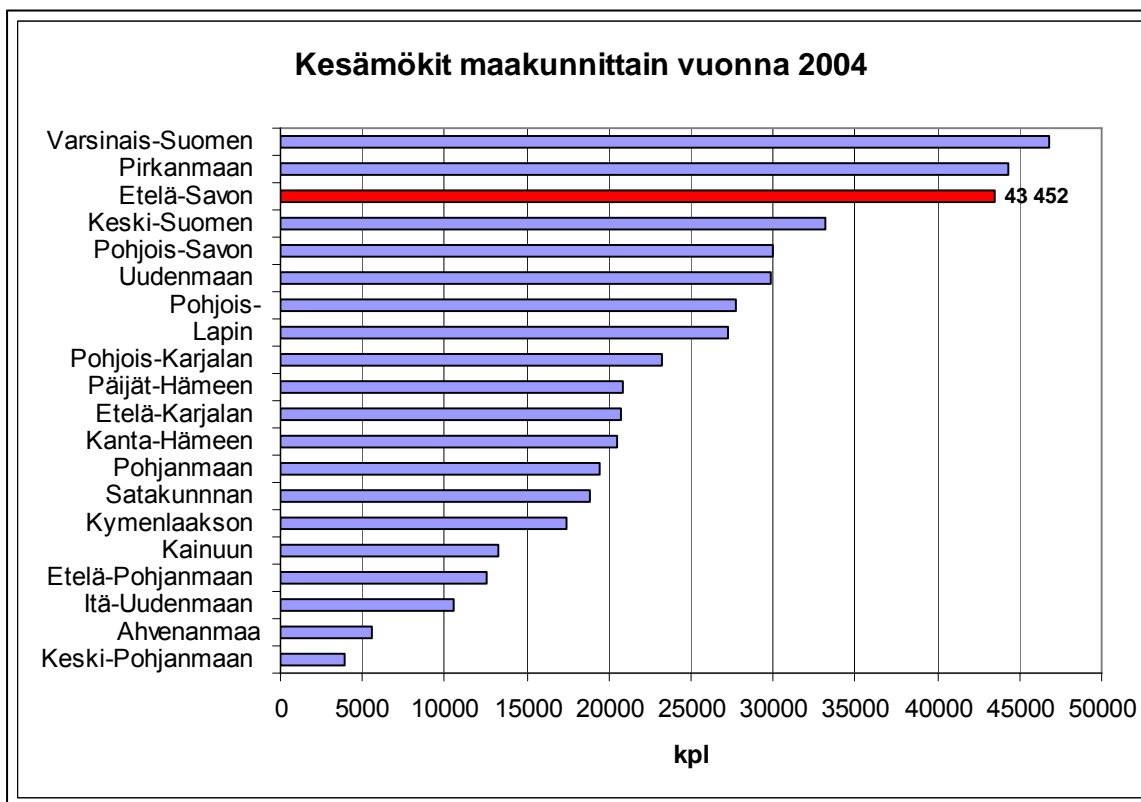
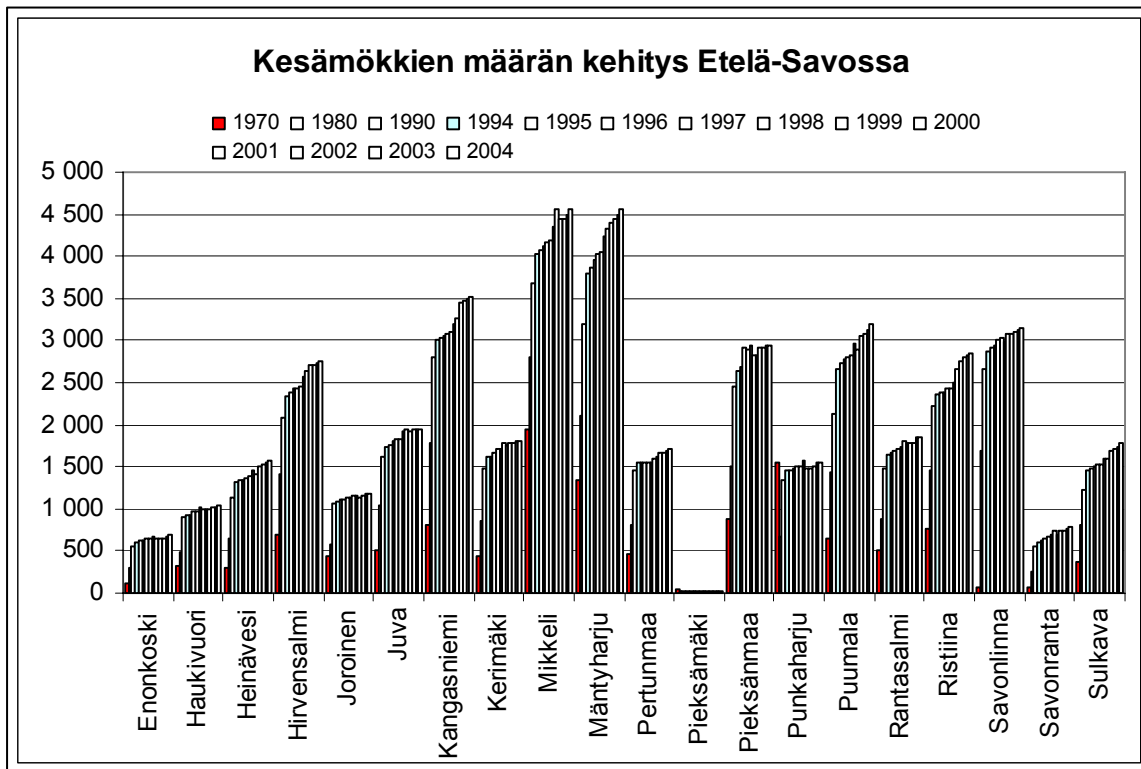
Liite 9. Monialaisten tilojen osuus

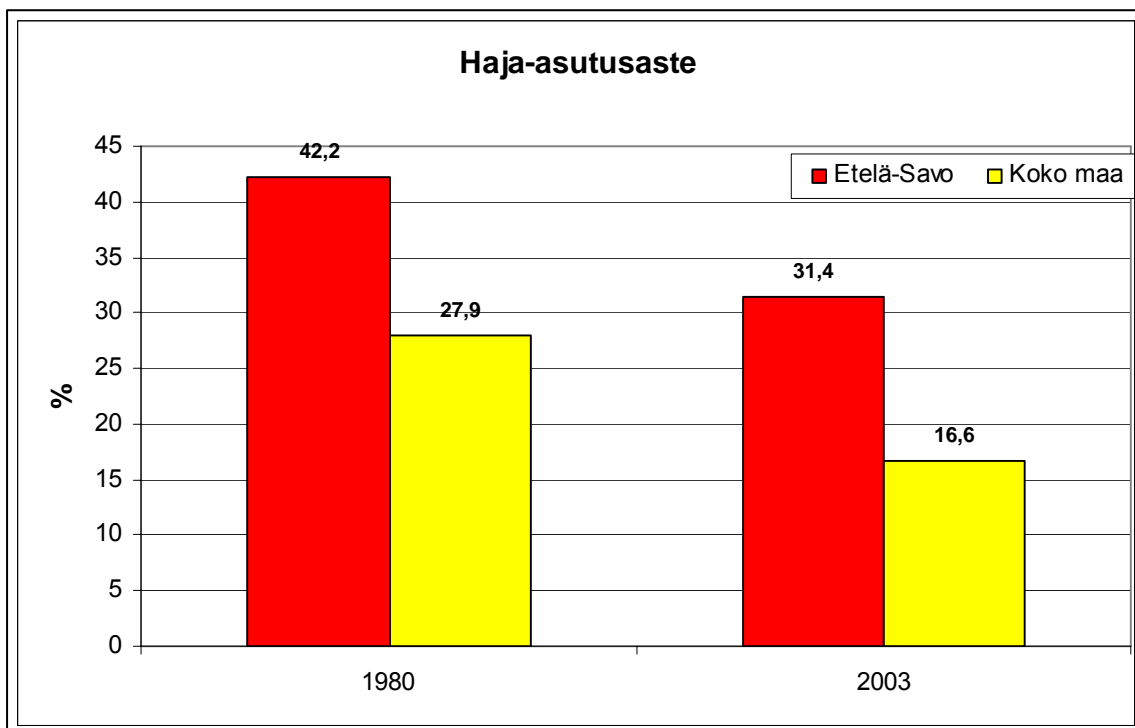
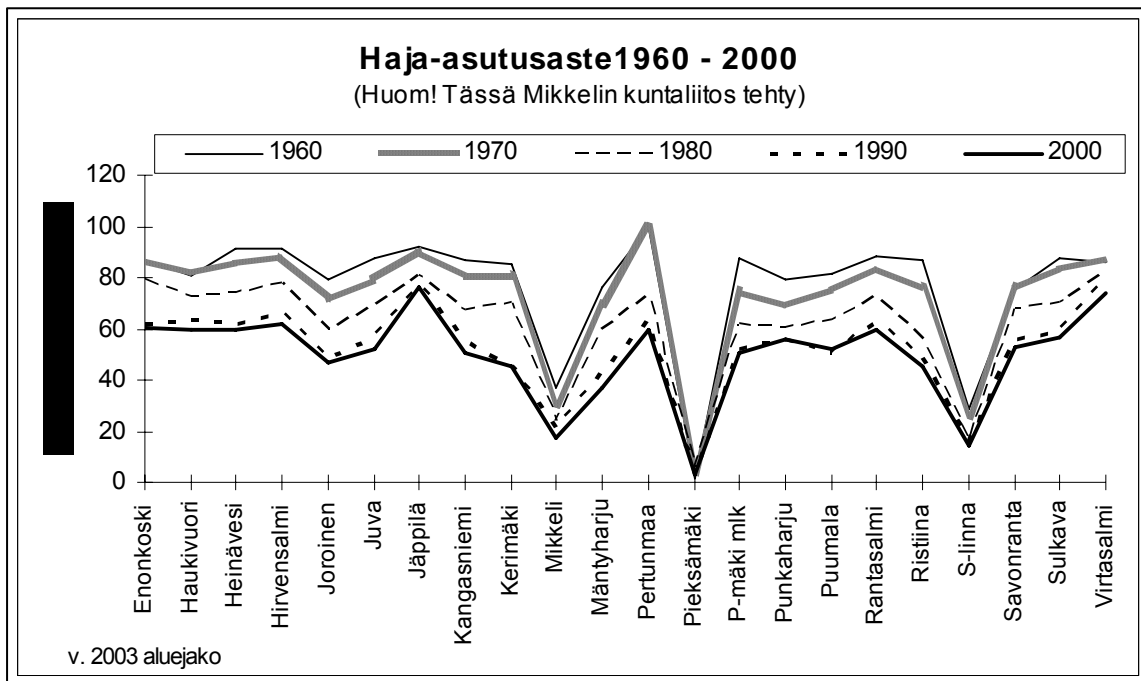
Kokonaismajoituskapasiteetti ja ympärivuotiset vuodepaikat maakunnittain (n=1392)

Alue	Yrityksiä kpl	Ympärivuotinen kapasiteetti (vuodepaikkoja)	(%)	Ympärivuotisia vuodepaikkoja/yritys	kapasiteetti (vuodepaikkoja)	(%)	Vuodepaikkoja yhteensä/yritys	Ympärivuotisten osuus (%)
Uusimaa	34	510	2,3	15	850	2,1	25	6
V-Suomi	125	2169	9,8	17,4	4125	10,1	33	5
Satakunta	27	304	1,4	11,3	586	1,4	21,7	5
Häme	27	730	3,3	27	893	2,2	33,1	8
Pirkanmaa	130	2197	9,9	16,9	3751	9,2	28,9	5
Päijät-Häme	56	857	3,9	15,3	1394	3,4	24,9	6
Kymenlaakso	29	382	1,7	13,2	794	2	27,4	4
Etelä-Karjala	51	490	2,2	9,6	1277	3,1	25	3
Etelä-Savo	150	2044	9,2	13,6	3885	9,6	25,9	5
Pohjois-Savo	121	2123	9,6	17,5	3730	9,2	30,8	5
P-Karjala	77	1097	5	14,2	2248	5,5	29,2	4
Keski-Suomi	188	2315	10,5	12,3	4954	12,2	26,4	4
E-Pohjanmaa	76	1027	4,6	13,5	2057	5,1	27,1	5
Pohjanmaa + K-Pohjanmaa	53	680	3,1	12,8	1498	3,7	28,3	4
P-Pohjanmaa	95	1701	7,7	17,9	3162	7,8	33,3	5
Kainuu	73	1729	7,8	23,7	2563	6,3	35,1	6
Lappi	80	1746	7,9	21,8	2902	7,1	36,3	6
YHT.	1392	22101	100	15,8	40669	100	29,2	5

Liite 10. Kesämökkien määrä Etelä-Savossa

Liite 11. Etelä-Savon haja-asutusaste

Liite 12. Manner-Suomen maaseutuohjelma

Manner-Suomen maaseutuohjelma 2007-2013.
Maaseututyypit Etelä-Savossa; kuntatilanne 31.12.2005

Kaupungit

Mikkeli
Pieksämäki
Savonlinna

Kaupunkien läheinen maaseutu

Kerimäki

Ydinmaaseutu

Joroinen
Ristiina

Harvaanasuttu maaseutu

Enonkoski	Pertunmaa
Haukivuori	Pieksänmaa
Heinävesi	Punkaharju
Hirvensalmi	Puumala
Juva	Rantasalmi
Kangasniemi	Savonranta
Mäntyharju	Sulkava

Liite 13. Mitä kuuluu maaseudulle ohjelma

Etelä-Savossa valmistellaan tulevan ohjelmakauden 2007 – 2013 maaseutuohjelmaa. Valmistelutyöstä vastaa valmistelutyöryhmä, joka edustaa asian- ja paikallistuntemusta.

Maaseutuohjelmatyön esittelemiseksi ja ohjelman työstämiseksi järjestämme MITÄ KUULUU MAASEUDULLE 2013 seminaarin

15.11.2005

Mikkelin Musiikkiopiston auditoriossa, Maaherrankatu 10, Mikkelä

Seminaarin ohjelma

09:30–10:00 Avaus.

Näkökulmia Etelä-Savon maaseudun kehittämiseen ohjelmakaudella 2007–2013, valmistelutyöryhmän puheenjohtaja Heikki Laukkanen

10:00–10:30 Maaseudun yritystoiminnan rahoitus ohjelmakaudella 2007–2013, ylitarkastaja Reijo Martikainen, maa- ja metsätalousministeriö

10:30–11:00 Etelä-Savon alueellisen maaseutuohjelmatyön esittely, yksikön päällikkö Antero Peltola

11:00–11:30 Kahvitarjoilu,

11:30–12:30 Kommenttipuheenvuorot

Marita Mattila, Aarno Puttonen, Aarno Happonen, Anu Mylly

12:30 - 13:00 Keskustelu, puheenjohtaja osastopäällikkö Heikki Luukkanen

13:00 Päätös

TERVETULOA

kuuntelemaan ja keskustelemaan

maaseudun kehittämisestä sekä rahoituksesta

Ennakoilmoittautuminen 9.11. mennessä Etelä-Savon TE-keskukseen

puh. 010 60 24064 Sari Himanen/ sari.himanen@te-keskus.fi tai

puh. 010 60 24066 Ilpo Lehtinen/ ilpo.lehtinen@te-keskus.fi

Tilaisuus on maksuton

Maaseutuseminaari 15.11.2005 Mikkelin musiikkiopiston auditorio

Alanen Juhani	apulaiskaupunginjohtaja, Mikkelä
Aro Marja	TE-keskus
Auvinen Pekka	Juvan kunta
Auvinen Pekka	maaseutulautakunta, Mikkelä
Berg Merja	maaseutusihiteeri, Savonlinna
Eronen Antti	elinkeinoasiamies, Joroinen
Falck Matti	Piällysmies ry
Gynther Anssi	toiminnanjohtaja, Rajupusu Leader ry
Haajanen Eira	Hirvensalmi
Happonen Aarno	Heinävesi
Hausen Henrik	Järvi-Suomen kylät
Himanen Jorma	LSO/HK-ruokatalo
Himanen Sari	TE-keskus
Hyykoski Kimmo	Pieksämäen kaupunki, elinkeinokeskus
Häkkinen Pekka	ProAgria Etelä-Savo
Häkkinen Sari	Mikkelin kaupungin, lomituspalvelut
Hänninen Jaakko	Juvan kunta
Höglund Tuula	Mikkelin ammattikorkeakoulu
Immonen Merja	Kerimäki
Innanen Anne	Rajupusu Leader ry
Järvenpää Kristiina	Mäntyharju
Kaiholä Outi	TE-keskus
Karvinen Paavo	Pieksämäen kaupunki, elinkeinokeskus
Kauppila Seppo	Mikkelin ravirata

Kauppinen Sanna	MTT EKO
Kilpinen Esko	Pertunmaa
Kinnunen Antti	yrittäjä, Juvan kunta
Kinnunen Esko	Metsänomistajien liitto Järvi-Suomi
Kiuru Sanna	Veejjakaja ry
Kivijärvi Pirjo	MTT EKO
Kohonen Anna	hankevetäjä, Etelä-Savon Liikunta ry
Kontinen Otto	Ristiina
Korhonen Hannu	TE-keskus
Korhonen Markku	Palko-hankkeen vetäjä
Koskiranta Inke	projektipäällikkö, Etelä-Savon Liikunta
Kotro Jukka	TE-keskus
Kuitunen Pirjo	PitoAitta
Kurkko Kimmo	Veejjakaja ry
Kuuva (2 hlöä)	Juva
Kuva Jyrki	Etelä-Savon maakuntaliitto
Laitinen Jaakko	Mikkelin ravirata
Laukkanen Heikki	kunnanjohtaja, valmistelutyöryhmän puheenjohtaja, Juva
Lehtinen Ilpo	TE-keskus
Lehtinen Tuula	Kuopion yliopisto, sosiaalityön ja-pedagogiikan laitos
Lempiäinen Kyösti	Mikkelin elinkeinopalvelutoimisto
Leskinen Timo	Metsänomistajien liitto Järvi-Suomi
Leväinen Sirpa	maaseutupäällikkö, Juva
Liikanen Pentti	maaseututsto, Mikkelin
Lipsanen Heino	aluejohtaja, Etelä-Savon Liikunta ry
Luukkanen Heikki	TE-keskus
Martikainen Reijo	ylitarkastaja, MMM
Mattila Marita	Mäntyharju
Mikkonen Kari	maaseututsto, Mikkelin
Mouhu Sakari	Rantasalmi
Muhonen Iikka	Piällysmies ry
Myllys Anu	Pieksänmaa
Mäkinen-Hankamäki Sari	Etelä-Savon elintarvikeosaamiskeskus
Mälkiä Jouko	Piällysmies ry
Mönkkönen Anna-Kaisa	Mikkeli
Naakka Mervi	Mikkelin ammattikorkeakoulu, yrityspalvelut
Neuvonen Anne	Mikkeli
Niskanen Yrjö	Metsäkeskus Etelä-Savo
Nokkonen Maija	TE-keskus
Nykänen-Kurki Päivi	MTT EKO
Näkki Ismo	Suur-Savon 4H-piiri
Ollikainen Eero	Ammattiopisto, Metsäkoulu
Ollikainen Jukka	Etelä-Savon maakuntaliitto
Orava Marita	TE-keskus
Pahkasalo Heikki	ProAgria Etelä-Savo
Parkkinen Pekka	Mikkeli
Partanen Birgitta	Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti
Peltola Antero	TE-keskus
Piispanen Jorma	Ristiinan kunta
Pulkinen Arto	Kangasniemen kunta
Pullianen Juha	TE-keskus
Puttonen Aarno	MTK Etelä-Savo
Rahikainen Kari	TE-keskus
Rantanen Manu	Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti
Rautamäki Hannele	Helsinki
Rusanen Pirjo	puheenjohtaja, Etelä-Savon Liikunta ry
Salo Pirjo	TE-keskus
Savolainen Timo	Pieksämäen kaupunki, elinkeinokeskus
Siitari Keijo	Mikkeli

Siitari Matti
Sillanpää Pekka
Sutinen Ilkka
Suuniittu Yrjö
Tanttu Veikko
Teittinen Pekka
Tillman Harri
Tissari Ritva
Torniainen Juha
Tuhkanen Hanna-Riikka
Tuovinen Olli
Törn Anita
Uusisalava-Gråsten Merja
Vastamäki Leila
Vento Pertti
Vepsäläinen Veli-Pekka
Vilhunen Jorma

Virtanen Alice
Väisänen Hanna-Maija

Palko-hankkeen vetäjä
TE-keskus
Veej'jakaja ry
suunnittelupäällikkö, Mikkeli
Hirvensalmi
Uusyrityskeskus Dynamo, Mikkeli
Rantasalmen kunta, maataloustoimisto
Pieksämäen kaupunki, elinkeinokeskus
Pertunmaa
MTT EKO
Heinävesi
Mikkelin ammattikorkeakoulu, yrityspalvelut
Haukivuori
Hirvensalmi
Etelä-Savon metsäkeskus
SAKKE
TE-keskus
arkkitehti, Etelä-Savon ympäristökeskus
Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti

Alueelliset hankevalintakriteerit:

1. Yleiset valintakriteerit:

- Ohjelmien mukaisuus ja yhteensopivuus
 - hanke on Manner-Suomen maaseutuohjelman ja Etelä-Savon alueellisen maaseutuohjelman 2007 - 2013 mukainen
 - hanke tukee mahdollisesti myös muiden alueella toteutettavien kehittämisohjelmien strategioita, tavoitteita ja painopisteitä
 - hankkeessa ei tehdä päällekkäistä työtä muiden hankkeiden kanssa
 - hanke kuuluu osana, tai edistää muuten, laajempaa alueellista kehittämistavoitetta ja rahastojen välistä yhteistyötä
- Toteutettavuus
 - toteuttajataholla oltava edellytykset hankkeen menestykselliseen läpiviemiseen
 - toimintatavat ja -menetelmät sekä resurssit ovat kehittämishaasteeseen nähden oikein valitut
- Vaikuttavuus
 - tuottaa pysyvää lisäarvoa – hankkeella on vaikuttavuutta loppumisen jälkeenkin
 - tukee yritysten kasvua, kannattavuuden ja tuottavuuden kehittämistä sekä kilpailukykyä ja markkinoiden laajentamista
 - edistää innovaatioiden syntymistä ja hyödyntämistä sekä uuden teknologian käyttöönottoa
 - edistää yhteistyötä ja verkostoitumista
 - synnyttää uutta yritystoimintaa
 - luo uusia työpaikkoja
- Taloudellisuus/tehokkuus
 - toteutustavaltaan taloudellinen ja kustannustehokas
 - kustannusarvio realistinen ja kustannusjaottelu riittävän tarkka
- Edistää maakunnan tasapainoista kehitystä
 - toimenpiteet kohdistuvat erityisesti harvaan asutun ja ydinmaaseudun kehittämishaasteiden ratkaisemiseen
- Horisontaaliset kriteerit
 - kestävän kehityksen mukainen
 - tasa-arvoa edistävä (nuoret ja naiset erityisesti)
 - edistää kansainvälistymistä

Poissulkevia kriteerejä:

Toimenpiteitä ei tueta, mikäli ne:

- vääristävät markkinaehtoista kilpailua
- ovat yrityksen ja/tai muun toimijan tavanomaista toimintaa
- ovat korvausinvestointeja ilman merkittävää laajennusta tai teknologian tason tai tuottavuuden nostamista

2. Toimenpidetason täydentävät valintakriteerit:

Maatalous:

- edistää kannattavuuden ja tuottavuuden kehitystä sekä jatkuvuutta ja sukupolvenvaihdoksia
- tukee uusien tuotannonalojen kehittymistä ja tuotannon uudelleen suuntaamista kasvaville sektoreille (mm. energia jne.)
- kehittää liiketoimintaosaamista ja edistää työssä jaksamista
- liittyy arvoketjujen kokonaiskehittämiseen

Metsätalous:

- edistää puuvarojen täysimääräistä ja kestäväää käyttöä

- lisää muiden kuin puun tuottoon perustuvien luonnontuotteiden ja –arvojen käyttöä
- edistää puuenergian käyttöä

Elintarviketuotanto ja luonnontuotteet:

- edistää uusien tuotteiden, liiketoimintaosaamisen ja markkinoinnin kehittämistä
- lisää yhteistyötä ja verkostoitumista
- edistää luonnontuotteiden käyttöä sekä jalostusarvon lisäämistä ja tuotekehitystä

Maaseutualueiden elämänlaatu:

- synnyttää ja kehittää maaseudun oloihin soveltuvia palvelukonsepteja
- lisää yhteisöllisyyttä ja aktivoi maaseudun asukkaita kehittämistoimintaan
- luo edellytyksiä infran säilymiselle ja kehittymiselle (pääsääntöisesti ei kuitenkaan varsinaiset investoinnit)
- lisää maaseudun houkuttelevuutta asuin ja -työympäristönä sekä edistää etätöiden yleistymistä

Elinkeinotoiminnan monipuolistaminen:

- edistää yritystoiminnan syntyä ja laajenemista potentiaalisilla kasvualoilla
- tukee yritysten liiketoimintaosaamisen kehittämistä, tuotekehitystä ja markkinointia
- kehittää erikoistuvien yritysten verkostoja ja toimialakeskittymien syntyä ja kehittämistä

Matkailu:

- edistää majoitustilojen käyttöasteen lisäämistä ja ympärivuotista käyttöä sekä laatutason nostamista
- edistää ohjelmapalvelujen kehittämistä ja lisääntymistä
- tukee yrittäjien ja muiden toimijoiden verkostoitumista ja yhteistyön lisäämistä
- edistää erityisesti kansainvälistymistä, markkinointia, uusien tuotteiden kehittämistä ja liiketoimintaosaamista

Hoiva- ja sosiaalialan palvelut:

- pääpaino lisääntyvässä palvelukysynnässä (ei julkisen palvelutuotannon korvaaminen)
- uusien liiketoimintamallien kehittäminen
- palvelujen tuottaminen ja markkinointi maakunnan ulkopuolelle

Puun jalostus:

- lisää puun käyttöä ja jalostusarvoa
- kehittää toimialan kannattavuutta ja tuottavuutta
- lisää uusien tuotteiden kehittäminen

Uusiutuvan energian tuotanto:

- kehittää raaka-ainetuotannon logistiikkaa
- lisää lämpöyrittäjyyttä ja puun käyttöä energian lähteenä
- palvelu- ja markkinointikonseptien kehittäminen
- lisää biomassan käyttöä energian lähteenä

Osaaminen ja osaamisrakenteet:

- erityisesti liiketoimintaosaamisen, markkinoinnin ja tuotekehityksen edistäminen yhdistettynä tuotannolliseen kehittämiseen
- osaamiskeskittymien syntyä edistäminen maaseudulle
- osaamiskeskusten ja muiden osaamisrakenteiden parempi hyödyntäminen

Innovaatioiden edistäminen:

- edistää eri toimialojen rajapinnoilla syntyviä innovaatioita ja uusia tuotteita
- tukee innovaatiotoiminnalle suotuisan toimintaympäristön kehittämistä ja verkostoitumista
- edistää olemassa olevien innovaatorakenteiden hyödyntämistä ja integroitumista kansalliseen innovaatiopolitiikkaan

LIITE 15. Tukimuodot ja tasot

Kuvaus ohjelman alueellisten ja paikallisten toimien toteuttamisessa käytössä olevista tukimuodoista

1. Tuki yrityksille

1.1. Yrityksen investointituki

Tarkemmat säännökset investointituella tuettavasta toiminnasta, myöntämisedellytyksistä ja hyväksyttävistä kustannuksista on annettu valtioneuvoston asetuksessa maaseudun yritystoiminnan tukemisesta (632/2007) sekä maaseutuviraston antamissa hallinnollisissa ohjeissa.

Hyödynsaajat:

Maaseudun mikroyritykset toimintalinjan 1 toimenpiteessä 123 sekä toimintalinjan 3 elinkeinojen kehittämisen toimenpiteet 311 ja 312. Pk-yritykset toimenpiteessä 123.

Tuen sisältö:

Yksittäisen yrityksen investointien tuki, jota voidaan myöntää yritystoiminnassa tarpeelliseen investointiin, jolla on olennaista merkitystä yritystoiminnan käynnistymiseen, laajentumiseen tai yrityksen mahdollisuuteen jatkaa toimintaansa markkinaolosuhteiden muutosten johdosta.

Investointituki tulee suunnata sellaisiin suunnitelmallisiin hankkeisiin, joilla arvioidaan olevan merkittävä vaikutus Etelä-Savossa uuden yritystoiminnan syntymiseen, olemassa olevan yritystoiminnan monipuolistamiseen ja vahvistamiseen sekä työllisyyden parantamiseen. Tuen myöntämistä puoltavina tekijöinä pidetään myönteisiä vaikutuksia tasa-arvoon, ympäristöön, uusiutuvan energian käyttöön tai olemassa olevan yhdyskuntarakenteen käyttöön. Tuen myöntäminen ei saa heikentää muiden toimivien yritysten toimintaedellytyksiä.

Tuensaaja:

Maatila, maaseudun mikroyritys, luonnollinen henkilö elinkeinon harjoittajana (kuten toiminimi), avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö tai osuuskunta. Toimenpiteessä 123 myös maataloustuotteen ensiasteen jalostusta (annex I –jalostusta) harjoittava pk-yritys.

Tuen kohteet:

Investointitukea voidaan myöntää kone- ja laitehankintoihin sekä rakentamiseen. Maanhankintaa voidaan tukea ainoastaan rakennuksen ja sen maapohjan hankinnan yhteydessä. Maapohjan osuus ei saa ylittää 10 prosenttia koko kiinteistön hankintahinnasta.

Tukimuoto:

Avustus. Enimmäistukitaso Etelä-Savossa on mikroyrityksillä 35 % ja pk-yrityksillä 25 % (maataloustuotteen ensiasteen jalostajat). Investointikohteeseen ei saa myöntää rahoitusta useammasta EU-ohjelmasta. Tästä johtuen maaseuturahaston osarahoittamaa avustusta ei voi myöntää investointiin, johon on myönnetty EAKR-osarahoitettua Finnveran korkotukilainaa.

Toteuttamisalue:

Etelä-Savon TE-keskuksen toiminta-alue (Etelä-Savon maakunta), lukuun ottamatta Mikkelin, Savonlinnan ja Pieksämäen kaupunkien keskustaajamia. Rajauskartat ovat Etelä-Savon TE-keskuksen internet-sivuilla kohdassa ”Maaseudun kehittäminen”. Aluerajaus ei koske maataloustuotteen ensiasteen jalostusta tai markkinointia harjoittavia yrityksiä. Niille voidaan myöntää maaseuturahaston osarahoittamaa tukea, vaikka ne sijaitisivat kaupunkien keskustaajamissa.

Tuen enimmäismäärä:

200 000 euroa de minimis-tukena kolmen verovuoden aikana. Maatalouden ensiasteen jalostusta koskevissa investoinneissa tukea voidaan kuitenkin myöntää enintään 500 000 euroa investointia kohden. Leader-toimintatavan mukaisissa hankkeissa on lisäksi 150 000 euron tukikatto/hanke.

Huomioita ja yhteensovitus:

Tukea myönnetään vain sellaisille yrityksille, jotka voivat osoittaa taloudellisen elinkelpoisuutensa, eivät ole vaikeuksissa olevia yrityksiä. Investointituen myöntäminen edellyttää, että tuen kohteena olevien tuotteiden tavanomaisten markkinoiden olemassaolo voidaan osoittaa.

Tukea ei saa myöntää annex I -alalla yli tuotantotuotteiden valmistuskapasiteettia kasvattaviin hankkeisiin. Yli tuotantotuotteilla tarkoitetaan sellaisia tavanomaisia tuotteita, joille ei voida osoittaa markkinoilla lisääntyvää kysyntää.

1.2 Yrityksen tai yritysryhmän kehittämistuki

Tarkemmat säännökset investointituella tuettavasta toiminnasta, myöntämisedellytyksistä ja hyväksyttävistä kustannuksista on annettu valtioneuvoston asetuksessa maaseudun yritystoiminnan tukemisesta (632/2007) sekä maaseutuviraston antamissa hallinnollisissa ohjeissa.

Hyödynsaajat:

Maaseudun mikroyritykset toimintalinjan 1 toimenpiteissä 123 ja 124 (yritysryhmä) sekä toimintalinjan 3 elinkeinojen kehittämisen toimenpiteet 311 ja 312. Myös Pk-yritykset toimenpiteessä 123. Yritysryhmän kehittämistukea voidaan myöntää toimintaryhmien ohjelmissa myös toimenpiteessä 421.

Tuen sisältö:

Yksittäisen yrityksen tai yritysryhmän kehittämistuki. Tuettavalla kehittämishankkeella tarkoitetaan määräraikaista kehittämistoimintaa, josta on laadittu suunnitelma.

Tuensaaja:

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2007 – 2013 mukaan tukikelpoinen maatila, maaseudun mikroyritys, luonnollinen henkilö elinkeinon harjoittajana (kuten toiminimi), avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö tai osuuskunta. Toimenpiteessä 123 myös annex I jalostusta harjoittava pk-yritys. Yritysryhmän kehittämistukea voi saada em. yrityksistä muodostettu yritysryhmä.

Tuen kohteet:

Kehittämistukea voidaan myöntää yrityksen/yritysryhmän esittämän suunnitelman mukaisesti rajattuun kehittämishankkeeseen. Tukea voidaan myöntää sellaiseen asiantuntija-apuun tai koulutukseen, joka hankitaan yrityksen ulkopuolelta ja jonka avulla yritys voi suunnitella toimintansa tehostamista, laajentamista tai uudelleen suuntaamista, etsiä uusia markkinoita, parantaa tuotteiden ja palvelujen laatua, kehittää uusia tuotteita ja palveluja tai muuten parantaa liiketoimintaansa. Tukea voidaan lisäksi myöntää kehittämistyöstä yrityksessä aiheutuviin ylimääräisiin kustannuksiin.

Tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittämishankkeisiin voidaan myöntää kehittämistukea vain kun kyseessä on kilpailua edeltävä kehittämistoiminta, joka eroaa perustutkimuksesta ja teollisesta tutkimuksesta. Tässä tarkoitettu kilpailua edeltävän kehittämistoiminnan, perustutkimuksen ja teollisen tutkimuksen määritelmät ovat komission tutkimus- ja kehitysohjon myönnettävälle valtion tuelle asettamien puitteiden (96/C 45/06) liitteessä 1. Kyseisiä puitteita on noudatettava kehittämistukea myönnettäessä.

Tukikelpoiset kustannukset:

- palkka-, palkkio- ja asiantuntijakustannukset.
- ulkopuolisten palveluiden ja asiantuntijoiden käytöstä aiheutuvat menot, ostettu tutkimustieto, tekninen tietämys ja patentit
- kone- ja laitehankinnoista tai niiden vuokrauksesta aiheutuvat menot (ei tuotantotoimintaan käytettäviä koneita)
- raaka-aine- ja puolivalmistehankinnoista aiheutuvat menot
- palkka-, matka- ja majoituskustannuksista aiheutuvat menot
- ostopalvelut

Tukimuoto:

Avustus. Yksittäisen yrityksen saaman kehittämistuen enimmäismäärä Etelä-Savossa on 50 % hyväksyttävistä kustannuksista. Mikäli kyseessä on kuitenkin yrityksen aloittamista koskevan enintään 1 500 euron määrällisen neuvonta- tai muun vastaavan asiantuntijapalvelun hankkimisesta, tukea voidaan myöntää 90 % hyväksyttävistä kustannuksista.

Mikäli yritysryhmän kehittämistuen hakija on kehittämisyritys eikä jokin yritysryhmässä mukana oleva yritys, kehittämistukea voidaan myöntää yritysryhmän kehittämiseen enintään 75 % hyväksyttävistä kustannuksista.

Maataloustuotteiden ensiasteen jalostusta tai markkinointia harjoittavalle yritykselle tai pienimuotoista mekaanista puunjalostusta taikka pelto- ja metsäbiomassan hyödyntämiseen perustuvaa energiatuotteiden tuotantoa harjoittavalle mikroyritykselle tai niistä muodostettavalle yritysryhmälle voidaan kehittämistukea myöntää enintään 40 % hyväksyttävistä kustannuksista..

Toteuttamisalue:

Etelä-Savon TE-keskuksen toiminta-alue (Etelä-Savon maakunta), lukuun ottamatta Mikkelin, Savonlinnan ja Pieksämäen kaupunkien keskustaajamia. Rajauskartat ovat Etelä-Savon TE-keskuksen internet-sivuilla koh-

dassa ”Maaseudun kehittäminen”. Aluerajaus ei koske maataloustuotteen ensiasteen jalostusta tai markkinointia harjoittavia yrityksiä. Niille voidaan myöntää maaseuturahaston osarahoittamaa tukea, vaikka ne sijaitsisivat kaupunkien keskustaajamissa.

Tuen enimmäismäärä:

200 000 euroa de minimis-tukena kolmen verovuoden aikana. Leader-toimintatavan mukaisissa hankkeissa on lisäksi 150 000 euron tukikatto/hanke.

1.3 Yritystoiminnan käynnistystuki

Hyödynsaajat:

Maaseudun mikroyritykset ja alueen elinkeinotoiminta toimintalinjan 3 elinkeinojen kehittämisen toimenpiteissä 311 ja 312.

Tuen sisältö:

Tukea voidaan maksaa maatalousyritykselle, jos se aloittaa toiminnan laajentamisen maatalouden ulkopuolelle. Tukea voidaan myös myöntää mikroyritykselle toiminnan aloittamiseen tai laajentamiseen..

Tukea voidaan myöntää yritykseen tuen avulla palkattavan ensimmäisen työntekijän työsuhteen alkamisajan-kohtaa seuraavan enintään kahden vuoden pituiselta ajanjaksolta aiheutuviin palkkakustannuksiin ja lomaraan.

Tuensaaja:

Maatila, maaseudun mikroyritys, luonnollinen henkilö elinkeinon harjoittajana (kuten toiminimi), avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö tai osuuskunta.

Tuen kohteet:

Tukikelpoisia työntekijän palkkakustannuksia ovat kohtuulliset ennakonpidätyksenalaiset rahana suoritettavat palkkakustannukset. Kohtuullisuutta arvioitaessa voidaan palkkaa verrata vastaavasta työstä samalla alalla sellaisille henkilöille maksettuihin palkkoihin, joiden pätevyys pääosin vastaa tuen avulla palkattavan pätevyyttä.

Tuen ulkopuolelle jäävät kustannukset:

Käynnistystuen piiriin ei hyväksytä hankkeen toteuttamiseen (esim. toimitilojen rakentamiseen) kohdistuvia yrityksen omia palkkamenoja.

Käynnistystukea ei myönnetä Manner-Suomen maaseutuohjelman 2007 – 2013 toimintalinjaan 1 kuuluville yrityksille..

Tukimuoto:

Avustus. Tukea voidaan myöntää enintään 50 % hyväksyttävistä kustannuksista ja se myönnetään de minimis-tukena.

Toteuttamisalue:

Etelä-Savon TE-keskuksen toiminta-alue (Etelä-Savon maakunta), lukuun ottamatta Mikkelin, Savonlinnan ja Pieksämäen kaupunkien keskustaajamia. Rajauskartat ovat Etelä-Savon TE-keskuksen internet-sivuilla kohdassa ”Maaseudun kehittäminen”.

Tukitaso:

Enimmäistukitaso on 50 % hyväksyttävistä menoista de-minimis-tukena. Yritys voi saada enintään 200 000 euroa de minimis-tukea kolmen verovuoden aikana.

Tuen kesto:

Enintään 2 vuotta.

Tuen alaraja:

Tukea voidaan myöntää vain vähintään 6 kuukauden ajalta määräytyviin ennakonpidätyksen alaisiin palkkasuorituksiin perustuen.

2. Kehittämishankkeet

2.1. Elinkeinojen kehittämishanke

Hyödynsaajat:

Kohdealueen ja kohdetoimialan kaikki maaseudun mikroyritykset ovat edunsaajia erikseen luettelematta toimintalinjan 1 toimenpiteissä 111.2 ja 124 sekä toimintalinjan 3 elinkeinojen kehittämisen toimenpiteissä 311, 312, 313, 321, 331 ja 421.

Tuen sisältö:

Yritystoiminnan kasvumahdollisuuksien luomiseen (esimerkiksi toimialan laajaan markkinointiin ja markkinoiden etsimiseen) ja alueellisten toimialaohjelmien toteuttamiseen. Kehittämishankkeella tarkoitetaan määrärahaista ohjelman mukaista kehittämistoimintaa, josta on laadittu suunnitelma ja johon osallistuu yksi tai useampi tukikelpoista luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä.

Tuensaaja:

Kunta, kuntayhtymä tai niiden laitos, yhtiö tai säätiö. Valtion virasto tai laitos, seurakunta tai seurakuntayhtymä, muu julkisoikeudellinen yhteisö tai säätiö. Kehittämissyhtiö. Yksityisoikeudellinen yhteisö (pl. yritykset ja luonnolliset henkilöt) ja säätiö. Tukea voidaan myöntää yhdistykselle vain, jos se on rekisteröity. Organisaation tulee olla kykenevä organisoimaan ja hallinnoimaan hanketta.

Tuen kohteet:

Tukea voidaan myöntää elinkeinotoimintaa koskevaan kehittämishankkeeseen, joka koskee maaseudun elinkeinotoiminnan palveluiden suunnittelua, kehittämistä ja toteuttamista. Tukea voidaan myöntää myös kehittämishankkeeseen, jonka tavoitteena on maaseudun elinkeinotoimintaa yleisesti hyödyttävä kehittäminen mukaan lukien kehittämishankkeen tuloksista tiedottaminen. Se on avoin kaikille osallistujille ja sen tulokset ovat julkisia. Tukea ei myönnetä sellaiseen hankkeeseen, josta saatava hyöty rajoittuisi alueellisesti tai toimialan perusteella yhteen tai harvaan ennalta tiedossa olevaan tai tietyllä toimialalla tunnettuun yritykseen tai tällaisten yritysten ryhmään.

- kohtuulliset palkka- tai palkkiokustannukset, jotka aiheutuvat selvitys- ja suunnittelutyöstä tai kehittämishankkeen toteuttamista varten palkatusta työntekijästä tai asiantuntijasta
- sellaiset ylimääräiset toimintamenot, jotka ovat aiheutuneet yhteisön käyttö- tai vaihto-omaisuuden käyttämisestä taikka vastaavan palvelun hankkimisesta selvitys- ja suunnittelutyön tekemiseen tai kehittämishankkeen toteuttamiseen taikka kehittämishanketta varten tehdyistä matkoista;
- ulkomaan matkat ovat hyväksyttäviä vain toimintaryhmän kansainvälisissä hankkeissa sekä silloin, kun kehittämishankkeen sisältö sitä edellyttää tai siihen on muu erityisen painava syy. Ulkomaanmatkan tulee sisältyä hankesuunnitelmaan ja kustannusarvioon.

Tukea ei saa myöntää mikäli tuki sisältäisi valtiontukea eli:

- tuen avulla kehitetään hyödykettä tai palvelua, joka on välittömästi tai vähäisin lisätoimin hyödynnettävissä yrityksen, tietyn yritysryhmän tai yksinomaan tietyn toimialan yritystoiminnassa korvauksetta tai käypää korvausta alemmalla hinnalla.
- kehittämishankkeen pääasiallinen tavoite on poistaa yrityksiltä tavanomaisia yrityksen kehittämiseen tai tuotekehitykseen liittyviä kustannuksia
- tuen saaja harjoittaa säännöllistä taloudellista toimintaa, josta se ei peri asiakkaaltaan käypää korvausta ja kehittämishankkeen tarkoituksena on korvata tällaisen toiminnan kustannuksia
- tuen saaja on sellainen taloudellista toimintaa harjoittava julkinen yhteisö, jonka taloudellista toimintaa ja muuta toimintaa ei ole erotettu

Tukimuoto ja tukitaso:

Tukimuoto on avustus. Julkisen rahoituksen osuus voi olla enintään 90 % hyväksyttävistä kustannuksista.

Julkisen rahoituksen osuus voi olla 100 % hyväksyttävistä kustannuksista, jos kyseessä on:

- alueiden välisten (vähintään kahden TE-keskuksen alueen) hankkeiden esiselvitys, toteutettavuustutkimus tai toteuttaminen
- vähintään kahta toimintaryhmää koskevan hankkeen esiselvitys, toteutettavuustutkimus tai toteuttaminen
- kansainvälinen hanke (toimintaryhmät)
- kehittämishanke, joka selvittää, arvioi ja yhteen sovittaa maatalouden yleisiä toimiala- tai tuotantosuuntakohtaisia ja aluekohtaisia toimintaedellytyksiä.

Leader-toimintaryhmän puoltamaan hankkeeseen voidaan myöntää enintään 150 000 euroa julkista rahoitusta.

Tuen myöntämiseen ja maksamiseen liittyvät tarkemmat ohjeet hyväksyttävistä kustannuksista sekä muista menettelytavoista on kuvattu laissa maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista (1443/2006) sekä sitä tarkentavissa valtioneuvoston asetuksessa (829/2007) ja maaseutuviraston ohjeissa..

2.2 Yleishyödyllinen kehittämishanke

Hyödynsaajat:

Maaseudun asukkaat, yritykset, yhdistykset ja muut toimijat toimintalinjan 3 toimenpiteissä 321, 322 ja 323 sekä toimintalinjan 4 toimenpiteessä 421.

Tuen sisältö:

Tukea yleishyödylliseen kehittämishankkeeseen voidaan myöntää:

- maaseudun asukkaiden palveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen
- kylien kehittämissuunnitelmien laatimiseen ja toteuttamiseen
- kylän tai paikallisyhteisön vetovoimaisuuden ja toiminnallisuuden edistämiseen ja toimintaan, jonka tarkoituksena on saada alueelle uusia asukkaita, sekä näissä tehtävissä tarvittavien valmiuksien hankintaan
- maaseudun ympäristön viihtyvyyden parantamiseen
- maaseudun kulttuuriperinnön säilyttämiseen, kehittämiseen ja hyödyntämiseen
- paikallisten suunnitelmien mukaisten kansainvälisten hankkeiden suunnitteluun ja toteuttamiseen
- maaseudun rakennetun ympäristön ja maisemanhoitoa koskevien suunnitelmien laatimiseen ja toteuttamiseen
- muuhun edellisissä kohdissa mainittuihin toimiin verrattavaan toimintaan, jolla palvellaan kylän tai sen osan asukkaiden yleistä hyvinvointia

Tukea ei saa myöntää sellaiseen toimintaan, joka kuuluu julkisyhteisön lakisääteisen pakollisen perustehtävän hoitamiseen. Sellaiseen julkisyhteisön harkinnanvaraiseen toimintaan, jonka perusteista säädetään lailla, voidaan myöntää tukea vain erittäin perustellusta syystä.

Tuensaaja:

Kunta, kuntayhtymä tai niiden laitos, yhtiö tai säätiö. Valtion virasto tai laitos, seurakunta tai seurakuntayhtymä, muu julkisoikeudellinen yhteisö tai säätiö. Kehittämissyhtiö.

Yksityisoikeudellinen yhteisö (pl. yritykset ja luonnolliset henkilöt) ja säätiö. Tukea voidaan myöntää yhdistykselle vain, jos se on rekisteröity. Yksittäinen henkilö tai yritys ei voi olla tuensaajana.

Tuen myöntämisen edellytyksenä on, että tuettava kehittämistoiminta liittyy olennaisesti tuen hakijan tehtäviin tai toiminta-ajatuksen. Tuen hakijalla tulee olla riittävä kokemus ja ammattitaito sekä taloudelliset edellytykset kehittämishankkeen asianmukaiseen toteuttamiseen.

Tuen kohteet:

- kohtuulliset palkka- tai palkkiokustannukset, jotka aiheutuvat selvitys- ja suunnittelutyöstä tai kehittämishankkeen toteuttamista varten palkatusta työntekijästä tai asiantuntijasta
- sellaiset ylimääräiset toimintamenot, jotka ovat aiheutuneet yhteisön käyttö- tai vaihto-omaisuuden käyttämisestä taikka vastaavan palvelun hankkimisesta selvitys- ja suunnittelutyön tekemiseen tai kehittämishankkeen toteuttamiseen taikka kehittämishanketta varten tehdyistä matkoista;
- ulkomaan matkat ovat hyväksyttäviä vain toimintaryhmän kansainvälisissä hankkeissa sekä silloin, kun kehittämishankkeen sisältö sitä edellyttää tai siihen on muu erityisen painava syy. Ulkomaanmatkan tulee sisältyä hankesuunnitelmaan ja kustannusarvioon.

Tukea ei saa myöntää mikäli tuki sisältäisi valtiontukea eli:

- tuen avulla kehitetään hyödykettä tai palvelua, joka on välittömästi tai vähäisin lisätoimin hyödynnettävissä yrityksen, tietyn yritysryhmän tai yksinomaan tietyn toimialan yritystoiminnassa korvauksetta tai käypää korvausta alemmalla hinnalla.
- kehittämishankkeen pääasiallinen tavoite on poistaa yrityksiltä tavanomaisia yrityksen kehittämiseen tai tuotekehitykseen liittyviä kustannuksia
- tuen saaja harjoittaa säännöllistä taloudellista toimintaa, josta se ei peri asiakkaaltaan käypää korvausta ja kehittämishankkeen tarkoituksena on korvata tällaisen toiminnan kustannuksia
- tuen saaja on sellainen taloudellista toimintaa harjoittava julkinen yhteisö, jonka taloudellista toimintaa ja muuta toimintaa ei ole erotettu

Tukimuoto ja tukitaso:

Tukimuoto on avustus. Julkisen rahoituksen osuus voi olla enintään 90 % hyväksyttävistä kustannuksista.

Julkisen rahoituksen osuus voi olla 100 % hyväksyttävistä kustannuksista, jos kyseessä on:

alueiden välisten (vähintään kahden TE-keskuksen alueen) hankkeiden esiselvitys, toteutettavuustutkimus tai toteuttaminen

vähintään kahta toimintaryhmää koskevan hankkeen esiselvitys, toteutettavuustutkimus tai toteuttaminen kansainvälinen hanke (toimintaryhmät)

kehittämishanke, joka selvittää, arvioi ja yhteen sovittaa maatalouden yleisiä toimiala- tai tuotantosuuntakohdaisia ja aluekohtaisia toimintaedellytyksiä.

Leader-toimintaryhmän puoltamaan hankkeeseen voidaan myöntää enintään 150 000 euroa julkista rahoitusta.

Tuen myöntämiseen ja maksamiseen liittyvät tarkemmat ohjeet hyväksyttävistä kustannuksista sekä muista menettelytavoista on kuvattu laissa maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista (1443/2006) sekä sitä tarkentavissa valtioneuvoston asetuksessa (829/2007) ja maaseutuviraston ohjeissa.

2.3 Koulutushanke

Hyödynsaajat:

Vaihtelee toimenpiteittäin. Katso kehittämissuunnitelman toimenpiteet 111.1, 111.3, 331 ja 421.

Tuen sisältö:

Maa- ja metsätalousyrittäjien sekä elintarvikeyrittäjien koulutus (toimenpiteen 111 alatoimenpiteet 111.1 ja 111.3):

Tukea voidaan myöntää sellaiseen koulutushankkeeseen, josta säädetään EY:n maaseudun kehittämissäätöasetuksen 20 artiklan a kohdan i alakohdassa ja joka koskee maa- ja metsätalouselinkeinoilla tai elintarvikelinkeinoilla toimiville henkilöille tarjottavaa ammatillista koulutusta. Yli puolet koulutuksesta on toteutettava muualla kuin koulutukseen osallistuvien tiloilla tai kiinteistöissä.

Koulutushankkeena annettava muu koulutus (toimenpiteet 331 ja 421)

Tukea voidaan myöntää sellaiseen koulutushankkeeseen, joka koskee:

- sellaista ammatillista jatko- tai täydennyskoulutusta, joka antaa yleisiä valmiuksia ammatissa tai elinkeinossa toimimiseen ja jonka tavoitteena on maaseutuelinkeinojen monipuolistaminen sekä asiantuntijapalveluiden kehittäminen
- maaseudun asukkaiden ammattiosaamisen lisäämistä, maaseudun asukkaiden toiminta- ja valmiuksien kehittämistä ja yhteistyövalmiuksien lisäämistä
- osaamisen lisäämistä ympäristöön ja energiaan liittyvissä asioissa
- kansainvälisessä toiminnassa tarvittavien valmiuksien hankkimista ja kansainvälisenä yhteistyönä annettavaa koulutusta.

Muuhun koulutukseen myönnettävän tuen yhteydessä on huomioitava, että koulutushankkeena, jonka tukeminen ei sisällä valtiontukea, pidetään vain sellaista julkisyhteisön, yleishyödyllisen yhteisön tai kaupallisesti toimivan yhteisön järjestämää koulutusta, joka ei ole EY:n perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta koulutukseen annetun komission asetuksen (EY) 68/2001 2 artiklan d tai e kohdassa tarkoitettua koulutusta.

Tukea voidaan myöntää sellaiseen koulutukseen, joka vastaa yhteensä vähintään 20:n kestoaltaan vähintään 45 minuutin oppitunnin koulutusjaksoa. Koulutus voidaan antaa yhdessä tai useammassa jaksossa. Tuettu opintokokonaisuus voi yhteensä käsittää enintään opintokokonaisuuden, joka vastaa 30 opintoviikkoa, 45 opintopistettä tai niiden laajuutta vastaavaa opintomäärää.

Tukea voidaan myöntää sellaiseen koulutukseen, joka täydentää käytännön kokemusta ja säännönmukaista oppivelvollisuuden perustavaa koulutusta, keskiasteen tutkinto tai yliopisto- tai korkeakoulututkintoa kuulumatta osana perus- tai jatkokoulutustutkintoon.

Koulutushankkeena voidaan myöntää tukea myös sellaiseen toimintaan, jossa välitetään tietoa yrittäjille uusista tuotanto-, markkinointi-, palvelu- tai muista liiketoiminnan olennaisista parantamista koskevista menetelmistä (tiedonvälitys).

Tuensaaja:

Kunta, kuntayhtymä tai niiden laitos, yhtiö tai säätiö. Valtion virasto tai laitos, seurakunta tai seurakuntayhtymä, muu julkisoikeudellinen yhteisö tai säätiö. Yksityisoikeudellinen yhteisö tai säätiö. Yksittäinen henkilö ei voi olla tuen saajana.

Tuen myöntämisen edellytyksenä on, että tuen saajalla, tai jos koulutushankkeen toteuttaa muu taho, kuin tuen saaja, toteuttajalla on koulutushankkeen laatuun ja laajuuteen nähden ammattitaitoinen kouluttaja tai tiedonvälitystä koskevassa hankkeessa hankkeen laatuun nähden ammattitaitoinen toteuttaja.

Tuen kohteet:

Koulutuksen järjestämisestä aiheutuvat materiaalikustannukset sekä tilavuokrat ja koulutuksen järjestäjän kohtuulliset palkka- tai palkkiokustannukset ja matkakustannukset.

Koulutushankkeeseen sisältyvät luontoissuoritukset eivät ole hyväksyttäviä kustannuksia eikä niitä oteta huomioon yksityisenä rahoituksena.

Tukimuoto ja tukitaso:

Avustus. Julkinen tuki on enintään 90 % hankkeen tukikelpoisista kustannuksista. Tuki voi olla 100 % yleistä tiedonvälitystä koskevilla koulutushankkeilla (jos se ei muodostu valtiontueksi).

Leader -toimintatavan mukaisissa hankkeissa julkista tukea voidaan myöntää enintään 150 000 euroa.

2.4 Yleishyödylliset investoinnit

Hyödynsaajat:

Maaseudun asukkaat, yritykset, yhteisöt ja muut toimijat. Toimenpiteet 313, 321, 322, 323 ja 421.

Tuen sisältö:

Investointihanketta voidaan tukea vain, jos siitä saatava hyöty ohjautuu tarkoituksenmukaisella tavalla alueen asukkaille ja muille toimijoille. Kohteena voivat olla yleishyödylliset, laajasti alueen asukkaita hyödyttävät investoinnit kuten yleiset kokoontumistilat ja muu lähi-infrastruktuuri sekä vähäisessä määrin reitistöjen kunnostaminen.

Tuensaaja:

Kunta, kuntayhtymä tai niiden laitos, yhtiö tai säätiö. Valtion virasto tai laitos, seurakunta tai seurakuntayhtymä, muu julkisoikeudellinen yhteisö tai säätiö. Yhdistys tai muu yksityisoikeudellinen yhteisö tai säätiö. Yksittäinen henkilö tai yritys ei voi olla tuen saajana.

Kunnalle tai kuntayhtymälle voidaan tukea myöntää vain, jos kunnan tai kuntayhtymän rahoituksen osuus julkisesta rahoituksesta on vähintään 30 prosenttia.

Tuen kohteet:

Kyläyhteisön yhteisen toiminnan edistäminen kuten yhteisten tai kyläyhteisön yhteisessä käytössä olevien tilojen tai alueiden perustaminen, kunnostaminen tai laajentaminen. Yhteisen tai yhteisessä käytössä olevan tilan tai alueen varustaminen sellaisin tarvikkein tai välinein, joiden avulla sitä voidaan käyttää yhteisissä tilaisuuksissa, yhteydenpitoon tai virkistäytymiseen. Yleishyödyllisen investoinnin tulee sisältyä tukea hakevan kyläyhdistyksen kehittämissuunnitelmaan.

Esimerkkejä:

- kylän yhteisten rakennusten kunnostaminen;
- yhteisessä käytössä olevien rakennusten tai alueiden varustaminen erilaisia tilaisuuksia ja toimintaa varten;
- pienimuotoiset paikalliset telemaattisiin yhteyksiin ja vesi- ja jätehuoltoon liittyvät investoinnit.
- maaseudun ympäristö- ja kulttuurikohteen kunnostaminen
- sellaisen koneen ja laitteen hankinta, joka mahdollistaa yhteisessä käytössä olevan tilan tai alueen käyttämisen yhteisissä tilaisuuksissa, yhteydenpidossa tai virkistäytymisessä
- paikalliskulttuurin edistämiseksi tarpeellisen tekijänoikeuksilla suojatun käyttöoikeuden hankintaan

Tuen myöntämisen kannalta on eduksi, jos hankkeella on myönteisiä vaikutuksia tasa-arvoon, ympäristöön, uusiutuvan energian käyttöön tai olemassa olevan yhdyskuntarakenteen käyttöön.

Jos tuettava toimenpide toteutetaan muun kuin tuen saajan omistamalla alueella tai vastavassa rakennuksessa tai muussa kohteessa, tuen myöntämisen edellytyksenä on, että alueen omistaja ja tavittaessa haltija on antanut suostumuksensa toimenpiteeseen ja siihen, että tuettu kohde on asukkaiden ja alueella toimijoiden käytössä investointihankkeen luonteen mukaisesti tarkoituksenmukaisen ajan. Käyttöoikeuden säilyminen on varmistettava asianmukaisesti joko vuokraoikeuden tai muun erityisen oikeuden rekisteröinnillä, perustamalla rasite tai muulla vastaavalla tavalla.

Tukea koneen tai laitteen hankintaan voidaan myöntää, jos se jää hankkeen päätyttyä tuen saajan omistukseen ja kyseisen kehittämishankkeen mukaiseen tarkoitukseen.

Osana hankkeen yksityistä rahoitusta voidaan luontoissuorituksena hyväksyä perinteinen talkootyö, jonka tekijäksi hyväksytään 15 vuotta täyttänyt henkilö. Talkootyön arvona pidetään kymmentä euroa tunnilta. Jos talkootyöhön käytetään traktoria tai vastaavaa työkonetta, niin tuntihinta on 20 euroa tunnilta.

Peruskorjauksen kustannuksiksi hyväksytään enintään 75 % vastaavan uudisrakennuksen kustannuksista. Historiallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaiden rakennusten osalta peruskorjauksen kustannukset voivat olla enintään 100 % uudisrakennuksen kustannuksista.

Hankittaessa rakennus maapohjineen, maapohjan osuus ei saa ylittää 10 prosenttia koko kiinteistön hankintahinnasta. Tällaisen tuen kohteena olevan rakennukseen rakentamiseen, laajentamiseen tai peruskorjaamiseen tai kiinteistön hankintaan ei saa olla myönnetty ja maksettu julkista rahoitusta luovutusta edeltävän kymmenen vuoden aikana. Rakennuksen tai kiinteistön kauppahinta ei saa myöskään ylittää käypää hintaa ja kiinteistön arvon on muodostuttava pääasiassa suunniteltuun toimintaan käytettävän rakennuksen arvosta.

Tuen ulkopuolelle jäävät kustannukset:

Yksittäisen henkilön, yrityksen tai kunnan omaisuuteen liittyvät kulut. Investoinnin täytyy olla laajasti alueen asukkaiden käytettävissä eikä hyödyttää yhtä yritystä/elinkeinonharjoittajaa tai tuotannonalaa. Tukea ei myönnetä investointiin, johon voidaan myöntää tukea luonnonhaittakorvauksesta, maatalouden ympäristöstä sekä eräistä muista ympäristön ja maaseudun tilan parantamiseen liittyvistä tuista annetun lain 4 §:n 1. momentin 4 kohdan nojalla.

Tukimuoto ja tukitaso:

Tukimuoto on avustus. Julkinen tuki voi olla enintään 75 % hyväksyttävistä kustannuksista. Jos kunta tai kuntayhtymä on tuen hakijana julkinen tuki voi olla enintään 100 % hyväksyttävistä kustannuksista. Tukea voi myöntää toimintaryhmän puoltamaan hankkeeseen enintään 150 000 euroa. Myönnettäessä tukea muulle kuin kunnalle tai kuntayhtymälle, yksityisen rahoituksen osuus voi käsittää enintään 75 % talkootyön arvoa.

Liite 16. Alustavat määrälliset tavoitteet

MÄÄRÄLLISET TAVOITTEET (toimintaryhmät täyttävät oman ohjelmansa perusteella, eivät sisälly tähän taulukkoon)						
Uudet kokoaikaiset työpaikat,	josta toimenpiteessä 123	josta toimenpiteessä 124	josta toimenpiteessä 311	josta toimenpiteessä 312	(muissa toimenpiteissä; missä)	yhteensä
-kpl	80	10	300	310		700 (tav-1, 590 kpl)
-- josta naisia	40	5	150	155		-- josta naisia 350
-- josta nuoria alle 30 v	13	2	50	50		-- josta nuoria alle 30 v 115
-htv	80					
-- josta naisia	40					-- josta naisia
-- josta nuoria alle 30 v	14					-- josta nuoria alle 30 v
Säilytetyt/uudistetut kokoaikaiset työpaikat,	josta toimenpiteessä 123	josta toimenpiteessä 124	josta toimenpiteessä 311	josta toimenpiteessä 312	(muissa toimenpiteissä; missä)	yhteensä
-kpl	200	20	500	480		1200 (tav-1, n. 1100)
-- josta naisia	100	10	250	240		-- josta naisia 600
-- josta nuoria alle 30 v	30	5	85	80		-- josta nuoria alle 30 v 200
-htv						
-- josta naisia						-- josta naisia
-- josta nuoria alle 30 v						-- josta nuoria alle 30 v
Uudet yritykset, kpl	josta toimenpiteessä 123	josta toimenpiteessä 311	josta toimenpiteessä 312	josta toimenpiteessä 312		yhteensä
	50		130	170		350 (tav-1, 293 kpl)
-- josta naisten	15		60	85		-- josta naisten 160
-- josta nuorten alle 30 v	5		20	30		-- josta nuorten alle 30 v 55
Koulutettujen määrä, hlöä	josta toimenpiteessä 111	josta toimenpiteessä 331	muissa toimenpiteissä			yhteensä
	2000	800				2800
-- josta naisia	1000	400				josta naisia 1400
-- josta nuoria alle 30 v	300	150				josta nuoria alle 30 v 450
Uusia tuotteita/tekniikoita Tuottavien yritysten lkm	josta toimenpiteessä 121	josta toimenpiteessä 123	josta toimenpiteessä 124	josta toimenpiteessä 311	josta toimenpiteessä 312	yhteensä
		10	15	5	10	40
Uusia tuotteita/tekniikoita, kpl	josta toimenpiteessä 123	josta toimenpiteessä 124	josta toimenpiteessä 311	josta toimenpiteessä 312		yhteensä
	15	10	15	10		50
Palveluiden määrä, kpl	josta toimenpiteessä 311	josta toimenpiteessä 312	josta toimenpiteessä 321			yhteensä
-uudet	40	60	100			150
-säilytetyt						200
Tiedotus- ja aktivointitilaisuuksien lkm	josta toimenpiteessä 331	josta toimenpiteessä 341	josta toimenpiteessä 431 (vain toim.ryhvät)	(muissa toimenpiteissä, missä)		yhteensä
	50					50
-ja niihin osallistuneet hlöt	1000					yhteensä 1000
-- josta naisia	500					-- josta naisia 500
-- josta nuoria alle 30 v	200					-- josta nuoria alle 30 v 200

Alueellisesta (TE-keskus)/paikallisesta (toim.ryhmä) ohjelmarahoituksesta kohdistuu yritysrahoitukseen, %-arvio	40 % TE-keskus 30-35 % toimintaryhmät
Alueellisesta (TE-keskus)/paikallisesta (toim.ryhmä) ohjelmarahoituksesta kohdistuu kehittämishankkeisiin, %-arvio	60 % TE-keskus 65-70 % toimintaryhmät